L. J. Smith
1898

SCC # 12,790

LIBRARY OF PRINCETON
JAN 1901
THEOLOGICAL SEMINARY

ZEVENTIEN

LEERREDENEN

VAN WIJLEN

DS. ANDRIES FRANÇOIS DU TOIT,

IN LEVEN LEERAAR DER NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDE GEMEENTE,

WELLINGTON, KAAP DE GOEDE HOOP.

IN HET LICHT VERSCHENEN OP VERZOEK VAN VELE GEMEENTELEDEN EN VRIENDEN.

EERSTE DEEL.

LIBRARY OF PRINCETON
JAN 27 2001
THEOLOGICAL SEMINARY

KAAPSTAD.
SMUTS EN HOFMEYR, DRUKKERS, KASTEELSTRAAT,
1878.

INHOUD.

	Bldz.
INTREEPREEK - - - - - -	1
OP EEN DANK- EN BEDEDAG - - -	17
DE FARIZEER EN DE TOLLENAAR - -	33
VOORBEREIDING EN VOORSTELLING - -	47
NA DEN DOOD VAN Ds. VAN DER LINGEN - -	65
EERSTE PREEK NA AANKOMST* - - -	80
TEGEN ZELFVERHEFFING - - - -	96
ONDER RAMPEN - - - - -	108
HERVORMINGSREDE - - - - -	128
KERSDAG - - - - - -	145
DE KRUISELINGEN - - - - -	160
AVONDMAALSREDE - - - - -	175
NABETRACHTING OP HET H. AVONDMAAL -	181
OPSTANDING - - - - - -	193
HEMELVAART - - - - - -	209
PINKSTERFEEST - - - - -	221
LAATSTE OUDEJAARSPREEK - - -	237

* Deze preek had de eerrste in het boek moeten zijn, maar nadat de vorigen al afgedrukt waren, werd er door eenige vrienden om verzocht.

AAN DEN LEZER.

Herhaaldelijk werd er door gemeenteleden en vrienden van wijlen Ds. A. F. DU TOIT, eersten predikant van Wellington, aanzoek gedaan om inzage van eene of andere dierbare preek door hem nagelaten.

Men besloot om aan het verlangen door velen uitgesproken te voldoen, en een bundel leerredenen in het licht te geven. Wij bieden u dien met heilbede aan.

In de keuze der stoffe heeft men zich laten leiden door den wensch der Inteekenaren op het werk.

Verlangt men, dan volgt er (D.V.) over eenigen tijd eene *tweede* verzameling. Aanbeveling zal zal het werk wel niet behoeven bij hen, die 's mans teedere godsvrucht, zijne erkende regtzinnigheid en voorbeeldige naauwgezetheid in het vervaardigen zijner preeken gekend hebben.

Het behage den Heer, om het lezen van deze verzameling aan de harten van velen te zegenen.

Wellington, April 1878.

ERRATA.

De goedgunstige lezer wordt verzocht de volgende zinstorende drukfouten te verbeteren. Eenige minderen: als zijn voor *Zijn*, hem voor *Hem*, en eenige verkeerd geplaatste leesteekens zijn in het lijstje niet opgenomen.

Bladz. 7, 15 regel van boven, staat hoopen, lees: hopen,
„ 23, 3 „ „ „ „ zich, „ ze.
„ 34, 14 „ „ onder, „ veler, „ velen.
„ 44, 2 „ „ boven, „ of, „ af.
„ 45, 13 „ „ „ „ gebeurde, „ verbeurde.
„ 48, 16 „ „ „ „ vs. 2, „ V: 2.
„ 67, 8 „ „ „ „ invloed, „ vloed.
„ 87, 8 „ „ „ „ beschikt, „ beschikte.
„ 98, 7 „ „ „ „ het, „ hen.
„ 100, 6 „ „ „ „ door veel geoefenden Heiden, lees: door veel ondervinding geoefenden, enz.
„ 128, 4 regel van boven, staat ik, lees: in.
„ 139, 9 „ „ „ „ leening „ leering.
„ 141, laatste „ „ onder „ moren „ smoren.
„ 200, 18 „ „ „ „ gene „ geene.
„ 206, 11 „ „ „ „ nog „ nog niet.
„ 213, 13 „ „ boven „ nood „ dood.
„ 238, 5 „ „ „ „ hierdt „ ———

INTREEREDE

gehouden te Wellington, op den 26 *Julij* 1840.

Zoo sta ik dan hier in den naam van mijnen Zender, door u, o Gemeente van Wellington! als Herder en Leeraar erkend en aangenomen en als zoodanig in het morgenuur plegtig in mijne bediening bevestigd.—Niet zonder huivering ben ik, dit belijd ik volgaarne, dezen leerstoel opgeklommen, te meer als ik let op mijne jeugdige jaren, geringe vermogens en menigvuldige tekortkomingen. Maar vooral, wanneer ik die in vergelijking breng met het gewigt der bediening, om een voorganger in de Gemeente van Christus te zijn. Doch hoe zwaar de bediening, waartoe ik mij verbonden heb, zich ook aan mij moge voordoen, kan ik echter geene heerlijker taak uitdenken, dan die in welke mijn Heer en Meester zelf mij eens is voorgegaan en zich steeds beijverd heeft, om het waarachtig geluk van menschen te vergrooten. En dan rijst de gedachte gedurig bij mij op: O wat onderscheidt mij toch van zoo vele andere natuurgenooten, dat het mij niet alleen van kinds af gegeven was, bekend te worden met den Zaligmaker der wereld; maar Hem ook bovendien als den zoodanige aan mijne medemenschen en medezondaren te mogen verkondigen. Wanneer ik dan opzie tegen de toekomst, dan vind ik mijnen troost en mijne hoop alleen bij mijnen Heer en Meester, die mij tot hiertoe gebragt, die mijne voorbereidende pogingen niet geheel ongezegend gelaten heeft; die mij zijn woord heeft geschonken tot rigtsnoer van mijn gedrag en wandel; en daarin de toezegging geeft: "Mijne genade is u genoeg. Mijne kracht wordt in zwakheid volbragt." Ja! Hij wil ook nu

nog ons met het licht van zijnen Heiligen Geest bestralen en met deszelfs kracht ons ondersteunen. O dat die Geest mij dan steeds geleide en besture. Dat die mij lust en ijver bijzette op al mijn werk. Dan zal God en Christus door mij verheerlijkt worden; dan zal het mijn lust en mijne keuze blijven om mijn leven aan God en Zijne dienst toe te wijden, en het zoude mij tot eene innige vreugde strekken een middel in Gods hand te mogen zijn om nog velen uwer tot Godsvrucht en voor den hemel op te leiden; en hier de zaligheid te verkondigen, die alleen *in* en *door* Christus ons toegezegd en bereid is.

TEKST.

> Jezus dan zeide tot de twaalven: Wilt gijlieden ook niet weggaan? Simon Petrus dan antwoordde hem: Heere! tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. En wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods.— Joh. vi: 67—69.

Waarde Toehoorders! Ziet daar eene gewigtige vraag, door den Heer zelven aan zijne jongeren voorgesteld. Maar ziet daar tevens eene gewigtige getuigenis door een' derzelven in aller naam afgelegd. Wij leeren hier den Zaligmaker kennen, als den *besten Heer* en *Meester* voor alle opregte volgelingen. En zij, die zich den Heiland uit dat oogpunt voorstellen, zullen gewis van Hem moeten getuigen: "Nevens *Hem* lust mij niets in den hemel; nevens *Hem* lust mij ook niets op aarde." God geve dat wij allen, *die* getuigenis met opregtheid mogen afleggen: Laat ons tot bevordering hiervan

I Zien, in welk verband onze tekstwoorden voorkomen.

II *Dan*, onzen Zaligmaker, uit het gezegde oogpunt, als den besten Heer en Meester nader beschouwen: en

III Eindelijk, met eene toepassing (eenige toespraken) onze rede eindigen.

I.

Nadat de Heere eene schare van vijf duizend menschen op eene wonderbare wijze gespijzigd had, hadden velen Hem voor den Messias, die verwacht, werd erkend, en zochten Hem met een blinde drift als koning uit te roepen. Zij verwachtten Hem namelijk als een aardsch Vorst, die hen in vrijheid stellen; en die hun bovendien een aardsch geluk aanbrengen zou. Hij zou dan ook naar hunne meening zoodanige wonderen doen, dat zij niet voor hun dagelijksch brood zouden te zorgen hebben en waardoor zij in luister en aanzien onder de volken zouden uitschitteren. Maar neen! Jezus rijk was niet van *deze* wereld en daarom verijdelde Hij hunne dwaze plannen, door hen te ontwijken. Des anderen daags zocht het volk den Heer overal op; doch vond Hem aan deze zijde van het meer van Tiberias *niet*. Want Hij was naar Capernaum overgestoken. Velen begaven zich in eenige scheepjes, om Hem ook daar op te zoeken en troffen Hem aan in de Synagoge. Doch daar zij Hem den vorigen avond niet met de Apostelen hadden zien vertrekken (want Jezus was over zee gaande tot dezen gekomen), zoo gaven zij daarover hunne verwondering te kennen, en vroegen Hem: "Rabbi! Hoe zijt gij hier gekomen?" (vs. 25) —Doch nu gaf Jezus, die hunne harten doorgrondde, hun te kennen dat zij niet uit het regte oogmerk tot Hem gekomen waren; want dat het niet was, om uit zijnen mond de lessen der verhevenste wijsheid te vernemen en daarnaar hunnen wandel interigten, maar slechts om tijdelijke voordeelen: Voorwaar, zegt Hij hun, (26) Gij zoekt mij niet omdat gij teekenen gezien hebt, welke u moesten overtuigen, dat ik waarlijk van God ben gezonden, maar daarom, omdat gij van de brooden gegeten hebt en verzadigd zijt (geworden), zoo dat gij in het vervolg dergelijke voorregten meent te behalen en slechts uwe nieuwsgierigheid zoekt te voldoen. Maar als gij waarlijk mijne leerlingen wilt zijn, laat het u dan niet maar te doen zijn, om aardsche genoegens en aardsch brood te smaken, dat aan de vergankelijkheid onderworpen is, doch veel liever om die spijze, welke blijft voortduren tot in het eeuwige

leven; welke u ten allen tijde nieuwe krachten zal geven. En *deze* spijze zal de Zoon des Menschen u dan schenken, denwelken God de Vader als den Messias daartoe heeft de volmagt gegeven. Hij vermaant hen dus in Hem te gelooven, als den waren Godsgezant en zijne lessen op te volgen. Doch dit kwam niet met hunne zinnelijke verwachtingen omtrent den Messias overeen. Jezus, op de wonderbare spijziging terugziende en op het manna waarvan de Joden spraken als van het brood uit den Hemel (vs. 31), stelt zich verder aan hen voor (32—40) onder het beeld van het ware brood, dat uit den Hemel was nedergedaald, om het menschdom alzoo een eeuwig gelukzalig leven aan te brengen. Niemand, die dat begeerde, zoude hij dat brood weigeren of zonder eenig deel verachtelijk wegzenden; maar elk, die Hem geloovig aannam zoude Hij een middel zijn tot een eeuwig leven (41). De Joden nu toonden over dit zijn gesprek hun ongenoegen; te meer daar zij Hem hielden voor den zoon van Jozef en Maria, en het dus ontkenden, dat hij uit den hemel was nedergedaald (43—59). Jezus echter geeft hun daarop te kennen, dat zij geene reden tot ongenoegen hadden en verklaart zich nader over dat levende brood. En daar Hij reeds zijn bitter lijden en zijnen gruwelijken dood vooruitzag, gaf Hij hun (51) te kennen dat Hij zijn *vleesch* d.i. zijn ligchaam, eens zoude overgeven tot het heil en het leven der wereld. Zoo sprak Hij in eene figuurlijke rede tot hen, hoe Hij eens voor velen de oorzaak zou worden van behoud en van eindelooze zaligheid. Een iegelijk die deel zoude nemen aan zijn lijden en sterven, zoude daarin eene spijs voor zijne ziel en de verzekering vinden, dat hij niet zou verloren gaan, maar voor altijd ten naauwste met Hem verbonden blijven. Jezus nu kon wegens de zinnelijkheid en onvatbaarheid der Joden nog niet anders over zijnen dood spreken, en wilde zich niet roekeloos in gevaar begeven voor dat de tijd van zijnen dood gekomen was. Doch velen, die Hem reeds gevolgd waren (60—66), ergerden zich over deze rede en noemden haar ondragelijk om aan te hooren. Zij zochten het nog voor Jezus te verbergen; doch Hij gaf hun te kennen, dat zij zich niet moesten verbeelden, dat de Messias voor altijd op aarde bij hen

zou blijven. Hij vraagt hun dus: "Wat zoudt gij dan wel zeggen, indien gij Hem weder naar den hemel zaagt opvaren, waar Hij te voren was? Zoudt gij Hem dan nog niet erkennen voor dengenen, wien Hij belijdt te zijn?" (vs. 66). En van dien tijd af aan verlieten velen den Heere, welke tot nog toe Hem gevolgd waren, hoewel niet met het regte geloof of doel. Zij wilden zich niet langer onder zijne discipelen tellen en werden aan Hem ontrouw.

(67). Nu wendt zich de Heiland in den tekst tot zijne twaalf jongeren en vraagt hun: "Wilt gijlieden ook niet weggaan? Wilt ook gij mij niet met de overigen verlaten?" Want niemand hunner moest Hem tegen zijnen wil of uit geveinsdheid volgen; maar alleen uit gevoel van behoefte en uit overtuiging, dat Hij hun waar geluk bedoelde.

(68). Ter naauwernood hoort de vurige Petrus deze zoo gewigtige vraag van zijns Meesters lippen vloeijen of hij gevoelt aanstonds het onwaardige en schandelijke van zulk een gedrag en meenende, dat al zijne medeleerlingen den Heer een even ongeveinsd en getrouw hart toedroegen, antwoordt hij aanstonds in aller naam: "Heer! tot wien zullen wij henen gaan?" Waar zouden wij ooit een geschikter Heer en beter leermeester vinden, dan Gij zijt? Gij toch hebt de woorden des eeuwigen levens. De leer, die Gij verkondigt, is immers eene hemelsche en goddelijke leer? Gij neemt alle dwalingen en ijdele leeringen weg. Gij leert ons hoe wij weder in de gunst van God hersteld worden. Gij predikt ons eene leer, waarin wij het ware geluk kunnen vinden, ja, die ons opleidt tot het eeuwige leven. En wij hebben geloofd en erkend, dat Gij zijt de Christus, de Messias, die aan onze vaderen beloofd was; de Zoon des levenden Gods, boven al het schepsel verheven.—Als den zoodanige willen wij U met het harte aannemen en het voor ieder met den monde belijden, dat Gij onze Heer en Meester zijt. Waar gij dan ook gaan moogt, overal zullen wij U volgen en uwe voorschriften trachten te volbrengen.

II.

En tot wien zouden *wij* henengaan, geliefde Gemeente van Wellington? Komt laat ons in het tweede deel

onzer rede onze aandacht bezig houden met de beschouwing van dienzelfden Jezus, als ook onzen besten Heer en Meester. Zien wij daartoe

1. Op zijne hooge waardigheid.
2. Op hetgeen Hij van ons, zijne dienaren, vordert.
3. Op de wijze waarop Hij ons bestuurt, en
4. Op de belooningen, welke Hij ons zal schenken, indien wij aan Hem ons getrouw houden.

1. Wat een Simon Petrus en zijne mede-Apostelen bij het afleggen dezer belijdenis slechts in geringe mate omtrent hunnen Heer wisten, dat is ons naderhand door hen en hunne vrienden in een meer helder daglicht gesteld. En geen wonder, daar zich alles wat de Orakels der oude Profeten aangaande het rijk van den Messias voorspeld hadden, van tijd tot tijd eerst ontwikkelde en wij thans meer in eenen tijd van vervulling leven. Wanneer wij nu gelooven, wat in de heilige bladen van Hem staat opgeteekend, dan erkennen ook wij, dat *Hij* is de Zoon des levenden Gods, die als de Eerstgeborene des Vaders reeds heerlijkheid had bij den Vader eer de wereld was. Dat Hij is het woord Gods, door hetwelk alle dingen gemaakt zijn. Dan erkennen wij dat Hij als het waarachtige licht is in de wereld gekomen, om een iegelijk mensch te verlichten. Zijn ligchaam is wel verbroken en zijn bloed op Golgotha vergoten, maar dit schrikt ons niet af Hem als onzen Heer te eerbiedigen, want wij weten het: daar heeft Hij onze krankheden op zich genomen en onze smarten gedragen. Alle smaad en hoon, welke Hij daar heeft geleden, heeft Hij in onze plaats geleden. Maar daarom heeft de Vader Hem dan ook weder met eer en heerlijkheid gekroond en Hem alle magt gegeven in den hemel en op de aarde. Zoo zit Hij heden aan Zijne regterhand in de hoogste hemelen, en zijne hand houdt de teugels van het gebied der magtigste vorsten. Nu bestuurt Hij inzonderheid diezelfde Gemeente, welke Hij zich gekocht heeft door zijn bloed en Hij zal als Koning heerschen tot dat Hij al zijne vijanden zal gezet hebben tot een voetbank zijner voeten. Zoo is Hij dan waarlijk tot een Heer en Christus verhoogd, en is

Hem een naam gegeven boven allen naam, opdat in den naam van Jezus zich zoude buigen alle knie, en en alle tong zou belijden dat Jezus Christus de Heer is tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Toeh.! welk een heilzame troost voor ons—voor allen die Hem met een opregt en dankbaar hart liefhebben en gehoorzamen. Zoo groot is de magt van dien Koning, dien wij ook als onzen Heer belijden. Welk eene eer! Hij is de Zoon van God, ook de Koning der koningen, bij wien de vorsten niets dan ijdelheid zijn en de volken niets dan een druppel aan een emmer.

En zulk eenen Heer te mogen dienen! In zijne gunst te deelen! Onder zijne bescherming te mogen staan!—O wij hebben dan niets te vreezen; alles te hoopen. Indien wij Hem in opregtheid willen dienen, dan zijn wij overal met Hem gerust. Dan kan niets ons schaden; niets ons geluk benemen; niets noodigs ons ontbreken. Dan is geene aardsche ongelegenheid ons zoo groot, of wij kunnen dezelve met zijne hulp overwinnen—geen last ons zoo zwaar, of wij kunnen dien met zijnen bijstand dragen. Dreigen ons gevaren, Hij kan die op ons gebed afwenden. Blijven wij zijne opregte onderdanen, dan leidt Hij ons overal op onzen weg als aan zijne hand. Hoe meer wij tot Hem de toevlugt nemen, des te meer zal Hij onze smarten verminderen en de zwartste duisternis in het helderste licht herscheppen.

Zoudt gij twijfelen aan deze zijne gezindheid omtrent u, zoo gij u onder zijne heerschappij stelt? Maar heeft Hij zich dan niet inderdaad opgeofferd, om allen, die op Hem zien, als op het Lam voor hen geslagt, zich ten eigendom te maken? En kon iemand meer liefde betoonen, dan Hij, die zijn leven stelt voor zijne vrienden?—Toehoorders! Gaat naar Golgotha en brengt u daar aan den voet van het kruis voor den geest, welk eene magt Christus van den Vader heeft ontvangen. Dan zult gij u gedrongen gevoelen, om Hem, den Zoon van God, als uwen besten Heer te erkennen en aan te nemen en niets zaliger te schatten, dan Hem van harte te dienen en met opregtheid te belijden.

2. Ja! Hij is de beste Heer! Daarvan kunnen wij ons

nog meer overtuigen, als wij in de tweede plaats letten op hetgeen Hij van *ons* zijne dienaren vordert.—Overweegt dat met mij en erkent daarin zijne liefde.—Toehoorders! Het Wetboek, dat Jezus zijnen dienaren oplegt, is het dierbare Evangelie: dat Hij ons heeft nagelaten en dat wij, zoo velen wij belijdenis van ons geloof hebben afgelegd, ook voor het onze hebben aangenomen. In dat Evangelie spreekt de Zaligmaker nog woorden des eeuwigen levens tot ons. Het is het Evangelie der genade, des vredes en der vertroosting. Daarin roept Hij ons toe: "Gelooft in mij en gij zult leven." Dat Evangelie staat in het naauwste verband met ons waarachtig geluk. Het leert ons God kennen als onzen Vader, zijn' Zoon als onzen Verlosser en den Heiligen Geest als onzen Heiligmaker. Dat Evangelie maakt ons wel bekend met onze veelvuldige zonden en diepe ellende; doch niet om ons geheel ter neder te slaan. Neen! Dat Evangelie roept het ons toe, dat God geenen lust heeft in onzen dood; maar zoo lief de wereld heeft gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, enz. (Joh. iii: 16). Dat Evangelie bevat zoovele raadgevingen en middelen om naar de volmaaktheid te jagen.

Het wekt ons op om die genade te vragen, welke voor ons genoegzaam is. Het schenkt ons kracht in onze zwakheid en is ons een licht op ons pad. Met één woord, dat Evangelie is het rustpunt voor ons hart; de staf die ons voor wankelen hoedt; een zekere Gids tot beter leven. Dat schenkt ons den waren troost en de ware blijdschap in leven en in sterven. Dat moeten wij dus gelooven, beoefenen en bestendig vasthouden. Jezus vordert van ons, dat wij datgene, wat dat Evangelie bevat, als van Hem geopenbaard aannemen en erkennen. Dat wij acht geven op de beloften en bedreigingen, die daarin staan opgeteekend; dat wij zoo met hart en wandel toonen zijne dienaars te zijn. Ziet! dat is de last, dien de Heer zijnen onderdanen oplegt! Doch waartoe Hij hen ook door zijne milde gaven wil in staat stellen. Doch wat sprak ik daar *van eenen last*? Neen! het is voor hen veeleer de bron van vreugde en zaligheid. Zij gevoelen aan dat Evangelie eene dringende behoefte. Zij schatten hetzelve hoog. Het is hun meerder waard dan 't fijnste goud op aard.

Zij scheppen er vermaak in, om de beloften en voorschriften, daarin vervat, te overpeinzen. Zulk eenen last nemen zij dus gewillig op hunne schouders. Zoo geeft Hij hun juist het bevel, welks volbrenging, hoe meer zij daarnaar hooren, hun hoogste lust wordt en hun geluk vermeerdert. Die dus zich naar Hem noemt en den naam van eenen Christen niet maar uit geveinsdheid of om aardsche voordeelen wil dragen, sta af van ongeregtigheid en trachte alzoo te wandelen als Jezus gewandeld heeft.

O, Aanbiddelijke liefde! Hij wil, dat wij de woorden des Eeuwigen levens uit zijn Evangelie opzamelen, opdat wij niet in de duisternis, maar in 't licht zouden wandelen. Hij wil, dat wij zijne bevelen bestendig bewaren; opdat wij niet de wrange vruchten der zonde, doch de zoete vruchten der godsvrucht zouden smaken, en zóó reeds op aarde eenen voorsmaak hebben der hemelsche vreugde. Hij wil, dat wij vast staan in het geloof aan zijne beloften, opdat wij rust en troost zouden genieten en in leven en sterven waarlijk gelukkig zijn. Zouden wij dan hier niet belijden: Ja, waarlijk, Jezus Christus is de beste Heer! tot wien zouden wij ons dan liever wenden?

Maar, zegt welligt deze of die: Zijn dan die woorden des eeuwigen levens, welke Jezus ons voorschrijft, zoo gemakkelijk te betrachten? Wie is er ook al onder zijne opregtste dienaren, die hier niet in velen struikelt? Eischt Hij dan niet te veel? Verre zij het van ons, deze Hem onteerende gedachte te koesteren. Ik acht, dat zijne voorschriften moeite, opoffering en zelfverloochening kosten, en wel des te meer, naarmate wij meer reeds aan de aarde en 't vleesch verslaafd zijn. Maar juist hierdoor is de overwinning des te heerlijker, welke wij met Gods hulp behalen kunnen. Want wat is overwinning zonder strijd? Doch die strijd moet daarom niet afschrikken; want onze Heer is magtiger, dan al onze vijanden; maar ook: Hij legt ons niet meer op, dan wij dragen kunnen. Hij eischt volkomen ons heil, omdat dit onze ware bestemming is, en zoo wij het dus nog niet verkregen hebben, moeten wij er steeds met opzien tot zijne hulp, onder zijne bescherming en bijstand naar jagen.

3. Maar letten wij bovendien op de wijze, waarop

de Heer zijne dienaars wil behandelen, en gij zult in plaats van eenige reden te vinden om Hem te verlaten, gelijk die ontrouwe en geveinsde vrienden, veeleer met Petrus bevestigd worden in het geloof, dat Hij de beste Heer is! Met welk eene zachtmoedigheid—met welk eene verschoonende liefde toch behandelt Hij ons!— Neen! Hij wil ons niet dwingen Hem te volgen. Hij laat het geheel en al aan onze eigene keuze over. Zelfs eenen Judas, dien Hij wist, dat zijn verrader zijn zoude, ontzegt Hij zijnen omgang niet; daar deze voorgaf met de overigen in Petrus antwoord in te stemmen. Allen wier lust het is zijne voorschriften op te volgen, wil Hij zelfs niet zoo zeer als zijne dienstknechten, doch veeleer als zijne vrienden aanmerken (Joh. xv: 14, 15). Hij brengt ons wel in het Evangelie onze verkeerdheid, onze nalatigheid en veelvuldige tekortkomingen voor oogen. Doch wilt gij het anders? Zoude eene tegenovergestelde handelwijze dan wel eene opregte vriendschap kunnen genoemd worden? Zoude zij wel ware toegenegenheid en hartelijke liefde ademen? Of moet niet elke vriend, op het verkeerde, dat hij in zijnen vriend opmerkt, hem oplettend maken, opdat hij het nalate en zich betere? Zoo doet dan ook onze beste Heer, Doch als Hij zijne vrienden bestrafte, deed Hij dat met alle mededoogen en met zachtmoedigheid, en zoo handelt Hij nog. Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof en assche zijn. Wij hebben in Hem eenen Heer, die ons juist naar het licht en naar de kracht, welke wij ontvangen hebben, oordeelt; die onze verzoekingen volkomen kent. Een Heer, die ons wil opleiden en tot zich trekken. Hij merkt, om zoo te spreken, het goede meer in ons op en ziet het kwade meer voorbij. Hij kent ook het kwade wel dat in ons woont, en veroordeelt het. Maar Hij, die zelf op aarde is verzocht geweest, kent onzen zwaren strijd. Als wij struikelen of vallen, dan smart het Hem, daar Hij ons een zuiver broederhart toedraagt. Als wij dan tot Hem de toevlugt nemen, dien wij onbezonnen verlaten hadden, en wij belijden Hem dan volgaarne onze schuld, dan haast Hij zich om ons bij de hand te grijpen en op te beuren; dan komt Hij ons tegen met verschoonende en vergevende ontferming. Dan biedt Hij ons in zijn bloed den heilrijksten balsem voor ons

harte aan en herstelt ons weder in zijne vorige toegenegenheid. Maar zelfs wanneer Hij het noodig keurt zijnen dienaren een woord van berisping of bestraffing toe te spreken en hen te bezoeken, dan bedient Hij zich van die tucht en kastijding, alleen tot hun eigen heil, om hen voor verdere struikeling te bewaren en hen zijne heiligheid en zaligheid meer deelachtig te maken.

4. Ja, Mijne Hoorders! die zaligheid is het, welke Hij zijnen dienaren bereid heeft. Dat is 't genadeloon, hetwelk Hij ons wil schenken, zoo wij Hem getrouw tot in den dood willen aankleven. En is Hij ook hierin niet voor den besten Heer te erkennen?—Neen! Hij geeft ons geene aardsche goederen of tijdelijk geluk, gelijk dat zoo velen bij zijne omwandeling op aarde van Hem verwachtten. Maar die goederen zijn ook aan de vergankelijkheid onderworpen en bepalen zich slechts tot deze wereld. Allen, die dus Jezus in die hoop slechts volgden, zagen hun waar geluk niet in, en zeiden den Heer daarom ook vaarwel.—Maar een Petrus wilde Hem niet verlaten. Zijne keus was het om de woorden des eeuwigen levens, welke van de lippen zijns Heeren afstroomden, getrouw op te zamelen en zijne geestelijke zegeningen meer en meer te smaken.—Ja, ook voor ons neemt het genot dier zegeningen reeds hier beneden een aanvang. Want de beloften, welke de Heer ons in zijn Evangelie toezegt, zijn Ja en Amen. En de Heer is gisteren en heden dezelfde tot in eeuwigheid. Zij zullen, als wij Hem tot onzen Heer verkiezen en belijden, ook zeker aan ons uit zijne ondoorgrondelijke genade vervuld worden.

Dat geschiedt reeds op deze aarde, voor zoo verre dat in ons vallen kan. Maar eenmaal zullen al zijne getrouwe dienstknechten volgens zijne eigene toezegging dat eeuwige leven, dat Hij hun predikte of liet prediken, en waarvoor Hij zelf zijn eigen leven opgeofferd heeft, deelachtig worden. Dan zullen zij daarboven bij Hem wonen. Daar zullen zij in Hem het beeld des onzienlijken Gods erkennen. Daar zullen zij Hem beter kennen in zijne natuur en volkomenheden. En dat zal hun eene bron van onuitsprekelijke vreugde en zaligheid opleveren. Dat zal hunnen mond doen overvloeijen van eenen aanbiddelijken lof des Oneindigen. Ja nu zijn zij zijne dienaren; maar dan

zullen zij deel hebben aan zijne heerschappij en zijne medeërfgenamen zijn in het rijk des eeuwigen levens. —Doch ik zal hierover niet verder uitweiden. Een ieder, die nadenkt, zal het ligt gevoelen, hoe onuitsprekelijk dit genadeloon zijn zal. Het is ook nu nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar dat weten wij toch, dat de uitkomst zal overeenstemmen met de beloften; ja dat zij verre de gedachten, die wij ons daarvan vormden, zal overtreffen. Ziet: dat is het loon, dat de Koning der Koningen en de Heer der Heeren aan al zijne trouwe dienaren wil schenken. Dat is de vrucht, welke Hij hun op hunnen geringen arbeid doet plukken. Dat is de overwinning, welke Hij hun op hunnen gebrekkigen strijd doet behalen.—Wat dunkt u Mijne Hoorders! verdient dan Hij die alzoo zijne dienaren beloont; verdient Hij niet met alle regt de *beste* Heer genoemd te worden?

III.

Indien gij mij thans deze vraag wildet beantwoorden, dan zoudt gij welligt als uit éénen mond getuigen: Ja, waarlijk! Hij, dien wij als Zoon van God belijden, is de beste Heer en Meester.—Maar eene andere vraag is deze: Wilt gij Hem dan ook tot *uwen* Heer aannemen? Of wilt gij liever zijne dienst verlaten, of onder de dienst der zonde blijven?—Maar bedenkt toch, dat de zonde eene dwingelandes is. Zij baart u en al haren dienaren den dood en sleept u eenmaal mede naar den afgrond van jammer en ellende. En deze wereld?— O! Zij gaat voorbij met al hare begeerlijkheden. En al hadt gij haar ook geheel gewonnen, wat zoude het u baten, als gij, met al haar gewin, schade moest lijden aan uwe ziel? Bedenkt dus, waartoe gij zoudt opwassen, als gij roekeloos zoudt willen voortgaan, voor de zonde en de wereld te leven. Maar nog toont de Heer der Kerk, dat Hij uw welzijn bedoelt en u door allerlei middelen van den rand des verderfs wil aftrekken. Gij moogt het beleven, dat gij zelfs eene Kerk en in mij ook eenen Leeraar in uw midden moogt hebben, welk voorregt gij langen tijd hebt moeten derven. Zie ik echter op mijzelven, o! dan moet ik mij schamen voor God en het oog der Gemeente, daar ik nog zoo vele

tekortkomingen en zwakheden gevoel. Doch daar de Heer, dien ik ook mijn' Heer noemen mag, mij altijd getrouw is nabij gebleven; zoo is het mijne keus, Hem mijnen vurigen dank toe te brengen en geheel mijn leven aan Hem en zijne dienst toe te wijden. Ik zal de genade Gods roemen, die mij zulk eenen Heer en Meester in zijnen geliefden Zoon heeft aangeboden. En datzelfde Evangelie van genade en zaligheid wil ik in zijnen naam ook aan anderen verkondigen. O, mogt ik steeds met het oog des geloofs op Christus voorbeeld en op zijn kruis staren! Dat zal mij met nieuwen lust, moed en krachten bezielen, om het gewigtige werk, dat mij voorts te doen staat, met meer getrouwheid te kuunen aanvangen, voortzetten en eens voltooijen. Mogt de Heilige Geest door zijne kracht steeds meerder op mijn verstand en hart werken, en mij getrouw in mijne roeping maken! Dat zou mijn grootste genoegen uitmaken.

Ja reeds meermalen heb ik het aangename en opbeurende van den troost des Evangelies mogen smaken, en daar zeg ik in de eerste plaats den hemelschen Vader mijnen innigen dank voor.

a. Maar dat heb ik naast God, ook voor een groot gedeelte aan u te danken, zeer geliefde en dierbare Ouders! Ja, gij hebt mij van mijne eerste jeugd af aan met den besten Heer en Meester reeds bekend gemaakt en de eerste zaden van kennis en deugd in mij gestrooid. Gij hebt zelfs, om mij voor Zijne dienst op te kweeken, u de grootste opofferingen willen getroosten. De Heer heeft u thans doen beleven, dat uw arbeid niet geheel te vergeefs geweest is, daar gij mij, uwen zoon, in deze Gemeente moogt zien staan om zijne schapen te hoeden en te weiden. Maar wat zal ik u dan vergelden voor al die weldadigheden aan mij betoond? Ziet ik blijf u mijn hart aanbieden en bidt mijnen Heer, dat Hij ook u eenmaal het eeuwige leven schenke. Mogt gij nog vele vruchten op mijnen arbeid zien, en ik steeds in uwe liefde en achting blijven deelen, tot aan den eindpaal van uw leven; ja tot over dood en graf. Gedenkt veel in uwe gebeden aan de gewigtige bediening van uwen zoon, daar hij in dezelve niet minder de hulp des Heeren behoeft, dan toen hij in een vreemd gewest, verre van het

ouderlijke huis, aan uwe weldadige leiding werd onttrokken, en als geheel op zichzelven moest omdolen. Op wien zouden wij dan beter al ons vertrouwen en hoop stellen dan op Hem, die hem tot hiertoe gebragt heeft. O mogt hij dan bewaard blijven om zijnen Heer nimmer te verloochenen en geen aanstoot aan de gemeente te geven. En eenmaal verheerlijke hij met u te zamen in volmaakter dreven den God onzes heils en dien Zaligmaker, dien gij hem en dien hij thans aan anderen wenscht te verkondigen.

b. En gij allen die met mij in naauwere of verdere verwantschap staat, of in wier vriendschap ik thans deele; o mogt de band, die eenmaal tusschen ons gelegd is, nimmermeer worden verbroken! Dat wij dat vooral toonen, door een en denzelfden Heer te erkennen en naar zijne voorschriften te leven, tot verheerlijking van God, tot heil van anderen en tot vorming van hooger geluk, want dat is de sterkste band, die harten zamenboeit.

c. Mijn pligt vordert, meer bijzonder tot u te spreken: WelEdel Gestrenge Heeren, overheden dezer plaats, en die het regt en de geregtigheid handhaaft. Ook in uwe gunst beveel ik mij aan en aan uwe bescherming ook deze nieuwe Gemeente. Gaarne beloof ik van mijne zijde, mij aan de billijke wetten des lands te willen onderwerpen, en alles aan te wenden, wat bevorderlijk kan zijn tot bevordering van orde en rust. Mogt de godsdienst met alles wat tot den Staat betrekking heeft ten naauwste verbonden gaan. Want zonder godsdienst is er geene kracht van wetten en instellingen en moet de Staat eindelijk bezwijken. O dat dan alle goede inrigtingen gehandhaafd worden uit gevoel van pligt, opdat de deugd en de beschaving in de huisgezinnen en op de scholen steeds bevorderd worde en de eendragt en bloei onder ons wone.

d. Maar ook wend ik mij tot U, WelEerw. ZeerGel. Heeren, hooggeachte Ambtgenooten, die mij met uwe tegenwoordigheid hebt willen vereeren, en inzonderheid tot U, die mij in dit morgenuur hebt bevestigd. Gij hebt reeds sedert eenigen tijd dienzelfden Heer en hetzelfde Evangelie verkondigd, hetwelk ik nu begonnen heb. Ik zeg u dank voor de broederlijke belangstelling, welke gij mij reeds spoedig hebt willen

betoonen. Ik belijd voor u mijne zwakke krachten en weinige ervaring. Versmaad uwen jongen broeder niet; doch wil hem veel liever, door uwe raadgevingen en voorbeeld te gemoet komen.—Mogen wij als Gods medearbeiders op den akker Gods als broeders te zamen verkeeren. Dat alle partijschap uit ons midden verbannen zij en blijve en de eer van Christus onze hoogste roem zij en zijn verzoenend lijden de slotsom onzer Evangelie-prediking; opdat wij zoo te zamen, onder het bestuur van den Hoogsten Herder, zijne schapen weiden en er door onze prediking velen tot zijne kudde gebragt worden.

e. En gij, Eerw. broeders, leden des Kerkeraads, Ouderlingen en Armverzorgers;—Leden van het Committee, en anderen, die tot het stichten van dit Godshuis zoo veel hebt te koste gelegd; gij, die de uit- en inwendige belangen der Kerk verzorgt. Ook U zeg ik mijnen dank voor de blijken van toegenegenheid en welwillendheid. Ook met u wensch ik in broederschap te leven en met u te zamen mede te werken tot verderen bloei der gemeente. Laat ons steeds standvastig en onbeweeglijk zijn in het geloof, dat Jezus is de Christus de Zoon des levenden Gods, en als opregte onderdanen, en als voorgangers zijner Gemeente, ons licht laten schijnen voor de menschen, opdat zij onze goede werken zien, enz.

f. Eindelijk wend ik mij nog tot u, Gemeente van Wellington, tot u, ouden en jongen van jaren; rijken en armen, van welk geslacht, of stand gij ook zijn moogt. Schenkt gij mij allen het vertrouwen, daar ik uw welzijn bedoel en u Jezus Christus zal verkondigen als de Zaligmaker der zielen, die de woorden des eeuwigen levens heeft. Zoo dikwijls ik voor u zal opklimmen, wensch ik u hiertoe te leiden; u met een gedeelte van zijne leer te vermanen, te bestraffen en te stichten. Vooral wensch ik u met zijn lijden en sterven op te beuren, te bemoedigen en te troosten. Ik zal u voorgaan in uwe godsdienstige gebeden en dankzeggingen, en in uwe plegtige feestvieringen. De voorhoofden uwer kinderen of nieuwelingen zal ik met eerbied met het doopwater besprengen; met eerbied en ontzag aan den tafel des Heeren het brood breken en den wijn plengen; uwe kinderen wensch ik

reeds vroeg te wijzen op den grooten Kindervriend, die zich ook aan hunne belangen veel liet gelegen liggen. en zoo onder zijnen zegen mede te werken ten nutte van het opkomende geslacht; aan uwe ziek- en sterfbedden wil ik met u nederknielen, uwe veege lippen stemmen en u wijzen op Hem, die voor ons leed en stierf en onze smarten heeft gedragen; in uwe woningen wil ik met u spreken tot eer van God en tot bevordering van het rijk der waarheid en godzaligheid, opdat wij alzoo, door den besten Leermeester en zijnen Heiligen Geest verlicht, voortaan meer mogen wandelen als kinderen des lichts. o Mogt het mij gegeven worden, van de dwalenden, die er onder u zich zouden bevinden, of van hen, die Christus hunnen Heer verloochenen, of zich op eigene geregtigheid veel laten voorstaan, nog velen teregt te brengen! Mogt ik in allerlei betrekkingen het onvergankelijke heil van medezondaren bevorderen en ook zelf vorderen in kennis en de heiligmaking. Er is toch geen andere naam onder den hemel gegeven, waardoor wij kunnen zalig worden. Laat ons dan allen ons gedurig tot Hem wenden; want wie in Hem gelooft, als den Zoon van God en den volkomen Zaligmaker; die zijne geboden bewaart en door zijnen Geest wil leven, die zal zich niet slechts met uitwendige deugd willen vergenoegen, maar Jezus zal hem boven alles dierbaar zijn, zoo dat hij Hem niet (meer) wil verlaten, en door Hem zoekt in te gaan in het leven. Als Hij met ons is, dan zal niets ons immer kunnen schaden. Alles wat ons overkomt, zal Hij ons doen medewerken ten goede en eenmaal ons dat eeuwige leven schenken, dat Hij zelf ons toegezegd en bereid heeft. Amen.

DANKDAG OP EENE DROOGTE.

3 *Junij* 1866.

"Gij hoort het gebed."—Ps. lxv : 3*a*.

Niet zonder reden vermoeden wij, Mijne Hoorders! dat in de geschiedenis, 2 Sam. xxi : 1—14, de aanleiding lag voor de vervaardiging van onzen tekstpsalm. Onder de regering van Israëls vromen Koning David werd het gezegende land der belofte door eene droogte en daaruit gevolgden hongersnood gedurende drie jaren door Jehova bezocht. Ontstond er in het eerste jaar door misgewas schaarschheid en gebrek, hoe moest deze nood toenemen en verergeren, toen de verwachtingen op den in te zamelen oogst andermaal verijdeld werden, en tot welk eene hoogte zal dan dezelve geklommen zijn, toen het land in het derde jaar geheel en al uitgeput en onvruchtbaar geworden was, de voorraadschuren tot aan het laatste toe werden uitgeledigd en allerwege honger en gebrek heerschende waren en elk met den jammerlijksten dood bedreigden!—Mijne Hoorders! kan dat toeval zijn? Geschiedde dat niet onder het bestel van den hoogen God? En moest dit dan niet onder de bedreigende en verdelgende strafgerigten des Heeren gerangschikt worden? David ten minste, de verlichte, evangelisch denkende en godvruchtige David, dacht er alzoo over. Terwijl kommer, vreeze en angst aller harten vervulden, wendt hij zich tot den Opperheer der gansche aarde, tot den God van Israël, en raadpleegt door de Priesters den mond van Jehova, ten einde de oorzaak van dat Goddelijk en verwoestend ongenoegen te vernemen. Het hemelsche antwoord

zegt, dat er eene bloedschuld op de natie lag, die ongestraft en dus onverzoend gebleven was, dat dezelve allereerst door Saul den voormaligen Koning en zijn huis was gepleegd in verongelijking van de Gibeoniten, welke hij onregtvaardig bejegend en met geheele uitroeijing bedreigd had, dat daarin geheel het volk, toeziende of door daden, deel genomen had, en dat daarom Jehova, die het onregt en de verbreking des heiligen eeds niet dulden kan, op zijn volk verbolgen was en deze straffen bragt. Aanstonds verootmoedigen Vorst en natie zich voor den Heer; de Koning slaat handen aan het werk tot herstel en vraagt aan de Gibeonieten, welk offer zij eischen voor het aangedane ongelijk. Zeven mannen uit het huis en geslacht van Saul moesten aan het hout opgehangen en alzoo gedood worden, en eerst nu, nu het regt der wet in deze schuldigen gehandhaafd werd, dewijl een opgehangene Gode een vloek was, en zij aldaar als toonbeelden van Gods regtvaardigheid in het straffen der zonde hingen, eerst nu werd God, gelijk er staat, met den lande verzoend, en de eerste regendroppelen vielen als blijken van Jehova's vernieuwde gunst op de aarde neder en beloofden weldra herstelling en bloei. Spoedig zag men het gelaat der natuur veranderen; de aarde gaf weder haar gewas, en de rijkste en schoonste tooneelen, in het laatste gedeelte van dezen (65sten) Psalm bezongen, werden weldra door geheel Palestina gezien. Maar nu ook was het Davids tijd, om Jehova een dankfeest te bereiden. Hij vervaardigt daartoe den tekstpsalm, geeft dien aan den opperzangmeester als bestuurder der gewijde muziek, verzamelt zijn volk in de voorhoven van de plaats des gebeds, opdat aller mond en hart den Heer eenen lofzang zingen en Jehova zijne geloften betalen zou, terwijl de grondtoon van alles wat zij vermelden daarin lag, dat zij den God der weldadigheid ter eere betuigen: "Gij hoort het gebed!" Ja, gebedsverhooring, dat was het. Uit den bangen nood nadden zij geroepen, voor God waren zij in de schuld gevallen, zijne oppermagt hadden zij erkend, zijn wil en zijne wetten hadden zij gehoorzaamd, als Hoorder des gebeds moesten zij Hem dankbare erkentenis wijden.

En wat dunkt u nu, Mijne Hoorders! zijn wij niet eenigermate in gelijke omstandigheden, en moet de kortelijk vermelde geschiedenis, benevens het tekstwoord, ons niet tot leering en leiding verstrekken? Wat was toch de oorzaak, dat wij in de laatste jaren tot den 12 Januarij dezes jaars zoo ontzettend veel aan droogte en mislukking en bederf in onze voornaamste voedingsmiddelen, aan armoede en gebrek geleden hebben, dat wij door vele andere oorzaken aanmerkelijk in de bronnen van ons bestaan zijn vermagerd en verminderd geworden, en er onder ons zoo veel ontevredenheid en onrustige beweging bestaan? Zijn het alleenlijk tweede oorzaken? Maar staan ook deze niet onder het hooge Godsbestuur? Of wilt gij het beschouwen als kastijdingen van de hand der hoogste liefde? Wij mogen het gaarne lijden; maar is er dan ook onder ons misschien immer een vader die kastijdt, zonder dat er aanleiding en schuld bestaat? Moeten wij dan den alwijzen, heiligen en regtvaardigen God alleenlijk als Vader beschouwen? Ja, Vader in Christus, voor den schuldigen zondaar tot zijne redding en wederaanneming, maar ook Wetgever en Regter, die zijne eer handhaaft en bevestigt. Het is om der overtredingen wil, dat Hij ons zijn ongenoegen toont en zijne straffen zendt, wel tot onze verbetering als kastijding beschouwd, maar ook tot handhaving van het geschondene regt zijner geregtigheid. Dat is het, wat Hij ons zoo menigmaal en op geduchte wijze heeft doen gevoelen, en wij ook in het doorworstelde leed hebben moeten opmerken. Daarom wilde ook onze geëerbiedigde Gouverneur, voor omtrent zeven maanden, dat wij en onze landgenooten als een eenig man op den plegtigen Biddag zouden opkomen en Gods opperheerschappij en onze afhankelijkheid erkennen, en den Allerhoogste smeeken, om afwending van onzen nood en het schenken van gezegende regens; daarom hebben wij u tot verootmoediging opgewekt en mogten wij u voorgaan in belijdenis van schuld en het zoeken van ontferming bij den Heer; daarom vermaanden wij u tot afstand van al die ongeregtigheden, om welke de Heer op ons verbolgen moest zijn. En mogen wij heden aan dien gewenschten dag van den 12den Januarij dezes

jaars niet met blijdschap gedenken, en nu niet vrolijk en dankbaar uitroepen, gelijk David en gansch Israël deed: "Gij, o God! Gij hoort het gebed?" Is ons gebed niet verhoord, niet rijkelijk en overvloedig verhoord, en mogen en moeten wij ons dan op dezen dag niet dankbaar in God verblijden als in den God onzes heils? Welaan, mijne land- en geloofsgenooten, laat ons tekstwoord ons heden tot leering en stichting zijn: Hetzelve wekt ons op

I. Tot vrolijke en dankbare erkentenis van de weldadigheid Gods aan ons bewezen;

II. Het stemt ons tot ootmoedige, Evangelische en heilrijke schuldbelijdenis voor den Heer;

III. Het wekt ons op tot eene opzettelijke verbintenis aan zijne dienst.

I.

Het woord van onzen tekst wekt ons op tot vrolijke en dankbare erkentenis van de weldadigheid Gods aan ons bewezen. Gedachtig aan de gebedsverhooring, welke de God onzer weldadigheid in de laatste maanden, in den milden regen over de geheele Kolonie, ons en onzen landgenooten geschonken heeft, worden wij tot vrolijke en dankbare erkentenis gestemd, want deze gunst is uitnemend groot,—zij is genadig,—en zij draagt de kenteekenen van hemelsche wijsheid.

A. De weldaad aan ons en onze landgenooten bewezen, is inderdaad *uitnemend groot.* Hoog toch was de nood, in welke wij en onze landgenooten in de binnenlanden gezonken waren, gerezen. Hoe waren wij te moede, toen de droogte zich over de gansche kolonie uitstrekte, en niet alleen de staf des broods scheen gebroken te zijn, maar ook het vee van gebrek aan water en voedsel bij duizenden omkwamen, ja zelfs misgewas in andere noodwendige levensmiddelen zich openbaarde? Hoe vonden wij ons bezwaard, dewijl niet alleen gebrek aan geld en werk den nood op vele plaatsen stijgen deed, maar er zelfs zulk een zwarigheid bestond, dat er geen of weinig koorn en meel zou kunnen ingevoerd worden, en men hier en daar werkelijk aan den hongerdood begon te denken. Mijne Hoorders! Naar mate de nood grooter was en grooter

werd, naar die mate is onze aanvankelijke redding, is de gezegende uitkomst des te uitnemender geworden. Ja, des te uitnemender werd, zij, want indien de Heer het land met geen regen had bezocht, en dit jaar weder gelijk had gestaan met de beide vorige jaren, wie waagt het dan te beschrijven tot welke hoogte de jammer en ellende van land en volk zouden gestegen zijn, en welke tooneelen wij in ons midden zouden hebben aanschouwd? Ja, denkt mogelijk deze of die, al is het land verarmd, de rijken en gegoeden hebben toch nog geld. Maar wat baat toch het vermogen des gelds, waar de aarde haar gewas niet geeft, waar de voorraadschuren niets in zich bevatten, en de bronnen van genot en welvaart uitgedroogd of gestopt zijn en de een den ander niet meer helpen kan? Dat was in de hand van den Almagtigen alleen; vlijt of arbeid konden niets baten; als de hemel koper en de aarde ijzer wordt, en als de dood zich in alles vertoont, dan gaan mensch en vee verloren.—Ja uitnemend groot is de gunst van God over ons geworden. Zijn niet, gedurende de laatste maanden, de berigten, welke wij gedurig uit alle oorden des lands vernamen, tot ons gekomen, dat de Heer milde regens heeft uitgestort, ja zelfs ons in dit jaar doet hopen op eenen goeden oogst? Zijn wij niet reeds aanschouwers, welk een verrukkend gezigt allerwege onze velden opleveren, hoe wij het gras zien uitspruiten voor de beesten en het gezaaide tot dienst van ons menschen? Toehoorders! is dit geene gebedsverhooring? Is dit geen gunstig en goddelijk antwoord op onzen voor bijna vijf maanden gehouden Biddag? En mogen en moeten wij dan niet vrolijk en dankbaar, ook heden op dezen dag, voor onzen God naderen, en als met verrukkig uitroepen: "Gij o Heer! Gij hoort het gebed!"

B. Maar dat, Mijne geliefden! mogen en moeten wij des te meer doen, omdat de gunst onzes Gods aan ons en ons land bewezen *zoo genadig* is. Of heeft het volk van Zuid Afrika zich dezen zegen waardig gemaakt, door deugd en goede zeden, door afbreken van ongeregtigheden en wederkeering tot God, door Godsdienst en volksverbetering? Is er zulk eene aanmerkelijke volksherstelling, na den bangen nood en na ons Biddaghouden onder ons gekomen, zoodat wij

zouden kunnen zeggen, dat de rijkgezegende regens een blijk van goddelijk welgevallen daarop zijn? Of zouden wij niet veeleer met schaamte en tot onze schande en vernedering moeten getuigen, dat wij het van wege onze blijvende zonden, van wege de onbekeerlijkheid en verharding onzer harten, welke wij bij de menschen bespeuren, alles verzondigd en verbeurd hebben? En is daarom dan de weldaad niet des te grooter en uitnemender, dewijl zij zoo genadig is? Niet om onzen wil was het dus, maar om Zijns grooten naams wil, dat de Heer ons alzoo gezegend heeft; loutere goedheid mogen wij het noemen, enkele liefde en ontferming; de Heer had medelijden in onzen nood, met erbarming zag Hij op de ellende onzes volks, met verhoorende goedheid heeft Hij ons gezegend. Zijn naam en Zijne kracht heeft Hij daarin groot gemaakt. Ja, zelfs naar mate onze zonden des te grooter, des te hemeltergender, des te strafwaardiger waren, naar die mate is zijne genade des te uitnemender, naar die mate mogen wij ons heden met schaamte en ootmoedig gevoel voor Hem stellen en in verrukkende vreugde voor Zijn aangezigt uitroepen: "o Heer! Gij hoort het gebed!"

C. Ja, Mijne hoorders! dat moeten wij daarom nog des te meer, dewijl zijne gunst en genade de *kenteekenen dragen van hemelsche wijsheid.* Gereedelijk zouden wij ons op ons gebed en deszelfs verhooring hebben verhoovaardigd, indien de wijnoogst en alle inkomsten in alle opzigten evenzeer waren geslaagd en overvloedig geweest. Gij weet het, in sommige onzer boom- of aard- of veldgewassen, is dit jaar, gelijk meermalen, die milde overvloed niet zoo als wij dit over het geheel gewenscht hadden; maar is het niet goed, dat de Opperheer, die alles in handen heeft, zijne vrijmagt toont en ons onze afhankelijkheid te gevoelen geeft? Had het niet in alles teleurstelling kunnen zijn? Wijsheid Gods noemen wij het, want wij zouden zoo ligt gerust en zorgeloos geworden zijn, indien de roest uit onze wijngaarden, en andere ziekte uit onze boom- en aard-vruchten geheel geweerd, en er dit jaar geen spoor van ontdekt ware; maar hier en daar, zelfs meer dan sommigen hebben willen opmerken, vertoonde zich nog dat kwaad; de roede is dus nog niet wegge-

nomen, zij is nog in bedreigende houding over ons opgeheven en God roept ons nog toe: "Hoort de roede en wie zich besteld heeft," opdat wij niet in de zonde zouden voortgaan en onze harten tegen hem verharden. Onze vreugde wordt dus op dezen feestdag getemperd, en wij verheugen ons met beving, maar onze dank wordt daardoor niet gestremd; de wijsheid Gods eerbiedigen wij in dezen weg. Dewijl wij zulk eene bedreiging nog steeds behoeven, zullen wij tot bekeering geleid worden; tot bidden worden wij daardoor aangespoord, dewijl ons lot geheel in de handen van God is, en als wij dan op al het genotene, op zijne goedheid, wijsheid en heiligheid zien, en berekenen wie en wat wij als een schuldig volk van Zuid Afrika nog steeds voor God blijven, dan moeten wij op dezen gedenkdag met des te meer vreugde en dank uitroepen: "Gij o Heer! Gij hoort het gebed!"

II.

En is het dan juist niet de gedachte aan dit een en ander, welke ons "stemt tot eene ootmoedige, Evangelische en heilrijke schuldbelijdenis voor den Heer?" Is de grondtoon van onzen Tekstpsalm vrolijke en dankbare vereering van God, als den Hoorder des gebeds, getuigt daarvan de schoone beschrijving van de vernieuwing van het gelaat des aardrijks zoowel als van de verschrikkelijke natuurtooneelen, welke op de zee en het vaste land daaraan waren voorafgegaan, dan gaat dit alles bij den gewijden Dichter gepaard met diepen ootmoed,—maar met een ootmoed, die regt Evangelisch was,—en die eene heilrijke werking deed.—Gaarne vertoeven wij bij deze denkbeelden eenige oogenblikken.

A. Is de verhooring van ons gebed waarlijk groot, genadig en wijs, dan stemt deze gedachte en ondervinding ons al aanstonds tot ootmoed; met David zeggen wij: "Ongeregtige dingen hadden de overhand op mij." Neen, wij bogen op onze eigene deugd niet, wij zeggen niet, dat onze gebedsverhooring om onzen wil, naar de waarde van onze geregtigheid is, maar, met schaamte zien wij op onze *ongeregtigheid,* op onze wetverbreking en schandelijke

overtreding van dezelve; in het zuivere licht van Gods alwetendheid, heiligheid en regtvaardigheid ons zelven en geheel ons volk bezien, spreken wij van *ongeregtige dingen* en wij verootmoedigen ons voor God. Met David geven wij getuigenis, dat zij *de overhand* op ons hebben, dat zij groot en vele zijn geworden en gelijk aan eenen stroom, die alles overweldigt en met zich voert. Met dien vromen en door Gods Geest verlichten man, sluiten wij ons zelven daarvan niet uit, maar, in het stof der aarde ons vernederende, roepen wij uit: "*Ook over mij* is die stroom gegaan, ook ik ben schuldig voor den Heer." Wij en onze landgenooten lagen in de schuld voor God en blijven nog steeds in die schuld voor Hem, en zoo wij ons op dezen dag in Hem met vreugde en dank verblijden, dan moet onze blijdschap en dankzegging met ootmoed geschieden, want de Heer doet ons niet naar onze zonde, Hij vergeldt ons niet naar onze ongeregtigheden; eerst dan zullen wij dieper en dieper gevoelen, hoe groot en genadig en wijs onze gebedsverhooring is; eerst dan zullen wij den overvloed van spijs en drank weten te waardeeren; eerst dan zullen wij regt gevoelig en erkentelijk zijn.

B. Maar die ootmoed, zal hij van den echten stempel wezen, zal hij bij onzen dank waarlijk Gode behagen en ons nuttig worden, dan moet hij, gelijk die van David, *Evangelisch* zijn. Met den Dichter moeten wij getuigen in onzen tekstpsalm: "Maar onze overtredingen, die verzoent gij!" Waarom, Mijne Hoorders! verhoort God ons gebed, waarom schenkt God ons zijne zegeningen? Heeft dan de Onveranderlijke zelf niet gezegd: "Het aardrijk zij om uwen wil vervloekt, doornen en distelen zal het u voortbrengen en gij zult het kruid des velds eten, stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren?" Waarom eten wij dan, volgens die onveranderlijke vloekspraak, niet den langzamen en ontzettenden dood in elken kruimel broods? Waarom is iedere teug waters ons niet tot een doodelijk vergift? Is het niet, Mijne Hoorders! omdat God zelf, de heilige, de beleedigde Majesteit, ons wil verzoenen en onze ongeregtigheid uitdelgen? Daarom maakte Hij immers een ontwerp der genade en der verlossing; daarom zond Hij Zijn

eigen, Zijn eeniggeboren Zoon, en gaf Hem over in den dood tot eene verzoening voor onze zonden; daarom stelde Hij Hem voor tot eene betooning van Zijne regtvaardigheid. Waarom duldt en draagt en zegent ons God ook nu weder? Is het niet omdat Jezus Cristus eene dadelijke verzoening heeft aangebragt, omdat zijn kruis geplant is geweest in deze zondige aarde en het bloed der verzoening daarop heeft gevlocid, omdat Hij den vloek der zonde in zijn ligchaam gedragen heeft op het hout? Waarom draagt en spaart en zegent de Heer ons met zoo veel lankmoedigheid en geduld, en dat niettegenstaande de overtredingen snood en hemeltergend zijn? Is het niet omdat Hij door het Evangelie der genade verzoening wil laten prediken, opdat arme en schuldige zondaren met Hem zouden bevredigd worden en in Zijne oogen genade vinden mogen? Dat besef en gevoel is het, wat bij zondenrouw onze harten meest verteedert voor den Heer; daarin vinden wij de ware oplossing, waarom de Heilige en Regtvaardige ons gebed heeft verhoord; in zulk eenen geest vallen wij wel met schaamte, maar niet zonder hoop voor God, en onze dank rijst, naarmate wij meer op verzoening in Christus Jezus mogen zien.

C. En zal dan zulk eene Evangelische verootmoediging niet dadelijk *heilrijk* in hare werking zijn? Prijst zij zich van deze zijde op dezen Dankdag niet ten sterkste aan? Als wij den geest van David volgen, dan zeggen wij het met hem: "Welgelukzais hij, dien gij verkiest en doet naderen, dat hij wone in uwe voorhoven." Helaas, niet allen denken en spreken alzoo, niet allen zullen op dezen feestdag in waarheid met Evangelischen ootmoed voor God verschijnen. Maar zal de Heer dat met welgevallen aanzien, en met goedkeuring achtervolgen? Zal onze dank Hem behagen, wanneer wij onze harten ver van Hem en Zijne dienst verwijderen? Immers neen. Maar wilt gij weten, wie het zijn, die God als Zijne uitverkoren lievelingen beschouwt, wie het zijn, die Hem welbehagelijk handelen? Het zijn de nederige en ootmoedige harten en bij wie een verbrijzelde geest is; het zijn dezulken, die door schuldbesef getroffen en verslagen zijn en die voor

de zonden beven; het zijn de zoodanigen, wier heilbegeerig oog op de verzoening, die in Christus Jezus is, gerigt blijft en die op niets dan op genade hopen; deze betoonen den regten zin, die in hen woont en verlangen niets vuriger, dan met God in eene verzoende betrekking te staan. Tot Hem naderen zij zoo gaarn, zoo gereed, zoo blijmoedig en hartelijk; voor Hem ontlasten zij hun gemoed en in Zijne handen stellen zij al hun belang. In Zijne voorhoven wonen zij en als zij aldaar den lof des Heeren met Zijne gemeente vermelden, en Hem van alles alleen de eer geven, dan worden zij verzadigd met het goede van Zijn huis en met het heilige van Zijn paleis. Dat, Mijne Hoorders! behoort op dezen dag onze gezindheid en onze keus te wezen, dan roepen wij dat ééne woord: "Gij hoort het gebed!" op eene waardige en Gode welbehagelijke wijze uit, en onze lofzangen zullen met onze dankgebeden Gode welgevallig en tot eere zijn!

III.

Maar daarbij moeten wij dan ten laatsten ook nog opmerken, "dat het woord in onzen tekst vervat ons, in de derde plaats, opwekt tot eene dadelijke verbindtenis aan den Heer en aan Zijne dienst." Is niet de vrome Dichter van onzen Tekstpsalm ons daarin voorgegaan en drukt hij niet, met een oog op Zijn volk, Zijne billijke verwachting uit, wanneer hij dadelijk op de door ons gekozene woorden volgen laat: "Tot u zal alle vleesch komen?" Moest het alzoo in Israël zijn, nadat de Heer eene genadige gebedsverhooring had verleend, wat behoorde het dan onder ons te wezen, nu wij zoo wel als zij door Zijne Goddelijke hand zóó uitnemend zijn beweldadigd geworden! Tot den Heer te komen, Zijne dienst te kiezen en in Zijne vreeze te wandelen, dit is de dank, welken wij met het offer onzer tegenwoordige erkentenis paren moeten,—dat moet de vrucht zijn van den dag van heden en van dit plegtige uur. Het zal niets baten dat wij den Heer danken, zoo niet geheel de natie in den weg der geregtigheid tot Hem komt, —zoo wij dit met onze huisgezinnen niet aanvangen,

—en zoo wij niet elk voor ons zelven daarmede beginnen.

A. Neen, Mijne Hoorders! het zal niets baten, dat wij heden den Heer danken, zoo niet *geheel de natie* in den weg der geregtigheid tot Hem komt. De heerschende zonde, om welke Gods ongenoegen over ons gekomen is, om welke Zijne hand zoo zwaar op ons rustede, moet worden afgebroken. De Heer kan in ons midden niet wandelen zoo lang er een ban onder ons is; Hij kan de ongeregtigheden, om welke Hij straffen brengt, niet dulden; Hij kan de zonden, die Zijne heiligheid afkeurt, geenszins begunstigen. In onze gehoudene Biddagrede hebben wij u aangetoond, waarin die ban bestaat, en dat de zonde van ongeloof, valsche godsdienst, gepaard met groote afwijking van God en algemeen toenemende beginselloosheid in den lande woont; God laat zich niet bespotten: Hij is zoo wel regtvaardig als goedertieren en zegent ons niet, opdat wij onzen nek tegen Hem verharden zouden en in het kwade voortleven. Neen, tot Hem moet het volk wederkeeren, niet alleen door schuldbelijdenis en dankzegging, maar in het afbreken der ongeregtigheid, in de getrouwe behartiging van Zijn woord en van Zijne dienst, in het aankleven en beoefenen van alles wat Zijne wet van ons eischt in maatschappij en huisgezinnen. Voor rekening van geheel de natie en van ons, die tot dezelve behooren, ligt het, daaraan dadelijk de hand te slaan,—van ons wordt het geëischt zoo wij immer zeggen willen, ons land en volk, onze kinderen en nageslachten lief te hebben, en zoo wij wenschen onze welvaart te bevestigen en zegen van God te genieten. Denken wij toch aan Ninevé, die groote heidensche wereldstad: door Jona's prediking werd zij bedreigd binnen veertig dagen te zullen vergaan, maar de koning en al het volk, zij vernederen zich in zak en assche en de Heer verschoonde die stad; zij is niet verwoest dan jaren later, toen zij andermaal in hemeltergende goddeloosheid verzonken was, toen werd zij eerst tot eene roede voor Israël gesteld, maar eindelijk de roede zelve in het vuur geworpen en geheel verdelgd! Met nieuwe en zwaardere oordeelen zal de Heer tot ons komen en het land op de geducht-

ste wijze bezoeken, en wee onzer dan, zoo wij ons tegen den Heer hebben blijven verharden. De blijdschap en de ootmoed onzer dankbare erkentenis, dat God voor ons een Hoorder des gebeds is geweest, moet daarin bij Afrikaanders blijkbaar zijn, en in de Godsdienstigheid onzer natie behoort het dagelijksch lofoffer van hart en daden te bestaan.

a. Voor rekening van de Burgeroverheid, die daartoe de magt en het regt in handen heeft, ligt het en van hare hand wordt het door Gods Woord geeischt, de Gode welbehagelijke viering van den wekelijkschen rustdag te herstellen, de openlijke ontheiliging van Gods naam op onze straten te straffen, en de ijdelheid en ligtzinnigheid onzer natie niet langer te begunstigen, maar veeleer met kracht tegen te gaan. Waartoe anders zijn de aardsche magten door God verordend en onder Hem geplaatst? Waartoe zijn zij anders boven alle menschelijke berekening en willekeur, als Christenbelijders aan Gods heilige wet en aan het Evangelie van onzen Heer verbonden? Wéé ons, indien zij des Heeren wil niet verstaan en niet volbrengen.

b. Voor rekening van de Godsdienstleeraren ligt het en van hunne hand wordt het geëischt, de waarheid te verkondigen, de eere Gods, van Zijnen Zoon en van den H. Geest te verdedigen, de regten van Gods heilig Woord voor te staan en de dienst des Heeren zuiver te behartigen. Alles wat van het tegenovergestelde in ons land gevonden, geduld en zelfs bevorderd wordt, kan niet dan tot onze schade en ons verderf uitloopen en zal dien God tegen ons wapenen, die Zijne eer handhaaft en zoekt. Wéé onzer, indien in dezen geene verandering komt!

B. Alles, M. H.! wat wij op dezen dag danken en bidden zal niets baten, indien wij in deze redelijke en godsdienstige volksherstelling geen aanvang "met onze eigene huisgezinnen en met onze eigene zaken maken." Of is het genoeg daarop heden te zeggen: als er eene landswet komt op de herstelling van den Sabbat, dan zullen wij gereedelijk en met blijdschap gehoorzamen; als anderen hunne winkels op den Zondag sluiten, dan willen wij dadelijk volgen, en als de vervoermiddelen op den dag des Heeren mogen stil-

staan en de spoorwegen, de gelegenheden tot openbaar vermaak, op dien dag afgeschaft worden, dan zullen wij die heilige dagen ook niet meer door reizen en vermaak ontheiligen. Maar ik bid u, zal dan eene gedwongene of wettische gehoorzaamheid, die niet uit hart en wil voortspruit, Gode welbehagelijk zijn? Moet dan een ander u voorgaan eer gij het goede betracht, of behoort gij het een ander te doen? Is dat geen wantrouwen op God, van wien alleen alle zegen afhankelijk is? En moogt gij dan den dag des Heeren ontheiligen, omdat anderen zich daaraan schuldig maken? Vangt het veeleer dadelijk in de vreeze Gods aan, stelt aan anderen een goed voorbeeld en weet dat gij in alles met God te doen hebt.

a. Zal het goed zijn voor zichzelven, voor zijn huisgezin en voor zijne kinderen den hoogmoed in kleederdragt en levenswijze vol te houden en zich ver boven zijnen stand te blijven verheffen, zooals, helaas! in onzen tijd al te veel geschiedt? (Zoo zelfs dat de armen en mingegoeden de rijken en meer vermogenden willen vooruitstreven?) Betaamt dat aan menschen, welke zoo gaarne den edelen en nuttigen middenstand in de maatschappij wenschten bewaard te zien? Voegt dat aan Christenbelijders, die steeds tot nederigheid en ootmoedigheid geroepen worden? Is dat overeenkomstig de vermindering (in onze bezittingen), tot welke wij allen in ons land gebragt werden, de vernedering tot welke God ons door de omstandigheden en de behoeften der tijden roept? Zullen wij het blijven volhouden, omdat het, helaas, de algemeen heerschende toon onder ons geworden is, en met die heerschende denkwijs ons zelven, onze kinderen en onze nageslachten moedwillig ongelukkig maken?

b. Is het niet goed, huisvaders en huismoeders, hoofden en voorgangers der huisgezinnen, dat wij de Josua's keus behartigen en volbrengen: "Maar aangaande mij en mijn huis," wat ook anderen kiezen en navolgen, "wij zullen den Heere dienen?" Waarom wordt er dan in vele gezinnen niet elken dag op gezette tijden tot den Heer gebeden en Gods woord gelezen? Dan immers spreekt de Heer tot ons en onze kinderen en dienstbaren in onze woningen, dan verheffen wij

biddende en dankende onze harten tot Hem, dan zal de openbare godsdienst niet verwaarloosd worden en men zal een afkeer gevoelen van alles wat ligtzinnig en der wereld gelijkvormig is; dan woont er vrede en zegen onder ons, dan zal er godsdienst en bekeering in de gemeente en in den lande bevorderd worden en de Heer blijft met zijne genade en met zijnen Geest onder ons.

C. Nog eens, M. H.! onze lofgezangen en onze dankzeggingen zullen op dezen dag niets baten, zoo wij niet *elk voor ons zelven* met het goede werk onzer zedelijke verbetering en vooral onzer waarachtige bekeering een begin maken. Keert tot uw eigen hart en schuld in, onbekeerde zondaren! Zal uw dank, dien gij op dezen dag den Heere brengt, Hem behagen, wanneer gij uwe zonden, uwe zondige levenswijze, aan de hand houdt, wanneer gij aan de wereld gelijkvormig blijft, de vermaken en de ijdelheden dezes levens najaagt, God en zijne dienst met onverschilligheid en minachting behandelt, of het een met het ander tracht zamen te voegen en zorgeloos op het pad der onbekeerlijkheid blijft voortwandelen? Zal uw dank Gode behagen en vereeren, wanneer zijne zegeningen, de opheffing van veel kommer en zorg, de meerdere ruimte in welke wij wederom zouden kunnen komen, u tot brooddronkenheid, tot misbruik van Gods gaven en tot vernieuwing en vermeerdering van ongeregtigheid en zondenschuld leiden zouden? Zal uw dank den Heere welgevallig zijn en beantwoorden aan de verlossing uit zulk een grooten nood en dood als ons ten deel is gevallen, zoo gij door woekerwinst de geopende hand Gods voor anderen moedwillig sloot, zoo gij op al de andere oordeelen van den Almagtige geen acht sloegt, en door woord en daden vragen zoudt: Wie is de Heer, dat wij naar zijne stem luisteren zouden? Weet gij dan niet, zondaren en zondaressen! met wien gij te doen hebt? Weet gij niet, dat Hij de Heilige en Regtvaardige is, en dat niemand tegen Hem zijn hart verharden kan en nogtans vrede hebben? Weet gij niet, dat gij sterven moet; en dat God uwe zielen verderven kan in de hel? Keert daarom weder tot God, wendt u tot den troon der genade, en brengt door waarachtige schuldbelijdenis

en bekeering uzelven en den lande een duurzamen zegen aan.

a. Keert tot uw eigen hart en schuld in, gij allen, die gewoon zijt en geleerd hebt uw hart op uwe wegen te zetten. Gij vindt u verpligt en gedrongen, heden met duizende inwoners des lands den Heer door Psalmen en dankzeggingen te loven en te prijzen van wege zijne groote goedertierenheid; maar weet gij wel, dat uwe schuld en uw ondank veel grooter en zwaarder dan die van anderen is, naar mate gij oogen hebt ontvangen om te zien en harten om op te merken? Waarom stelt gij u toch maar al te zeer der wereld gelijkvormig? Waarom verheft gij u boven uwen stand? Waarom loopt gij in des lands zonden maar al te zeer mede? Is het u dan niet bekend, dat uw voorbeeld, meer dan dat van anderen, schadelijk werkt, dat uwe schuld daardoor onberekenbaar grooter wordt, dat gij langs dien weg het kwade in het land doet toenemen in plaats van afbreken? Vraagt niet meer, waarom er dikwerf zoo veel duisterheid op uwe zielen rust, waarom de Heer zoo vaak zijn aangezigt voor u verbergt, waarom de wereld zulk een langzaam werkenden, doch noodlottigen invloed op u maakt? Zal het niet zijn, omdat gij de ijdelheden nawandelt, en u meer aan den Tijdgeest en Modegod onderwerpt dan aan den Heer, die uwe zielen redden kan, en die aan menschen en vee voedsel geeft? Vernedert u toch onder de krachtige hand Gods, merkt op de roepstemmen des Heeren, zoo als zij in oordeelen en zegeningen tot ons spreken, en zoekt een waarachtig deelgenootschap aan Christus en zijne geregtigheid, opdat gij u zelven en anderen nog behouden moogt.

b. Keert tot uw eigen hart en schuld in, godvruchtige Christenen! want deze dag en dit uur roept u tot ernst en tot dank. Gij verstaat het, waarom de Heer ons heeft gekastijd, en welke de oorzaken van den gewenschten regen zijn; met vreugde en dank roept gij uit: "Gij, o Heer! Gij zijt een Hoorder des Gebeds!" Maar moet dan ook uwe dankzegging niet met een vernieuwd en gedurig gebed gepaard gaan en met eenen opmerkzamen geest, wat de Heer telkens geeft en doen zal? Is die gebedsverhooring, zoo groot, zoo heerlijk en in het oogloopend, geen

sterke spoorslag, om met al het belang van land en volk, met al de nooden van kerk en gemeente, tot den troon der genade te gaan? Is het u niet tot een vernieuwd bewijs, dat de Heer er van den huize Israëls om gevraagd wil worden, dat Hij het aan hen doe? Bidden dus, veel en ernstig en vurig gebeden, gebeden om de uitstorting van den Geest des Heeren, om de bekeering van zondaren, om heiliging van al Gods volk. Alzoo moet gij voor het aangezigt des Heeren, pleitende op zijne genade en de zoenverdiensten van onzen Heer, blijven staan, alzoo moet gij niet loslaten, totdat de Heer ook in het geestelijke gezegend heeft, opdat wij ook daarin een blijden zegen aanschouwen mogen.—Daartoe gebiede onze genadige God en Vader Zijnen vrede en zegen over ons in Christus Jezus, storte Zijnen Geest als de Geest des gebeds over Zijne kerk en in den lande uit, en neme ook ons dankgebed, hetwelk wij Hem eerbiedig opdragen, als uit de hand des Middelaars welgevallig aan.—AMEN.

DE FARISEER EN DE TOLLENAAR.

"En hij zeide ook tot sommigen, die bij zichzelven vertrouwden dat zij regtvaardig waren, en de anderen niets achtten, deze gelijkenis: Twee menschen gingen op in den tempel om te bidden, de een was een Fariseër en de ander een Tollenaar. De Fariseër, staande, bad dit bij zichzelven: o God! Ik dank u, dat ik niet ben gelijk de andere menschen, roovers, onregtvaardigen, overspelers: of ook gelijk deze Tollenaar. Ik vast twee maal ter week, ik geef tienden van alles wat ik bezit. En de Tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de oogen niet opheffen naar den hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: O God! wees mij zondaar genadig! Ik zeg ulieden: deze ging af geregtvaardigd in zijn huis, *meer* dan die: want een ieder, die zichzelven verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelven vernedert zal verhoogd worden.—Luk. XVIII: 9—14.

Hier vinden wij het onbestaanbare der huichelarij met de opregte godsvrucht, levendig en krachtig afgemaald. Wij worden er nadrukkelijk gewaarschuwd tegen de *geestelijke zelfverheffing* en tegelijk tot *ootmoed des harten* opgewekt. Ik wilde u het *schandelijke* en *schadelijke* van het eerste en het *loffelijke* en *nuttige* van het laatste nader doen gevoelen, terwijl wij

I. *Vooreerst* de gelijkenis zelve met elkander zullen ontwikkelen.

II. En *daarop* bij de hoofdleeringen nog even zullen stilstaan, en die onder Gods zegen tot onze stichting aanwenden.

I.

Onder het aantal volgelingen des Heilands bevonden zich ook sommigen, die tot de sekte der *Fariseën* behoorden. De meesten nogtans dezer menschen konden de reine zedeleer, welke Jezus verkondigde, niet verdragen. Zij mogten Hem al eenige oogenblikken volgen; doch even spoedig verlieten zij Hem weder; ja zochten tevens het volk van Hem af te trekken.—Lukas beschrijft hen in het 9de vs. als de zoodanigen,

die bij zichzelven vertrouwden, dat zij regtvaardig waren en anderen niets achtten. Zij waren doorgaans bezield met eene schandelijke huichelarij en eenen ondragelijken hoogmoed. Zij deden zich voor als opregte vereerders van Jehovah en stipte opvolgers zijner wet: doch namen dezen schijn voor het wezen aan. Vol eigen dunk vormden zij allerlei hooge gedachten van zichzelven; en wilden tevens door anderen voor onberispelijk en deugdzaam gehouden worden. Anderen integendeel, die niet dachten en handelden als zij; of welken hunne ijdele deugdenpraal niet kon behagen, werden door hen vermaand.—*Tot* of ten aanzien van *sommigen* dezer lieden rigt de menschkundige Jezus thans zijne rede en veroordeelt in hen dien verachtelijken trots en schijnheiligheid. Hij stelt hun afzigtelijk karakter voor *in eene gelijkenis,* ontleend uit de dagelijksche levensbedrijven. Daarin voert Hij een *Fariseër* op vol van opgeblazen waan en zelfverheffing, tegen wien Hij een' *Tollenaar* of Tolbediende overstelt, welken Hij als het beeld van nederigheid en ootmoed doet uitkomen.—Gij zult straks zelven gevoelen, hoe treffend en doelmatig deze tegenstelling zij; te meer, wanneer gij daarbij onder het oog zult houden, dat juist integendeel de *Fariseën* in Jezus tijd, door de eenvoudige Joden geacht werden als voorbeelden van *ware godsdienstigheid.* De *Tolbedienden* echter, door de Romeinsche Overheerschers aangesteld, ofschoon ook Joden, beschouwde men als de *grootste zondaren,* als onregtvaardige en afschuwelijke menschen; gelijk veler hunner werkelijk zich aan knevelarijen schuldig maakten.—Hoort dan de gelijkenis en oordeelt. *Twee menschen,* dus lezen wij vs. 10, *gingen op in den tempel om te bidden. De één een Fariseër, de andere een Tollenaar.* Beide wilden op zeker feest de gevoelens van hun hart voor Jehovah uitstorten.

Voortreffelijke daad! Opgaan naar de plaats van openbare en gemeenschappelijke godsdienstoefening om God aldaar te loven en te danken; wie moet zulks niet prijzen en navolgen!

Het is echter niet zoo zeer het *bijwonen* der openbare Godsdienstoefening, hetwelk ons in het oog van God welgevallig doet zijn; doch het komt hier vooral aan op de *gemoedsgesteldheid.* Anders toch zouden

zij, die nimmer verzuimden, in het huis des Heeren op te komen; maar dat slechts deden uit gewoonte, zonder gevoel des harten, of om slechts van de menschen gezien te worden, de gelukkigsten te achten zijn. De gelijkenis zal ons dit nader leeren, als waarin de beide tempelgangers ons voorgesteld worden uit geheel tegenovergestelde beginselen te handelen.

(Vs. 11.) Naauwelijks is de Fariseëer den voorhof des tempels binnen getreden, of hij dringt door tot de plaats, waar de *Priesters* hun godsdienstig werk verrigten. Dáár *staat hij bij zichzelven biddende.* Hij kiest zich eene plaats, afgezonderd van de menigten, waar hij, in deftige houding, van allen kon opgemerkt worden. En hoe, denkt gij, dat hij zich voordoet, wanneer hij zijne rede tot den Heere rigt? Is het als een diep afhankelijk schepsel van den Allerhoogste? als een strafwaardig en boetvaardig zondaar, die de gunst van God ten eenen male verbeurd had en zijne vergeving afsmeekt? Zoodanig mogt hij al gehouden zijn van degenen, die hem zagen; doch zulke edele gevoelens bezielden hem niet. Neen! hij meent geene kwijtschelding van zonde en straf noodig te hebben. Hij gelooft veeleer alles te bezitten, wat in den man naar Gods hart gevorderd wordt. En daarom beveelt hij zich niet aan Gods barmhartigheid aan.— Hij *bidt* toch, zult gij zeggen! Ja. Maar het is niets meer dan een *dankgebed,* in ijdelen klank van woorden; of liever het is slechts eene bloote opsomming voor God van goede hoedanigheden, die hij zichzelven toekent. (Hoort hem zelven.) *o God!* zegt hij, *ik dank u, dat ik niet ben, gelijk de andere menschen, roovers, onregtvaardigen, overspelers, noch ook gelijk deze tollenaar.*" Welk eene vermetele taal! Hij dankt, dat hij geen dief, geen bedrieger, geen echtbreker is, gelijk hij *alle* overige menschen als zoodanigen schat. Zich zelven alleen houdt hij buiten hunnen kring gesloten. Nu hij juist niet aan de gemelde misdrijden schuldig staat, nu acht hij zich boven alle gebrek verheven en als onberispelijk.—Welk eene verblindheid;—welk een hoogmoed! Indien hij slechts een oog op de schuilhoeken van zijn eigen hart had geslagen, hij zou met zijne armzalige deugd niet voor God hebben geroemd. Hij zou dadelijk bemerkt

hebben, dat hij ook *zijne* gebreken had en op verre na niet was, die hij behoorde te zijn. Hij zou weldra gevoeld hebben, dat er tot een waarlijk godvruchtig leven meer dan een uitwendig onberispelijk gedrag vereischt wordt. In één woord: Hij zou gezien hebben, dat de *liefde,* welke de vervulling der wet is, niet in hem huisvestte. Hij kende geene andere liefde, dan alleen eene dwaze (vermetele) eigenliefde. Daarom spreekt hij in zijne zoogenaamde dankzegging uit de hoogte, zonder gevoel van behoefte, terwijl hij zijne naasten, zonder uitzondering veroordeelt. Ja. Hij werpt bovendien een verachtelijken blik op dien *tollenaar,* die met hem gelijktijdig het bedehuis was binnengetreden en dien hij, niet kunnende verdragen, thans bij name noemt.

Welk eene stoutheid! Ik herhaal het. Hij durft zich te zetten op den regterstoel Gods en uitspraak te doen over de daden der menschen. Hij durft anderen veroordeelen en met den vinger aan te wijzen, wien hij boven anderen strafwaardig houdt. Ach! Hoe ongelukkig is niet zulk een verwaande schijnvrome te heeten, wanneer hij in de handen valt van Hem, die alleen naar regt oordeelt en een iegelijk zal vergelden naar zijne werken? Daarom gaf de Zaligmaker het uitdrukkelijk bevel: Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.—Maar de *Farizeër* laat het zelfs hierbij niet berusten. De wereld moet het weten, dat hij degene is, voor wien hij zich uitgeeft. En daarom gewaagt hij verder in zijn gebed van zulke werken, die hij voor ieders oog beoefende en bij God in rekening brengt. Hij meldt niet van beminnelijke nederigheid, van prijzenswaardige opregtheid, van onschatbare liefde, of andere Gode welgevallige deugden: maar slechts van *uiterlijke* daden.—Daden door menschelijke willekeur ingesteld; schijnbare opofferingen (doch die men ook zonder verbetering van hart kan verrigten) staan in zijne schatting hoog aangeschreven en met derzelver uitoefening meent hij voor God te kunnen bestaan en bij anderen den naam van eenen Godvruchtigen te kunnen verdienen.

Hoort zijne blinkende deugden uit zijn eigen mond: "*Ik vaste,* zegt hij (vs. 12.) *tweemaal ter weke; ik*

geef tienden van alles, wat ik bezitte."—De Mozaische wet vorderde slechts de onthouding van spijs en drank op den grooten verzoendag, welke men dan als een teeken van boetvaardigheid wegens bedrevene zonden moest waarnemen. Doch daarbij hadden de Joden naderhand naar willekeur andere vastendagen gevoegd, wanneer zij plegtige boetedoeningen deden. Ofschoon nu de wet daartoe de Israëlieten niet verpligtte, hielden echter de Farizeën zich stiptelijk aan deze ingevoerde gebruiken. En daar zij het vasten, als een voornaam deel der godsdienstoefening beschouwden, voerden zij nog bovendien een afzonderlijk vasten in, hetwelk op twee bepaalde dagen van elke week plaats vond. En dit was die menschelijke inzetting, waarvan de Farizeër van den tekst den mond zoo vol had.

In de wet van Mozes was ook den Israëlieten opgelegd, om *tienden*, d.i., het tiende gedeelte zijner inkomsten op te brengen; zoo als b.v. van de vruchten des *velds* en van het vee. Ook hierin waren de Farizeën niet nalatig. Maar, gedreven door eene buitengewone zucht tot naauwgezetheid in alle uitwendige voorschriften, strekten zij die tienden uit tot de geringste kleinigheden, ofschoon de wet zulks niet bepaaldelijk vorderde (Matth. 23 : 23). Hierdoor meenden zij eene groote proef hunner heiligheid aan den dag te leggen. Uit dien hoofde gaf de Farizeër in den tekst, *tienden van alles, wat hij bezat*; zelfs van de geringste zijner bezittingen. En ook dit kenteeken, waarmede hij, in zijne schatting, boven zoo velen uitschitterde, kan hij, in zijn gebed tot God, niet verzwijgen.

Zietdaar dan u den hoogmoedigen schijnvrome in zijne gedaante voorgesteld.

Doch hoe zeer steekt nu hiertegen af het gedrag en bestaan van den Tollenaar. (Hij is wel het *tegenbeeld* van den verwaanden Farizeër te noemen.) Ziet hier, met hoe weinige woorden, maar hoe krachtig de Zaligmaker hem hier doet uitkomen, wanneer Hij, vs. 13, het volgende van Hem zegt: "*Doch de Tollenaar, van verre staande, wilde zelfs zijne oogen niet opheffen naar den hemel: maar sloeg op zijne borst, zeggende: O God! wees mij zondaar genadig!*"

Zoodra is niet deze man den tempel binnengetreden, en ziet hij den Farizeër voorwaarts treden; of hij blijft aan den ingang van het gebouw, op *verren afstand* van hem en de overigen, staan. Hij acht hen uitnemender, dan zich zelven en gevoelt zijne onwaarde voor God. Het gering plekje, waar hij zich bevindt, is hem welkom. Daar in de eenzaamheid bedenkt hij, hoe hij Jehova zal ontmoeten en zijn hart voor Hem zal ontlasten. Maar hij is zich ten volle bewust, dat hij op verre na niet is, zooals hij behoorde te wezen. En nu is gevoel van *schuld* in zijne geheele houding geteekend. *Nederig* en *ootmoedig* staat hij daar. *Schaamte* bedekt zijn aangezigt en *berouw* is uit al zijne trekken te lezen. Hij wil, hij durft zelfs *zijne oogen niet opheffen naar den hemel.* Levendig is hij overtuigd van zonde en strafwaardigheid. Hij weet, dat God, voor wien hij is verschenen, de heiligheid zelve is en een afkeer heeft van alle onreinheid. En daarom durft hij, bij dat besef van ongelijkvormigheid, Hem niet aanzien en houdt zijne blikken naar de aarde gevestigd.

Hij heeft, gelijk gij ziet, niets, waarmede hij voor Gods aangezigt zou kunnen bestaan. Het is waar; er mogen ook in *hem* al eenige goede gevoelens en gezindheden, zoowel als in den Farizeër, hebben gehuisvest en eenige uiterlijke loffelijke daden door hem zijn verrigt geworden. Doch indien deze al in zijne gedachten oprijzen, hij wil er nogtans niet mede pralen, noch zich er op beroepen; en dat wel uit aanmerking, dat er zoo veel gebrek en zonde tegenover stond, waartegen al dat goede en edele niet kon opwegen. Het is er verre van daan, dat hij zich van wege zijne overtredingen bij God zou willen verontschuldigen, door die op rekening zijner menschelijke zwakheid te zetten. Neen, zóó verre kan eene dwaze eigenliefde hem niet vervoeren. Maar ofschoon hij het gevoelt, dat hij in de schuld valt voor een heilig en regtvaardig Regter, op wiens gedenkboek al zijne euveldaden staan opgeteekend (en wien geen één zijner verkeerde beginselen ontvlugt is), heeft hij Hem echter reeds bij ondervinding tegelijk leeren kennen als den Barmhartige en Genadige. Daarom laat hij zich niet tot wanhoop

en radeloosheid vervoeren; maar neemt dadelijk als een boetvaardig en hulpbehoevend zondaar tot Hem de toevlugt. Met die verbrijzeling des gemoeds en dat innig berouw *slaat hij op zijne borst* en onder een' grooten tranenvloed, barst hij uit in deze korte, maar opregte belijdenis des harten: *"O God! wees mij zondaar genadig!"*

Ziet, Mijne Hoorders! zóó verre moet het komen, zal het *wel* met ons zijn. Want een verbroken hart en een verslagen geest zijn den Heere welbehagelijk. En juist dit was het offer, dat de Tollenaar aan God bragt; terwijl de Farizeër uit zijne werken zocht geregtvaardigd te worden.

...De Heiland voegt nu nog met een enkel woord bij deze treffende voorstelling, wat aan beide hunner wedervoer en wat in het algemeen het uiteinde zijn zoude van allen, die in bestaan en gedrag aan dezen zouden gelijk wezen.—Het is als het ware de *toepassing,* waarmede Hij zijne rede aandrong; opdat zijne leering meer indruk zou maken op het hart zijner hoorders, en inzonderheid op dat van hen, welken dezelve vooral gold.

Hij spreekt dan de schare met zijn verheven gezag aldus aan (vs. 14): *Ik zeg u lieden*: en daarom neemt het ter harte: *Deze,* namelijk de Tollenaar, *ging af,* verliet den tempel en begaf zich *naar zijn huis* GEREGTVAARDIGD; hij ontving de kwijtschelding zijner schulden; dewijl de goddelijke genade op zijn ootmoedig gebed niet achterbleef.—Zóó ging hij *meer dan die,* d.i., volgens het Hebreeuwsch spraakgebruik zoo veel als: *En* GEENSZINS *de andere.* Deszelfs opgeblazenheid en schijndeugd konden Gode niet behagen en daarom bleef hij in zijne zonden. *Want, een iegelijk, die zich zelven verhoogt, zal vernederd worden; maar die zich zelven vernederd, zal verhoogd worden.*

Voorwaar eene schoone spreuk, bij andere gelegenheden door den Zaligmaker uitgesproken! (Luk. 14:11; Math. 23:12). Hoe menigmaal zien wij dezelve niet door de geschiedenis en de dagelijksche ondervinding bewaarheid! (Indien gij slechts oplettend zijt geweest, Mijne Hoorders! zult gij welligt allen hebben opgemerkt, dat zij, die zich wegens

verdiensten, al bezitten zij die ook werkelijk, veel laten voorstaan en laag op anderen nederzien; meestal zelven de voorwerpen zijn van bespottiug en verachting en droevig aan hun einde komen. Maar dan zult gij integendeel hebben bespeurd, hoe zeer zij, die gering over zich zelven en hunne gaven denken, den trotschen worden voorgetrokken en buiten hunne eigene verwachting in hoogachting rijzen.)

Gelijk dit nu in het algemeen waar is van allen hoogmoed, had de Zaligmaker hier meer bijzonder het oog op den *geestelijken hoogmoed* en wilde dus zijne volgelingen leeren: een iegelijk, die zich zelven wegens deugdsbeoefening en pligtsbetrachting boven anderen wil verheffen en zich veel laat voorstaan op uitwendig vertoon van godsvrucht, zonder uit regte beginselen te handelen,—zulk een mag wel meenen voor God te kunnen bestaan; doch hij zal zijne goedkeuring niet wegdragen. Integendeel, wanneer hij eenmaal voor Gods regterstoel zal verschijnen, zal hij door Hem veroordeeld worden en het zal als dan voor elk openbaar worden, wie hij was en hoe hij kortzigtige menschen met zijne praaldeugd misleid had.

Doch geheel anders zal het lot zijn van den ootmoedigen en nederig van zich zelven denkende. Want, daar de Heer ook zijn hart en zijne beginselen kent, zoo zal Hij hem nogtans bij alle gevoel van tekortkoming, in zijne gunst doen deelen en hem eenmaal het hoogste geluk doen smaken.

II.

Was deze gelijkenis nuttig tot leering en waarschuwing voor Jezus tijdgenooten; zij is het niet minder voor *ons*, die ons onder zijne onderdanen scharen.

Bepalen wij ons dan, 2dens, bij de beide hoofdleeringen, die ons de tekst aan de hand geeft, om die onder Gods zegen tot onze stichting aan te wenden.

A. De Zaligmaker leert ons hier.

1. *Dat eigene geregtigheid en schijnheiligheid ons niet voor God regtvaardigt.*

Wij zagen dit in den Farizeëer bevestigd. (In zijn hoogmoedig dankgebed tot God verklaart hij zich on-

schuldig aan grove openbare misdrijven en voegt er het *goede* bij, dat hij buiten verpligting verrigt had. Door dit een ander acht hij zich uitnemender, dan zijne medemenschen en gelooft, dat hij hierop de goddelijke goedkeuring kon en zou wegdragen. Maar wat gebeurt er?) Een geringere in zijn oog wordt hem voorgetrokken en hij zelf afgewezen. Want daar de Heer zijne eerbetooning (waaronder het hart koud en en onverschillig bleef) afkeurde, liet Hij hem, onder den last der zonde gebukt, naar zijn huis terugkeeren. En geen wonder, dat ons Christenen een dergelijk lot zal wedervaren, indien ons zulk een geestelijke hoogmoed bezielt. Ja, dan zouden wij nog veel meer straafwaardig zijn, dan de Farizeër van Jezus tijd, wegens het heerlijke licht, dat ons van jongs aan bestraald heeft.

Zoodra wij iets bij God willen laten gelden, dan zijn wij moedwillig blind; dan zijn wij ongeschikt voor het koningrijk der hemelen en hebben ons loon weg. Want waarmede zullen wij voor God roemen?

Of moeten wij het niet bekennen, dat, hetgeen *wij goed* noemen, nog altijd onvolmaakt en bevlekt blijft in het oog van den alleen Reine en Volmaakte? Ja, dat onze deugden zoo vaak slechts op eigendunkelijke instellingen gegrond zijn. En hoe zal men van eenen kwaden boom goede vruchten plukken? Of moeten wij niet met Paulus zeggen: ("Als ik het goede doen wil, dan bevind ik, dat het kwade mij bijligt?") En hoe zouden wij er dan den hemel mede kunnen verdienen?

. . Maar al konden al eenigen onzer werken den naam van *goed* wegdragen; ook dan nog zouden wij niet in staat zijn, om daarmede *onze schulden* uit te wisschen. Want deze zijn als het zand aan den oever der zee.

... En zijn wij daarenboven *verpligt* om het goede te doen, als geschapen naar Gods beeld? Moeten wij dat niet doen, als eene betooning van dankbaarheid voor Gods weldaden, en moet dat niet de vrucht zijn, voortkomende uit den goeden wortel des geloofs? (Daarom zeide ook de Heer in het vorige hoofdstuk: vs. 10: "wanneer gij zult gedaan hebben; al hetgene "u bevolen is, zoo zegt: wij zijn *onnutte* dienstknech-"ten. Want wij hebben maar gedaan, wat wij *schuldig* "waren te doen.")

.... Maar ook ; is niet al onze bekwaamheid uit God, uit wien, door wien en tot wien alle dingen zijn ?

..... En, indien wij uit de *werken* konden geregtvaardigd worden en door dezelve de zaligheid verdienen, dan ware de Christus te *vergeefs* gestorven. (Gal. 2 : 21).—Zoo moet dan, zelfs de verstgevorderde Christen, in plaats van zich te *verheffen*, nog altijd betuigen : "de genadegift van God is het eeuwige "leven door Jezus Christus onzen Heer." (Rom. 6 : 23.)

Daar wij dus altijd bedorvene en zondige menschen zijn, hoe zouden wij dan Gode kunnen behagen, indien wij onszelven wijsmaken, regtvaardig te zijn ; indien wij onze gebreken niet willen opmerken, of die zoeken te verbloemen ? Zulk eene verwaandheid drijft ons, om onzen wandel slechts te vergelijken met dien van hen, welke wij voor het uitvaagsel van het menschelijk geslacht houden ; maar niet met dien der Godvruchtigen. Daardoor versmaden wij alle andere natuurgenooten en nemen de liefde, waarop de geheele wet rust, uit de wet weg. Daardoor eigenen wij ons vermetel het regt toe van het oordeel, dat God alleen toekomt. En al stonden wij ook op nog zoo hoogen trap van deugd, het zou zijn, om straks daarvan zoo veel te dieper neder te storten. Want de eigenwaan maakt ons duizelig. Wij blijven nog altijd vatbaar voor verleiding, zoowel als andere menschen. Maar de verkeerde inbeelding doet ons het waken en strijden tegen de *zonde* verzuimen, en deze vangt ons dan in hare netten, eer wij het bemerken.—Indien wij dus zulke zondige, behoeftige en zwakke schepselen zijn en ons zelven nogthans zoo willen verhoovaardigen en regtvaardigen voor den alwetenden God, zegt het mij, zullen wij dan niet voor zijne vierschaar te ligt bevonden worden en bedrogen uitkomen ? Voorzeker ! want wie zichzelven verhoogt, zal vernederd worden.

2. Maar dewijl alzoo het gedrag van den Farizeër Gode niet kan behagen, betaamt het ons ten allen tijde met den boetvaardigen Tollenaar eensgezind te zijn. Want, gelijk Jezus ons tevens leert, "*ootmoed, gepaard met belijdenis van zonden, is den Heere welgevallig.*"

Het is niet genoeg te gevoelen, dat men een zondaar

is, en daarbij onverschillig te denken: Welnu, ik ben slechts gelijk aan mijne natuurgenooten, die allen even zeer schuldig voor God staan. Zulk een denkbeeld zoude ons koelbloedig in de zonde doen blijven voortleven. Doch er wordt tevens gevorderd, dat een *ootmoedig berouw* ons beziele. Indien wij dus ons gedrag aan de wet Gods toetsen en het ons blijke, dat wij ons als ongehoorzame kinderen van den besten Vader gedragen hebben; dan moet dit verwijt ons met leed vervullen. Dan moeten wij leeren inzien, dat wij niets zijn in Gods heilig oog; Ja, dat wij verwerpelijk zijn voor Hem, die al onze gangen nagaat, en die alle drijfveeren onzer daden kent. Dan eerst zullen wij verlangen, om door Hem van al onze krankheden genezen te worden, en dat Hij al onze schuld uitdelge door zijne genade (in Jezus bloed en geregtigheid). Zoo zullen wij zonder eigen roem voor Gods aangezigt verschijnen en de taal des harten van den Tollenaar op onze lippen nemen: *o God! wees mij zondaar genadig!* —En daartoe hebben wij nog te meer vrijmoedigheid, indien wij gelooven, dat God juist zijnen eigen Zoon gegeven heeft tot eene verzoening onzer zonden en dat Zijn bloed van alle zonden reinigt.

Dit denkbeeld zal dus het voornemen in ons doen ontvlammen, om van nu voortaan God te verheerlijken, niet alleen met kerkgaan, feestviering en andere uiterlijke godsdienstplegtigheden; maar onze droefheid naar God zal eene onberouwelijke bekeering in ons verwekken, om God te leeren dienen in Geest en in waarheid. Daartoe zullen wij Hem smeeken om den Geest der reiniging en heiligmaking. En zoo zal de Geest der liefde ons dringen, Gode het dankoffer des harten toe te brengen en ons weerhouden van onze broederen ligtvaardig te veroordeelen.

Maar zou dan de ootmoed des harten, welke zulke edele gezindheden in ons opwekt en versterkt, Gode niet welgevallig zijn? Ja, Jezus verzekert het ons, dat Hij, die de liefde zelve is, genoegen neemt in zulk eene schuldbelijdenis en ons volgaarne wil *regtvaardigen*. Zoo in zijne gunst, om de verdiensten van Christus, weder aangenomen, zullen wij de rust des gemoeds mogen smaken en nieuwe kracht ontvangen in den strijd tegen de zonde. Want wie zichzelven vernedert, zal verhoogd worden.

B. o! Hoe zeer steekt dan niet het gedrag van den nederigen Tollenaar of bij dat van den trotschen Farizeër! Maar ook: hoe verkieslijker is niet het lot van den eerstgenoemde boven dat van den laatste te schatten!

1. Hoort, hoort dit, gij allen, die *uw eigen weg bewandelt* en door uwe werken ten leven zoekt in te gaan! Daar uw geweten het gedrag van den Farizeër moet afkeuren, volgt gij nogtans zijne voetsporen. Ook gij verbeeldt u rijk te zijn, maar gij zijt arm. En ofschoon uwe schuld groot is voor God, gij streeft nogtans niet, om van dien drukkenden last ontslagen te worden. Daarom blijft zij u ook toegerekend en blijft gij als ondankbaren voortzondigen. Gij moogt al uitwendig een onberispelijk leven leiden. Doch hoe prijzelijk zulk een onbesproken burgerlijk gedrag ook zijn moge, het zal u niet baten voor het oog van God, die de geesten weegt, en (de werken kent: die) dus ook weet, hoe weinig godsdienstig gevoel er in u huisvest.—o! Van welk een zalig genot berooft gij u dan, hetwelk u om Christus verdiensten zoo rijkelijk in het Evangelie der genade wordt aangeboden.—Indien gij voortgaat, zult gij toch nimmer de goddelijke goedkeuring erlangen. Indien gij op eigen krachten en geregtigheid blijft steunen, bouwt gij op eenen zandgrond, die bij uw sterven aan uwen voet wegzinkt. Bedenkt dit en gevoelt het dwaze van uwen hoogmoed! Leert uwe onwaardigheid en zwakheid inzien! Zoekt uwe sterkte en geregtigheid daar, waar zij alleen te vinden is, in Jezus Christus, en dien voor de zonde gekruisigd! Wendt u tot den Hemelschen Vader met ootmoedig berouw over uw vorig gedrag en smeekt Hem met verloochening van alle eigene geregtigheid "O God! wees mij zondaar genadig!" Bidt Hem dan, dat Hij u door zijnen H. Geest verlichte en heilige, opdat gij Tollenaarsgezind en alzoo geschikt moogt worden voor het koningrijk der hemelen.—Maar

2. Welligt zijn er onder u, Mijne Hoorders! wier geweten *werkelijk is begonnen te ontwaken*, en die gaarne den weg van den Tollenaar zouden willen inslaan;—doch gij durft niet vertrouwen, dat God ook *u* zal willen regtvaardigen. Gij acht u zulk een gunstbewijs

geheel onwaardig van wege de menigte uwer schulden. Het is waar : gij zijt zulks onwaardig en zult het altijd (onwaardig) blijven. Maar indien het u ernst is, van uwe schuld ontslagen te worden, o ! welk een zalige troost ligt er dan ook voor *u* in de gelijkenis opgesloten ! Hoe opbeurend moet het niet voor *u* zijn, wanneer gij leest, dat het eenvoudige gebed van den schuldbelijdenden Tollenaar van God werd gehoord en het geringe offer zijner boetvaardigheid niet versmaad werd ! Komt dan ook *gij* vrij tot de genadetroon met het oog op het kruis van Christus ! Belijdt en betreurt het daar voor God, dat gij arme zondaars zijt ! Dan zal de gebeurde genade ook uw deel worden en zult ook gij, van zonden ontslagen, met blijdschap naar uw huis mogen terugkeeren.—En

3. Gij, die het gedrag van den Farizeër verfoeit en dat *van den Tollenaar op hoogen prijs stelt* : die daarom ook dat van den laatsten *zoekt na te volgen*. Gij doet wel. Gij draagt daardoor de goedkeuring van God weg. Gij hebt alzoo groote stoffe tot dankzegging en nooit kunt gij te dikwijls de taal des Apostels tot de uwe maken : "Door de genade Gods ben ik, wat ik ben" (1 Cor. xv : 10).—Met dat al moeten wij ook u waarschuwen tegen twee gevaarlijke klippen : de Farizeesche *huichelarij* en den *geestelijken hoogmoed*.

(De zwakke mensch loopt zoo ligt gevaar, om meer op zichzelven, dan op Christus te zien. Men heeft zoo ligt overal den mond vol van zijne eigene onwaarde en strafwaardigheid ; doch het is meer, om door de menschen als *ootmoedig* geprezen te worden, dan dat het hart er in deelt. Dit is een geveinsde ootmoed, die Gode niet kan behagen en den mensch diep rampzalig maakt. Doch de ware ootmoed is deze ; wanneer men overtuigd is van zijne zonde ; als men hare schandelijkheid en strafwaardigheid levendig gevoelt en die bij elke gepaste gelegenheid met leedwezen bekent.

Eveneens is men zoo ligt genegen, zich over meerdere ontvangene geestelijke gaven boven anderen te verheffen en zelfs anderen, die men minder acht dan zichzelven, ligtvaardig te veroordeelen.)

O strijdt dan tegen deze beide bedriegelijke vijanden ! Neemt in deze verzoeking uwe toevlugt tot het gebed ! Leert uzelven regt kennen ! Mistrouwt meer uw ver-

leidelijk hart en hebt nimmer de beste gedachten omtrent uzelven !

Dan zal de Heer u nabij zijn in den strijd. Met Hem zult gij veel vermogen. Dan zult gij niet in u zelven roemen ; maar in het kruis van Christus. De waarachtige ootmoed zal uw sieraad zijn en uw opregt geloof zal vele vruchten der dankbaarheid voortbrengen.

4. O mogten *wij allen* meer leeren inzien, welk eene sierlijke kroon de ware ootmoed is ! Mogten wij allen ons voor God vernederen, in de hoop, dat Hij ons kan en wil verhoogen, en alzoo al ons heil zoeken in zijne genade, om de verdiensten van Jezus Christus !

Zoo zal bij eene voortdurende droefheid, welke een aanhoudend besef van schuld, nietigheid en onwaardigheid steeds in ons binnenste opwekt, de troost des Evangelies ons niet begeven. Geregtvaardigd uit het geloof hebben wij dan vrede bij God door onzen Heer Jezus Christus.—Door Gods Woord en Geest wedergeboren, zullen de verzoekingen van den Booze, die ons van alle kanten bedreigen, hare kracht op ons verliezen, en toenemende in de heiligheid, zullen wij rijpen voor die zalige dreven, waaruit alle zonden verdreven is en waar wij Gode en het Lam voor ons geslagt, eeuwig den lof, de eer en dankzegging zullen toebrengen voor de verbeurde genade aan ons bewezen.—Amen !

VOORBEREIDING TOT HET H. AVONDMAAL EN VOORSTELLING VAN NIEUWE LIDMATEN.

25 *September*, 1864.

"Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst lief gehad heeft."—1 Joh. iv: 19.

(Ofschoon wij den naam van den Apostel Johannes niet aan het hoofd dezes briefs gesteld vinden, is nogtans deszelfs *echtheid* en goddelijk gezag in de Christelijke Kerk nimmer in twijfel getrokken, en bij het lezen van denzelven zullen wij al spoedig bemerken, hoe zeer hij geheel den zachtzinnigen geest van dien geliefden Discipel des Zaligmakers ademt.—Sommigen beschouwen hem als een *aanhangsel* op zijn Evangelie, dat hij na zijne wederkomst van het eiland Patmos, uit zijne ballingschap, zou hebben opgesteld. Volgens den Kerkvader Augustinus is deze brief eertijds genoemd *de brief aan de Parthen*, of aan de Christenen, die aan gene zijde van den Euphraat woonden en dus onder de heerschappij der Parthen, de magtigste naburen der Romeinen, stonden. Anderen echter meenen, dat hij gezonden is *tot de verstrooide* Christenen in Klein Azië, doch echter zóó ingerigt was, dat hij ten algemeenen nutte in de Gemeente kon gelezen worden).

Het *doel*, waartoe deze brief geschreven is, kunnen wij opmaken uit deszelfs *hoofdinhoud*, waarop de Apostel telkens terugkomt.

Het was namelijk, om zijne mede-christenen in het *geloof* in de leer des Evangelies te bevestigen en hen te waarschuwen tegen de leerstellingen van dwaalleeraars en volksverleiders, welke hij (ii: 18) *Anti-Christenen*, d. i., tegenstanders van het rijk van Christus, noemt.

—Maar tevens zoekt hij hen te sterken in den *geest der Christelijke liefde* jegens God en hunne naasten, als den hoofdtrek der leer, die zij beleden; opdat zij alzoo hunne gehoorzaamheid aan God door eenen heiligen wandel zouden aan den dag leggen en zich als ware onderdanen van het Messiasrijk betoonen.

(Overal vinden wij in dezen brief de hartelijke taal van den bejaarden grijsaard, zoodat eene losse pen de teedere gevoelens, gelijk die in zijn hart oprezen, ongekunsteld opteekende. Het is de taal van eenen *Vader*, die bekommerd is omtrent zijne geliefde *kinderen* en hun nog de laatste waarschuwingen en vermaningen, troost en bemoediging in hun afzijn wil doen geworden; te meer, daar hij de gevaarlijke verleidingen en vervolgingen, die hun nog dreigden, reeds te gemoet zag.) Van het 7de vers van ons hoofdstuk tot vs. 2, vermaant hij zijne geliefden vooral tot de onderlinge *broederliefde*, naar het voorbeeld der Godheid, welke zij als de bron der liefde hadden leeren kennen. Want daaruit zoude het blijken, dat zij zijne *kinderen* waren, die Hem gaarne in karakter wilden evenaren, en daardoor zouden zij tevens (vs. 11), als beweldadigden van dienzelfden God, hunne dure *verpligting* omtrent elkander vervullen. Een iegelijk dus, die in de uitoefening der liefde niet vertraagde, kon daarin het kenteeken vinden (vs. 13), dat hij door God met denzelfden *Geest* der liefde bezield was en (16*b*) dat er eene *naauwe betrekking* tusschen God en hem bestond. Wanneer zij aldus als zijne navolgers wilden leven, dan zou de *liefde* (vs. 17) in hen den hoogsten trap bereiken. Want door deze drijfveer zouden zij tot weldoen gedreven worden en daardoor zouden er aangename gevoelens in hun hart oprijzen door de bewustheid, dat zij eenswillens met God wilden leven. Door die rust des gemoeds behoefden zij dan ook niet op te zien tegen den dag des oordeels. Want naar den waren aard der liefde (vs. 18) behoeft men geen kwaad te vreezen van hem, dien men opregt bemint.

En nu laat de Apostel er in den tekst op volgen: *Wij hebben Hem*, d.i. God, *lief*. Deze *belijdenis* legt hij van zichzelven af en tevens van degenen, aan welke hij schreef; in zoo verre hij namelijk mogt veronderstellen, dat zij zich met hem onder de opregte Christenen mogten tellen.

Die liefde nu, waarmede wij God liefhebben, getuigt de Apostel verder, heeft daarin haren grond: "*Omdat Hij ons eerst heeft lief gehad.*" Zij is dus een uitwerksel en gevolg van Gods *voorkomende liefde* te achten. Zij is eene wederkeerige liefde, welke door het gevoel van *dankbaarheid* in ons hart ontstoken wordt. Indien wij van onze zijde, d. i. door eigene verdienste, ons de liefde van een vertoornd God eerst zouden hebben moeten verwerven, dan zouden wij bij het gevoel van oneensgezindheid met Hem, gedurig moeten twijfelen, of wij nog langer op zijne gunstige gezindheid omtrent ons zouden kunnen rekenen. Maar nu wij Hem kennen als den liefderijken God, wordt daaruit de vrijmoedigheid geboren, om Hem wederzijds zóó lief te hebben, dat men voor Hem niet behoeft te vreezen.

Welke gewigtige en veelbevattende woorden bevat dan niet deze tekst: "Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft lief gehad?" eene uitspraak wel waardig, om door ons nader beschouwd te worden en zoo in den geest van den Apostel door te dringen.

Laat ons dan naar aanleiding van den tekst, *vooreerst:*

I. Nader de waarheid betoogen: *God heeft ons lief gehad.*

II. *Daarop* aanwijzen, wat het zegt in den mond der Christenen: *Wij hebben God lief.*

III. *Verder* overwegen, dat juist, *omdat God ons eerst heeft lief gehad,* dit het geschikte middel was, om onze *wederliefde* jegens Hem te doen ontvlammen: terwijl wij

IV. Onder Gods zegen onze rede wenschen te besluiten, met eene opwekking tot eene godsvrucht, op het beginsel van liefde gebouwd.

I.

God heeft ons lief gehad en dit aan den dag gelegd in zijne verschillende beschikkingen, bedoelingen en handelingen met ons. *Alle tijdperken* der geschie-

denis van ons geslacht verkondigen deze waarheid.

1. Ziet het reeds dadelijk in de *verhevene bestemming* van den mensch en in de *dagen zijner onschuld*.

De mensch was nog niet tot het aanzijn gekomen, of, naar Gods liefderijke plannen, was alles op aarde reeds tot zijne behoefte, nutte en tot veraangenaming zijns levens ingerigt. De mensch werd door zijnen Schepper, boven alle andere aardsche schepselen, niet alleen begaafd met een kunstig ligchaam, maar tevens met een redelijken en zedelijken aanleg. Met zulke voortreffelijke gaven en edele zielsvermogens wandelde hij als een pronkstuk op aarde om en kon hij zijnen Maker verheerlijken. Zoo zag hij niet alleen al wat leefde aan zijne dienst ondergeschikt en mogt hij de vruchten genieten van hetgeen dit wereldrond in ruime mate opleverde;—doch daarbij bevond hij zich, door zijn gemeenzamen omgang met God, voor hoogere genoegens vatbaar, dan het stof kon aanbieden en gevoelde hij zich gelukkig bij de toeneming in kennis en heiligheid.

2. Maar ziet tevens die goddelijke liefde in Zijne handelingen met den mensch doorstralen, *na deszelfs val* onder de *oude huishouding*. De mensch had zich door de kracht der zinnelijkheid laten begoochelen en gaf gehoor aan de stem der verleiding door de overtreding van het goddelijk gebod. Daardoor werd zijn verstand beneveld en zijn hart afkeerig van zijnen Weldoener; zoodat hij nog maar eene flaauwe schaduw van zijn verheven aanleg overhield. Doch zoodra was hij niet gevallen, of God zocht den afgedwaalden en besmetten mensch weder dadelijk op. Kon zijne regtvaardigheid deszelfs ongehoorzaamheid al niet ongestraft laten, de uitspraak van het vonnis werd nogtans aanstonds gematigd door de heerlijke belofte omtrent de overwinning, welke het zaad der vrouw eenmaal over het rijk der zonde behalen zoude. Hoe zeer ook het menschdom verder in verbastering mogt toenemen, wilde nogtans God hetzelve niet ten eenen male uitroeijen. Hij bleef nog de zon gebieden, deze aarde met hare stralen te verlichten en te verwarmen en liet de

wolken nog eenen milden regen over haar uitstorten, om haar te verkwikken en haren grond vruchtbaar te maken. Het noodige voedsel en deksel werd nog zoowel aan de goddeloozen als aan de godvruchtigen geschonken. Zoo zag de Albestuurder steeds met een hart vol van mededoogen en langmoedigheid op een ondankbaar geslacht neder en liet Hij zich overal in Zijne genade aan hetzelve kennen. Inzonderheid openbaarde hij zich in zijne menschenliefde aan *Abraham*, wien Hij de belofte gaf, dat alle volken der aarde in zijne nakomelingschap zouden gezegend worden. Langs wonderbare wegen zijner Voorzienigheid geleidde Hij dezen zijnen vriend en verder zijn uitverkoren volk, de Israëlieten. Van tijd tot tijd zond Hij tot hen Zijne Gezanten, om hen niet alleen met zijne wetten en instellingen bekend te maken en hen tot derzelver beoefening te vermanen, maar ook, om de beloften van den toekomenden Verlosser en Zaligmaker der menschen onder hen levendig te houden.

3. Ofschoon nu Johannes het straks gemelde niet *geheel* voorbijzag, bedoelde hij echter hier meer regtstreeks die liefde Gods, welke Hij bij de vervulling zijner beloften in zijnen Zoon, *onder het Nieuwe Verbond* aan allerlei geslachten had willen betoonen. Sedert de komst van dien Zoon op aarde was de dag van zaligheid begonnen aan te breken en toonde God, gelijk de Engelen juichten, in menschen een welbehagen te hebben. Die Zoon was gekomen, om een rijk van genade te stichten en deszelfs trouwe onderdanen de uitnemende weldaden, daaraan verbonden, deelachtig te maken. Hij was niet alleen gekomen om den menschelijken geest weder te verlichten en ons een volmaakt voorbeeld te geven van de reinste godsvrucht des harten; maar ook, om ons te verlossen van den dood als eene straf op de zonde bedreigd. Daartoe heeft Hij zich zelfs aan het smartelijkste en smadelijkste lijden overgegeven, opdat Hij door zijne offerhande tot in den dood onzen vrede met God zoude herstellen en ons den weg tot volkomen zaligheid zoude banen. Van hier schreef dan Johannes (iii : 8) : " Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou," d. i.: dit was juist de bedoeling van zijne komst, om de menschen van de

heerschappij en het geweld der zonde te verlossen en tot het rijk der deugd terug te brengen. Zoo getuigt hij (iv : 9) : "*Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard,* openlijk aan den dag gelegd, *dat God zijnen eeniggeboren Zoon,* die Hem dus het dierbaarste boven alles was, *gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem,* d. i., opdat Hij ons weder een zalig levensgenot, dat wij verbeurd hadden, zou aanbrengen. Verder lezen wij, vs. 10, "God heeft ons lief gehad en zijnen Zoon gezonden tot eene verzoening voor onze zonden," en vs. 14, 15 : "*Wij,* die als Apostelen het Evangelie verkondigen, wij zelven *hebben het aanschouwd* en roepen als ooggetuigen uit, *dat de Vader zijnen Zoon gezonden heeft tot een Zaligmaker der wereld, en wie nu beleden zal hebben, dat Jezus de Zoon van God is, God blijft in Hem en Hij in God.*"

Zoo is er dan geene verdoemenis meer voor degenen, die den Zaligmaker, hun als het uitnemendste geschenk van Gods liefde aangeboden, door het geloof aannemen en Hem als den zoodanige belijden. Met alle opregte geloovigen wil God zelfs in de naauwste betrekking komen, die hier gekend wordt. Want met hen, die van Hem afkeerig waren, wil Hij thans als een Vader met zijne *teedergeliefde kinderen* omgaan. Daarom schrijft Johannes (iii: 1): "Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven, betoond heeft, namelijk, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden."

Die Gemeente nu, welke God door Zijnen Zoon op aarde gevestigd heeft, staat op vaste gronden : Hoe zeer ook de hel met al haar geweld zich tegen haar bestaan aangekant heeft; tot hiertoe heeft God haar, naar Zijne onfaalbare trouw, in stand gehouden en nog blijft Hij voortgaan haar onder het menschdom uit te breiden. Nog laat Hij ons gedurig op nieuw toeroepen : Zondaars ! wij bidden u van Gods wege, laat u met God verzoenen. Hij wil u met zijne gunstbewijzen blijven overladen ! En Hij, die ons dit aanbiedt, is zelf de *Algenoegzame Albestuurder,* die de hulde van den nietigen aardworm niet behoeft en nogtans den onwaardigen zondaar zelfs niet wil versmaden. Wie zal het dan nog ontkennen, dat God ons heeft lief gehad met eene onuitsprekelijke liefde en met eene gadelooze ontferming ?

II.

Maar wat zegt het nu in den mond van den Christen, die met Johannes belijdt: "*Wij hebben God lief*?" Het is toch niet om het even, of men zulks slechts met de tong voorgeeft en het hart zelf daarbij koud (ongevoelig) en onverschillig blijft. Neen! Het zijn alleen de *echte Christenen,* die dit naar waarheid (en in de daad) getuigen kunnen en daarvan de blijken geven.

1. Zulk een nu is geheel *met God ingenomen,* of het is althans zijne begeerte dit meer en meer te worden. Hij zoekt zich te *verlustigen* in Gods hooge volmaking. Uit *al Zijne werken* zoekt hij Zijne majesteit en heerlijkheid meer en meer te leeren kennen. Beschouwt hij hetgeen hem van rondom in het werk der schepping omringt; ziet hij den hemel met deszelfs gesternte aan; valt zijn oog op de aarde met hare bewoners en voortbrengselen; of let hij op de zee en hare huishouding, overal bewondert hij daarin, zelfs in het geringste schepsel, de goddelijke *magt* en *wijsheid;* maar overal tevens ontdekt hij de sporen zijner *liefde.* En in die opgetogenheid gevoelt hij zich gedrongen, om den Schepper en Onderhouder te roemen en te prijzen, en Hem al zijne hoogachting waardig te schatten.

. . .—Let hij op de kunstige inrigting van zijn *eigen ligchaam,* op de heerlijke vermogens zijner *ziel,* op beider naauwen band, op zijn spraakvermogen;—o, dan is hij getroffen over de goddelijke onderscheiding; hij heft het hart vrolijk naar boven en de juichtoon vloeit van zijne lippen.

. . . Hij stelt zich zijnen Weldoener gedurig voor den geest en tracht *in zijne nabijheid* als een vriend met zijnen getrouwen vriend te *verkeeren.* Bij het gevoel zijner veelvuldige behoeften neemt hij gedurig de toevlugt tot Hem in het vertrouwelijk *gebed* en ontboezemt voor Hem zijne wenschen, zoo als die ongekunsteld in zijn binnenste oprijzen. Hij verblijdt zich over de ontelbare, onverpligte, ja, verbeurde weldaden, die Hij hem reeds van den beginne heeft bewezen en waarmede Hij niet ophoudt, hem dagelijks op nieuw te overladen. Daarvoor stort hij zijne hartelijke *dankzegging* voor Hem uit en verheerlijkt Hem in zijne *lofzangen.* Hij acht zich verder veilig onder zijn

weldadig bestuur en voedt, zelfs onder de wederwaardigheden dezes levens, het *vertrouwen*, dat Hij die allen ten zijnen nutte zal doen uitloopen.

... Zoo hoort hij ook anderen gaarne van God en zijne geboden spreken, vooral op den dag, den Heere toegewijd, en zijne eigene tong vermeldt gaarne de goddelijke weldadigheid en trouw. Ook onder de veelvuldige bezigheden en afleidingen dezes levens komt God hem telkens op nieuw in de gedachte. Zoo aan God boven alles, wat hem dierbaar is, zijn harte schenkende, kan hij met Asaf (Ps. 73 : 25) voor Hem belijden : "Wien heb ik nevens u in den Hemel ? Nevens u lust mij ook niets op de aarde."

2. Maar die liefde legt hij ook gewillig aan den dag, door zich gaarne aan Gods liefderijke voorschriften te onderwerpen en alzoo naar *Gods welbehagen te leven*.— Daar hij er dus naar streeft, om aan het doel zijner schepping te beantwoorden, wil hij al zijne vermogens, naar ziel en ligchaam beide, Gode toewijden, van Wien hij dezelve als een pand ontvangen heeft.

... Dit doet hij niet zoo zeer omdat God dit met alle regt van hem kan vorderen ; noch ook, dewijl hij daarmede eigen voordeel zou kunnen trekken en de verdiende straf ontvlieden ;—noch, opdat hij daardoor slechts van de menschen geprezen worde. Neen ! Dan zoude hij uit een verkeerd beginsel handelen. Dan zou hij het immers doen, omdat hij het toch moet en dus uit dwang ;—of slechts gedreven door lage eigenbaat ; of uit enkele geveinsdheid, om anderen daarmede te blinddoeken. Dit is derhalve slechts eene *schijnliefde*, waarbij het hart, de zetel der liefde zelve, koud en onverschillig blijft. Zulk eene liefde nu valt ons zelven niet alleen lastig, maar kan ook hem, dien wij het voorwerp onzer toegenegenheid noemen, nimmer regt aan ons verbinden. Veeleer zal zij hem van ons terugstooten. Maar hoe zeer zoude men daardoor de Godheid niet beleedigen, die onze harten tot in de binnenste schuilhoeken doorziet en dien wij dus nimmer kunnen bedriegen ! Zulk eene voorgewende liefde zou derhalve nog altijd met vrees en pijnlijk gevoel gepaard gaan. En hij, die vreest, is niet volmaakt in de liefde. Maar *dit* is de regte liefde, welke de vrees naar buiten drijft (vs. 18).

. . . De Christen dus, die verlangt God met geheel zijn verstand en hart lief te hebben, onderhoudt zijne geboden, uit *vaste overtuiging* en *innerlijken aandrang* des harten. Het is als het ware zijne spijze, zijne zielsbehoefte, te doen, wat God wil—en al wat tegen zijne heilige wetten strijdt na te laten. Die begeerte zet hem aan als een vuur, waardoor de aandoeningen van zijn hart in beweging gebragt worden en dat hem aanspoort om elke gelegenheid aan te grijpen, waarop hij Gode ter eere kan leven. (Hij heeft geene verpligtingsgronden of drangredenen daartoe noodig.) Want hoe meer hij het zalige daarvan gevoelt, des te meer is het zijn lust, zijne begeerte om God te gehoorzamen. Anders kan hij het ware genot niet smaken. Daarom zegt Joh.: (1 Joh. v: 3) "Dit is de liefde tot God, dat wij zijne geboden bewaren."

Wanneer dus de verleidingen den Christen van God zoeken af te trekken; hij staat op zijne hoede en wapent zich tegen het gevaar, met het oog op den bijstaud van zijnen besten en sterksten Vriend. Prikkelen hem zijne eigene overblijvende hartstogten en begeerlijkheden aan, om zich roekeloos in gevaar te begeven, dan zoekt hij die, zoodra hij dat ontwaart, met Gods hulp te beteugelen. Hij wil zich veel liever het verlies getroosten van datgene, wat slechts zijn oog bekoort en tijdelijke genietingen aanbrengt, dan dat hij zijnen God daardoor zou willen mishagen. Doet hij iets onbetamelijks, dan is hij innig bedroefd over zijne ongevoeligheid en ondankbaarheid; doch leeft echter niet als zonder hoop. Maar wendt zich veeleer weder dadelijk tot zijnen God, en, Hem om vergeving vragende, verbindt hij zich op nieuw aan Zijne dienst. En ziet hij, dat hij vorderingen maakt in hetgeen Gode welgevallig is, dan is hij daarbij met vreugde aangedaan en dankt God, die hem daartoe in staat stelde.

3. Doch deze liefde omtrent God dringt hem bovendien, om zijnen vriend in de liefderijkste gezindte *jegens anderen* meer gelijkvormig te worden.

. . . Die toch door een voortreffelijker persoon bemind wordt en deszelfs beminnelijke hoedanigheden bespeurt, zal hem in dezelve zoeken na te volgen. Dit zal hij te meer doen, wanneer hij daarbij weet, dat

zulks zijnen Weldoener welgevallig is. Zoo ontdekt de Christen, dat Gods geheele wet *liefde* ademt. Hij houdt zich dus overtuigd, dat zij, die nogtans haat, vijandschap, wraakzucht, nijd en afgunst koesteren en altijd in twist en tweedragt met hunne medemenschen willen leven, den God der liefde niet kunnen behagen. Want dezulken toonen met de daad geenen lust te hebben tot het beoefenen zijner geboden en met zijnen Geest niet bezield te wezen (iv: 20).

. . . Hij acht dus veel liever zijne natuurgenooten en vooral zijne medemenschen, alsmede beweldadigden en bevoorregten van denzelfden Heer (v: 1) en wil dan ook, naar zijn voorbeeld, bij elke gepaste gelegenheid hun geluk vermeerderen en de tranen hunner oogen afwisschen.

Hoe meer derhalve de ingenomenheid met God, de lust om Hem welbehagelijk te leven en de navolging in de liefdebetooning ook in ons gezien worden, des te meer zullen wij de blijken bespeuren, dat wij God waarlijk lief hebben. En zoo, met Johannes meer geestelijk en hemelsgezind, zullen wij in zijne belijdenis instemmen: *Wij hebben God lief.*

III.

Maar zoo moet en wil de opregte Christen God lief hebben, *omdat Hij ons eerst heeft lief gehad:* of met andere woorden: juist Gods *voorkomende* liefde is het geschikte middel, om zijn hart tot wederliefde te stemmen.

1. Had God zich niet aan ons als *de God der liefde* geopenbaard, wij zouden Hem nimmer opregt lief gehad hebben.

a. Dit ligt reeds in de tekstwoorden opgesloten; waarin de Apostel herhaalt, wat hij reeds vs. 10 wel ingewikkeld; maar toch duidelijk genoeg, te kennen gegeven had in deze woorden: "Hierin is de liefde; niet, dat *wij* God lief gehad hebben, maar dat *Hij* ons lief gehad heeft." De kracht waarvan is dus: Wij zouden God niet lief bebben, indien Hij ons daarin niet ware voorgekomen. De grond van *onze* liefde tot Hem is dus te zoeken in *Zijne* liefde tot ons; bijzon-

der, zooals die is gebleken, bevestigd en verheerlijkt in de zending van Zijnen Zoon.

b. Maar, waren wij dan buiten dat bewijs van goddelijke gunst, niet reeds *van onze zijde geroepen,* om de Godheid te verheerlijken ?

c. Het is waar, de *rede* schrijft ons dit voor. God toch is *hoogst volmaakt* en boven alles verheven : en derhalve is alles, wat aan Hem is, tevens *beminnelijk.* Geen vlek of rimpel is er in Hem te vinden. Naar mate de mensch dit bemerkt en het schoone en liefelijke daarvan gevoelt, vindt zijn verstand telkens meer reden tot verpligting en zal hij in zijn hart sterker aandrang bespeuren, om God lief te hebben. Al Zijne eigenschappen, zelfs zijne strafoefenende regtvaardigheid, regt beschouwd, zijn waarlijk achtenswaardige, ja, beminnelijke deugden. Indien Hij ééne derzelve miste, zou dit een gebrek in Hem zijn en Hem dus ontsieren.

B. Maar hier komt de mensch *iets anders* in den weg. De mensch is toch niet gebleven, zooals hij naar het beeld van zijnen Maker gevormd was. Zijne *verbasterde natuur* vond geen smaak meer in hetgeen heilig, schoon en goed was. Maar wat zal nu zulk een schepsel, dat vreemd van zijnen God is geworden, krachtig tot *liefde* kunnen aansporen, wanneer hetzelve de goddelijke *heiligheid* en *regtvaardigheid* tegenover zijne *eigene schuld* en strafwaardigheid stelt ? Dat schuldbesef nu wordt gedurig in ons verlevendigd. Want de luide stem des gewetens verheft zich telkens op nieuw, hoe wij die ook zoeken te versmoren en dit verwekt in ons smartelijk gevoel, angstige vrees en kwellende droefenis. In plaats dat men dus bij de gedachte aan God, zich in Hem zoude verlustigen, zoo wordt hieruit veeleer haat en afkeer geboren. Zulk een gestrenge God, die te heilig is van oogen, dan dat Hij het kwade met welgevallen zou kunnen aanschouwen en die het kwaad niet ongestraft kan laten ; kan den zondigen mensch niet behagen. Hij zou Hem wel wat zwakker en toegevender wenschen. Maar dewijl Hij de Onveranderlijke is in zichzelven, hoe zou hij Hem dan ooit van harte kunnen beminnen ?

C. Wilt gij daarvan het bewijs hebben. De *geschiedenis* van de verschillende tijden bevestigt dit. De

mensch stelde zich de Godheid voor als een beleedigd en vertoornd Wezen en zocht Hem wel te bevredigen met offerhanden en menigvuldige andere plegtigheden ; doch, Hem van harte *lief hebben,* kon de zondaar niet.

. . . Ziet het in de *Heidenen,* zelfs in de verlichtste onder hen. Zij bragten Gode eene afgeperste hulde toe. Nooit was er bij hen een aandrang, Hem volgaarne hun hart te schenken en alzoo het grootste gebod gewillig uit te oefenen.

. . . Ziet het zelfs in den *Israëliet,* die de zending van Gods Zoon wel niet kende ; maar dezelve nogtans vermoeden kon. De wet echter was en bleef hem een tuchtmeester.

. . . Maar ik wil u zelfs nog wijzen op zoo velen, die zich wel naar Christus noemen, doch die hun ontwaakt geweten nog zoeken te laven buiten de bron van troost, in het Evangelie aangewezen. Ziet het, hoe dezulken in de voorbidding van heiligen, in menigvuldige gebeden, in geloften, boetedoeningen, bedevaarten en wat al meer, de vergeving van God pogen af te persen, die zelf hun reeds lang was tegemoet gekomen met zijne liefdevolle gezindheid.

2. Geheel anders echter kan en moet het gesteld zijn met ons Christenen, die weten, dat God ons *eerst* heeft lief gehad. Nu worden wij tot *wederliefde* gedrongen en onze godsdienst kan eene godsdienst van liefde en van vreugde zijn.

(Dit zag reeds de vader van Johannes den Dooper in, toen hij gewaagde van de aanstaande verlossing (Luk. i : 74), waarbij men God dienen zoude *zonder vrees).*

. . . En dit ligt ook in den *aard der zaak.* Hij toch, die ons bemint, gewint onze liefde voor zich. Hoe blijkbaarder en edeler zijne liefde zich aan ons voordoet, des te meer vatten wij wederzijds omtrent Hem genegenheid op. Zoo is het ook hier gesteld. De mensch is afgeweken door de zonde en ontvliedt God. God zoekt Zijnen vijand zelfs het eerst op, niet met wraakzucht om hem te verderven, maar met vredesgezindheid en alles vergevende genade. Hij ziet hem in het verderf liggen ; maar wil hem de hand toesteken, om hem nog te redden en te behouden. De

mensch echter ziet het, dat God hem niet doet naar zijne zonde en hem niet vergeldt naar zijne ongeregtigheden. Doch dewijl hij zulk eene gunstbetooning niet kan bevatten, blijft hij nog wantrouwen en verlangt teekenen en wonderen. God geeft hem het grootste teeken Zijner liefde in het grootste wonder. Hij zendt Zijnen eigen Zoon in de wereld, geworden uit eene maagd, opdat Hij den mensch de beste zegeningen zoude aanbrengen en zelfs Zijn leven als een zoenoffer voor hem geven.—Die dit gelooft, geniet daarvan de vrucht, de grootste blijdschap. Hij ontwaart in zich uit warm dankgevoel meer en meer eene *kinderlijke* gezindheid en een *kinderlijk* vertrouwen. Want nu ziet hij in God niet slechts zijnen vriend, maar zelfs meer dan eenen vriend; een' teederlievend Vader in Christus. Nu wil hij Hem gaarne zijn hart schenken en het onvermijdelijk gevolg daarvan openbaart zich in eenen afkeer van de zonde en in eene zucht om voortaan gewillig onder de leiding (des Heiligen Geestes) voor God te leven en Hem na te volgen in de liefde.

Zij dus, die dit onwaardeerbaarst bewijs der liefde Gods, in Zijnen Zoon zoo uitnemend aan den dag gelegd, door het geloof aannemen, kunnen met Johannes getuigen: "Wij hebben Hem lief, dewijl Hij ons eerst heeft lief gehad." Zoo te leven en te handelen, als wij gezegd hebben, is dus de vrucht des Evangelies.

IV.

Wij willen in het laatste deel onzer rede, onder Gods zegen, elkander nog opwekken en bemoedigen tot *zulk een bestaan*, als meest overeenkomstig is met zulk eene liefde Gods, welke ook ons is bekend gemaakt en welke wij op den aanstaanden dag des Heeren aan het Heilige Avondmaal wenschen te gedenken.

Beschouwen wij daartoe de beminnelijke oogpunten, waarin de voortreffelijkheid der *Evangelische Godsvrucht* zich aan ons oog vertoont, opdat wij tot hare betrachting gedrongen worden. Zij bestaat:

1. In eene gehoorzaamheid, welke op het geloof in God, *als de liefde zelve* gegrond is.

2. Zij is eene gehoorzaamheid welke voortvloeit uit het *hart,* dat gedrongen wordt, God uit *dankbaarheid* wederzijds lief te hebben.

3. Zij is eene gehoorzaamheid welke met den *besten troost* gepaard gaat.

1. Welk eene voortreffelijke en aanlokkelijke godsvrucht is niet die, welke het Evangelie voorschrijft, wanneer wij haar beschouwen als eene gehoorzaamheid welke gegrond is op het geloof in God *als de liefde zelve!*

a. Het *geloof* in God en de *gehoorzaamheid* aan God; ziet daar onze Evangelische godsvrucht. Deze beide staan met elkander in het naauwste verband. Die *ongeloovig* zijn, kunnen niet regt gehoorzaam zijn en die *ongehoorzaam* zijn, kunnen niet regt gelooven.— Daarom worden beide wel eens in de Heilige Schrift met elkander verwisseld. Zoo wordt er gezegd: "Die in den Zoon *gelooft,* heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon *ongehoorzaam* is, zal het leven niet zien." Waar dus één van beide ontbreekt, ontbreken wij.

b. Doch het *geloof* zelf kan verschillend gewijzigd zijn.—Men kan gehoorzamen, als geloovende in God, als *eenen belooner:* of ook, als geloovende in Hem, als de *liefde zelve* in al zijne bevelen, bedoelingen en handelingen met ons.

... Handelt gij nu uit het eerste beginsel, dan is uwe gehoorzaamheid *slaafachtig.* Dan betracht gij Gods bevelen niet van harte; maar slechts om de *belooning.* Had Gods goedertierenheid er geene belooning aan verbonden, gij zoudt u wel van Hem afkeeren en zijne voorschriften veronachtzamen. Gij handelt even als of gij met iemand slechts vriendschap aanknoopt, omdat gij weet, dat hij u veelvuldige genoegens of tijdelijk voordeel zal aanbrengen. Verviel echter zulk een vriend tot armoede, gij zoudt zijnen omgang spoedig weder ontvlieden.

Het is waar: die gehoorzaamheid uit het geloof, dat gij van God daarvoor *belooning* zult ontvangen, is van de ééne zijde voor u wel *aanmoedigend.* Doch van de andere zijde zou zij u, o zondaar! eveneens, wegens de bewustheid uwer veelvuldige tekortkomingen, *ongenoegzaam* zijn, daar gij telkens zoudt gevoelen, dat gij,

in plaats van belooning, *straffe* zoudt verdienen. Wat zeg ik: zij zou u zelfs tot *wanhoop* kunnen vervoeren bij de gedachte: Ik heb *al te veel* Gods heilige wet overtreden. Voor mij schiet er geene belooning meer over, maar eeuwige straf.

. . . Geheel anders is de gehoorzaamheid, gegrond op het geloof, dat God *de liefde* is. Zij toch is veel edeler, dewijl dan uw *hart* met de *daad* gepaard gaat. Het denkbeeld: In God vind ik mijn liefderijken vriend, ja, mijn teederlievenden *Vader*,—zal u onwillekeurig gedurig tot Hem henen drijven. Dit doet u in Zijne nabijheid lust en vermaak vinden en naauwkeurig acht op Zijne werken slaan. Dit stemt u tot eenswillendheid met Hem, waardoor Zijne geboden, als zoo vele vaderlijke lessen en vermaningen beschouwd, u (met Johannes) niet meer zwaar zullen vallen. Dit maakt u bereid, om liever de grootste verachting en versmading om zijnentwil te verduren; om u liever de grootste zelfverloochening en ontbering te willen getroosten; ja, om eer uw leven gewillig op te offeren, dan dat gij Hem zoudt willen verlaten, dien gij als het beminnelijkste aller wezens hebt leeren kennen.—Oordeelt dan zelven: Is dan die godsvrucht des Evangelies, die uit *liefde* voortspruit, niet streelend en genoegelijk?—Waarlijk, de liefde zal ons niet van God verwijderen, als van eenen strengen Heer, maar ons veeleer aansporen, om het liefderijke beeld des Hemelschen Vaders gelijkvormig te worden.—Dit is dus de godsvrucht uit een beminnelijk oog.

2. Maar de Evangelische godsvrucht is tevens eene gehoorzaamheid des harten, hetwelk uit *dankbaarheid* wordt gedrongen om dien God, die ons in liefde is voorgekomen, *wederkeerig* lief te hebben.

God heeft ons *eerst* lief gehad. Wij zagen, hoe wij alles aan Hem hebben dank te weten. Hoe Hij ons met ontelbare gunstbewijzen, zelfs boven anderen, heeft willen overladen; hoe Hij ons, Zijnen vijanden, het Evangelie van genade heeft aangeboden, waarin het eerste woord, dat Hij ons toesprak: liefde, vrede, vergiffenis, beloften en zaligheid was; en hoe Hij ons nog gedurig in onzen wrevel toeroept: "Keert weder, "gij afkeerige kinderen! Ik zal uwe afkeerigheid "genezen.—Daartoe heb ik zelfs mijnen Zoon tot

een "zoenoffer voor uwe zonden overgegeven."

Maar gelijk Hij u, nietige stervelingen en ellendige zondaren, met de daad toonde, dat Hij u wilde behouden en eeuwig zalig maken, en daarvoor slechts uwe *wederliefde* verlangt; zult gij Hem die dan nog blijven weigeren? Zal uw hart niet veeleer wegsmelten in ongeveinsde en vurige gezindheden, die zich niet slechts bepalen tot eenige voortvlugtige aandoeningen, maar veeleer zich zullen vertoonen in eene meer bestendige *dankbetooning*?

Gewis! zoo de gedachte aan *die* onverdiende en verbeurde weldaden u niet tot ootmoed stemde en op uwe bekeering werkte, wat zou u dan nog kunnen treffen en aan zich verbinden? Dan zoudt gij als onzinnigen het beste geschenk, dat u kon worden aangeboden, moedwillig met de voeten vertreden en alle menschelijk gevoel hebben uitgeschud.

Neen! Waar men de waardij van Gods voorkomende liefde leert beseffen, daar schikken zich (uit dank) de lusten tot meer getrouwe en gemoedelijke betrachting van Gods bevelen en tot eene meer gewillige volging van zijne vaderlijke leidingen. Daar is eene onophoudelijke toeneming in opregte toegenegenheid omtrent God en medemenschen en dus eene meer stipte Godsvrucht te wachten.

3. En zulk eene Godsvrucht gaat tevens met den *besten troost gepaard.*

a. Dat mogen de opregte Christenen ondervinden onder de *veelvuldige wederwaardigheden* dezes levens. Zij weten dat ook de rampen hun toekomen, onder het bestuur en de leiding van Hem, die hen lief heeft. Zij mogen ze dus beschouwen als zoo vele vaderlijke tuchtigingen, die hun nuttig en noodig zijn tot hooger en heerlijker bestemming. Gelukkig gij, die zoo gerust uw lot in de handen van *Hem* moogt toevertrouwen, die u reeds tot hiertoe gebragt heeft. Want, al gaat het nog zoo hoog, uwe tranen en uw lijden blijven dierbaar in zijn oog. Gij moogt zelfs juichen onder de felste smarten. Want de troost des Evangelies schenkt u overvloedige krachten, om u te oefenen in geduld en stille onderwerping.

b. Maar die troost vergezelt ook de Godlievenden onder de *beschuldigingen* van het ontwaakt en ontrust

geweten door het lijden en sterven van Christus.

De kleinmoedige zondaar zegt vaak: "Ja, maar Hij "is niet voor allen gestorven; doch alleen voor hem, "die zich opregt bekeert. *Mijn* toestand is dus "*wanhopig,* dewijl ik God niet lief heb gehad." En zoo blijven zij twijfelen aan de Goddelijke liefde.

Doch waarom zoo gesproken? Dan staat het niet alleen wanhopig met *u,* maar ook met *ons allen.* Helaas! hoe ondankbaar, hoe ongevoelig, hoe hardnekkig en halstarrig zijn wij niet allen gebleven onder het genot van die millioenen gunstbewijzen Gods! Hoe weinig waren wij allen, zelfs de verstgevorderden in Godsvrucht onder ons, ingenomen met de verbeurde zegeningen en met de voorregten des Evangelies! Indien God met ons in het gerigt wilde treden en Hij ons afvroeg: "Hebt gij Mij waarlijk lief? Was Ik u steeds boven alles waardig?".....wat zou dan hierop ons antwoord zijn?...Ach! wie onzer zou voor Zijn heilig aangezigt bestaan!

Hoe is dit toch mogelijk, zou men hier vragen? En echter, het is zoo. Ons eigen geweten verwijt en veroordeelt ons, dat wij lang niet diegenen zijn, die wij konden en behoorden te zijn; ja, dat ons leven vaak eene aaneenschakeling was van liefdeloosheid en koelbloedigheid jegens God.

Maar ofschoon wij ons allen hierover diep moeten schamen en ons innig moeten bedroeven;—zoo handelt toch het Evangelie bij de vertroosting niet bedriegelijk, niet ontrouw. Dat Evangelie komt ook nu weder tot u en tot mij, en tot elk onzer met de aangename tijding: "Zondaar! die gewis Gods billijk ongenoegen "en zijne geduchte straffen waardig zijt;—nog heeft "God u lief. Hij heeft u eerst lief gehad met eene "nooit volprezene liefde en dat reeds getoond door "Zijnen Zoon, ook voor u, over te geven tot in den "dood; en nog wil Hij u door Hem behouden." Uit vrije en loutere genade maakte Hij zich aan u als de *liefde* bekend en nog blijft Hij geduld met u oefenen. Nog biedt Hij u de milde gaven van Zijnen Heiligen Geest aan tot reiniging uws harten en om u te schragen in den strijd tegen de zonde. Hij is de Getrouwe en de Onveranderlijke. Hij kan zich niet verloochenen.—Nog is het voor u de welaangename tijd; de dag van

zaligheid. Heden, daar gij Zijne stem hoort, verhardt uwe harten niet! Neemt Zijne genade aan! Gelooft Zijn heil- en troostrijk woord en laat u tot dankbaarheid en Godzaligheid leiden. Eeuwig wel! zoo wij dat Evangeliewoord aannemen en in ons de lust voelen ontwaken, om voortaan meer *bij* en *met* zulk een ontfermend God te leven en ons in Hem te verblijden. Eeuwig wel! zoo wij behoefte gevoelen aan de verbetering des harten en de Goddelijke leiding meer naauwgezet willen volgen. Eeuwig wel! zoo wij ons niet op eigene krachten willen verlaten, maar met Zijne kracht den strijd tegen de zonde wenschen aan te vangen en voort te zetten!

Dan zullen wij dagelijks bij de beschouwing der gunstbewijzen Gods ons meer gestemd gevoelen tot warme wederliefde en dankbaarheid. Dan zullen wij onder de Goddelijke hoede voorbereid worden voor die plaats, waar de zuiverste liefde haren zetel gevestigd heeft, en waar alle gezaligden met Johannes van gansscher harte zullen belijden: "Wij hebben hem lief, "omdat Hij ons eerst lief gehad heeft." Daartoe heilige God door onzen Heer Jezus Christus het Avondmaal, dat wij eerlang met elkander wenschen te vieren, opdat wij allen Zijne voorkomende liefde in Christus erkennen en die op ons zelven mogen toepassen! Amen!

LEERREDE, GEHOUDEN AAN DE PAARL, NA DEN DOOD VAN DS. VAN DER LINGEN.

(5 *December* 1869.)

Beter is een *goede* naam, dan goede olie, en de dag des doods, dan de dag, dat iemand geboren wordt.—PRED. 7 : 18.

Het boek, waaruit ik u mijne tekstwoorden voorlas, draagt den naam van den *Prediker*. Men heeft wel eens gemeend, en er zijn er nog die het beweren, dat Salomo de opsteller van dit geschrift niet is geweest; maar dat hetzelve door eenige Godvruchtige mannen bijeenverzameld en op den naam van Salomo zou zijn uitgegeven. Er is hoegenaamd geene reden om dit staande te houden. Immers wanneer wij zijne geheele levensgeschiedenis lezen, en die vergelijken met den inhoud van dit boek, dan kan men met alle vrijmoedigheid vaststellen, ofschoon de naam van Salomo daarin niet is genoemd, dat dit werk de vrucht is van zijne vergevorderde jaren. De spreker toch komt voor als een man van groote ondervinding, die na alles beproefd en onderzocht te hebben, na zich toegegeven te hebben in alles wat de zinnen streelen en de begeerte verzadigen kan, eindelijk uit zijne lange afdwaling daarop terugkomt: "dat het einde van al wat gehoord "is, bestaat in God te vreezen en zijne geboden te "onderhouden, want dit betaamt aan alle menschen" (Pred. xii : 13).

Het boek des Predikers is een hoogst nuttig en aangenaam boek, en is zijne plaats onder de Schriften der Goddelijke openbaring overwaardig. Het vloeit over van menschkundige waarnemingen omtrent het vergankelijke en onbestendige der ondermaansche dingen;

het is vol van zedelijke aanmerkingen, waardoor in korte, snedige en zinrijke gezegden nuttige lessen en voorschriften van wijsheid en deugd, op eene bevallige, treffende en verrassende wijze worden voorgedragen, alles op jaren van eigene ondervinding gebouwd.

Een van zulke gezegden of spreuken heb ik mij heden tot eene opzettelijke behandeling gekozen. En wel inzonderheid, omdat wij thans een uitmuntend dienaar van Christus en een Voorganger der Gemeente van Jezus in hare Godsdienstoefening missen, van wien wij de beste gronden hebben te gelooven, dat ook voor hem de dag zijns doods verreweg beter geweest is dan zijn geboortedag.

Die spreuk, toen ik ze voorlas, zal welligt bij de meesten uwer als eene *wonderspreuk* in de ooren hebben geklonken. En in de daad, wanneer wij dezelve zoo oppervlakkig beschouwen, dan heeft ze ook wel iets van het wonderspreukige. Ik wensche in deze ure van godsdienstige afzondering over dit merkwaardige gezegde : "De dag des doods is beter, dan de dag dat "iemand geboren wordt," met u eenige oogenblikken na te denken en hetzelve onder den goddelijken zegen voor ons allen nuttig te doen zijn.

Welaan ! volgt mij dan met opmerkzaamheid en ware belangstelling, wanneer ik

I. Deze wonderspreuk zal trachten duidelijk te maken,

II. Wanneer ik vervolgens de waarheid dezer spreuk in eenige bijzonderheden zal aanwijzen,

III. Wanneer ik eindelijk overeenkomstig dit onderwerp met een woord van toepassing mijne rede zal eindigen.

I.

Niets is zoeter dan het leven. Zoo oud deze spreuk is, zoo waarachtig is zij ook tevens. Welk redelijk mensch toch leeft er op deze aarde—opdat ik zwijge van die onnoemelijke reeks van redelooze schepselen buiten ons—welk redelijk mensch leeft er, die, daar hij het leven ontvangen heeft, het leven niet zou wenschen, zoo lang mogelijk, te blijven genieten ? Hetzij hij onderdaan of Koning, gering of aanzienlijk, arm of rijk, oud of jong is ; hetzij voorspoed zijne schreden

vergezelt of rampspoed hem ter neder drukt. Wanneer men tot hem spreekt van *sterven*, dan wil hij van geen sterven hooren; dan vaart er eene heimelijke huivering door zijne leden en angst is uit zijne oogen te lezen. Ja, wat zeg ik? Wanneer eene ziekte hem aangrijpt, de dood tot zijne bedsponde nadert en de adem des levens hem zoo zoo staat te ontglippen, dan zou hij zoo gaarne onder eenen invloed van tranen, met eenen Hiskia een vurig gebed tot God naar den Hemel willen opzenden, indien ook hij de vertroostende taal van eenen Profeet mogt vernemen: "Ga henen, en zeg "tot Hiskia: zoo zegt de Heer, de God van uwen "vader David: Ik heb uw gebed gehoord, Ik heb uwe "tranen gezien; zie, Ik zal 15 jaren tot uwe dagen toedoen" (Jes. xxxviii: 5).

Maar hoe waarachtig deze spreuk ook moge wezen, niet minder waarachtig is ook de spreuk, welke Salomo schreef: "*De dag des doods is beter dan de dag, dat iemand geboren wordt.*" Tot regt verstand van deze spreuk is het vooreerst noodig hier op te merken, dat wij dezelve in vereeniging van de naastvoorgaande moeten beschouwen en lezen alsof er stond: "Gelijk "een goede naam beter is dan goede olie, alzoo is ook "de dag des doods beter, dan de dag dat iemand gebo-"ren wordt." In dezen zamenhang behoort de spreuk van Salomo in onzen tekst opgevat en daaruit verklaard te worden. De Prediker vergelijkt dan hier *den dag des doods* bij eenen goeden naam, en den dag dat iemand geboren wordt, bij goede olie.

Door eenen *goeden naam* wordt vermaardheid, beroemdheid te kennen gegeven, waardoor men de achting zijner medemenschen, zijner vrienden en tijdgenooten verwerft, doch niet eene vermaardheid, welke gegrond is op aanzienlijke geboorte, op aardsche bezitting of op voortreffelijke ligchaams- en zielsgaven; maar eene vermaardheid, welke ontspruit uit een deugdzaam en loffelijk leven, waardoor men zichzelven en anderen nuttig is. Zulk een naam, zulk eene vermaardheid is beter dan *goede olie*, dan kostbare en welriekende balsem. De geurige zalfoliën en andere reukwateren waren in het Oosten zeer geacht en in gebruik. Op geboortedagen en andere plegtige feesten ontbrak het nooit aan dezelve. Men besproeide er zijn hoofd en

zijne kleederen mede, wanneer men ten maaltijd ging, of wanneer men den disch voor zijne vrienden bereidde. Ook bij het inkomen van de eetzaal werden de genoodigden hiermede gezalfd en met den rook (reuk) der edelste specerijen bewasemd. Dan, hoe liefelijk de geur hiervan ook zijn mogt en hoe groot de eer, welke men zich hierdoor bewezen zag, een goede naam, vermaardheid uit deugd geboren, gaat den kostbaarsten balsem, de geurigste specerijen, te boven; zij heeft eene blijvende waarde en doet den brave gedurende vele jaren, ja, zelfs soms eeuwen, in een zegenend aandenken nog voortleven nadat hij gestorven is.

Gelijk nu zulk eene vermaardheid wegens een uitmuntend gedrag beter en voortreffelijker is dan rijk te zijn en vrolijk te leven, *alzoo is ook de dag des doods beter dan de dag, dat iemand geboren wordt.*—Uit hetgeen ik reeds gezegd heb valt het nu niet meer moeijelijk te begrijpen *voor wien* zulk een doodsdag gezegend zij. Het is alleen voor hem, die alzoo voor zichzelf geleefd en met een goed geweten voor God en de menschen gewandeld heeft. Voor dezen is de dood geen Koning der verschrikking, maar een bode des vredes. Gelaten en onderworpen beidt hij zijne jongste ure. Gerust en blijmoedig blaast hij den adem zijns levens uit. Zacht en zalig slaapt hij den doodslaap in! Het is zoo: de dag waarop een zoon of eene dochter geboren wordt is in de daad een blijde feestdag voor elkander bezittende echtgenooten. Wanneer wij dit op zichzelf beschouwen, dan heeft zulk een dag veel vooruit boven den sterfdag. Maar wanneer wij bij iemands intrede in de wereld bedenken, hoe glibberig de baan zij, die hij bij zijn volgend leven te bewandelen heeft; hoe vele en velerlei verzoekingen hem omringen; tot welke zonde hij kan vervallen, die hem voor tijd en eeuwigheid kunnen ongelukkig maken—O, wie twijfelt er dan aan of de dag des doods is, na een welvolbragten loop, beter dan de dag dat iemand geboren wordt!

Het is dus in deze beteekenis, dat wij het gezegde van Salomo behooren op te vatten. Deszelfs zin en bedoeling komt hierop neder: gelijk vermaardheid, wegens een uitmuntend en roemrijk leven beter en voortreffelijker is dan rijk en voortreffelijk te leven,

zoo is ook voor den brave en deugdzame het sterfuur beter en zaliger dan de dag dat iemand geboren wordt, als zijnde de dag waarop men nog niet *weet* wat er van hem bij zijn verder opwassen *worden zal*.

Is dit nu zoo in het algemeen waar van elken deugdzame, hoeveel te meer van elken vromen Christen, die door het geloof aan den Verlosser geleefd heeft naar de voorschriften van het eeuwig gezegend Evangelie?

Opdat de waarheid en gegrondheid der spreuk ons te beter in de oogen strale, willen wij in het andere deel onzer leerrede hiervan ons nader overtuigen, en in eenige bijzonderheden overwegen in welke opzigten de dag des doods voor elken deugdzame, maar vooral den echten Christen beter zij, dan de dag dat iemand geboren wordt.

II.

De dag des doods is voor den deugdzamen, voor den waarlijk vromen Christen beter, dan de dag dat iemand geboren wordt. Want hij doet de zonde en verzoeking voor hem eindigen. Hij geeft hem bij het gemis van deze aarde en het aardsche een beter vaderland en duurzamer goed weder; hij maakt aan al zijne rampen, aan alle moeiten en verdriet een einde; hij stelt hem in staat om God en Christus volmaakter te kennen en te dienen; hij brengt hem tot zijne betrekkingen en vrienden weder. Ziet daar 5 bijzonderheden, die wij met elkander nader willen overdenken, en die, zoo ik vertrouw, bij derzelver ontwikkeling ons genoegzaam zullen overreden van de waarheid, dat de dag des doods beter is dan de dag dat iemand geboren wordt.

1. De dag des doods is voor den deugdzamen, voor den waarlijk vromen Christen *beter dan de dag dat hij geboren wordt.* Want hij doet de zonde en verzoeking voor hem eindigen. Wij, zonen en dochteren van Adam, kinderen van het stof, brengen met onze geboorte de zaden des verderfs mede; wij allen zonder uitzondering dragen het beeld van onze eerste stamouders nadat zij gevallen waren; uit dien hoofde doen wij niets dat wezenlijk goed is, dewijl er in ons, d.i., in ons vleesch, geen goed woont. Wij zondigen tegen Gods heiligen aan ons geopenbaarden wil, die onze wet

is; wij overtreden dezelve door te doen wat die wet ons verbiedt, en door na te laten wat die wet ons gebiedt. Ook de Christen, hoe verre in heiligmaking gevorderd, is dus van de zonde niet vrij. Zij is eene vijandin, die hem van binnen en van buiten belaagt. Telkens is hij aan dezelve blootgesteld. Hoe gewapend tegen hare aanvallen en hoe bedacht op hare strikken, wordt hij nog gedurig door haar verrast en overvallen. Hij zondigt zoo dikwijls uit overijling en zwakheid. Dagelijks struikelt hij nog in velen met gedachten, woorden en werken tegen God en zijnen Zaligmaker, tegen zichzelven en zijne medemenschen. Dagelijks wordt hij omringd door de duizenden verzoekingen en verleidingen, die eene booze wereld hem oplevert en die hem in een afgrond van eeuwig verderf voor altoos zoeken neder te storten. Maar geloofd en gedankt zij de God en Leidsman zijns levens! Niet altijd duurt voor hem die staat van zonde en verleiding; niet altijd is hij aan hare magt en verlokking overgegeven. Eens nadert zijn stervensuur, waardoor hij van hare boeijen voor eeuwig bevrijd wordt, gereinigd van de zonden; door het verzoenend bloed van zijnen Vriend en Verlosser Jezus Christus is hij overgezet in de gewesten des lichts en des vredes. Zonde en dood heerschen dan niet meer over hem. Hij is geheel en al zonder vlek of rimpel; het sterfelijke is met het onsterfelijke, het verderfelijke met de onverderfelijkheid verwisseld.

2. Eene 2de bijzonderheid door welke de dag des doods voor den echten Christen beter is dan de dag dat iemand geboren wordt, is, omdat die sterfdag hem bij het gemis van deze aarde en het aardsche een beter vaderland en duurzamer goed wedergeeft. De Christen, wanneer hij uit dit leven scheidt, moet dan alles achterlaten wat hem lief en dierbaar is. Hij verlaat een vaderland, eene aarde die, hoezeer met zonde beladen, in meer dan een opzigt vele genietingen en genoegens hem verschaften, welke zijn pad met rozen bestrooiden. Dan hoe groot is zijn gewin? Hij betrekt een vaderland waar hij bestendig blijft, waar hij niet meer vreemdeling, maar burger en inwoner is; een vaderland, oneindig voortreffelijker dan het aardsche vaderland; geene veranderingen en omkeeringen, geen

moord, geen krijg, geen dood en ondergang hebben daar in die hemelsche huishouding plaats. Niets is er der vergankelijkheid en der wisselvalligheid onderworpen. Alles is daar bestendig, onvergankelijk, eeuwig. De zoete rust, de stille vrede wordt er gesmaakt. Men geniet er ongestoord en volkomen. Al wat de Christen daar is, daar heeft, is en heeft hij daar voor altijd. Geen gevaar voor zijn leven, geene schade of verlies van zijne goederen heeft hij te vreezen; hij leeft om nimmermeer te sterven. Hij geniet onbekrompen en zonder ophouden; zijne bezitting is duurzaam en ongestoord; zijn schat zal hem niet worden ontnomen. Mot of roest zullen dien niet verderven. List, bedrog of geweld zullen hem dien niet ontvreemden. Alles is daar hoogst volmaakt, niets ten deele of gebrekkig. Men is er volkomen gelukkig. Men hoopt en verlangt daar niets meer. Al onze hoop is daar vervuld. Al onze wenschen en begeerten zijn daar bevredigd. Met één woord, er is verzadiging van vreugde eeuwiglijk en altoos, eene vreugde, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, geen tong kan uitspreken, eene vreugde, waarvan ons naauwelijks de helft is aangezegd.

3. Maar behalve dit is voor den Godvreezenden Christen de sterfdag begeerlijker dan de geboortedag, omdat de dag des doods aan alle rampen, aan alle moeite en verdriet voor hem een einde maakt. De mensch is van zijne wieg tot aan zijn graf aan leed en smart, aan kwelling en zorg, aan moeite en verdriet geduriglijk blootgesteld, even gelijk de zeeman, die bij afwisseling met stormen en onweders te kampen heeft. De rampspoed moge den eene gevoeliger treffen en dieper wonden dan den andere; wij allen toch, zoo lang wij hier op deze onvolmaakte aarde, in dit land onzer vreemdelingschap verkeeren, ondervinden deszelfs slagen in eene meerdere of mindere mate. Hoe gelukkig is derhalve de Christen, wiens aardsche loopbaan geëindigd is, die aan al de ongemakken en wederwaardigheden dezes levens ontworsteld, de gewenschte haven bereikt heeft, en die alzoo zich bevindt op de plaats zijner eigenlijke bestemming in het land van rust en vrede! Geene bange zorgen knagen hem dan meer aan het hart, die de haren doen grijzen vóór

den tijd, die de rust verbannen en het genoegen verstoren. Geen smart of lijden drukt hem dan meer ter neder, die het vleesch aan het gebeente verteert en het hoofd met diepe rimpelen plooit. Geene ziekte ondermijnt dan meer zijn ligchaam. Geen angst of kwelling verontrust dan meer zijne ziel. Geene hoop of vrees slingert dan meer zijn gemoed. Ja, daar in dien zaligen hemel is hij aan geen schimp of hoon, aan geen haat of nijd, aan geene afgunst of jaloerschheid meer blootgesteld. Die helsche gedrochten zijn daar onbekend. De vreugde wordt daar nimmer verstoord, de vriendschap nimmer verbroken. De stille vrede, de gelukkige eendragt, de zuivere liefde, de blanke opregtheid worden er alleen gevonden. Alle tranen zijn daar van de oogen afgewischt. Alle lijden is daar geleden, en alle strijd daar volstreden.

4. Maar bovendien heeft voor den godzaligen Christen de sterfdag veel *vooruit* boven den dag dat iemand geboren wordt, dewijl hij daardoor in staat wordt gesteld om God en Christus op eene volmaaktere wijze dan hier beneden te kennen en te dienen. God heeft in Zijne heerlijke schepping, in de werken Zijner handen aan de kinderen der menschen, zich op het duidelijkste bekend gemaakt en bijzonder door het beschrevene en eeuwig blijvende Woord zijner Genade. De Christen door de natuur en de Openbaring alzoo voorgelicht, kent dus hier Zijnen Schepper en Verzorger in Zijne wijsheid, almagt en goedheid, en hoe Zijne Voorzienigheid alles onderhoudt en regeert. Hij kent dien God als den Alwetende en Alomtegenwoordige, die alles ziet en hoort en voor Wien niets verborgen is. Hij kent Hem in Zijne heiligheid en regtvaardigheid, in Wien niets gevonden wordt dat onrein is en die een iegelijk vergelden zal naar zijne werken. Hij kent Hem daarenboven als den Genadige en Barmhartige, zooals Hij jegens onwaardige en doemschuldige zondaren zich heeft betoond in den Zoon Zijns welbehagens, in Jezus Christus, den Verzoener der zonden, den oversten Leidsman tot de zaligheid. Overeenkomstig deze kennis en uit dankbare wederliefde leeft dan ook de Christen tot zijne eer. Hij dient Hem met hart en mond. Hij looft en prijst Hem in het midden Zijns tempels, Hij onderhoudt Zijne geboden; hij jaagt

de heiligmaking na, zonder welke niemand de Heer zien zal; hij treedt in de voetstappen van Jezus en zoekt alzoo te wandelen gelijk Hij eenmaal hier op aarde voor God en menschen gewandeld heeft. Hij gedenkt ook aan Hem, aan Zijne gadelooze liefde, waarmede Hij zondaren tot in den dood toe heeft lief gehad. Hij dient en vereert Hem gelijk hij den Vader dient en vereert, en zoo als het een echt Discipel van Jezus betaamt, Hij erkent Hem gelijk Hij zelf zich en zijne Gezanten Hem aan ons hebben geopenbaard, niet slechts als den Zaligmaker en Heer, maar ook als den waarachtigen God, die te prijzen is tot in eeuwigheid, door Wien alle dingen geschapen zijn, en zonder Wien geen ding gemaakt is, dat bestaat.—Maar hoe onvolkomen is hier zijne kennis, die hij van God en Christus heeft! Hoe gebrekkig hier zijne vereering, die hij aan Hem en den Zaligmaker bewijst! Hij kent ten deele; hij volbrengt ten deele!—Hoe gelukkig is dus zijne standverwisseling! Daar in het andere, in het betere leven; daar in den hemel der volmaaktheid is al wat hier ten deele en gebrekkig is te niet gedaan; zijn verstand is daar niet meer beneveld,—hij ziet daar niet meer door eenen spiegel in eene duistere reden; —hij kent God van nabij—hij ziet hem van aangezigt tot aangezigt. Dien Jezus, wien hij hier, ofschoon niet ziende, onuitsprekelijk lief had, in wien hij geloofde met geheel zijne ziel, wiens lessen hij volgde met gehoorzame bereidwilligheid, wiens bitter en verzoenend lijden en sterven hij hier zoo menigmaal gedacht aan het Avondmaal, wiens gezegende geboorte, wiens heugelijke opstanding en glorierijke hemelvaart hij telkens met dankbare blijdschap vierde; dien Jezus aanschouwt hij daar gelijk Hij is. Hij is daar niet meer van Hem gescheiden;—hij is met Hem op het naauwst verbonden en deelgenoot zijner hemelsche heerlijkheid. God en Christus brengt hij daar een reiner, een warmer, een hartelijker dankoffer toe, dan hij zulks hier op aarde deed en doen kon. In vereeniging met de Engelen en gezaligden dient hij God op het uitnemendste. Van onbezoedelde lippen klinkt de lof des Allerhoogsten. Het driemaal *heilig* is het lied, hetwelk daar wordt aangeheven; en aan het Lam, dat geslagt, maar nu gezeten is op den troon, wordt de eenparige hulde, de eer, de

aanbidding en de dankzegging toegebragt tot in alle eeuwigheid.

5. Er is nog ééne bijzonderheid die voor den echten Christen den sterfdag beter doet zijn dan iemands geboortedag. Zij is deze. Dat *hij* alsdan zijne godvruchtige *vrienden* en *betrekkingen wederziet*. Als de godvruchtige Christen sterft, dan laat hij vele edele vrienden en beminnaars van den Heer achter, met welke hij omgang had, met welke hij het zoete en het bittere dezes levens deelde en die elkander te zamen opbouwden in geloof, hoop en liefde. Het is waar: aandoenlijk is wel het uur wanneer de dood eene scheiding tusschen hen maakt; aandoenlijk wel het vaarwel, dat de stervende in die jongste oogenblikken aan zijne vrienden en betrekkingen toeroept! Droevig wel de traan, die in hunne oogen blinkt en aan het sterfbed gestort wordt!—Maar hun weenen is geen weenen als van dezulken welke geene hoop hebben; het vaarwel is geen eeuwig vaarwel; het scheiden geen eeuwig scheiden! Eens zien zij elkander weder in de gewesten van stoorelooze gelukzaligheid; en dan blijven zij onafscheidelijk te zamen verbonden.—Dit is de verzekerde troost die zijne vrome vrienden op aarde bezielt. En met dien troost in het harte gaat de stervende Christen zijne reeds vooruit gereisde betrekkingen te gemoet. Zijn geloof wordt in aanschouwen verwisseld; zijne hoop niet teleurgesteld en liefde en vriendschap bestendig grooter. Of zou het eene hersenschim zijn, die de opregte Christen er zich van maakt? Zou het mogelijk kunnen wezen, dat de band hier op aarde geknoopt in den hemel zou zijn verbroken? Zou de God der liefde dit willen? Die hope hem ingeplant in hem uitblusschen? O indien dit waarheid ware, dan hebben al de vrome Aartsvaderen van den ouden dag zich in hunne verwachting bedrogen, die met een juichend wederzien den dood te gemoet gingen; dan is ook de hoop van alle Godgezinden, van alle ware gegeloovigen onder het Nieuwe Verbond, die in hunne voetstappen traden, in ijdelen rook verdwenen. Ja dan zijn rede en Openbaring met elkander in strijd, en al de bewijzen uit den Bijbel ontleend ongegrond en zonder kracht. Neen God is geen God dat Hij liegen en een menschenkind, dat het hem berouwen zoude,

wat Hij beloofd heeft. Neen de Godzalige Christen ziet zijne Godzalige vrienden en betrekkingen weder aanschouwt daar in den hemel niet alleen zijnen Verlosser met wien hij door het geloof gemeenschap hier op aarde geoefend heeft. Hij is daar niet alleen in gezelschap van Engelen en gezaligden, die hij nooit te voren gezien en met wie hij nooit ligchamelijk heeft omgegaan, maar hij ziet daar ook zijne geliefden terug, die met hem op aarde gemeenschappelijk naar één en hetzelfde wit jaagden, en hij verwacht daar ook eenmaal vroeg of laat zijne overige vrienden die hij bij zijn sterven, moest achterlaten, om dan alzoo te zamen voor altoos vereenigd bij den Heer te zijn.

Zoo hebben wij dan, Mijne Geliefden ! te zamen de redenen overwogen, om welke de dag des doods voor den opregten van hart voor den Godvruchtigen Christen beter is dan de dag dat iemand geboren wordt. Ik houde mij nu overtuigd dat gij allen voor zoo verre gij aandachtig hebt toegeluisterd, aan het gezegde van Salomo in onzen tekst geredelijk uwe toestemming geeft. Zonder derhalve in een breeder betoog van deze waarheid ons verder in te laten, willen wij al aanstonds het verhandelde onderwerp onder den goddelijken zegen ten onzen nutte trachten aan te wenden.

III.

Niets is er zaliger dan de dienst van God, en niemand is gelukkiger dan die zijn leven besteedt in Zijne dienst ; want het einde van zulk een is leven en vrede, terwijl de weg der goddeloozen uitloopt op 't eeuwige verderf. Wanneer wij het gedrag der menschen in het algemeen en dat der Christenen, in het bijzonder eens Godsdienstig gadeslaan, hoe weinigen vindt men er dan, die voor God en voor Christus leven ? En hoe velen daarentegen, die wandelen op de paden des doods ! Verre de meesten hebben te veel op met de wereld en te weinig of niets met den hemel. Zij scheppen meer behagen in het dienen van de zonde dan in het dienen van God. Zij zinnen en denken op niets anders dan op hetgene deze aarde heeft en geeft. Het tijdelijke weegt (bij hen) zwaarder dan het eeuwige. En daarom bekreunen zij zich niet om de dingen die

daar boven zijn. Eer en aanzien naar de wereld, aardsch goed, zinnelijk genot en vermaak, ziedaar 't eenige waarnaar zij jagen en dat zij begeeren. O, armzalige bezitting, die hen kluistert aan het stof! o, Wuft en kortstondig genot, dat ziel en ligchaam verpest! Waarlijk, hij bouwt te laag, die beneden de starren bouwt. De dood is voor hem geen bode des vredes, het sterven geen gewin! ✍

Mijne Mede-zondaren en Zondaressen! die nog zoo geheel in de wereld leeft en met lust de zonden dient! hoort en verstaat, wat tot uw eeuwig en waarachtig geluk noodig is! Och, of de Heer dit woord daartoe aan uwe harten door Zijnen Geest heiligen wil, opdat gij nog in tijds den toekomenden toorn moogt ontvlieden! Zoo zou ik in deze ure niet te vergeefs tot u gesproken en gij ruime dankstoffe hebben aan God, dat gij aan deze plaats zijt tegenwoordig geweest. Weet dan gij allen, die de wereld en zondedienst nog niet vaarwel hebt gezegd, dat gij aan uwe verhevene roeping, aan uwe bestemming voor eene zalige eeuwigheid niet beantwoordt, en dat gij alzoo u zelven diep ongelukkig maakt voor een volgend leven! God heeft Zijnen Zoon gezonden, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe (Joh. 3 : 16). En zoo waarachtig als ik leve, spreekt de Heere, indien Ik lust heb in den dood des goddeloozen, maar daarin heb Ik lust dat de goddelooze nich bekeere en leve! (Ez. 33 : 11). En dien God hebt gij niet verheerlijkt en verheerlijkt gij ook nog niet. Gij versmaadt en veracht Zijne genade, die Hij aan zondaren betoont en die Hij ook aan u wil bewijzen. Hoe menigmaal heeft de Heiland u door zijn Evangelie laten vermanen en waarschuwen! Hoe menigmaal u genoodigd om tot Hem te komen; ja, u Zijnentwege door den mond zijner dienaren laten bidden en smeeken, om u met God te laten verzoenen en het leven uwer ziel om niet te ontvangen. Maar, helaas! gij hebt niet gewild! Telkens hebt gij zijne vermaningen en waarschuwingen in den wind geslagen. Gij hebt naar zijne stem niet gehoord en de deur voor Hem gesloten gehouden. Gij hebt zijne langmoedigheid getergd en uwe harten verhardt! En op dat gevaarlijke spoor van ongevoeligheid en onverschilligheid zult gij blijven voortgaan?...Hoe

jammerlijk bedriegt gij u zelven! Hoe maakt gij u dan diep ongelukkig voor tijd en eeuwigheid! o, Keert terug! keert terug! Bedenkt, wat ik u bidden mag, nog heden wat tot uwen eeuwigen vrede dient! Het geldt hier uwe eeuwige zaligheid, het eeuwig wel of het eeuwig wéé uwer kostelijke ziel. Indien de Heer dezen nacht eens uwe ziel kwam opeischen, en zulks kon al mogelijk zijn: want wij weten den dag onzes doods niet. O hoe vreeselijk, hoe verschrikkelijk zou dan uw ontwaken in de eeuwigheid zijn! Hoe zoudt gij u dan beklagen dat gij den dag der genade ongebruikt hebt laten voorbijgaan! Hoe zoudt gij dan nog wenschen om het roekeloos verzuim te herstellen en te vergoeden! Maar een herdoen is dan niet meer mogelijk! Het is dan voor eeuwig, voor eeuwig te laat!... Mijne Geliefde Vrienden! het is de welmeenende taal der opregte vriendschap, uit belangstelling in uw waarachtig geluk die van dezen leerstoel tot u wordt gebragt. Wat zeg ik? Neen, meer dan de taal der vriendschap hoort gij. Het is de waarschuwende stem van God zelven die u toeklinkt. Het is de Heer uit den hemel die u toeroept: werkt terwijl het nog dag is! de nacht komt waarin niemand meer werken kan. Heden, heden dan daar gij Zijne stem nog hoort, verhardt uwe harten niet langer, maar wendt u naar Hem toe en wordt behouden. Doet van nu aan de hartelijke keuze om de dienst der zonde en der wereld op te zeggen en u aan God en zijne dienst voor eeuwig te verbinden. Versterkt telkens die keuze door eene getrouwe lezing van den dierbaren Bijbel, dat boek der boeken. Of zoo gij dit niet kunt, zoo laat het voor u verrigten en verzuimt het nimmer; want het zijn de woorden des eeuwigen levens. Bezoekt vlijtig de openbare godsdienstoefeningen, en wordt alzoo opgebouwd in het allerheiligste geloof, want het is beter te verkeeren in de voorhoven des Heeren, dan in de tenten der goddeloosheid. Paart bij deze uitwendige middelen ook vooral het Gebed en smeekt God geduring om de verlichtende en heiligende genade des Heiligen Geestes; want die bidt, die ontvangt; die zoekt, die vindt; wie klopt, dien zal opengedaan worden. Strijdt alzoo om in te gaan door de enge poort; uw arbeid zal niet ijdel

zijn in den Heer; want wie volhardt zal hebben ten einde toe, die zal zalig worden. Hij zal de kroon des levens ontvangen.

Nog een woord eer ik eindig tot u, Mijn Geliefde Broeders en Zusters in den Heer! Het is door de werking des Heiligen Geest uw voortgaande lust, om gedurende den tijd uwer inwoning in het vleesch Gode in alles welbehagelijk te zijn. O, zijt dankbaar aan uwen Leidsman en Vriend dat gij aan zijne hand het pad naar den Hemel hebt ingeslagen, en bewandeldet. Sluit u naauwer en naauwer aan Hem aan, en waakt en bidt opdat gij niet in verzoeking valt, want het vleesch is zóó zwak en de boosheid slaapt niet; zij ligt telkens op den loer wien zij zou kunnen verslinden. De strijd, ik beken het, valt moeijelijk en zwaar, maar de gedachte: eens is er aan dien strijd een einde en dan heb ik de kroon des levens! maakt al het bittere zoet en het zware gemakkelijk. Overgezet in de woningen des lichts en des vredes is die doodelijke vijandin, de zonde, te niet gedaan: het struikelen en vallen houdt dan op; het vleesch begeert dan niet meer tegen den geest. Gij zijt dan op de plaats der volmaaktheid in het vaderland der ruste, daarboven waar gij nimmermeer zondigt, nimmermeer sterft, waar gij altoos blijft om nimmer te scheiden, en waar gij God en Christus op een volmaaktere wijze zult kennen en verheerlijken, dan gij ooit hier beneden hebt kunnen doen.

Hebt gij daarenboven, Christenen, hier in dit land onzer vreemdelingschap met rampen en smarten te worstelen; o mijne mede Lijders en Lijderessen! die uwen weg met tranen doorweekt! houdt moed en zijt geduldig in de verdrukking, heft uwe oogen omhoog en ziet naar den Hemel. Daar staan de grenzen van het lijden! "De starbewoners weenen niet!"—En gelijk Christus door lijden in heerlijkheid is ingegaan, zoo zult gij ook eenmaal door lijden verheerlijkt worden. Dit bemoedige ook u, bedroefden van hart, die ware Christenen zijt, en van uw vrome betrekkingen door den dood gescheiden zijt, en die in de eenzaamheid of bij de stille graven, om het verlies uwer dierbare betrekkingen, uwe gevoelige tranen vergiet. Vrij moogt gij ze laten vloeijen—die tranen. Zij zijn de tolken uwer menschelijkheid: zij geven verligting in de

smart en zijn den Heer welgevallig. Maar weent niet als dezulken die geene hoop hebben. Weent gelijk het Christenen betaamt, en twist niet met den eeuwigen! Hun proeftijd op aarde was vervuld. De Heer heeft hen tot zich genomen. En nu bevinden zij zich daar waar gij hen eens hoopt te volgen en te ontmoeten. Bedrukte echtgenoot, wien eene godvreezende en getrouwe gade is van het hart gescheurd! Bedroefde weduwe, die over het verlies van uwen braven man in rouwe gedompeld zijt! Treurende ouders, aan wie een veelbeloovende zoon of teedergeliefde dochter ontvallen is! Lieve kinderen, die den dood van uwen vader of moeder of van die beiden beweent! Welmeenende vrienden, dien bij de gedachte aan het gemis van een hartelijken vriend een warme traan in de oogen drijft. Gij allen wie gij zijn moogt, vrienden en vriendinnen van onzen Heer! weest welgemoed en getroost! Eens ziet gij hen weder en dan scheidt geen dood en graf u van een. Hij die de opstanding is en het leven, Hij zij uw steun en staf, uw eenige troost in leven en in sterven! Hij begeeft zijn broeder niet dien Hij op aarde liet. Hij die geen vogeltje vergeet en zonder wiens wil geen haar van onze hoofden valt. Hij zal voor u zorgen en eenmaal, wanneer uwe reis op deze wereldzee volbragt is, dan zal Hij u opnemen in heerlijkheid, opdat gij ook zijn moogt waar Hij is, en waar al uwe zalig afgestorvene betrekkingen en vrienden zich bevinden! O Mijne Broeders en Zusters! vertroost elkander met deze woorden. Amen!

EERSTE LEERREDE BIJ ZIJNE AANKOMST IN DE KOLONIE, NA VOLBRAGTE STUDIE.

Gehouden te Kaapstad op den 21 *Julij en aan de Paarl op den* 28 *Julij*, 1839.

Waarde en Zeer Geliefde Toehoorders! Zoo ben ik dan heden voor de eerste maal in de openbare vergadering onder u opgeklommen; om u van dezen leerstoel het woord van heil en zaligheid, van stichting en opbouwing, van troost en bemoediging te verkondigen. Tot het bereiken van zulk eene gewigtige bediening hadden mij mijne hartelijk geliefde ouders naar een ander werelddeel gezonden. Vele honderden uren van hier werd ik aan de leiding van kundige leermeesters toevertrouwd. En thans bevind ik mij weder op den grond mijner geboorte, in den kring van u, mijne edele betrekkingen, en van u, mijne ouders, die mij zoo na aan het harte lagen; ja, voor eene talrijke schare van landgenooten, van welke nog velen zich mijner zullen herinneren.

Ofschoon het dus mijn vurigst verlangen is, dat het doel van mijne uitlandigheid niet geheel te vergeefs moge geweest zijn en ik aan uwe verwachtingen eenigermate zal mogen beantwoorden; zoo moet gij nogthans geene te hooge gedachten van mij vormen. Want ik zelf gevoel het, dat mijne krachten veel, ja zeer veel te kort schieten, om in het openbaar in de Gemeente des Heeren met nut en stichting te kunnen spreken.

Ja ik gevoel het, mijne eigene ervaring is nog zoo gering, om anderen den eenigen weg die ten leven leidt, te willen verkondigen. En wanneer ik bovendien den gewigtigen post van Voorganger in de Christelijke Kerk zelven overwege, dan is het gewis niet zonder reden, om eenige mate met huivering en schroomvalligheid te zijn opgetreden. Deze mengeling van aandoeningen zoude dus juist een middel kunnen zijn, om mij van deze onderneming ten eenenmale af te schrikken. Maar welk eene opbeuring en bemoediging levert ons en ook mij bijzonder in mijne omstandigheden het dierbare Evangelie der vertroosting niet op! Dat leert ons, ja, inzien hoe zwak wij zelven zijn tot de uitvoering van onzen pligt; doch geenszins met het doel om ons geheel ter neder te slaan. Neen! het wijst ons bij dat gevoel van eigene zwakheid, op Hem, van wien alle krachten en goede gaven afdalen en die het lot van een iegelijk onzer bestuurt naar Zijne ondoorgrondelijke wijsheid en liefde.—Wanneer ik dus terug zie op mijnen reeds afgeloopen weg; als ik naga, hoe de beste Leidsman mij tot hiertoe gebragt heeft en hoe de teederste Vader zijn nietig kind tot dus verre geholpen heeft; en als ik daarbij het oog vestige op zijne onfeilbare belofte: "Ik zal u niet begeven, ik zal u niet verlaten."—O dat bezielt mij met nieuwe lust, met nieuwen moed; dat geeft mij sterkte in mijne zwakheid.—En hoe gewigtig deze bediening altijd zijn moge; zij is toch aan de andere zijde eene aangename en heerlijke bediening. Of kan men zijnen medemenschen, kan men zijnen medezondaren, eene aangenamer tijding aankondigen dan deze: Wij hebben eenen God in den Hemel, die Zich als een Vader over ons ontfermt; die ons in het overgeven van Zijnen Zoon het hoogste blijk van Genade heeft betoond en door Zijnen H. Geest ons voor het genot van hooger geluk wil vatbaar maken? Zulk eene blijde boodschap wensche ik ook u te verkondigen. Broeders en Zusters in den Heere, ik wil u en mijzelven in dit uur wijzen op de liefde Gods, ons tot hiertoe in zijne leiding betoond, ofschoon wij zulks niet verdienden; om daarbij elkander op onze dure verpligting, daaruit voortvloeijende, te wijzen.

Bidt voor elkander! Bidt ook voor mij! Danken wij God voor Zijne veelvuldige weldaden en smeeken wij

te zamen, dat mijn spreken in dit uur niet ijdel zij, maar met rijke vruchten gezegend worde.

„Wie ben ik, Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt?"—II Sam. vii: 18*b*.

Waarde Toehoorders! Gods geest zij met uwen en met mijnen geest bij de overdenking van deze schoone en treffende woorden. Wij willen:

I. Kortelijk zien, *wie* dezelve sprak en onder welke omstandigheden om

II. Daarop meer uitvoerig na te gaan of ook *wij* deze belijdenis niet tot de onze kunnen maken. En

III. Eindelijk te onderzoeken, welke gezindheden dezelve in onze harten moet opwekken en aankweeken.

I.

Wie ben ik, Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt?

a. Zoo sprak weleer de vrome Koning David en wel in treffende omstandigheden van zijn leven. Hij had zich namelijk verpligt gevoeld om van de rust en voorspoed zijns Rijks gebruik te maken tot het stichten van een kostbaar tempelgebouw ter eere van den eenigen waren God. Dat plan had hij aan den Profeet Nathan te kennen gegeven. "Ziet doch, zeide hij tot dezen, ik woon in een cederen huis, en de Arke Gods woont in het midden der gordijnen," dat is, in eene bespannen tent, tot welke het volk pleegde te zamen te komen enz. Zoodra had de Profeet zulks niet gehoord of hij had den Koning nog meer tot zulk een verheven plan aangemoedigd. Doch reeds den volgenden dag, ontving hij uit deszelfs mond het berigt, dat hij zelf dit voornemen niet mogt uitvoeren; doch na zijnen dood zoude, naar Gods bestelling, dat groote werk door des Konings Zoon en Troonsopvolger worden verrigt en aan dien Zoon zou de Allerhoogste bijzondere gunstbewijzen schenken. Ja een afstammeling uit diens huis zoude onafgebroken onder Gods bescherming regeeren. Het moest dan David genoeg zijn, zóó hoog vereerd, zoo rijk gezegend te zijn, als hij door Gods bestelling reeds was. De eer van Gode eenen

tempel te stichten moest hij voor eenen meer vreedzamen tijd, onder de regeering van zijnen Opvolger overlaten. Welk eenen *indruk* deze aankondiging, door den Profeet uit Gods naam gedaan, op het gemoed van David heeft gemaakt, leert ons eenigzins de ontboezeming, welke ik u voorlas en kan ons volledigen blijken uit het dankgebed, hetwelk u uit het volgende deel van ons teksthoofdstuk is voorgelezen.

Hij sprak dat uit niet in zijn Paleis; maar in de gewijde tent, in welke Israëls God zijne zegenende tegenwoordigheid aan vrome aanbidders beloofd had. Hier vangt hij zijn warm dankgebed aan met de vraag van verbazing en verootmoediging: Wie ben ik Heere, Eeuwige altijd dezelfde God! en wat is mijns Vaders huis, dat gij mij tot hiertoe gebragt hebt? Hem was van Gods wege door Nathan herinnerd (vs. 8) dat hij zijne roeping van achter de kudde zijns Vaders Jesse tot den koninklijken troon aan God te danken had. Hij maakt daarom ook van zijns Vaders huis melding. Hij vergelijkt zijns Vaders eenvoudige herderswoning en de veldhut, in welke hij als jongeling vernachtte, met dat kostbare Paleis, dat hij nu bewoonde; alsmede zijn voormalig herdersbedrijf met zijne tegenwoordige koninklijke regeering over Gods volk. Welk eenen langen weg van vele jaren, had hij doorgeloopen, eer hij daar gekomen was, waar hij zich nu bevond? En hoe was hij er gekomen? Zag hij op *zichzelven*, dan mogt hij al denken aan vele kloeke daden door hem weleer verrigt, aan zijne harp in Sauls Paleis bespeeld, met welker geluid hij des Konings oor bekoorde; dan mogt hij al denken aan zijnen slinger, waarmede hij den trotschen Goliath ter neder velde; aan spies en zwaard, met welke hij zoo menigen vijand had verslagen; aan beleid, moed en geduld, waarmede hij zoo vele zware moeijelijkheden was doorgeworsteld en gevaren ontkomen.

Zag hij op *menschen*, die hem op zijnen weg tot dien luister en verhevenheid hadden begunstigd, geraden en geholpen; op Samuël en Jonathan, op Krijgsbevelhebbers en Krijgsmakkers; dan mogt hij al denken aan afgestorvenen of nog levenden zich veel verpligt gevoelen. Doch in deze oogenblikken in Gods heiligdom nedergeknield, denkt hij alleen aan *God*, die hem geleid,

behoed en zóó verre, als hij nu reeds was gekomen, gebragt had. Die hem geroepen had van de schaapskooi; hem begunstigd, begenadigd en al den overigen tijd bekrachtigd had: die ook de harten van anderen geneigd, de hulp der menschen gezegend en den tegenstand van vijanden beschaamd had: "Gij, zegt hij, hebt mij tot zoo verre gebragt." Hij gevoelt zijne eigene *geringheid* en *nietigheid* bij de gedachte aan den Almagtige, den Koning der Koningen, aan Wien hij zelf zijnen Schepter te danken had, terwijl Hij dien van eenen anderen had ontnomen. Maar tevens is hij zichzelven bewust van zijne *onwaardigheid* bij de voorstelling van Gods onwaardeerbare zegeningen en roept hij bij de erkenning uit: "Wie ben ik, wat is er aan mij en wat is mijns Vaders huis, dat Gij mij zoo verre gebragt hebt?" Zulk eene vraag in stellige woorden uitgedrukt zoude dus luiden: Ik ben immers te gering, te onwaardig, dan dat Gij in mij iets zoudt vinden, waarom Gij mijn Leidsman werd en bleef, mijne afkomst is zoo nietig, dat ik daarop gansch geene aanspraak kon noch durfde maken; wat onderscheidde mij van zoo vele anderen? Het is vrije, bewonderenswaardige gunst (en genade) met welke Gij mij zóó verre gebragt hadt, dat Gij mij tot op den huidigen dag toe zoo beweldadigd en bevoorregt hebt. Eer en dankzegging komt *U*, U alleen daarvan toe. Alles wat ik ben, ben ik U alleen verschuldigd. Dat wil ik volgaarne voor Uw heilig aangezigt belijden. Ik wil mij dus ook verder aan U verbinden en van U al mijne hulp verwachten.

Zoo ontlastte de godvruchtige Koning zijn hart voor zijnen hemelschen Weldoener. Maar zijn ook *wij* niet door dienzelfden Opperheer menigmaal uit rampen en gevaren gered en genoten ook *wij* niet menigwerf zijne onverdiende en zelfs verbeurde zegeningen?

Komt laat ons dan

In de IIde plaats nader zien, of ook wij niet de belijdenis van David tot de onze kunnen maken.

A. Ja, ook ons betaamt het met hem te erkennen: Gij, o Heer! hebt mij tot hiertoe gebragt!

1. Letten wij daartoe op onzen tegenwoordigen toestand. Vergelijken wij dien met onzen vroegeren. Denken wij eens terug op onze reeds afgelegde loop-

baan door dit land onzer vreemdelingschap. Gaan wij eens na, wat ons al op deze reis wedervaren is en onder welke verschillende lotgevallen wij tot hiertoe gevorderd zijn. Roepen wij daartoe, zooveel wij kunnen, de dagen onzer vroegste jeugd voor de aandacht. Herinneren wij ons onze eerste opvoeding in het huis onzer geliefde ouders of van diegenen, aan de welken dezelve was toevertrouwd; en onze verdere vorming in de school der opleiding en opzameling van kennis en wetenschap; alle welke eerste zaden, in onze harten en geest gestrooid, allengs begonnen te ontkiemen en naderhand nog zulk eenen gewigtigen invloed uitoefenden op onze verdere lotgevallen. Indien wij daarbij het oog slaan op den ganschen weg, dien wij reeds bewandeld hebben, dan ontmoeten wij, wel is waar, hier en daar, de een meer dan de andere, hobbelige wegen, moeijelijke en gevaarlijke stonden, hetwelk ons deze aarde als een traendal deed beschouwen en ons het leven verbitterde; maar hoe dikwijls werd niet dat bittere verzoet en het droevig gelaat weder afgewisseld met een gelaat van vrolijkheid en blijdschap; wanneer ons pad weder effen, veilig en langs genoegelijke dreven voortliep en wij zoo het aangename dezes levens in ruimer mate weder mogten smaken. Vestigen wij onze aandacht eens elk in het bijzonder op het aantal onzer verloopene levensjaren; op de krachten en vermogens, die wij naar ligchaam en geest hebben genoten; op de aardsche goederen, welke wij de onze mogen noemen; op onze inkomsten en middelen van bestaan en op de verschillende omstandigheden door welke wij tot dezelve gekomen zijn of dezelve bekomen hebben. Letten wij op de verschillende betrekkingen waarin wij van tijd tot tijd gekomen zijn, welke reisgenooten wij hier en daar ontmoet hebben, met welke wij eenen naauweren band hebben aangeknoopt; die ons niet alleen de reis zelve gemakkelijker hebben gemaakt en de tranen van onze wangen afgedroogd; maar die ook het hunne hebben toegebragt tot de verschillende wijzigingen van ons lot. Merken wij daarbij het zonderlinge van die verschillende ontmoetingen op. En zien wij op den werkkring, waarin wij geplaatst zijn in verschillende betrekkingen, hetzij in de maatschappij, in de gemeente of

het huisgezin, hebben wij daarin veel goeds genoten en eenig nut mogen stichten, o! vergeten wij dan niet den weg langs welken wij daartoe gebragt zijn. Maar mijne Landgenooten en Leden dezer Gemeente welligt zoudt gij u zelven verliezen in dat veld van beschouwing, als zijnde al te ruim om dat te kunnen overzien. Doch is dit zoo, komt bepaalt u dan eens bij de meest merkwaardige lotgevallen en standverwisselingen van uw leven, als die den meesten indruk op uw gemoed achterlieten. Denkt eens aan de krankheden, waarvan gij zijt opgerigt; aan de zwakheden, van welke gij hersteld zijt; aan de wonden die genezen zijn; aan de verliezen die u vergoed zijn; aan de gevaren welke gij zijt doorgeworsteld; aan rampen en nooden uit welke gij gered zijt; aan droefenis en bekommeringen onder welke gij zijt getroost en bemoedigd; aan dwaalwegen, die op uw verderf uitliepen, maar waarvan gij nog bij tijds zijt terug gebragt.—En hebt gij den God Davids ook tot uwen God gekozen? Zijt gij Christenen niet slechts in naam, maar zoekt gij ook door gedrag en wandel aan dat voorregt meer en meer te beantwoorden? Bedenkt dan eens bij dat alles, welke de loop van uw *geestelijk* leven geweest is, en welke vorderingen gij op den weg, die naar den hemel leidt, gemaakt hebt. Ik twijfel dan ook niet of gij zult bij de ernstige overdenking van dit alles, elk voor u zelven, moeten erkennen, ook mij waren op mijnen levensweg vele voorregten, genoegens en uitreddingen ten deel gevallen.

2. Maar is dit nu zoo, dan volgt hieruit natuurlijk de vraag: Hoe zijt gij dan reeds zoo verre gekomen? Aan wien moet gij al die zegeningen en uitreddingen toeschrijven?

a. Hebt gij dat aan *u zelven* te danken? Geschiedde dat alles door eigene ligchaamskachten, of was het door de bijzondere vermogens van uw verstand? Zijt gij door eigen beleid, door eigen moed en standvastigheid en geduld al die moeijelijkheden doorgeworsteld? Maar gevoelt gij dan nog niet dageljks uwe eigene zwakheid? Hebt gij dan niet gedurig uwe eigene onwetendheid, uwe dwaling en vergissing opgemerkt? Hebt gij niet dikwijls ondervonden, hoe juist die bekrompenheid van uwe eigene krachten u telkens

nieuwe onheilen veroorzaakte? En hebt gij die begaafdheden en vermogens, welke gij nog bezitten moogt, van u zelven?

b. Of zijt gij soms zoo verre gekomen door de zorg en leiding uwer ouders en opvoeders, door de medewerking van trouwe vrienden, wijze raadslieden en toegenegen begunstigers die zich uwe belangen aantrokken? Maar wie beschikt zóó uw lot, dat gij met hen in aanraking kwaamt en u aan hen verbondt? Wie was het, die hunne harten daartoe neigde, en hun de vermogens schonk, om tot uw welzijn mede te werken? En waren het ervarene artsen, die u in gevaarlijke ziekten van den oever des doods wederhaalden? Maar wie voegde u dezelven toe? Wie zegende de geneesmiddelen, die tot uwe herstelling aangewend werden?

c. Toehoorders! Laat ons het volgaarne belijden: Het is alleen God, aan Wien wij dit alles te danken hebben. Het is alleen aan Zijne bijzondere leiding en de behoeding Zijner weldadige en ondoorgrondelijke voorzienigheid toe te schrijven. Die God die trouwe houdt tot in eeuwigheid, was het die in alles ons welzijn bedoelde, die als de trouwste vriend een wakend oog op al onze gangen sloeg; die Zijne zegeningen rijkelijk over ons uitstortte, die ons werk met goeden uitslag en zegen bekroonde; die zich van andere menschen bediende als middelen in zijne hand, om ons te helpen, te ondersteunen, te bemoedigen en het leven te veraangenamen; die ook den tegenstand van hen, die kwalijk jegens ons gezind waren beschaamde. Ja Hij was het, die ook dan, wanneer de nood op het hoogst gerezen was, zoo dat wij meenden in eenen akeligen nacht van kommer en ellende te verkeeren, eensklaps voor ons het zoo aangename licht uit de duisternis deed opdagen. Hij was het die zelfs langs den weg van onheil en verdriet ons van de al te groote verkleefdheid aan het ondermaansche wilde aftrekken; die ons alzoo wilde opleiden voor eene hoogere leiding en vatbaar maken voor hooger genot, dan deze aarde immer kon opleveren. Ons hart erkenne het dan, onze tong belijde het. Gij Heere, Heere hebt mij tot hiertoe gebragt!

B. Maar zouden wij ons niet tevens verpligt gevoelen om hierbij met den edelen koning te erkennen

Wie ben ik Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt? Laat ons ook dat gewigtig punt nader overdenken.

"Wie ben ik Heere, Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt?" Ja gewis Mijne Geliefden! ook dat moet elk onzer met een gevoel van aandoening en bewondering voor God belijden. Het was toch niet slechts Zijne almagt en ondoorgrondelijke wijsheid; maar ook vooral Zijne *nooit regt volprezene goedheid*, waarmede Hij ons zóó geduldig, zoo langmoedig, zoo verschoonend, zoo genadig als aan Zijne Vaderhand geleid heeft. Of konden wij Zijne betooningen van toegenegenheid van Hem vorderen? Rustte er op Hem eenige verpligting om ons dagelijks met Zijne veelvuldige zegeningen te overladen? O slaan wij dan slechts eenen opmerkzamen blik op ons zelven.

1. Bedenken wij daarbij eens den *onmetelijken afstand* die er bestaat tusschen den Schepper en het schepsel; merken wij het op, dat onze Weldoener, Verzorger, Redder en Leidsman, de Onderhouder en Regeerder van het ruime heelal is, op Wiens oogwenk alles let en zich beweegt; voor Wien de magtigste vorsten zich buigen, ja de Engelen zelfs hunne aangezigten bedekken. Zult gij dan o broos en sterflijk mensch! gij kind des stofs; zult gij u dan nog verhoovaardigen en niet uwe geringheid en nietigheid voor God leeren inzien en gewillig dezelve erkennen? En vergelijkt nu daarbij nog eens de aardsche vrienden en weldoeners met Dezen van Wien alle goede gaven afdalen. Bewijst toch de eene mensch den anderen eene weldaad, dan kan de beweldadigde, op zijnen tijd, dezen wederkeerige dienst bewijzen. Zoo kan ook de vorst zonder zijne onderdanen niet regeeren. Zoo heeft de heer de hulp van zijnen dienstknecht noodig.

Zoo bestaat de geheele maatschappij uit verschillende standen van menschen die allen het hunne toebrengen om elkander het leven te veraangenamen en gemakkelijker te maken en wel door elkander wederkeerigen bijstand te bieden. Maar waarmede zouden wij den Almagtigen kunnen dienen, die zelf ons allen het leven, den adem en alle dingen schenkt en dezelve

ons ook weder op Zijnen wil zou kunnen afvorderen? Geene aanwinst van eer of genoegen, van genot of vreugde heeft Hij van onzen lof en dank te wachten. Want Hij was in zichzelven de Algenoegzame, die in zich zelven alle bronnen van volkomenheid en geluk bezit; al keerde ook de gansche schepping tot haar eerste niet terug. Hoe zouden wij dan nog zoo vermetel kunnen zijn, om eenige aanspraak op Gods liefderijke gezindheid en weldadige hulpe te durven maken. Neen! wij willen veel liever met den Heiligen Dichter in diepe bewondering uitroepen: "Wat is de mensch dat gij hem gedenkt en de zoon des menschen dat gij hem bezoekt;" wij willen met David volgaarne voor Hem uitroepen: "Wie ben ik, Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt?"

2. Maar onze bewondering zal nog moeten stijgen, indien wij bij onze nietigheid tevens acht geven op het *onverdiende* van de gunstbewijzen, die de Heer ons gedurig heeft willen betoonen. Want waarom heeft Hij ons zoo uitermate bevoorregt en tot hiertoe zijne hand nog niet van ons afgetrokken? Of hebben wij zijne goedkeuring verworven, door Hem den verschuldigden eerbied, het diepst ontzag, het hartelijk vertrouwen en eene stipte gehoorzaamheid toe te brengen. Heeft Hij een welgevallen aan ons genomen, door dat wij ons gewillig aan zijne leiding en heerschappij overgaven en zoo een Hem behagelijk leven aanvingen? Hebben wij Hem door gunstig voorkomen in ons gedrag uitgelokt, om ons zijne liefde te schenken? Hebben wij Hem bewogen, om onze Leidsman te zijn door zijn geleide in te roepen en ons geheel en al aan dezelve toe te vertrouwen? Verre van daar! Hij zelf heeft ons eerst opgezocht. Hij zelf heeft ons eerst bij de hand genomen. Hij heeft ons door weldaden aan zich verbonden. Indien wij Hem liefhebben, het is om dat Hij ons eerst heeft lief gehad. Die voorkomende genade moet dus ons dringen tot dankbare belijdenis: Wie ben ik, Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt?

3. Doch ook hier moeten wij nog verder gaan in onze beschouwing en het oog slaan op onzen zedelijken toestand. Dan toch zullen wij weldra bemerken,

dat wij Gods vaderlijke leiding niet alleen niet verdiend, maar zelfs geheel *verbeurd* hadden.

Ach! hoe *onwillig* waren wij dikwijls, om ons door dien trouwsten Vriend te laten leiden! Hoe menigwerf sloegen wij de zijpaden in, die ons ten verderve zouden afgeleid hebben, zoo God ons niet op den weg des levens had teruggevoerd! Hoe ondankbaar waren wij voor zijne teedere zorg, waardoor Hij het oog geen oogenblik van ons afwendde en in al onze behoeften naar ligchaam en geest voorzag! Hoe schandelijk miskenden wij zijne liefderijke bedoelingen, wanneer wij ons in ongelegenheden bevonden! Hoe ongehoorzaam waren wij maar al te zeer tegen zijne heilzame bevelen en hoe halstarrig wederstonden wij zijnen Heiligen Geest! Hoe dikwijls klaagden en morden wij als of de weg, welken God voor ons verkozen had, niet goed ware! terwijl de onze ons zoo aanlokkelijk toescheen, doch vol gevaren en moeijelijkheden tot ons verderf zoude zijn uitgeloopen. Wat dunkt u dan, hadden wij ons door dat alles niet het hoogste ongenoegen op den hals gehaald? Hadden wij het ons niet waardig gemaakt dat de heilige en regtvaardige God ons maar had laten omdoolen naar het goeddunken van ons zondig hart? dat Hij ons door onze onwilligheid en verstoktheid zijn onderwijs, raad, hulp en bestier in het vervolg onttrok! en ons de regtmatige straf onzer tegenstreving liet ondervinden? Ja, voorzeker! dat verdienden wij. Maar tot op dezen dag heeft Hij zijne weldadige hand nog niet van ons afgetrokken. Tot hiertoe heeft Hij ons gebragt, ons gespaard en zijne liefde en genade bewezen. Maar ook in het dierbare Evangelie geeft Hij ons nog de verzekering, dat zoo wij van nu voortaan Hem willen volgen, Hij ons dan ook verder zal leiden tot aan, ja tot over graf en dood. Toehoorders! zouden wij dan niet bij het besef van al onze onwaarde en verwerpelijkheid voor God, Davids ontboezeming tot de onze maken en met hem in diepe bewondering en opgetogenheid vragen: Wie ben ik, Heere Heere! en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebragt hebt? En daar dag aan dag bij dat gevoel van geringheid, onwaardigheid en verbeurdheid, ons telkens nieuwe proeven oplevert van Gods ontfermende liefde en onwankelbare trouw,

zoo zij dit niet slechts onze belijdenis bij gewenschte uitkomsten of bijzondere gelegenheden, maar bestendig in ons dagelijksch leven; ja ook dan, wanneer onze wenschen, gelijk bij David, in strijd zijn met Gods bedoelingen, en onze pogingen worden teleurgesteld: als het ons schijnen moge als of God zich onzer geheel had onttrokken.

Komt zien wij dan nog in de IIIde plaats

Welk eene *uitwerking* zulk eene belijdenis op ons hart en gedrag behoort te maken.

Zij moet ons vervullen met warme dankbaarheid aan God, met bestendige gehoorzaamheid tot God en met het kinderlijk vertrouwen op zijne verdere ondersteuning.

1. Warme *dankbaarheid* zij voortaan meer uitgedrukt in geheel ons bestaan. Dankt God in alles. Want waarin hebben wij zijnen bijstand niet noodig gehad en nog noodig? Waarin hebt gij zijne hulp niet reeds ondervonden? In de minste beweging schonk Hij u de krachten, zelfs tot elke ademhaling gaf Hij u het vermogen. Verzuimt dan nooit eene van Gods weldadigheden op te merken en zijne gunst in alles gade te slaan. Gaat dan niet langer roekeloos en zonder nadenken uwen levensweg, alsof gij redelooze schepselen waart. Gij zoudt u al te zeer verlagen beneden het dier, dat zijnen Weldoener kent en door verscheidene teekenen deszelfs erkentelijkheid aan den dag legt. En indien gij met blijmoedigheid den zegen geniet welke Gods goedheid u toedeelt, dan zult gij zelfs uwen levensweg, hoe moeijelijk die ook zijn moge veraangenamen en met meer standvastigheid en moed al die zwarigheden te boven komen. Proeft en smaakt alzoo in alles dat God goed is. Drukt dat gevoel van erkentenis uit in uwe gesprekken en vereenigt u gezettelijk met de gemeente des Heeren in de ontboezemingen van uwe dankzeggingen en lofzangen.

Zijt gij hoofden van een huisgezin gaat uwen kinderen en huisgenooten voor in gemeenschappelijke dagelijksche dankzeggingen!—Het is waar, de onafhankelijke en voor zichzelven algenoegzame God heeft uwen en mijnen dank niet noodig; maar de aandoening van blijdschap over zijnen bijstand en van ingenomenheid met zijne leiding, is toch onafscheidelijk

verbonden met het gevoel van dankbaarheid; wij hebben daartoe van God verstand, niet alleen, maar ook het zedelijk gevoel ontvangen, opdat wij zouden opmerken en erkennen de hand die ons door dit leven wil leiden en gedurig uit loutere genade wil te regt brengen. Hij roept er ons toe op in zijn woord. En zijn wij ondankbaar jegens God voor zoo groote liefde en trouw, ons geweten zal kloppen en ons verwijten, zoo dikwijls wij zelven een welgevallen nemen in de dankbetuiging van anderen omtrent ons en ons dankbaar gevoelen jegens onze medemenschen, voor genotene weldadigheden of gunstbewijzen. Gods heilige Zoon is er ons in voorgegaan en wekt er ons toe op, door de verzekering dat ons gebrekkig danken den hemelschen Vader welgevallig is. Is het dan ook al, dat gij u alle Gods leidingen niet herinneren kunt of dat gij de weldadige oogmerken van dezelve nog niet inziet, dankt Hem evenwel in het geloof, en eenmaal als deze aardsche levensweg zal zijn ten einde gebragt en gij in de gewesten der zaligheid zult mogen aangeland zijn, dan zult gij, op het betreden pad terugziende, den getrouwen Leidsman, die u derwaarts voerde, niet minder danken voor de tijdelijke teleurstellingen, dan voor de vervulling uwer wenschen.

2. Maar met dat gevoel van dankbaarheid ga dan ook eene stipte *gehoorzaamheid* gepaard.

God leidt ons door de wijze en heilzame levenslessen, welke Hij ons in zijn woord heeft voorgeschreven. Hij leidt ons door een waakzaam oog op ons te houden en geheel ons lot ten onzen beste te bestieren. Dat doet Hij tevens door den Zaligmaker, dien Hij ons gegeven heeft in den Zoon zijner liefde; en door den Heiligen Geest, die ons verstand verlicht en ons gemoed heiligt. Het is dus ongehoorzaamheid, wanneer wij zijne lessen en voorschriften verwaarloozen; wanneer wij met zijne vaderlijke leiding en liefderijke beschikkingen ontevreden zijn; wanneer wij ongeloovig en wederspannig zijn jegens zijnen Zoon, die in zijn naam regeert, en wanneer wij den Heiligen Geest wederstand bieden. Wij zullen bij ernstig onderzoek het wel allen aan het harte gevoelen, dat wij den God der liefde en trouw tot nu toe maar al te veel ongehoorzaam bleven en ons meer als dienstknechten der zinnelijke lusten en begeerten

gedroegen, dan wel als trouwe volgelingen van zulk eenen weldadigen Leidsman; dat wij ons maar al te zeer door de verleidingen van gevaarlijke menschen, door het bekoorlijke eener zondige wereld en door de verzoekingen van den Vorst der duisternis aan de dienst van God onttrokken en dat wij menigwerf slechts Christenen waren in het oog der menschen; doch dien naam zelven onwaardig ons betoonden. O, dat dit dan door ons met een gevoel van schaamte en berouw beleden en betreurd worde! Maar laat het tevens de keus zijn van ons harte om met de hulp des Heeren van die krankheid onzer ziel genezen te worden en Hem van nu voortaan meer getrouw te volgen en te dienen. Elk onzer heeft zijne eigene levensbaan; elk heeft zijne eigene betrekkingen; elk zijn bijzonder reisgezelschap. Van hier dan ook onderscheidene leidingen en onderscheidene gewijzigde pligten. Wat ons dus in die verschillende betrekkingen te doen staat, laat ons dat van nu voortaan doen met meerdere naauwgezetheid en volvaardigheid, omdat God zelf ons het gebiedt. Indien dat dus onze lust is, dat zal Gode aangenaam zijn; die zal ons, onwaardige en nietige kinderen des stofs, dan ook niet verstooten; maar weder volgaarne onder diegenen willen tellen, die Hij verder aan zijne hand geleiden wil. Dan zal Hij zijne kracht in onze zwakheid volbrengen. Dan zouden wij uit godsdienstige beginselen het onze toebrengen tot opbouwing van de Gemeente en tot het hooger geluk onzer reisgenooten. Dan zoude onze aardsche togt gemakkelijker, rustiger, vreedzamer en genoeglijker afloopen. En over die lust om God te dienen zullen wij ons nimmer behoeven te schamen, hoe ook de wereld ons moge belasteren en bespotten; maar tot in eeuwigheid zal zij ons stoffe tot blijdschap en zalige genoegens geven. En ook dan, wanneer wij door Gods genadigen bijstand de kroone der overwinning behalen zullen, zullen wij met het oog op onze eigene zwakheid en onwaardigheid belijden: Wie ben ik, enz.

3. Met zulk een bestaan, Mijne Hoorders! zult gij dan ook met meer vrijmoedigheid des geloofs, met meer kinderlijk vertrouwen op den hemelschen Leidsman het overige van uwen levensweg vervorderen. Tot hoe verre gij zijne nabijheid en trouwe hulp hebt

mogen ondervinden, weet gij; maar hoe lang de levensreis nog zal duren weten wij niet. Gij Godvruchtigen, *ouden* van dagen! die het gewone perk met rassche schreden ten einde spoedt, gij die reeds met den eenen voet in het graf staat en dus de bezwaren der reis door dit land van vreemdelingschap meer dan in uwe jeugd gevoelt, gij weet het zeker, dat de weg niet meer lang zal zijn. Hebt gij dan zoo vele ondervinding van de Goddelijke leiding; hebt gij zoo vele proeven van Gods weldadige hulp tot hiertoe genoten.—O, gij moest dan ook minder angstvallige zorg voor de toekomst hebben en met te meerder vertrouwen den Godvruchtigen Asaf nazeggen: Ik zal gedurig bij U zijn; Gij, o God, hebt mijne regterhand gevat; Gij zult mij leiden door uwen raad, en daarna zult gij mij in heerlijkheid opnemen.

En gij, jongeren van jaren! Doet vroeg diezelfde keuze! en laat u niet door den maalstroom der wereld medeslepen. Gij weet niet hoe lang uw aardsche levensweg zijn zal. Maar uwe dagen zijn bij God geteld. Uw leven is in zijne hand. Vertrouwt niet op den blos uwer wangen en uwe ligchamelijke krachten, alsof u nog vele jaren te wachten staan. Want dit zoude u tot zorgeloosheid en verwaarloozing van de gaven en vermogens, waarmede gij bevoorregt zijt, verleiden, en u opkweeken voor die plaats, waar weening zijn zal en knersing der tanden. Maar voedt ook niet de zwaarmoedige gedachten, alsof de dood eerlang bij u zal aankloppen. Want dit zoude u welligt tot moedeloosheid stemmen en u ongeschikt maken voor levensarbeid en levensgenot. Doch leert vroeg aan Gods hand te gaan, u aan zijne leiding toe te vertrouwen en vast te stellen. Hij, die mij, ofschoon zulks onwaardig, tot hiertoe gebragt heeft, Hij zal mij nimmer begeven of verlaten, wie of wat mij ook ontvalle of begeve op mijne levensreis.

Komt dan, wie wij ook zijn mogen, gaan wij op onzen overigen weg met het oog op den oversten Leidsman gemoedigd voort, ook onder de grootste gevaren en moeijelijkheden, welke ons nog te wachten staan. God zelf heeft zich reeds zoo dikwijls aan ons verheerlijkt. Hij heeft zijne weldadige trouw tot nu toe aan ons zoo zigtbaar en heerlijk bebevestigd. Hij geeft ons in zijn woord de schoonste

beloften, dat Hij ons wil nabij blijven, indien wij zijne stemme hooren en van zijne hand al onze hulpe wachten. Indien wij Hem bidden, dat Hij onze oogen verlichte door de edelste gaven van zijnen goeden Geest, Hij zal naar onze stemme luisteren. Hij zal onze gebeden om zijne uitreddiug niet onverhoord laten; indien de verhooring daarvan ons heilzaam zij. Onder afwisseling van vreugde en smarte zal Hij ons daar brengen, waar Hij ons hebben wil. O, die liefde en genade is voor ons, hardnekkige zondaren, niet af te meten. Neen! wij willen het liever met David met ootmoed erkennen: Wie zijn wij, enz.

O, stellen wij ons die genade elken dag levendig voor oogen. Herdenken wij aan elken avond welke nieuwe bewijzen wij daarvan mogten ondervinden en ons geheele verdere leven zij en blijve aan zijne dienst toegewijd, opdat ook ons einde eenmaal, door zijne gunstbewijzing, op eene eeuwige zaligheid uitloope.— Amen.

TEGEN ZELFVERHEFFING.

"Maar Jezus zeide: Laat af van de kinderkens, en verhindert hen niet tot mij te komen: want derzulken is het koningrijk der hemelen."—MATTH. XIX: 14.

Onder de gezegden van Jezus, die de oplettendheid des geschiedschrijvers tot onze kennis heeft gebragt, kenmerken zich sommigen deels door oorspronkelijkheid, deels door eenen eenigzins verborgen zin. Gij zult u verschillende van dusdanigen aart herinneren, vooral, wanneer gij u die uitspraken voor den geest roept, die schijnbaar eene onmogelijkheid bevatten, schoon zij inderdaad hooge waarheid zijn. Wanneer Jezus zegt: "Ik ben niet gekomen om vrede op aarde "te brengen, maar het zwaard," of: "Ik dank u, "Vader! dat gij deze dingen voor de wijzen en ver- "standigen verborgen hebt, en hebt dezelve den "kinderkens geopenbaard;" wanneer Hij zijnen discipelen verzekert: "Zoo wie zijn leven zal willen "behouden, die zal hetzelve verliezen; maar zoo wie "zijn leven verliezen zal om mijnentwil, die zal *het-* "*zelve vinden*," zoo luidt dit voor ons wonderbaar, schoon wij bij meer oplettend nadenken de hooge waarheid van het gesprokene moeten erkennen. Wij zijn derhalve bij het lezen en opmerken van dergelijke gezegden behoedzaam. Zoeken wij eerst derzelver waren zin te kennen, om daarna uit dezelve de daarin opgeslotene gevolgtrekkingen af te leiden. Doch er zijn andere uitspraken, die een minder geheimzinnig karakter, indien ik het zoo noemen mag, toonen, die diensvolgens tot minder behoedzaamheid uitlokken, en evenwel ligtelijk verkeerd verstaan en met nog grooter onjuistheid op de verschillende levensbetrekkingen toegepast worden. Alleen het indringen in de juiste bedoeling van den Zaligmaker, waarbij men

vooral de vooraf met de Discipelen gevoerde gesprekken in aanmerking nemen moet, kan in het laatst genoemd geval voor onberadene, zoo niet geheel en al onjuiste gevolgtrekkingen bewaren. Dit evenwel in het oog houdende, zal men in schijnbaar eenvoudige woorden eenen diepen zin verborgen vinden, die behoorlijk opgemerkt ons den geest van Jezus onderwijs beter doet bevatten.—Tot dergelijke gezegden meen ik ook onze tekstwoorden te moeten brengen. Bedrieg ik mij niet, zoo zal het wel aan velen toeschijnen, dat Jezus zich hier heeft uitgelaten over de waarde, die men aan kinderen heeft toe te kennen. Een meer opmerkzaam beschouwen der tekstwoorden kan ons overtuigen, dat er een diepe zin in de uitspraak van Jezus ligt opgesloten, en dat vooral eene belangrijke leering voor alle volgelingen des Zaligmakers in dezelve vervat is. Ik wil trachten u in den geest van onzen tekst in te leiden, door in het

I Deel mijner aanspraak u op de ware bedoeling van Jezus opmerkzaam te maken en

II Daarna de in zijne gezegde opgeslotene waarheid dienstbaar te maken aan het besturen van onze Christelijke gemoedstemming.

Moge uwe aandacht mij te beurt vallen bij het ophelderen van Jezus woord en het ontwikkelen van deszelfs kracht, maar moge het bij voorkeur ons allen gelukken, dien kinderlijken geest in ons aan te kweeken, die door den besten Leermeester is aangeprezen als ons het deelgenootschap aan Gods Koningrijk waardig makende. Daartoe verleene ons de Allerhoogste zijnen onmisbaren zegen! Amen.

I.

Zeer bekend is de gelegenheid, waarbij Jezus de woorden, door Mattheus, Markus en Lukas aangeteekend, heeft uitgesproken. Hij bevond zich in Judea, in gesprek met zijne Leerlingen, toen sommige kinderen tot Hem gebragt werden, ten einde Hij hen zoude zegenen. De oplegging der handen door uitstekend godvruchtige menschen werd door de Israëlieten ten sterkste begeerd en gerekend weldadig te zijn voor het geluk der aldus gezegende kinderen. Geen wonder

dus dat sommige ouders hunne lievelingen ook tot Jezus geleidden, opdat Hij hun de handen zou opleggen en voor hen bidden. Doch daar zij in dit oogenblik door hunne komst een belangrijk gesprek van Jezus met zijne Leerlingen deden afbreken, bestraften deze laatsten de toetredenden met gestrengheid; hetzij door hun het onvoegzame der door het verwekte stoornis of de zoo hoog verhevene waardigheid van hunnen Meester, die zich met zulke kleine zaken niet kon onledig houden, onder het oog te brengen. Doch Jezus, hunnen onberaden ijver afkeurende, liet onmiddelijk op bemoedigenden toon volgen: *Laat af van de kinderkens,* of *laat de kinderen toe en verhindert ze niet* tot mij te komen; *want derzulken is het koningrijk der hemelen;* daarop traden zij toe, *Hij leidde hun de handen op, zegende ze en bad.*—Deze zegening der kinderen is een der schoonste en voor ons gevoel bekoorlijkste trekken uit het leven des Zaligmakers. Wij stellen ons den magtigen en wijzen Jezus voor, staande in het midden dier jeugdigen met het gelaat der liefde; hetwelk wij (in) Hem zoo gaarne in onze verbeelding leenen en sprekende op dien liefdevollen toon, die den besten der menschen eigen moet geweest zijn. Niet gaarne zoude ik het troostrijke, hetwelk in de gedachte van Jezus bescherming over de kinderen, die God ons gegeven heeft, en van zijne liefdevolle gezindheid omtrent hen willen wegnemen. Zijne handeling strekt inderdaad ten bewijze van zijne belangstelling in het lot dier kleinen. Hoe zou ook Hij, die voor den zondigen mensch de grootst mogelijke barmhartigheid heeft aan den dag gelegd, het kind niet beminnen! Ja, ook al het mogelijke toebrengen tot de opleiding van den tot mensch opgroeijenden, die zoo groote behoefte heeft aan eene blijvende besturing en bewaking!

Echter zou het verkeerd zijn uit het gezegde van Jezus in den tekst te besluiten, dat de kinderen tot het *koningrijk der hemelen behooren.* Jezus bedoelt dit niet, daar Hij anders zou gezegd hebben: *Hunner is het koningrijk der hemelen* en niet, gelijk Hij nu gezegd heeft: *derzulken is het koningrijk der hemelen.* Wanneer men zich onder dat woord: *Koningrijk van God of der hemelen* voorstelt die hoogere vereeniging der menschen tot eene Godsvereering, die op Jezus onderwijs

gegrondvest, veel geestkracht zoowel tot denken en beoordeelen, als tot handelen onderstelt, hoe zouden dan de nog weinig geoefende, onnadenkende en dikwijls nog onvatbare kinderen leden van Gods koningrijk kunnen zijn? Zij zijn immers niet geschikt, om in een Christelijken zin het geloof in God en den Zaligmaker te kennen, daar het welbevatten van dit hoofdvereischte tot deelgenootschap aan het verblijdend Evangelie meer omvattende denkvermogens vereischt, dan men in dien teederen leeftijd verlangen of veronderstellen kan. De uitoefening der Evangelische pligten uit de hooge (grond) beginselen van geloof, hoop en liefde, hoe kan toch deze van zwakke en ongeoefende vermogens verwacht worden, daar de volle kracht van den denkenden en oplettenden mensch naauwelijks toereikt tot het bewaren van de noodwendige behoedzaamheid en waakzaamheid. Het kind, dat de voorwerpen der zinnelijke wereld naauwelijks kent en nog dagelijks oor en oog gebruiken moet, om van de eerste beginselen der kennis tot de hoogere waarheid op te klimmen, dat kind zou een lid zijn van Gods koningrijk, waarin het echter noodzakelijk is God te kennen, en wat nog meer zegt, Hem in geest en waarheid te dienen! Waarlijk, die dezen zin aan de woorden van Jezus willen hechten, zien niet in, dat zij den Leermeester der hoogste wijsheid de grootste tegenstrijdigheden laten verkondigen, hetgeen Hij gerekend moet worden gedaan te hebben, wanneer Hij van een kind vorderde, wat ter naauwernood van den volwassen mensch kan geëischt worden.

Gelijk het menschdom zoo lang het als het ware in eenen kinderlijken leeftijd verkeerde, wel een voorbereidend onderrigt ontving, maar eerst in deszelfs mannelijken ouderdom Christus zag verschijnen, zoo moet ook het kind door voorafgaand onderrigt tot de kennis van Christus gebragt worden, om eerst daarna als lid van Gods koningrijk op te treden. Of zou dit rijk onderdanen vorderen, die deszelfs wetten niet eens kunnen kennen, en die tot deszelfs instandhouding niets kunnen bijdragen? Zoo is het zedelijk en godsdienstig rijk van Jezus geenszins ingerigt, daar het volledige toewijding van zichzelf, naauwkeurige kennis der gegevene bevelen en eene naar goede en zuivere

beginselen bestuurde gehoorzaamheid vordert. Tot zijn rijk moeten zelfs de volwassen menschen, die in het midden der christenen niet opgevoed werden, met groote zorg voorbereid worden, hoe veel te meer nog het kind, dat toch in kennis en besturing van zichzelf verre staat beneden den door veel geoefenden Heiden.

Zoo blijkt uit het gezegde genoegzaam de noodzakelijkheid, om wel op te merken, dat Jezus aangaande de door Hem gezegende kinderen niet zegt *hunner*, maar DERZULKEN *is het koningrijk der hemelen*. En wat Hij hiermede op het oog had, blijkt uit hetgeen Hij volgens het berigt van onzen Evangelist, vers 15, onmiddelijk op de genoemde uitspraak liet volgen: "*Voorwaar*, zeg ik u: zoo wie het koningrijk Gods "niet ontvangt, gelijk een kindeken, die zal in hetzelve "geenszins ingaan." Woorden, waarvan de hoofdzakelijke zin deze is: Eene kinderlijke gemoedsstemming is noodzakelijk tot het ingaan in Gods koningrijk. Op dezelfde wijze, gelijk billijk is, de woorden *derzulken is het koningrijk der hemelen*, opvattende, moeten wij daaraan deze beteekenis hechten. Gods instelling tot heil van zondaren behoort toe aan die menschen, die de gezindheid van het nederige, zachtmoedige, opregte en liefdevolle kind in zich omdragen. Het komt mij het natuurlijkste voor, dit gezegde van Jezus voor eene toespeling te houden op het onderrigt, vroeger door Hem aan zijne leerlingen gegeven, toen zij Hem de vraag hadden voorgesteld: "*Wie toch is de meeste in het koningrijk der hemelen?*" Toen had Hij een kind in hun midden gesteld en op dat kind wijzende gezegd: "Voorwaar ik zeg u indien gij niet "geheel anders en den kinderen gelijk wordt, gij kunt "in het koningrijk der hemelen niet ingaan." Wie dan zichzelve nederig achten zal, gelijk dit kind, die is de meeste in het koningrijk der hemelen. Hetgeen hun Meester nu getuigde moest wel het vroeger gesprokene voor hunnen geest terugroepen en ter bevestiging strekken van den indruk toen op hen verwekt.

Derzulken is het koningrijk der hemelen, zijn woorden, die ter wille der Discipelen en niet der tot Jezus gebragte kinderen gesproken zijn. Tot deze laatste staan zij in geenerhande betrekking, en mogen nooit of nimmer op hen toegepast worden; zoolang men

getrouwelijk het doel door Jezus zich voorgesteld, wil in acht nemen. Het overbrengen op den kinderlijken leeftijd van hetgeen met bepaalde toepassing op de tot rijpheid van jaren gekomenen gesproken is, getuigt van eene groote verwarring van denkbeelden, die, indien zij opzettelijk is, geenerhande verschooning verdient en dat te minder, naar mate zij geschikt is, om den veelomvattenden zin der woorden van Jezus te verdonkeren. Maar vraagt gij: blijkt dan niet uit onze tekstwoorden de liefderijke en goedkeurende stemming van den Zaligmaker omtrent het kind? Niemand zal, noch kan dit ontkennen. Want Jezus heeft hen gezegend, ja hen ten voorbeelde zijner volgelingen gesteld. Maar dat zij als behoorende tot zijn koningrijk op aarde, of zelfs als regt bezittende op deszelfs deelgenootschap moeten beschouwd en aangemerkt worden, dit moet ieder ontkennen, die den geest der leerstellingen van Jezus kent, en de bepaalde bedoeling van onze tekstwoorden in het oog houdt. Eerst dan verwerven zij het regt, om in *Gods koningrijk* in te gaan, wanneer zij in rijper leeftijd de kinderlijke stemming huns gemoeds weten te bewaren.

Daarom betaamt het ons deze woorden in derzelver regtstreeksche toepassing op ons zelven als toegetreden tot Jezus instelling te beschouwen en ze aan te merken als een bewijs dat in ons eene kinderlijke stemming moet heerschen; met andere woorden, dat wij in goede gezindheden het kind moeten evenaren, zullen wij het regt bezitten, om in te gaan tot—of ons te beschouwen als deelgenooten van—het koningrijk der hemelen. Bij dit hoofddenkbeeld, wenschte ik u in het nog overgebleven gedeelte van dit uur te bepalen, daartoe steeds in het oog houdende: *eerst* wat aan het kind bepaaldelijk eigen is, *daarna* hoe de christen zich hetzelfde moet eigen maken. Drie hoedanigheden, *opregtheid, liefde* en *nederigheid* mogen ons de overeenkomst tusschen het kind en den welgezinden christen doen opmerken en mogen tevens ons allen begeerig maken, om in geene andere, dan in zulk eene kinderlijke gemoedsstemming aan Christus en het Godsrijk toe te behooren.

II.

1. Wat zoude ons bij den aanblik aan het kind eerder treffen, dan die openhartigheid, die zoo sprekend in oog en taal wordt uitgedrukt; dan die opene vrijmoedigheid, die geene bedektheid doet onderstellen, en ten bewijze strekt, dat het jonge mensch nog in onbekendheid met de sluipgangen van een later tijdvak leeft? Die openhartigheid, en dat zonder omwegen trachten naar het begeerde is een schat, alleen aan den kinderlijken leeftijd eigen, en nog aanwezig bij die volken, die slechts tot kinderlijke ontwikkeling gevorderd zijn, bij vooruitgaande beschaving echter zich meer en meer verliezende, en in onze dagen bij velen dergenen, die zich op de grootste veredeling beroemen, naauwelijks op te merken. Dit laatste is geenszins een noodwendig gevolg der beschaving zelve, doch wel van het gebruik of liever misbruik, door menschen van hunne gaven gemaakt. De ware, of hetgeen wel hetzelfde beteekent, de Christelijke beschaving openbaart zich op eene even behoorlijke wijze als bij het door allen geliefd kind, door rondborstigheid. Het openhartige van den teederen leeftijd gaat in de opregtheid van bezadigden ouderdom over, het regtstreeksch begeeren van een geliefd voorwerp in een zonder omwegen streven naar het voorgestelde doel en het weinig kennen en nooit gebruiken van sluipgangen in eene zich zelven beheerschende matiging van alle bedrog en elke misleiding, al ware deze voor de eigene belangen bovenmate voordeelig. Moge de lagchende aanblik der kinderlijke openhartigheid voorbijgaan, indien er ware beschaving aanwezig is, zal de rondborstigheid van den opregten voor ieder gevoelig hart groote aantrekkelijkheid bezitten, alsmede eene nog grootere waarde, die geëvenredigd is aan onze meer of min naauwe betrekking tot dien christen. In weerwil van de strengere of liever de mannelijke houding, door de Evangelische opregtheid en goede trouw aangenomen, blijkt zij de grootste overeenstemming te bezitten met de kinderlijke openhartigheid. En klimt men verder op, zoo moet men erkennen, dat zulk een ongeveinsd karakter een noodzakelijk vereischte is in hem, *wiens het ko-*

ningrijk der hemelen zijn zal. Want hier, hier sluiten zich de beginselen der kinderlijke ontwikkeling aan, aan de voltooijing der hoogste beschaving. Hier blijkt het, even zeer als elders, dat eene ten halve voortgezette verlichting schijnbaar nadeeliger is en zich in minder uitlokkende gedaante vertoont, dan zelfs de eerst aangevangene verbetering en opleiding van zich zelven.

Zoodra de mensch tot aanvankelijke beschaving komt, wordt hij door zijne opgezamelde menschen- en zakenkennis uitgelokt, om van zijne kunde het meest mogelijk voordeel te trekken. Hij gevoelt zijne meerderheid boven anderen, wien mindere beschaving of mindere ondervinding te beurt viel, terwijl zich daarbij niet zeldzaam het minder edel streven ontwikkelt, om van de onervarenheid van dezen laatsten het meest voordeelig gebruik te maken. De handhaving van eenen goeden naam verhindert wel elk regtstrecksch aangewend middel; doch juist de meerdere verlichting heeft bedekte wegen geopend, die men betreden kan tot eene wisse bereiking van zijne oogmerken, zonder zich aan de beschuldiging van leugen of bedrog of verleiding bloot te stellen. Die geheime wegen worden onder de meest verlichte volken en onder deze door hen, die de meeste ondervinding en geestkracht bezitten, het veelvuldigst opgezocht, tot een teeken, dat de ware beschaving tot veel hooger trap stijgen kon dan in deze tegenwoordige eeuw. Is dat een prijzenswaardig streven? vraagt gij. En het christelijk antwoord is: Het is een misbruik der edelste gaaf, die ons door den Heer geschonken werd, een misbruik van het Godsrijk dat meerdere verlichting onder het menschdom gebragt heeft, en eene miskenning van den edelen geest, dien de Heer Jezus onder Zijne volgelingen heeft willen invoeren. Elke misleiding, hoe menschkundig ook ten uitvoer gebragt, is eene zonde voor God. Elk doel langs slinksche wegen bereikt zal tegen hem getuigen, die zich christen genoemd heeft. Terwijl het gebruik maken van de onervarenheid dergenen, die zich op de goede trouw van een schijnbaar opregt christen verliet, dezen ten oordeel moet aangerekend worden. Want het Evangelie eischt opregt-

heid, goede trouw en afkeerigheid van elk bedrog; onderstellende in de geloovigen de opregte bedoeling, om den naasten, noch in het openbaar, noch in het geheim opzettelijk te misleiden. Het (Evangelie) eischt *waarheid*. Hij die zich aan deze vordering onttrekt, zie toe, dat hij niet van zijne christelijke roeping vervalle en een iegelijk die op zijne betrekking tot God en Jezus Christus en op zijn verbond met den hemel prijs stelt, hij streve naar dat uitwerksel der hoogste beschaving, dat in onwankelbare opregtheid de openhartigheid der kinderlijke jaren afspiegelt, omdat men van hen, die zich hierop bevlijtigen, zeggen mag: *derzulken is het koningrijk der hemelen*.

2. Hij, die aldus handelt, bewijst met de daad, dat hij een ieder in zijne betrekking wil eerbiedigen en dat hij den mensch waardeert, niet omdat deze hem voordeel aanbrengt, maar omdat hij als mensch aanspraak bezit op onze achting, ook hierin aan het kind gelijk, daar immers dit geen onderscheid zal maken tusschen meerdere of mindere onervarenheid, maar met vriendelijke zachtmoedigheid diengenen toetreedt, die het met vriendschappelijke gezindheid nadert. De halve beschaving werkt hier zeer nadeelig, dewijl zij het onderscheid leert opmerken tusschen verschil van stand en rijkdom en aanzien, en naar dat onderscheid alle gedragingen, tot zelfs gedachten toe, leert inrigten. Komt de wereld eens tot de ware en Christelijke verlichting, zoo zal de zachtmoedigheid van het kind jegens alle naderenden, de hoedanigheid van den volmaakten Christen zijn, en ook ten dezen aanzien zal het woord van onzen Heer bewaarheid worden: *Derzulken is het koningrijk der hemelen*.

Gij zult hier geenszins de tegenwerping maken, dat verschil van stand noodzakelijk is in deze wereld. Want is deze noodwendig, de liefde tot den broeder behoeft niet verschillend te wezen, kan niet afgemeten worden naar de onderscheidene betrekkingen des levens; is steeds ééne en dezelfde liefde, die met gelijke hartelijkheid den jeugdigen en meer bejaarden, den minder vermogenden zoowel als den rijken omvat, zoodra deze slechts toonen menschelijk gezind te zijn. Niet de stand naar de wereld, maar de eigenschappen des

harten moeten aanwijzen, hoeveel regt een iegelijk bezit op onze hoogachting en liefde. Streeft hij naar waarheid en Godzaligheid en is er opregtheid en goede trouw in zijne handelingen en oogmerken, zoo is hij onze broeder. Het Christelijk gemoed zal hem daarvoor erkennen volgens de les zijns Heeren, niet naar aanzien des persoons oordeelen, maar bij de toewijding zijner genegenheid aan allen door met daden te toonen zeggen: *hij is mensch!* en gevoelt hij de waarde van dit woord, waarin zijne bestemming ligt opgesloten? Alsdan zal de zachtmoedigheid en de voor allen gelijk liefderijke stemming van het kind in den Christen gevonden worden. Doch ontstond zij bij het eerste uit weinige ervaring, bij den laatsten ontspruit zij uit de hoogere beginselen van regtvaardigheid en liefde, en uit een Christelijk gevormd hart. Doch die liefdevolle stemming zelve is in beide uitersten van gelijken aard. Het kind en de Christen beminnen zonder aanzien des persoons. En voorwaar, hij, die dit uit vaste beginselen doet, behoort tot het koningrijk der hemelen.

Zal ik nu nog aantoonen, dat alleen de onvolmaakte Christen in zijne goede gezindheid omtrent zijne medemenschen, schoon deze ook toonen opregt en deugdlievend te zijn, kon wankelen? Het ligt immers reeds in het gezegde opgesloten. Hoe zou ook hij, die zich binnen een bepaalden kring besluit, gezegd kunnen worden zijne broeders lief te hebben, volgens Christus bevel lief te hebben? Handelen niet allen, zelfs de heidenen, alzoo? Is er wel eenige verdienste in ons, indien wij liefhebben hen, wier hulp wij niet ontberen kunnen? En van de andere zijde, is het geen zwaarwegende getuigenis tegen het Christelijke van onze gezindheden, wanneer wij den een aanhangen, van den ander afkeerig zijn en omtrent velen ons onverschillig betoonen? En is het niet bejammerenswaardig, dat de algemeene welwillendheid en zachtmoedigheid, die bij een kind wordt aangetroffen, slechts zeldzaam bij den Christen wordt opgemerkt?

3. Vraagt gij naar de oorzaak van deze verkeerde rigting des geestes? Gij zult ze veelal in den *hoogmoed* vinden. Want waar de mensch *nederig* gezind is, *zonder aanmatiging*, daar zult gij nevens opregtheid eenen zachtmoedigen aard opmerken. Wel is waar, deze

hoogmoed is van zeer onderscheiden natuur. Bij sommigen neemt deze hartstogt eene afzigtelijke gedaante aan door groote waarde te hechten aan uiterlijke houding en aan dergelijke weinig beteekenende kleinigheden. Bij anderen wordt dezelve verborgen achter het masker van welvoeglijkheid die eene bepaalde afzondering zoude vorderen. De één verheft zich op zijne voorregten naar de wereld; de ander meent zich wegens inwendige verdiensten veel te mogen aanmatigen. Doch in welke gestalte ook de verheffing van zichzelve geopenbaard worde, overal is zij in strijd met de hooge waarheid van het Evangelie en het Woord. *Indien gij niet* geheel anders en aan dit kindeken gelijk wordt, zoo zult gij in het koningrijk der hemelen geenszins *ingaan*, is in den volsten nadruk op den trotschen van toepassing. Hetzij wij denken aan de betrekking van den geloovigen met zijne geloofsgenooten, hetzij aan diens betrekking op God, overal is nederigheid en ootmoed een noodwendig vereischte. In het Godsrijk toch worden allen zondaren gerekend, die in gelijke mate vergiffenis en genade behoeven, allen afhankelijk van den Opperbestuurder; maar ook allen afhankelijk van elkanders onderlinge pogingen tot vermeerdering van het wederzijdsch geluk aangewend. Hoe zou ook de christen op eigene krachten steunen, hoe door eigene vermogens beslissen, welke weg ten hemel leidt, terwijl hij door de kennis van het Evangelie weet, dat er geen naam onder den hemel gegeven is waardoor wij behouden kunnen worden, buiten den naam van Christus. En bovendien, hoe zou het nederig gevoelen van het kinderlijk hart niet in hem zijn, die vrijmoedigheid gevonden heeft om God zijnen Vader te noemen. Ja het christelijk hart is vrij van alle aanmatiging, gelijk het kind daarvan vrij is, dat zelfs aan geene voorregten boven anderen denken zal, dat nederig en met vertrouwen de gestelde verordeningen gehoorzaamt en in alles die volgzaamheid betoont, die een gelukkig voorteeken is van de zich vormende geaardheid. Die nederigheid voegt den christen in zijne betrekking als kind tot den Vader van allen, maar ook in zijne betrekking als broeder tot alle menschen, die op deze aarde verkeeren. Hebt gij voorregten ontvangen, wie is het, die ze u

geschonken heeft? Is Hij het die u geboden heeft daarvan misbruik te maken ter onderdrukking, ten minste tot minachting omtrent hen, die in mindere mate gezegend werden? Of heeft Hij u het bevel gegeven om des te meer te dienen, naarmate gij meerdere diensten bewijzen kunt? O dat toch de mensch en vooral de volgelingen van Christus dit inzagen, dat zij niet voor zichzelven alleen, maar naar de mate der talenten, hun toevertrouwd, ook voor anderen moeten leven, en dat God hun geen heiliger pligt heeft aanbevolen en met denzelven geene omvattender genoegens verbonden, dan die voortvloeijen uit de beperkte betrachting der zelfvernedering, anderen dienstbewijzende, en wordt dit gevorderd, zelfs ten koste van eigen voordeel. Zoo zoude de groote waarde eener kinderlijke gemoedsstemming in de dagen van rijper oordeel en omvattender werkzaamheid meer bij ondervinding gekend worden en men zoude de waarheid inzien van het Woord des Zaligmakers: *Derzulken is het koningrijk der hemelen.*

In enkele trekken, mijne Broeders en Zusters! heb ik u de overeenkomst tusschen het kinderlijk en christelijk gemoed voorgehouden. Mij blijft slechts overig te wenschen, dat de geschetste beeldtenis u aangenaam was en door u, uzelven kon toegeëigend worden. Zoo niet, rekent gij uzelven in sommige opzigten nog niet tot volmaaktheid gekomen. O, zoo moogt gij streven om het gebrekkige te herstellen en met eenen vasten wil den geest der kinderlijke opregtheid, zachtmoedigheid en nederigheid in te voeren. Dit sta u voor den geest, dat uwer het koningrijk der hemelen niet is, indien gij volgens de bedoeling van Jezus de gelijkheid met het kinderlijk gemoed niet in uzelven vindt. Wilt gij christen zijn, zoo zij opregtheid, goede trouw en opofferende liefde uw sieraad, in biddende verwachting, dat de hemelsche Vader allen zegent, die welgemeende pogingen aanwenden, om Hem welbehagelijke kinderen te zijn. Amen.

ONDER RAMPEN.*

"En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede." Rom. viii: 28*a*.

Indien wij een opmerkzamen blik op het verledene slaan, dan zullen wij weldra bemerken, dat ons de zonderlingste wisselvalligheden ontmoet zijn,—zoodat onze afgelegde levensloop teregt eene aaneenschakeling van voor- en tegenspoed kon genoemd worden. Hoe dikwijls toch, als wij ons verblijdden over de genoegens van dit leven, troffen ons niet eensklaps de zwaarste slagen; zoo zelfs, dat wij soms geene uitkomst uit onzen nood konden zien.—Wij werden, ja weder ten eenigen tijde gered en ons pad scheen weder effen. Doch, weldra bemerkten wij het onbestendige van onzen voorspoed en van al het ondermaansche geluk.—En wie zal ons zeggen, welke zware onheilen ons nog te wachten staan? Want gewis zullen, zoo lang wij hier beneden verkeeren, de rampen en zorgen niet ophouden. Maar neen, welke die zijn zullen, kan geen sterveling ons immer berekenen.

Onder zulk eene ontzettende onzekerheid nogthans gerust te kunnen zijn; met fiere gelatenheid elken nieuwen storm, welken ons dreigt, te durven afwachten; met kloek geduld elk nieuw gevaar, waarin wij gewikkeld worden, te torschen; elk nieuw onheil, dat ons treft, te verduren en—onder de geduchtste ongevallen niet te vertragen;—o, hoe schoon en edel! maar ook hoe nuttig en noodzakelijk is dit voor den mensch!—En hoe vreemd dit ook luide in het oor van hen, die het Christendom niet kennen, dat kunnen echter wij, die God eerbiedigen naar de voorschriften van het Evangelie onzes Verlossers. Dat kunnen wij, die ons lot in Gods hand overgeven, naar de ondoorgrondelijke

(*) Leerrede, gehouden na het verdrinken van een kindje van den Ouderling D. J. Malan.

genade, welke Hij ons wil schenken. Dat kunnen wij, gelijk het Paulus konde, omdat "wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede."

Ik wilde in dit uur uwe verschoonende aandacht bezig houden "met dien (uitnemenden) troost en met "dat blijde uitzigt, hetwelk het Evangelie, volgens deze getuigenis, des Apostels, den godvreezenden aan-"biedt, ook onder de wederwaardigheden en teleur-"stellingen dezes levens."

Christenen! Het is van het uiterste belang, dat ook wij met den Apostel dit gelooven. Dat wij ons in dit geloof laten sterken, en dat dit geloof op geheel ons bestaan een werkzamen invloed oefene.—Gevoelt gij dit, gelijk ik hope, met mij: welaan! wilt dan nu uw oor leenen, als wij zullen trachten, om

I. U den zin van dit gewigtig getuigenis des Apostels regt te doen verstaan.

II. De waarheid van dezelve nader te betoogen, en

III. Eindelijk den invloed na te sporen, welken dezelve op ons hart en op onzen wandel behoort uit te oefenen.

I.

A. Gaan wij kortelijk eerst *het verband* na, waarin de woorden van onzen tekst voorkomen.

De Apostel beschrijft in dit hoofdstuk van het 1ste tot het 17de vers eerst den gelukstaat dergenen, die Gods genade in Christus deelachtig zijn. Doch toont hun tevens aan, dat zij van hunne zijde, als verlosten van den vloek der wet, ook verpligt waren een Gode welbehaaglijk geestelijk leven te leiden, in de hoop op eene eeuwige gelukzaligheid.—Anderen mogten hun al, de tegenheden en gevaren, waarin zij verkeerden, tegenwerpen. Hij kon hun verzekeren, (vs. 18—23) dat al hun lijden nimmer zoude kunnen opwegen tegen die onwaardeerbare heerlijkheid, welke zij eens zouden genieten. En de openbaring derzelve beschouwt hij, als het voorwerp des vurigen verlangens van al het geschapene, zoowel als van hen, die er de eigenlijke bezitters van zijn.—Daar dus de opregte Christenen hun geluk vooral in de *toekomst* zouden genieten, beschrijft hij hunnen tegenwoordigen toestand (vs. 24

—27) als een staat van *hoop*, waarin het hun aan geene hulp in hunne zwakheid zoude ontbreken.—Groot is derhalve de troost en de bemoediging in alle omstandigheden des levens voor al degenen, die door de verlossing in Jezus Christus van alle gevolgen der zonde bevrijd zijn (vs. 28—34).—En bijgevolg moesten (vs. 35—39) geene verdrukking, geene rampen, noch vervolging hunnen moed ter nederslaan; maar hen veeleer bevestigen in hunne overtuiging aangaande de liefde van God en Christus voor hen.—Zoo verzekert hij hun in onzen tekst, dat volgens Gods bestemming, hun, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede.

B. Laat ons nu deze woorden zelve overwegen.

1. Niet van *alle* menschen zegt de Apostel, dat hun alle dingen ten goede medewerken, daar hij bepaaldelijk spreekt van hen, *die God liefhebben*. Hij sluit dus diegenen uit, die als zonder God in de wereld leven. Het zijn dus ook niet zulke naamchristenen, die God wel openlijk als hunnen Schepper en Heer belijden, of die Hem in het Godshuis met de gemeente alle uitwendige eeredienst toebrengen; doch wier hart nog verre van Hem is. Neen! Dat is de liefde niet, welke hier bedoeld wordt. Dat is slechts eene *schijnliefde*, om het oog der menschen te bedriegen. Doch Hij, die de harten doorgrondt, zal eenmaal, als zij voor Zijne Vierschaar zullen moeten verschijnen, hen veroordeelen tot het helsche vuur.

Maar *zij*, die naar waarheid kunnen gezegd worden, God lief te hebben, zijn alleen diegenen, die God met geheel hun hart, als hunnen hemelschen Vader erkennen; die Hem de meest ongeveinsde genegenheid toebrengen; Hem al hun vertrouwen schenken, en in zijne gunst en goedkeuring het hoogste belang stellen.—Het zijn alleen diegenen, die Hem, als den Allervolmaaksten, in al Zijne volkomenheden hoogachten;—die Hem als den oppersten Wetgever en Heer eerbiedigende, zich beijveren, om Zijnen wil te volbrengen.—Die dus Zijne wet, in hun binnenste geplant, en de wet der openbaring—vooral de voorschriften van het dierbare Evangelie tot rigtsnoer van hun gedrag en van hunnen wandel aannemen.—Die Hem met het diepst ontzag vereerende, een afschrik

hebben, om Zijnen heiligen naam te misbruiken, of zelfs dat maar van anderen te hooren. En vervallen zij tot zonden, dat niet doen met het oogmerk, om Hem te beleedigen en tot de dienst van den duivel en van de wereld terug te keeren. Want dezulken zullen, wegens hunnen afkeer van hetgeen Gode mishaagt, als regtgeaarde kinderen zich over het gepleegde kwaad innig bedroeven. Zij zullen tot Zijne vaderlijke barmhartigheid en vergevende genade, om de verdiensten van Christus weder de toevlugt nemen en zich in het vervolg door den bijstand des Heiligen Geestes meer tegen de zonden wapenen.— Allen die dus zóó gezind zijn mogen met den Dichter van den 116 Psalm zeggen: "God heb ik lief" en hun, hun alleen, zullen volgens de leer van Paulus alle dingen medewerken ten goede.

2. Maar wat is nu dat *goede*, waartoe?.....? Bestaat het in het enkel genot van aardsche genoegens, op welke de slaaf eener lage zinnelijkheid den hoogsten prijs stelt? Is het gelegen in het bezit van aardsche goederen en schatten, waarnaar de mensch dikwerf zoo zeer zwoegt? Zijn het eer en aanzien in de wereld? (Is het rust, gemak, zinnelijk genot?) Is het zelfs eene bloeijende gezondheid of langdurig leven op aarde?—Helaas! Dit alles is aan de onbestendigheid en vergankelijkheid onderworpen en kan dus het ware goed niet uitmaken. Nogthans kunnen de aardsche goederen, wel gebruikt zijnde, tot middelen strekken, om het ware geluk van ons zelven en van anderen te helpen bevorderen. Doch wéé den mensch, die deze gaven ongebruikt laat liggen, of die dezelve misbruikt! Dit toch kan hem ook zijn ongeluk berokkenen, verhaasten en vergrooten.—Dewijl dus het ware goede niet in de aardsche bezittingen en ligchamelijke genietingen *zelve* gelegen is, van daar is het dan ook te verklaren, dat de opregte beminnaars van God, niet zelden in jammer en ellende, in miskenning en belastering, in ziekten en gevaren verkeeren; maar nogthans dit alles geduldig en gelaten, ja zelfs blijmoedig kunnen dragen.

Doch wat met regt den naam van het *goede* kan dragen is slechts datgene, wat den mensch nuttig en heilzaam is, wat zijne wezenlijke blijdschap en

zijn waar geluk uitmaakt. Het is dus datgene, wat ons waarlijk veredelt. Het is datgene, wat ons regtmatige en zekere stoffe geeft van zuiver genoegen en dat de kwelling des gewetens bij ons vermindert: Ja, wat meer is, dat ons meer welgevallig doet zijn in het oog van God, onzen besten Vader.—Het is datgene, wat ons in staat stelt, om onze krachten en vermogens meer overeenkomstig het doel, waartoe de liefderijge Schepper ons dezelve schonk, te gebruiken. En wat is dit dus anders, dan ware wijsheid, ware godsvrucht: met één woord de vordering in heiligheid en daarmede verbondene gelukzaligheid.—Die zedelijke volmaking moge, wel is waar, hier beneden altijd nog zeer gebrekkig blijven; maar alle dingen werken daartoe den godvruchtigen mede, tot dat dezelve eenmaal in hun regte vaderland tot in eeuwigheid ongestoord zal toenemen.

Geliefden! kunt gij u dus een ander goed uitdenken, waardoor dit goede immer zoude kunnen overtroffen worden?

3. Indien wij nu als zulke vrienden van God naar dat ware goed streven, dan zullen ons daartoe alle dingen *medewerken*. Medewerken zegt men van die personen of zaken, welke ons in het verrigten of tot het verkrijgen van iets behulpzaam zijn.—Al datgene kan dus gezegd worden tot onze volmaking en zaligheid *mede te merken*, wat bevorderlijk is, om ons van onze verkeerdheden te genezen; wat ons als een middel dient, om in kennis en godsvrucht toe te nemen en wat onze zaligheid voor dit en het volgende leven kan vermeerderen.

4. Maar *welke dingen* zullen den godvreezenden daartoe medewerken? De Apostel zegt in den tekst onbepaald *alle* dingen. Wij kunnen hier denken aan al hetgene den opregten vereerders en beminnaars van God onder Zijne Vaderlijke zorg en wijze Voorzienigheid wedervaart en dus aan alles, wat eenige verandering in hun lot en in hunnen staat teweeg brengt; aan alles, wat hun blijdschap of droefheid aanbrengt; wat hun doet werken of lijden: het geringe zoowel, als het groote.

Doch meer bijzonder had Paulus het oog op de *rampen* en *tegenheden*, welke zijne Medechristenen te

Rome te lijden hadden. Wij kunnen heden, Gode zij dank! ons ongestoord Jezus Christus en dien gekruisigd, in onze heiligdommen hooren verkondigen. Wij leven in een land en in eenen tijd, waarin wij onze godsdienst ongestoord kunnen uitoefenen; doch zoo was het in den leeftijd van Paulus en vervolgens ook met de Christenkerk niet gesteld. *Joden* door teleurstelling in hunne verwachting, en *Heidenen* door haat en trotschheid gedreven, verzetten zich met laster en geweld, ja met de zwaarste vervolgingen tegen alle voortgangen des christendoms; zoodat zij, die Christus beleden en die hun leven naar de voorschriften des Evangelies inrigtten, aan allen hoon en verdrukking bloot stonden; ja zelfs den gruwelijken marteldood moesten ondergaan. Hoe geschikt, hoe troostrijk was dus de toespraak des Apostels voor hen onder al die wederwaardigheden! Neen, al dat lijden moest hen niet afschrikken, om in die liefde jegens God te volharden, verwachtende van Hem, dat Hij dat alles ten hunnen nutte zoude doen uitkomen. Want eenmaal zoude al dat lijden vergoed worden, door de heerlijkheid, welke hun zoude geopenbaard worden. Maar is dit nu zoo, wel! wat kan er dan zoo treurig en zoo grievend uitgedacht worden, dat den vriend van God niet tot heil en zaligheid zoude medewerken!

5. Paulus zegt ook in den tekst, dat dit zoo is: *Dat weten wij.* Hij geeft dus hiermede te kennen, dat *hij zelf* van de zaak ten volle overtuigd was. En hij veronderstelt ook dat zij, aan wien hij dezen brief schreef, hierin met hem instemden. Want hij zegt niet: Ik *weet* dat; maar wij *weten* het; wij die naar Gods voornemen geroepen zijn. Wij, wie het Gode, naar Zijnen weldadigen wil, behaagde, te noodigen en toe te brengen tot de aanneming van het Evangelie der zaligheid. Hetgeen dus dat Evangelie ontdekt, waaronder ook de belofte in onzen tekst vervat is, dat vertrouwde hij, dat ook zijne medechristenen te Rome geloofden en dat zij dus ook in deszelfs voorregten deelden.

C. Wat derhalve *den zin* der tekstwoorden aangaat, zoo wil de Apostel met andere woorden zeggen: Geliefde Medechristenen! laat ons niet opzien tegen het lijden dezes tegenwoordigen tijds. Maar wat ons ook moge overkomen, laat ons met lijdzaamheid en

vertrouwen de heerlijkheid afwachten, welke God zijnen opregten vereerders en waren vrienden zal schenken. Want gij zijt met mij overtuigd, dat zoowel de tegenheden, als de aardsche genietingen, zoodanige menschen, elk naar zijne behoefte, middelen zijn tot toeneming in deugd en godsvrucht, en tot bevordering van gelukzaligheid.

II.

Wij zouden in de tweede plaats de waarheid van de getuigenis des *Apostels* nader betoogen.

"Dengenen, die God liefhebben, werken alle dingen mede ten goede."

Gelooven wij deze getuigenis? En is deze overtuiging zoodanig, dat dezelve met de doorgaande leer der Heilige Schrift en met de rede niet strijdig is?—Zoo toch behoort dezelve te zijn.—Zijn er soms onder mijne Toehoorders, die de Apostolische getuigenis nog niet kunnen aannemen, het zal dan niet ongepast zijn, dezelve nader te staven, terwijl dit bij hen, die van de waarheid derzelve overtuigd zijn, deze overtuiging zal levendig houden en versterken.

Zien wij daartoe

A. Of deze waarheid ons in *Gods Woord* nader geleerd wordt.

B. Of dezelve overeenkomt met hetgeen de *rede* ons leert.

C. Of de *dagelijksche ondervinding* ons in dezelve bevestigt.

A. "Dengenen, die God liefhebben, werken alle dingen mede ten goede."—Dit betuigt ons de groote Apostel Paulus, die zelf reeds zooveel voor het Evangelie had geleden en nog leed, en die dus bij eigene ondervinding kon spreken. Doch kon hij dan niet falen, als hij uit hetgeen omtrent hem geschied was, wilde afleiden, dat elken waren Godvereerder in het bijzonder ook de rampen dezes levens ten beste zouden uitloopen?—Maar al wat Paulus voorschreef, om te gelooven en te betrachten, was immers op waarheid gegrond. Of werd hij dan niet, even als de andere heilige mannen, die ons Gods wil en den weg ten leven openbaarden, door den Heiligen Geest gedreven?

Doch dit is daarenboven niet de eenige plaats in de Heilige Schrift, waarop wij behoeven te bouwen. Onze beste Vader kwam ook hierin ons zwak geloof te hulp. Ja, elke bladzijde van onzen Bijbel predikt ons het denkbeeld: *God is liefde.* En hebt gij onder het lezen van dat dierbare boek niet opgemerkt, dat Hij die liefde op de luisterrijkste wijze heeft betoond omtrent degenen, die op Hem als op hunnen Vader vertrouwden en Hem met kinderlijke vreeze gehoorzaamden?

1. Gaan wij de verschillende *Bijbelgeschiedenissen* na, hoe dikwijls zien wij dan niet de braven in rampspoed en onheilen gedompeld of in de hagchelijkste gevaren verkeeren! Hoe dikwijls schijnen zij ons toe als van God verlaten! Maar als wij hen in hunnen verderen levensloop volgen, dan blijkt het ons duidelijk, dat God zijne Vaderhand niet van hen aftrok. Dan worden wij gedrongen te erkennen: "Waar de nood ten toppunt geklommen was, daar was de redding het meest nabij."—Wie moet niet opgetogen stilstaan, als hij met nadenken de lotgevallen leest van eenen Job, Abraham, Jakob; als hij die leest van Jozef, Mozes, David; van de Apostelen en van zoo vele anderen! En hoe was de toelating van die rampen niet juist de geschikste weg, om hen te sterken in de volbrenging van hunnen pligt en om hen op te leiden tot hunne verhevene bestemming!—Kortom; alles moest hun medewerken ten goede.

2. En deze waarheid wordt ons niet slechts door verschillende voorbeelden van den levensloop dezer menschen, als zigtbaar voor oogen gesteld; doch zij wordt ook door ontelbare *uitspraken* der Heilige Schrift nader bevestigd.

a. Gelijk de Heer reeds tot Abraham gezegd had tot versterking van zijn geloof en vertrouwen: "Vrees niet Abraham! Ik ben u een schild" (Gen. xv: 1). Zoo getuigde ook de vrome David: "Gods weg is vol-
"maakt.....Hij is een schild, allen, die op Hem betrou-
"wen. Want wie is God, behalve de Heer? En wie
"is een rotssteen, dan alleen onze God?—Ziet, des
"Heeren oog is over degenen, die Hem vreezen: op
"degenen, die op zijne goedertierenheid hopen; om
"hunne ziel van den dood te redden, en om hen bij

"het leven te behouden in den honger. Onze ziel "verbeidt den Heer. Hij is onze hulp en ons schild. "Want ons hart is in Hem verblijd, omdat wij op den "naam zijner heiligheid vertrouwen" (2 Sam : xxii : 31, 32; Ps. xviii : 31, 32; xxxiii : 18—21). Zoo getuigde de Heilige Dichter van het nut, dat ook de rampen op zijn bestaan hadden uitgeoefend : "Eer ik "verdrukt werd, dwaalde ik; maar nu onderhoud ik "uw woord. Het is mij goed, dat ik verdrukt ben "geweest, opdat ik uwe inzettingen leerde" (Ps. cxix: 67, 71, 75).

3. Maar zoudt gij ook hier de goddelijke getuigenis van den Zaligmaker willen hooren ?

a. Hoort dan, wat Hij belooft aan allen, die Hem als den besten Herder volgen willen en die naar Hem luisteren als dengenen, die hun het plan der verlossing openbaarde : "Ik geve mijnen schapen het eeuwige "leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwig- "heid, en niemand zal dezelve uit mijne hand rukken. "Mijn Vader, die ze mij gegeven heeft, is meerder dan "allen, en niemand kan ze rukken uit de hand mijns "Vaders" (Joh : x : 28, 29). Hoort hoe Hij vertroost en welk eene blijde hoop Hij geeft aan alle verdrukte vromen : "Zalig zijn, die vervolgd worden om der "geregtigheid wil; want hunner is het koningrijk der "hemelen.—Zalig zijt gij, als u de menschen smaden "en vervolgen en liegende alle kwaad tegen u spreken, "om mijnentwil. Verblijdt en verheugt u, want uw "loon is groot in de hemelen" (Matth. v : 10—12).

b. En diezelfde leer der waarheid en der vertroosting liet Hij ook zijnen jongeren verkondigen. En God heeft er voor gezorgd, dat ook wij dezelve dagelijks in hunne schriften kunnen lezen. Zoo zegt Jacobus : "Acht het voor groote vreugde, Mijne Broeders ! "wanneer gij in velerlei verzoekingen valt" (i : 2). En wilt gij, om niet meer plaatsen aan te halen ; want gij kunt die te huis zelve in uwen Bijbel lezen, wilt gij eindelijk Johannes hooren, let dan hoe hij betuigt : "De wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheden, maar "die den wil van God doet, blijft in der eeuwigheid" (1 Joh. ii : 17).

Wanneer wij nu deze verschillende getuigenissen nagaan, dan kunnen wij er voorzeker dat gevolg uit

trekken: Het is eene doorgaande leer der Heilige Schriften, dat zij, die hun vertrouwen op God stellen en met een dankbaar hart Zijne bevelen zoeken na te komen, overal onder Zijne leiding veilig zijn; en dat Hij hun leven zoo bestuurt, dat zij onder afwisseling van vreugd en smart, van vaderlijke tuchtiging en uitredding opgeleid worden tot meerdere volkomenheid en tot eeuwige zaligheid.

Op *die* openbaring Gods zich verlatende, kan dus de ware Christen welgemoed zijnen weg bewandelen, hoe moeijelijk hem dezelve ook moge toeschijnen. Want hij weet, "dat dengenen, die God liefhebben, alle "dingen medewerken ten goede."

B. Dit is is dus eene waarheid, welke ons door den Bijbel geleerd wordt. Het is er echter verre van daan, dat de Bijbel ons iets te gelooven zoude opleggen, dat met de *rede* in strijd ware. En wij willen dus, ten tweede, nader zoeken te betoogen, dat de *rede* ons niet de minste twijfeling overlaat, om de betuiging van Paulus aan te nemen.

Letten wij dan daartoe slechts op de *gezonde denkbeelden,* welke wij ons kunnen vormen omtrent het volmaakte Wezen, dat wij *God* noemen, en omtrent *de betrekking,* waarin het *menschdom* en vooral de *godvruchtigen* tot Hem staan.

1. Als wij van God spreken, dan denken wij aan Hem, die de Oorsprong is van alles wat bestaat, en die van alle schepselen op aarde het meest het geluk van den mensch bedoeld heeft. Dan denken wij tevens aan dien wijzen *Albestuurder,* wiens oog met één opslag het heelal doorloopt; die de harten der menschen doorgrondt; die dus op het naauwkeurigst weet, wie zich aan zijne leiding willen overgeven en wat zij behoeven. Maar kunt gij u nu zulk eenen Regeerder der wereld redelijker wijze voorstellen, die niet het lot zijner *opregte dienaren* ten goede zoude besturen? Gewis! Hij zal hun niet meer opleggen, dan zij dragen kunnen. Hij zal hun genoegzame krachten schenken, om den goeden strijd te kunnen strijden en om hun geloof te behouden. Hij zal hen beschermen, verdedigen en ten geschikten tijde verlossen uit alle ongelegenheden, welke hun op den weg der trouw en gehoorzaamheid overkomen. Ja, Hij zal hen eeuwig in zijne goedkeu-

ring en vreugde doen deelen. Hoe toch zouden wij eene weldadige en wijze Voorzienigheid kunnen aannemen, indien de Koning der koningen en de Heer der heeren niet in het heil zijner trouwe onderdanen voorzag.

2. En die God is onze *beste Vader*. Een *aardsch Vader*, die zijne kinderen opregt bemint, zal die zijnen kinderen in alles toegeven? Zal hij in hunne opvoeding hen niet dikwijls moeten bestraffen, beteugelen en hun onthouden, wat hun nadeelig is? Zal hij niet alles aanwenden, wat hun geluk kan bevorderen? Maar, kunt gij u dan den *liefderijksten Vader* voorstellen, die zijne gehoorzame kinderen niet in al zijne wegen met hen, tot het hoogste geluk zoude vormen en opleiden? Immers neen! Die kinderen mogen, wegens hunne kortzigtigheid al dikwijls in zijne voorschriften, tuchtigingen en onthoudingen, dat *goede*, waartoe dezelve moeten strekken, niet inzien; zij zullen echter, tot rijper jaren gekomen, van achteren leeren, hoe dat alles tot hun hoogste geluk moest medewerken.

3. Nog eens.—God is de *regtvaardigste Regter* van allen. Indien nu zoo vele ware Godvereerders op deze aarde slechts *gedeeltelijk* het genadeloon van boven ontvangen; is het dan strijdig met de rede, dat gij eenen *staat van belooning* na dit leven zoudt vaststellen; in welken zulk een Regter een iegelijk zal vergelden naar zijne werken en alzoo het geluk zijner opregte dienaars zal voltooijen?

Waarlijk, wie aan eenen God gelooft, die dengenen, welke Hem liefhebben en vreezen niet zoude goedertieren zijn, niet "alle dingen ten goede doet medewerken," die verloochent God. Hij lastert Hem. Hij wederspreekt zichzelven en wroet aldus de gronden van zijn geloof en van zijne hoop omver.—

C. Maar, zegt welligt de een of ander onder ons, strijdt dan de getuigenis des Apostels niet met hetgeen de *dagelijksche ondervinding* ons leert? Zien wij dan niet, dat den vriend van God in dit leven, zoowel als den goddeloozen, rampen en onheilen overkomen? Ja, dat dezelve den vromen wel eens een tijd lang *meer*, dan den booswicht schijnen te treffen? Zien wij hen niet wel eens door angstvalligheid en radeloosheid heen en weêr geslingerd? En, hoe kan men dan zeggen, dat

hun alle dingen medewerken ten goede? Maar, juist deze klagt heeft de vermetele bedilzucht der ongeloovigen ten allen tijde tegen deze troostrijke leer des christendoms ingebragt. Ook schijnt deze tegenwerping tegen de belofte van den tekst, in den eersten opslag, *regtmatig* te zijn. Maar laat ons de zaak eens meer van nabij beschouwen! Wie zal zich toch vermeten, om het geluk of ongeluk, dat den mensch in eene *grenzelooze eeuwigheid* zal te beurt vallen, te beoordeelen, naar de vreugd of smart van dit *engbeperkte leven!* Neen! Die hier uitwendig de gelukkigste schijnen, zullen na dit leven niet de gelukkigste blijven, tenzij zij tevens hun hart aan de dienst des hemelschen Vaders toewijden. En velen mogen hier beneden het geluk der goddeloozen al benijden; maar als zij wisten, hoe kwellend, hoe onrustig en hoe verwijtend het hun van binnen gesteld ware, zij zouden gewis het lot van eenen vromen, hoe armoedig dan ook, geenszins met dat van zulk eenen willen verwisselen.

Doch wij gaan nog verder. Zelfs in dit leven leert ons de ondervinding reeds, welk eenen heilzamen invloed, ook de onheilen hebben op de volmaking en dus tevens op de zaligheid van hen, die God liefhebben. Want, welke zijn toch die rampen, van welke men zulke schrikbare schilderijen afmaalt?

a. Is het een *sober* en *armoedig bestaan,* in welk men ter naauwernood met zwaren arbeid, voedsel en deksel kan verdienen en zich naauwlijks met zijne dierbaarste betrekkingen in eene schamele hut tegen storm en onweder, tegen hitte en koude kan bergen?

b. Maar leert dan de ondervinding niet, dat juist die *arbeid* voor den Godvreezenden een geschikt middel is, om hem te bewaren voor traagheid en vadzigheid? om zijne ziels- en ligchaamskrachten te oefenen en alzoo winst te doen met de talenten, die God hem heeft geschonken?—Zoo wordt hij, door dien arbeid, een werkzaam en waardig lid in de maatschappij. Hij leeft niet te vergeefs en wordt voorbereid voor eene hemelsche maatschappij, waarin geen ledigganger zich zal bevinden.

c. En wat die *drukkende armoede* aangaat, leert zij den vromen niet inzien, dat het ware leven niet

hier beneden is? o Zij trekt zijn oog en hart gedurig naar boven: naar boven, waar zijn grootste en dierbaarste schat alleen te vinden is. Waar alle traan zal ophouden te bestaan.—Hij moge voor eenen tijd moedeloos worden, onder de drukking der zware lasten; doch weldra in God gesterkt, zien wij hem gerust, ja zelfs met dankbare blijmoedigheid, voor de tot nu toe nog genotene weldaden, zijnen weg betreden. Want hij weet, dat Hij, die zelfs de jonge raven voedt en die het muschje niet vergeet, ook *zijne* behoeften kent en alle dingen tot zijn heil bestuurt.

b. Of is het een *zwak* en *ziekelijk ligchaam*, dat de vriend van God hier ronddraagt, of hem aan zijne legerstede kluistert? Dat hem wel eens allen lust en moed beneemt, of waardoor hij zelfs wel eens belemmerd wordt in de werkzaamheid van zijnen geest?—Maar juist dit is hem, gelijk ons de ondervinding met zoo vele voorbeelden leert, een middel in Gods hand, om al zijne kracht en sterkte hier boven te zoeken; om hem in geduld, lijdzaamheid en vertrouwen op God te oefenen: om zijne vleeschelijke lusten en driften te beteugelen: om hem te sparen voor verbodene genietingen en hem op te wekken, om zijne geringe krachten of herstelde gezondheid des te naauwgezetter en dankbaarder te gebruiken tot eer van God.—Zoo wordt hij opgeleid tot een leven, waarin hij van alle smet des stofs bevrijd, den Heer voor eeuwig in geest en in waarheid zal dienen.

c. Of treurt hij om het *gemis* van hen, die hem op aarde de naaste en dierbaarste waren? Die hem den weg hier beneden zoo aangenaam maakten?—Hun heengaan mag, en met regt, zijn hart roeren en zijne wangen met tranen bevochtigen. Doch het wordt hem dikwijls eene nieuwe opwekking, om hen in hunne deugden na te volgen en ook zich met ernst voor te bereiden, onder de leiding des Heiligen Geestes, voor dat betere leven, in hetwelk zijne geliefden hem voorgingen en waar hij eens met hen door naauwer en heiliger band vereenigd, het ware en ongestoorde geluk hoopt te zullen smaken.—Het is hem tevens eene aansporing, om niemand of niets in

hemel of op aarde te vergelijken bij den eeuwigle-venden en onveranderlijken God, die hem altijd bij blijft op zijne reis naar de eeuwigheid.

d. Maar hoe dikwijls ondergaat hij, die God lief heeft, *mishandeling, bespotting, laster, (vervolging)* en wat niet al? Gaat het niet dikwijls zoo ver, dat zijn goede naam er bij moet lijden? het leven hem verbitterd en de vrijheid hem ontnomen wordt?— Doch ook dat zien wij niet zelden hem ten goede medewerken.—Hier beneden toch is de ware oefen-school, om den christen te vormen naar het beeld van zijnen Verlosser en Heer, die *ook* eerst na de zwaarste mishandelingen, bespottingen, lasteringen en (vervolgingen) in zijne heerlijkheid is ingegaan. Zoo leert hij hier ijverig strijden, dulden en vertrouwend op het heil des Heeren wachten. Hier is het, dat hij door zachtmoedigheid, verdraagzaamheid en ver-gevensgezindheid eene *eer* voor zijnen Zaligmaker, een *sieraad* voor het christendom, een *voorbeeld* voor zijne medemenschen kan worden. Ja, hier is het, waar hij voor *zich zelven* het vrolijkste uitzigt ver-krijgt op de onverderflijke kroon van heerlijkheid en zaligheid, welke hij door het geloof zich reeds aan het einde van zijne loopbaan ziet opgehangen en welke zijnen moed ontvlamt, om de zwaarste onheilen te verduren, (met den hemel in het hart).

III.

Is dit nu zoo, komt, zien wij dan eindelijk, welk eenen invloed de getuigenis van Paulus, aldus opge-helderd en nader bevestigd, op ons hart en op onzen wandel behoort te hebben.

A. Wij moeten, *voor eerst,* het *geluk hoogschatten,* dat God beloofd heeft aan allen, die Hem liefhebben en dat Hij ons met ronde woorden, door den Apostel, heeft doen verkondigen.

Welk eene troostrijke leer is toch deze: "wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede?" O hoe gelukkig zijn wij, dat God ons die belofte in zijn dierbaar woord heeft geopenbaard! Want hadden wij deze belofte niet,

hoe menigmaal zouden wij dan den opregten Godvereerder onder het lijden dezes levens alle hoop zien benomen en onder de rampen zien bezwijken! Ach! Hoe vele natuurgenooten zijn er nog van dien verheven troost beroofd! Hoe vele duizende Heidenen en, helaas! wij mogen het niet ontveinzen, hoe vele christenen, (ook onder ons,) dwalen er nog in de duisternis en onkunde rond! Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij kunnen lezen, nogthans het dierbare Evangelie nooit in handen nemen! En, hoe velen zijn er niet, die nooit ter kerk gaan, om derzelver troostrijke leer en beloften te hooren verkondigen! Zoo blijven zij onbekend, ook met *deze* belofte; zóó blijven zij verstoken van de beste hoop en troost en zwoegen onder de drukkende lasten.

Gij dan, die het voorregt hebt genoten, reeds vroeg onderrigt te genieten, of het ook nu nog moogt ontvangen, van den inhoud van dat Evangelie; hebt gij wel opgemerkt, "hoe hoog in waarde die schat is," welken de Godvruchtigen reeds aanvankelijk verkrijgen in dezen tijd, en eens in de eeuwigheid ten volle zullen bezitten?—Het is een schat, welken geen sterveling, hoe groot ook in magt en in rijkdom, ons immer kan schenken. Het is een schat, welke het fijnste goud en het kostbaarste edelgesteente verre in waarde overtreft: een schat, die tegen alle vergankelijkheid bestand, ja zelfs voor eene uitgestrekte vermeerdering vatbaar is en waarvan ons nimmer eenig schepsel kan berooven. Het is een schat, welken het gehoorzame kind, schoon altijd nog met zoo talrijke tekortkomingen omgeven en met zoo vele zonden bevlekt, uit de hand van den heiligsten, doch tevens besten Vader toekomt, en krijgt daardoor nog te meer waarde, wijl hij denzelven gansch *onverdiend* ontvangt. En om zulk eenen schat voor den waren Godvereerder te bereiden, heeft zelfs Gods eigen Zoon Zijne heerlijkheid verlaten, de menschelijke natuur aangenomen, ja zelfs den kruisdood ondergaan.

O wie zou dan, bij ernstig nadenken, het geluk der vromen niet hoogschatten, waartoe hun reeds in dit leven alle dingen medewerken? Wie moet niet het genot van die zaligheid, welke nooit in des menschen hart is opgekomen en welke zij eens ten volle

zullen smaken, verre boven allen uitwendigen voorspoed stellen?—Neen. Wij kunnen geen schooner geschenk van den hemelschen Vader uitdenken en moeten gewis ook hier zijne genadige ontferming bewonderen.

Maar het is niet genoeg, Mijne Vrienden! dezelve op te merken en te verheffen.

B. Doch wij moeten er ook zelven naar verlangen, om onder *het getal te behooren* dergenen, die God liefhebben en alzoo ook zelven dat goede deelachtig te worden. (En ziet daar eene 2de aanmerking).

A. Dat behooren zij op te merken, die nog geenen eerbied en liefde voor den genadigen God hebben of betoonen.—Ach! arm mensch! Hoe diep zijt gij gezonken! Gij hebt daar gehoord, hoe de hemelsche Vader hier zijne dierbare kinderen tot volmaking en tot het genot van zaligheid wil opleiden. Maar hoe! Gij weigert, om *ook* eenmaal de beste gave uit zijne hand te ontvangen! Gij wilt dan liever in de zonde en ongeregtigheid blijven voortleven! Gij wilt dan de wereld liever dienen, dan onder de schapen van den goeden Herder behooren! En dat—omdat de wereld en hare begeerlijkheden u nog zoo verleidelijk aanlagchen!

a. Maar hoe *laag* handelt gij daar gij het geschapene bemint; en den Schepper en uwen Weldoener zelven uit het oog verliest;—dat gij van het goede, dat u tot nut en heil is geschonken, zulk een misbruik maakt, of er uw hart aan verslaaft!

b. En hoe *ondankbaar* betoont gij u! daar gij *Hem* niet wilt eerbiedigen en liefhebben, die u al den tijd van uw leven zoo overvloedig heeft welgedaan; die zoo veel onheil van u afweerde en ook voor *u* nog zoo veel deed medewerken ten goede; die vooral zijn eigen Zoon niet spaarde; die ook *u* liet roepen tot zijne gemeenschap en u verzekert, dat Hij in Christus ook *uw* Vader zijn wil. Nog laat Hij u immers het Evangelie der genade verkondigen. Nog roept Hij u toe: "Keert weder, gij afkeerige kinderen! Ik zal uwe afkeeringen genezen!" (Jer. iii: 22). Nog wijst hij u in zijn woord den weg aan, die ten leven en ter zaligheid leidt.

c. En hoe *dwaas* is uw gedrag! daar gij u wilt ver-

gapen aan eene wereld, die u bedriegt; aan eene wereld, die gij eenmaal moet verlaten; aan eene wereld, waarin gij nu reeds zoo vele smarten ondervindt, en welke u in verscheidene gevallen zoo weinig troost oplevert.

↗ Neen, zóó levende, kunt gij den barmhartigsten Vader niet behagen. Zoo levende zult gij zekerlijk verloren gaan!—Nu dan, wat ik u bidden mag, wendt u in het ootmoedig gebed tot God! Belijdt Hem deze uwe verkeerde handelwijze; en smeekt Hem in den naam en om de verdiensten van zijnen Zoon, om vergeving van zonden en om verbetering des gemoeds door zijnen Heiligen Geest. o! Zoekt alzoo van nu voortaan uwe veiligheid alleen in de vriendschap met God tegen de onzekerheid der toekomst en tegen de verschrikking van dood en eeuwigheid: "Ziet, nog is het de welaangename tijd: nog is het de dag der zaligheid." Weldra staat de dood aan de deur en het zoude voor eeuwig te laat zijn! ↗

B. En gij, die den Heer al uwe liefde wilt waardig schatten en u als zijne regtgeaarde kinderen aan zijne Vaderlijke leiding wilt overgeven! o Hoe gelukkig zijt gij!

a. Waarlijk, gij kondt geenen beteren Leidsman gekozen hebben. Hij toch weet het best, wat tot uw heil van nooden zij. Tot op den dag van heden hield Hij een wakend oog over geheel uw bestaan. En ofschoon gij ook soms geene uitkomst zaagt in zijne Vaderlijke kastijdingen en slagen, moest gij dan niet bij de uitkomst getuigen: "Waarlijk, de Heer was mij nabij. Alles, alles heeft Hij ten beste gekeerd?"

b. Maar bleef die dankerkentenis u wel gestadig bij? of werden die weldaden Gods na verloop van tijd niet maar al te dikwijls vergeten? En moet gij niet tot uwe beschaming erkennen, dat gij den Heer nog niet zoo geheel en al liefhebt, als het wel betaamde? Dat juist het verflaauwen van uwe liefde zoo dikwijls eene oorzaak werd van nieuwe zonden en daaruit voortkomende onheilen? En dat het bewustzijn daarvan, u veel kwelling en verdriet baarde?—Nu, dit leere u dan toezien, om u niet van den Heer te verwijderen, opdat uwe zonde en ellende niet te grooter worde.—Dit dringe u, om telkens met berouw uwe zonden voor *Hem* te belijden, die u dezelve wil en zal

vergeven. Dit spore u aan, om God meer onverdeeld uwe liefde te schenken. Zoo zult gij, door zijnen Geest bestraald, door een' naauwgezetten wandel, meer en meer voorbereid worden tot dat *heilige* leven, waar geene verleiding, struikeling of val meer zal bestaan; waar de knaging des gewetens niet meer gekend wordt; en waar de zuivere liefde jegens God, geene hinderpalen meer zal ontmoeten, waaraan zij zich zoude stooten.

C. Als wij nu God zóó liefhebben, dan betaamt het ons, Hem dikwerf met onze kinderlijke en vurige *gebeden* te naderen en welgemoed te zijn in het *vertrouwen* op Hem.

Als wij op aarde een vriend, of eene vriendin naar ons hart gevonden hebben, aan wien wij al hetgeen ons op het hart ligt, zonder schroom, kunnen mededeelen; die ons met heilzame raadgevingen voor gevaren wil hoeden; die ons door vertroosting en opbeuring het lijden dragelijk maakt en ons uit nooden wil helpen; zegt mij, zouden wij zulk eenen vriend of vriendin niet op hoogen prijs stellen en hem of haar ons vertrouwen waardig schatten?—Wel nu, *zulk* eenen vriend vinden wij in God, ja veel meer, dan in den getrouwsten vriend op aarde. Bij een aardschen vriend toch moge de *wil* om ons te helpen al eens goed zijn; doch zal het hem niet menigwerf aan de *magt* ontbreken? Zou zijn verkeerd doorzigt in onze zaak hem niet menigmaal in zijne raadgeving, hoe welgemeend ook, kunnen doen falen? Zou hij zoo niet eene oorzaak van nieuwe rampen voor ons zijn? En, zou hij in zijne *eigene* behoeften wel eens kunnen voorzien?—Maar ziet nu eens welk eenen Vriend wij hier boven hebben! Hij alleen kent onze behoeften op het naauwkeurigst. Hij alleen *wil* en *kan* er ook in voorzien. Als Hij spreekt, dan moet alles op zijne wenken letten. Als wij Hem weder lief hebben, dan wil Hij elke stille zucht bij ons opmerken. "Eer er nog één woord op onze lippen is, kent Hij reeds de begeerte van ons hart." In alles bedoelt Hij volkomen ons heil.—o Zegt het mij! Tot welk eenen Vriend zouden wij ons dan, in onze ontelbare behoeften, beter kunnen wenden? En bedenkt nu eens even den afstand, welke er bestaat tusschen de hoogste Majesteit en den nieti-

gen aardbewoner. Wel! Moet gij dan niet bekennen, dat het een onuitsprekelijk voorregt is tot dien God in het gebed, als een vriend tot zijnen vriend te mogen spreken?—Van Hem al onze hulp en bijstand te mogen afwachten? En vooral ook de belangen onzer onsterfelijke ziel in zijne hand veilig te mogen overgeven?—Dikwijls, ik beken het, zult gij ondervinden, dat er aan uwe begeerte, welke gij den Heere in uw gebed voordraagt, niet zal voldaan worden en dat gij alzoo in uw vertrouwen op Hem bij de uitkomst zult meenen te zijn teleurgesteld. Maar de zaak zelve is enkel schijn. Want als gij iets van God afsmeekt, dan wilt gij immers niet uw eigen verderf? Wel nu! de Heer weet beter, dan gij, wat zijne Hem liefhebbende kinderen tot heil kan strekken en de verhooring van uw gebed, zoude gewis daartoe u niet bevorderlijk zijn. Ja ook dan nog kunt gij bij de uitkomst zeggen: Waarlijk, de Heer verhoorde mijn gebed; want Hij deed, schoon langs eenen beteren weg, dan *ik* van Hem begeerde, alles mij ten goede medewerken.

Mijne Vrienden! Als wij dus biddend en vertrouwend, al de lotgevallen van ons leven beschouwen, als middelen in Gods hand tot bevordering van onze volmaking en van onze zaligheid en dus tot ons waar geluk; o, hoe verligt dat ons bij alle zwaarmoedige gedachten! Dat doet ons opzien naar boven. Dat doet ons, onder afwachting van Gods zegen, ons werk met vernieuwden lust, moed en krachten weder aanvangen en voortzetten! Hoe vergenoegd leven wij dan niet met het tegenwoordige, (ofschoon ook ons tijdelijk bestaan armoedig zij). Hoe denken wij dan niet met dankbaarheid aan het verledene terug! En hoe zien wij dan met vertrouwen de toekomst te gemoet! Dan eerst merken wij de verschillende wegen, langs welke ons de wijze Voorzienigheid leidt, met naauwkeurigheid op. Dan eerst kunnen wij met Paulus bij eigene ervaring spreken: "Wij "weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen "medewerken ten goede." En als wij alzoo deze waarheid gelooven, bedenken en op onze omstandigheden toepassen, dan eerst kunnen wij ook daarvan in alle lotgevallen des levens, zoo in voor- als in tegenspoed, het regte nut smaken.

D. Eindelijk: als wij van de waarheid van deze toezegging aan de vrienden Gods overtuigd zijn, dan moeten wij dezelve ook aanwenden, tot opwekking, troost en bemoediging van elkander en van onze medemenschen.

Willen wij toch de gewigtige les van den Zaligmaker opvolgen, dan moeten wij onze naasten liefhebben, als ons zelven. Even als wij nu voor ons zelven wenschen, dat wij eens het ware goed ten volle zullen mogen genieten en dat daartoe ons alles dienstbaar zij; zoo moet het ons ook niet onverschillig zijn, iets te mogen bijdragen tot bevordering van het heil onzer natuurgenooten. Zoo deed ook Paulus omtrent zijne Medechristenen te Rome. Zelfs in zijn afwezen dacht hij aan hun heil en vertroosting, en schreef hun alzoo dezen heerlijken brief en in denzelven de belofte van onzen tekst.

En, o welk eene vreugde zoude het ook u zijn, wanneer gij alzoo als een middel in Gods hand zult hebben mogen medegewerkt, om eenen afgedwaalde van den rand des verderfs terug te trekken: of om eenen godsvriend, in rouw gedompeld of onder de lasten gebukt gaande, verligting in zijne smart toe te brengen en zijn geloofsvertrouwen te versterken.

Nu dan, laat ons niet vertragen, om God lief te hebben met geheel ons hart en Hem door de uitoefening Zijner bevelen, als Zijne gehoorzame kinderen te verheerlijken! Laat ons geene geschikte gelegenheid doen voorbijgaan, om elkander en anderen tot troost en bemoediging toe te spreken: "Wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken, ten goede." —Zoo zullen wij niet te vergeefs geleefd hebben, en eenmaal, aan den eindpaal des levens gekomen, dat goede, als eene onvergankelijke erfenis ontvangen uit de hand van den Zaligmaker, die hetzelve ons door Zijn bloed heeft gekocht.—Amen.

HERVORMINGSREDE.

En hij zeide: Waarbij zullen wij het koningrijk Gods vergelijken? of met wat gelijkenis zullen wij hetzelve gelijken? *Namelijk* bij een mostaardzaad, hetwelk, wanneer het ik de aarde gezaaid wordt, het minste is van al de zaden, die op de aarde *zijn*. En wanneer het gezaaid is, gaat het op, en wordt het meeste van al de moeskruiden, en maakt groote takken, alzoo dat de vogelen des hemels onder zijne schaduw kunnen nestelen. MARK. iv: 30—32.

Zoo dikwijls wij eene gelijkenis door den Zaligmaker uitgesproken in de Evangelien lezen, vinden wij ons in de gelegenheid gesteld, om de uitnemende *wijsheid* en *goedheid* op te merken, waarmede Hij altijd het onderwijs zijner onkundige en ongeoefende toehoorders behartigde. Hij was in de wereld gekomen, om het heil der menschen te bevorderen;—Waar zich dan ook de gelegenheid daartoe aanbood; liet Hij die ook niet ongebruikt voorbijgaan; maar besteedde die veeleer op de *geschikste* wijze. Hoe meer nut Hij konde stichten met zijne gesprekken, lessen en voorbeeld, des te grooter was de vreugde, welke zijn menschlievend hart mogt smaken. Zoo leerde Hij de gewigtigste waarheden aan zijne tijdgenooten en droeg dezelve meermalen in gelijkenissen voor, opdat het verstand van kortzigtige en wereldgezinde menschen dezelve meer zoude kunnen bevatten en ze dieper indruk zouden nalaten in het gemoed der zinnelijke toehoorders. Die gelijkenissen ontleende Hij veelal uit de natuur en wel, zoo als die zich dagelijks voordeed aan het oog van diegenen, met welke Hij sprak.—Het Hoofddeel van het Evangelie van Markus, waaruit mijne tekstwoorden ontleend zijn, levert daarvan meer dan eene proef op.

Er was (vs. 1) eene groote schare aan den oever der zee bijeengekomen, om de lessen der verhevenste wijsheid uit Zijnen mond op te zamelen. Hij had zich digt bij het strand in een schip nedergezet, opdat Hij niet door de menigte verdrongen werd en elk Hem meer ongestoord konde aanhooren. Om hen nu de zoo verschillende uitwerking te doen opmerken, welke ééne en dezelfde Evangelieprediking op de harten van onderscheidene hoorders pleegt te hebben, bedient Hij zich van het beeld eens landmans, die *één* en hetzelfde zaad strooit in onderscheiden grond, met zeer verschillenden uitslag (vs. 3—20). —Om alzoo den onmerkbaren voortgang en de vestiging van zijne gemeente, en van het goede, dat de verkondiging van de leer des Evangelies zoude aanbrengen te kennen te geven, bepaalt Hij zijne hoorders bij den stillen en van dag tot dag toenemenden wasdom van het koorn, dat aan eene vruchtbare aarde toevertrouwd is, totdat het eens, als de oogstijd daar was, deszelfs vollen groei zoude bereikt hebben (vs. 26—29).—En met deze gelijkenis heeft in zeker derde veel overeenkomst die welke ik thans tot het onderwerp onzer godsdienstige overdenking gekozen heb. In de daad, Mijne Hoorders! indien gij niet geheel onverschillig zijt omtrent de gewigtigste stukken van Jezus onderwijs, dan zult gij het u niet beklagen, uwe aandacht bij deze gelijkenis eenige oogenblikken te bepalen. Immers,

I. Hoe *eenvoudig* (en *gemakkelijk*) dezelve zij, zal u aanstonds blijken, wanneer ik slechts eene en andere kleine *aanmerking ter opheldering* zal hebben voorafgezonden.

II. Hoe schoon en hoe rijk van zin en bedoeling ze zij, zal ons nader bij de *ontwikkeling* van haren zakelijken inhoud, onder het oog vallen.

III. En hoe *gewigtig* en nuttig zij ook tot *onze* leering en stichting zij, zult gij uit eenige bijgevoegde *toepasselijke* aanmerkingen kunnen opmaken.

I.

a. De groote Leeraar begint hier zijn voorstel met

eene vraag vs. 30. *Hij zeide: waarbij zullen wij het Koningrijk van God vergelijken? Of door welke gelijkenis zullen wij hetzelve afbeelden?* Dit deed Hij dus, *deels* om de *aandacht* zijner hoorders *op te wekken*, alsof Hij zeide: Wat dunkt u? Oordeelt eens: indien wij eens eene gelijkenis voor die zaak wilden zoeken, welke zoude dan wel daartoe geschikt kunnen zijn? *Deels* om hen voor te bereiden voor een *gewigtig onderwijs*, dat onder de schors van eene eenvoudige zinnebeeldige voorstelling verborgen lag.

b. Op die vraag laat dan ook de Heiland, (mogelijk na eene korte poos stilzwijgens,) zelf, vs. 31, het antwoord volgen. *Bij een mostaardzaad*, zegt Hij; bij zulk eene zaadkorrel kunnen wij het Koningrijk van God zeer geschikt vergelijken.—De Heiland spreekt hier niet van het mostaardzaad; zooals het n deszelfs geheelen aard voor den natuuronderzoeker kenbaar wordt; noch ook van deszelfs kracht, smaak en de nuttigheid tot meer dan een gebruik: doch Hij spreekt er slechts van, zoo als het, in de aarde geworpen en gezaaid zijnde de kiem in zich bevat van eene plant, ja zelfs van eenen grooten struik of heestergewas. Gij merkt dus hieruit tevens, dat wij *Gods Koningrijk* hier in geen ander opzigt bij een mostaardzaad vergelijken moeten, dan voor zoo verre ook dat in deszelfs beginselen *klein* en gering is; maar eerlang tot eene aanzienlijke *grootte* zoude toenemen. Dit is dus het derde punt van overeenkomst, hetwelk hier te vinden is.

1. Van het mostaarzaad zegt dus de Heiland vs. 31, 32, *dat het, als het in de aarde gezaaid wordt, het minste is van al de zaden, die op de aarde zijn. Maar dat het, wanneer het gezaaid is, opgaat en het meeste wordt van* (grooter wordt dan) *alle moeskruiden* en *groote takken maakt, zoodat de vogelen des hemels onder deszelfs schaduw kunnen nestelen.* Voor de menschen, voor wien Jezus deze woorden sprak, hadden dezelve niets vreemds of duisters. Maar ons, die in een gansch ander land leven, en met hetgeen de Oosterling dagelijks zag, niet zoo bekend zijn, komt deze beschrijving van den mostaardstruik in den eersten opslag om twee redenen eenigszins bedenkelijk voor.—(Met weinige woorden echter zullen wij

deze bedenkingen uit den weg trachten te ruimen.)

a. Wat de *kleinte* of geringheid van het mostaardzaadje betreft, er zijn zaden, die kleiner zijn dan de korrel van den mostaard. Er zijn zaden van kruiden, die naauwelijks met vergrootglazen zigtbaar zijn. Doch de Zaligmaker sprak, en moest om verstaan te worden, spreken van die zaden, die bij de menschen van zijnen tijd en van zijn land algemeen bekend waren; mogelijk ook wel sprak Hij in het bijzonder van de zaden der moeskruiden. Nu, onder deze was het mostaardzaadje het *kleinste;* tenzij men liever den tekst zóó wilde opvatten alsof er stond: "Dit is van de kleinste aller zaden."—De Heiland spreekt hier in den *gewonen volksstijl.* Wij weten ook van elders, dat, wanneer de Oosterlingen van iets spreken, dat bij uitnemendheid gering is, zij het dan bij een *mostaardzaad* plegen te vergelijken. Daarom vinden wij zelfs nog eenen trek in het gezegde van den Zaligmaker, Luk. xvii: 6; Matth. xvii: 20: "Indien gij geloof hadt als een *mostaardzaad;* d. i.: indien gij slechts de geringste mate van waar geloof bezat.

b. Van dit geringe zaadje nu getuigt de Heer, dat het op den akker gestrooid, allengs zich ontwikkelt; boven den grond in de gedaante van eene plant te voorschijn komt, ongemerkt opschiet, en *grooter wordt dan alle moeskruiden,* of wel één der grootste moeskruiden wordt; ja, dat het, volgens de gelijkluidende plaats bij Matth. xiii: 32, tot eenen boom of (zoo als men het ook vertalen kan) tot een grooten struik of *heestergewas* opgroeije. En deze plant *maakt,* volgens onzen tekst, *groote takken, zoodat de vogelen des hemels,* het gevogelte dat in de lucht vliegt, *onder deszelfs schaduw kunnen nestelen* en zich ophouden. Daar nu de mostaardplant in (onze) koudere landen zich wel nooit in zulk eene aanzienlijke gedaante zal vertoonen, mogen wij daaruit geen argwaan nemen, dat het niet zoo in de warme Oostersche landen gesteld zoude zijn. Trouwens, wij hebben de berigten van reizigers naar Palestina, die het ons als ooggetuigen verzekeren, dat deze struik daar zeer welig opgroeije, vele takken make en tot de hoogte van 12, ja meer voeten opschiete.

Hetgeen ons dus de Zaligmaker van het mostaardplantje zegt, komt in de hoofdzaak hierop neder: klein

en gering is het voor het oog in de beginselen; maar groot en aanzienlijk wordt het door den tijd: allengs komt het tot vollen wasdom, zoodat men ongemerkt uit dat geringe dat *aanzienlijke*, en uit dat kleine het *groote* ziet voortkomen.

2. En daarin komt nu *het Koningrijk van God* met een mostaardzaad overeen.—Door *het Koningrijk van God*, waarvan zoo dikwijls in het N. V. gewaagd wordt, moeten wij verstaan, dat weldadig bestuur hetwelk God houdt, over diegenen, die zijnen Zoon Jezus Christus als hunnen Zaligmaker en Heer eerbiedigen. Dit Koningrijk wordt *Gods* rijk genoemd, omdat God hetzelve naar zijne ondoorgrondelijke genade heeft willen daarstellen; omdat het dus geheel van God afhangt en door *zijne* wetten kan blijven stand houden.—Het heet *ook het rijk van Christus*, omdat de Heer Jezus door zijnen Vader als Hoofd en Bestuurder van hetzelve is aangesteld: die van Hem alle magt heeft ontvangen in hemel en op aarde; doch die inzonderheid zijne ware onderdanen, welke zich naar Hem noemen, door woord en Geest wil regeren en leiden. Dit rijk draagt ook den uitnemenden naam van *het Koningrijk der hemelen*, om het te onderscheiden van alle aardsche heerschappij. Het is eene meer edele en voortreffelijke, het is eene geestelijke regering, die in de hemelsche heerlijkheid volmaakt en voltooid zal worden.

En al deze denkbeelden worden ook uitgedrukt door de spreekwijzen: *de Kerk des N. T.*; *de nieuwe huishouding*; *de Evangelische bedeeling* en dergelijken.

Hiermede nu zegt Jezus is het even gelegen als met een mostaardzaad. Dit rijk van God en van Zijnen Zoon is in de beginselen ook gering; doch ook *dit* zal ongemerkt uitgebreid en eens luisterrijk en aanzienlijk worden, even als het gezegde zaad.

II.

Deze is dan de groote waarheid, welke wij thans met elkander wat nader zullen overwegen en uit de drie volgende oogpunten beschouwen.

1. Gelijk het met een mostaardzaad gaat, zoo gaat het ook met het weldadige plan der Godheid in de oprigting, instandhouding en voltooijing van zijn rijk, in

deszelfs *geheelen omvang* en door *alle eeuwen* heen beschouwd.

2. Gelijk het met mostaardzaad gaat, zoo gaat het ook doorgaans met het Goddelijk Bestuur over *bijzondere lotgevallen* van het Evangelierijk.

3. Gelijk het met een mostaardzaad gaat, zoo gaat het ook doorgaaans met het weldadig bestuur van God over elk *bijzonder onderdaan* van zijn rijk.

1. Vooreerst zeide ik: "Gelijk het met een korrel mostaard gaat, zoo gaat het ook met het plan der Godheid, in de *oprigting, instandhouding* en *voltooijing* van zijn rijk, in deszelfs *geheelen omvang* en door alle eeuwen heen beschouwd.

Alles vertoont zich hier in den beginne klein en niets beduidend aan het oog; maar allengs wordt het al grooter en grooter en het zal eenmaal, volgens de beloften des Evangelies, den grootsten luister bereiken. Daar echter het Godsrijk nog niet tot deszelfs toppunt van heerlijkheid is gekomen; zoo laat ons om dit te staven, thans het oog slaan op het verledene. Zien wij dan.

(a) Op het *Hoofd* van dat rijk, op Christus; *(b)* op zijne *eerste rijksgezanten,* de Apostelen, en *(c)* op de kracht der *rijkswetten,* of der Evangelieleer.

a. Jezus Christus de Bestuurder van het Evangelische rijk, onder welk eene geringe gedaante; hoe onaanzienlijk vertoonde Hij zich niet bij zijne komst op de aarde. Arm en zwak ligt hij daar in Bethlehems stal (aan de borst zijner moeder); daar moet een der voederbakken van het vee Hem tot eene wieg verstrekken. Zonder bescherming wordt Hij, korten tijd na zijne geboorte, belaagd door den bloeddorst van Herodes, waardoor zijne moeder en zijn pleegvader gedrongen zijn met Hem de vlugt naar Egypte te nemen. Dertig jaren lang is hij verscholen in een veracht en gering stadje van het Joodsche land, in Nazareth, en wordt van elk als een timmermanszoon gegroet. Gedurende zijn openbaar verkeer draagt Hij de gestaltenis eens dienstknechts, en heeft niets om er het hoofd op neder te leggen. Drie jaren lang is Hij het voorwerp van laster, hoon en van de bitterste mishandeling; wordt eindelijk gevangen genomen, gebonden, gegeeseld, en ter dood veroordeeld. Ja! als een misdadiger tusschen

twee moordenaars aan het vervloekte kruishout opgehangen, blaast Hij op Golgotha, onder de grootste beleedigingen, en de felste smarten, den adem uit. Hoe gering en veracht vertoont zich hier niet alles! En evenwel, diezelfde Jezus wordt eerlang door zijne opstanding uit de dooden kenbaar als Gods eigen Zoon, als de van God aangestelde, grootste Leeraar en Hervormer der menschheid en de eenige Zaligmaker van zondaren. Hij wordt ten hemel opgenomen in heerlijkheid, en het bestuur der *geheele wereld* Hem opgedragen. Alle dingen regeert de Vader door *Hem*, voor wien zich alle knie moet buigen, en komt eens de dag, waarop Hij de geheele aarde zal rigten, en waarop het gansche Heelal zijne Goddelijke grootheid zal zien. Wie moet hier niet in diepe bewondering wegzinken, als hij hier uit het geringe zaadje zulk een grooten boom ziet voortkomen? Waarlijk het is een werk van Gods alvermogen; wij zien het, maar doorgronden het niet.

b. Ditzelfde merken wij in *de eerste gezanten van Jezus Koningrijk* op. Hoe gering komen zij ons niet in den beginne voor. Hoe diep onkundig *in* en hoe onvatbaar *voor* die verhevene waarheden, welke zij eens zouden moeten prediken. Opgevoed in al de vooroordeelen van het Joodsche volk; zwak en wankelbaar in hun geloof en belijdenis; vreesachtig en lafhartig bij dreigende gevaren. *Zoo* waren zij langen tijd, terwijl zij aan Jezus zijde wandelden.—Doch eerlang zien wij diezelfde menschen met den Goddelijken Geest van Christus bezield, de reinste leer van het Evangelie met welbespraakten mond en wel versneden pen verkondigen en verspreiden. Wij zien hen aan het heil van allerlei volken met onverschrokken heldenmoed arbeiden en lijden ten beste voor hunnen Heer en voor zijne zaak. Zoo gaf Jezus zelf aan het zaad van wetenschap en kracht, in hunne harten geworpen, door zijnen Geest eenen snellen wasdom.—En wie zijn zij *nu?* Zij, voorheen overal veracht, gescholden, verbannen of mishandeld, werden door het uitgebreide Christendom als deszelfs steunpilaren geëerbiedigd en zullen eens met Christus de wereld oordeelen.

c. Ook de kracht der *wetten van het Messiasrijk*, der *Evangelie-leer*, wordt gevoeglijk door deze gelijkenis

afgebeeld. Dit zaad des woords had op het oog niets aanzienlijks. Neen, geene menschelijke wijsheid; geene hoogdravende welsprekendheid; geen uitwendig aanzien van de predikers dezer leer, prees dezelve aan of zette haar kracht bij. Het Evangelie was in den beginne slechts door weinigen gehoord; bij weinigen geacht; den Jood eene ergernis en den Griek eene dwaasheid. En nogthans; dat Evangelie heeft, als eene Goddelijke kracht, bij de aanzienlijkste volken, zoo bij wijzen als bij dwazen, zoo bij slechten als goeden, eene uitwerking gehad, die nog nooit gezien was. Het heeft gezegepraald over ongeloof, over laster en geweld. Het heeft de tempels der afgoden doen instorten, of dezelve veranderd in plaatsen der aanbidding van den eenigen waarachtigen God en van den gezegenden Zaligmaker. Het heeft de ruwe en verderflijke zeden beteugeld en bij duizenden het verstand met Goddelijk licht bestraald en in hun hart den edelsten troost door het heerlijkst uitzigt uitgestort.—Wij zien dus hoe dit zaad allengs door verschillende eeuwen tot op onzen tijd is ontwikkeld. Zoo heeft het Christendom niet alleen door deszelfs weldadige wetten en instellingen stand gehouden, maar is hetzelve uitgebreid van volk tot volk; terwijl wij nog van tijd tot tijd de heugelijke berigten mogen vernemen, dat de pogingen der Christen-zendelingen onder de Heidenen niet ongezegend blijven. In dit alles nu zien wij de aanvankelijke vervulling van hetgeen de Heer der Kerk reeds van zijn rijk vooruit zag. Eens zal deze boom, tot de volste vastigheid gekomen, over de geheele aarde zijne takken uitspreiden. Ook zij, die nu nog het Evangelie niet kennen of miskennen, zullen het eens aannemen, als de aarde vol zal zijn van de kennis des Heeren. Ja, dan zal men van alle kanten, in alle rijken onder de schaduw van dezen boom zijne rust en veiligheid zoeken en vinden. En het wonderbaar bestuur van God omtrent zijne Kerk zal men overal moeten erkennen en eerbiedigen.

2. Ik zeide ook: gelijk het met het mostaardzaad gaat, zoo gaat het ook doorgaans met het Goddelijk bestuur over *bijzondere lotgevallen* van het Evangelische rijk. Het *goede*, dat wij in des Heeren Gemeente zien gebeuren, ontstaat al doorgaans uit kleine beginselen.

Het *groote* en heerlijke, waarover wij ons verblijden, was doorgaans eerst onbeduidend, weinig beloovend. Maar dat geringe zien wij ontkiemen, het breidt zich uit en ongemerkt wordt het datgene, wat het naar Gods plan en door zijnen zegen worden moet. Wie opmerkzaam het Godsbestuur in zijne Kerk gadeslaat, en zijne gangen door de verschillende eeuwen naöogt, die vindt daarvan telkens de treffendste proeven. Wel is waar : Nu en dan moeten wij klagen over het verval, hetwelk wij in dat Godsrijk opmerken, wanneer daarin de onkunde, het ongeloof en bijgeloof, de zedeloosheid, de verbastering der leer haren scepter zwaaijen ;—nogthans zien wij telkens weder uit den donkersten nacht den heldersten dag oprijzen, en de duisternis van onkunde, dwaling en goddeloosheid eene plaats maken voor de zon der verlichting en geregtigheid. Dat alles, gelijk het van achteren in zoo vele bijzondere gevallen is gebleken, waarbij wij het raadsel zagen opgelost,—dat alles moest juist medewerken tot den bloei van het Godsrijk en om de wijze en goedertierene heerschappij des Zaligmakers te meerder aan het licht te brengen.

Laat mij u slechts bij één voorbeeld bepalen. Bedenkt eens, hoe donker het er overal ten tijde der gezegende Kerkhervorming uitzag. Overal heerschte het Roomsche bijgeloof en de Gemeente des Heeren van vroegere tijden was niet meer te herkennen, ofschoon hier en daar nog eenige trekken van Christelijke deugd en kennis zigtbaar waren. Maar ziet, daar ontwaakt de ijver van eenen Luther, om te prediken tegen de Pauselijke Aflaten of zondenquitantien, welken voor weinig geld verkocht werden. En als wij nu daarbij in aanmerking nemen, hoe weinig verlicht die groote man toen zelf nog was, wie staat dan niet verbaasd, dat hij zooveel heeft kunnen uitvoeren voor de zaak van een gezuiverd Christendom ? Wie waren het, die de leer des Evangelies van de anti-Christelijke bijvoegsels ontdeden ? Waren het Pausen, Cardinalen, Bisschoppen ? Neen. Maar *hier* was het een Kloostermonnik, dààr een gemeen Priester, ginds weder een ander man, die door naauwkeurig onderzoek de waarheid ontdekte. En evenwel ! Het groote werk is door den bijstand van Boven verrigt. Een verbazend groot deel van Europa is van de heerschappij des bijgeloofs

verlost, zonder dat de Banbliksems of moordschavotten, zulks hebben kunnen hinderen. Het is waar: onze voorouders, hebben voor de vrijheid van hun geweten bloed en have opgeofferd en verloochend, en naar herwaarts en andere landen de wijk genomen; maar hoe is juist daardoor Gods rijk ook hier en elders uitgebreid? En nu, ziet het eens, hoe die gewaande heiligheid, de Paus, schoon ook heden nog gerugsteund, op haren vermolmden stoel zit te waggelen en reeds op zeer velen niet meer het gezag van vroegere tijden kan uitoefenen. En wie weet, hoe spoedig ook dat mostaardzaadje, dat reeds tot op dezen dag uit zoo geringe beginselen tot op deze hoogte is opgeschoten, de heerlijkste en de schoonste vruchtdragende boom worde voor menschen en Christendom.

3. In de 3de plaats merkte ik aan: "Gelijk het met het mostaardzaad gaat, zoo gaat het ook doorgaans met het weldadig bestuur van God en Christus over elk onderdaan des Godsrijks. (Of om eene andere meer gewone uitdrukking te bezigen, zoo gaat het met de oprigting van het Godsrijk in den mensch.)

O indien ware christenen eens nagaan, zooveel zij dat nagaan kunnen, welke het beginsel was van hunne verandering en verbetering:—door welk middel zij het eerst tot eene ernstige nagedachte omtrent hun waar belang en hunnen pligt gebragt werden:—hoe zij zichzelven leerden kennen en beschouwen als ellendige zondaren en diep onwaardig voor God—hoe zij tot ootmoed des harten werden vernederd—en langs welken weg zij eerst tot het geloof en de liefde tot God en Christus gebragt werden:—ik houd mij verzekerd, dat het iets *gerings* is geweest; iets hetwelk zijzelven, noch iemand anders op dien tijd aanzagen als het zaad, dat zich eenmaal tot zooveel goeds en groots ontwikkelen zoude. Het was veelal een gewoon, op zichzelven eenvoudig voorstel, eene invallende gedachte, eene ongezochte voorkomende gelegenheid—een lezen of hooren van eenige vermaning, of les, welke een flaauwen indruk op hun hart maakte: zich telkens op nieuw aan hunnen geest vertoonde en hen telkens met grooter krachten tot het goede aanspoorde.

En welk een onderscheid tusschen de geringe zaadkorrel en den heerlijk opgeschoten struik. Bezie ik

den opregten christen in zijn begin, in zijnen voortgang en in zijn einde, welk een wonder wordt hij mij! Zijne *kennis*, hoe gering is ze in den beginne;—hoe duister dikwijls en beneveld door allerlei wanbegrippen en vóóroordeelen! Welk een vreemdeling is hij van zichzelven! Welke dwaze denkbeelden heeft hij van God! Welke verwarde bevattingen van het Evangelie en den weg der Zaligheid!—En evenwel; hij krijgt allengs een duidelijker, redelijker inzien in de waarheden; hij bekomt eene kracht, om zich tegen de vóóroordeelen en wanbegrippen te verzetten, en eens in den hemel zal hem eene verhevene kennis zijn deel zijn. Hij zal kennen, gelijk hij gekend is.

Des Christens *geloof*, hoe zwak is het in den beginne; hoe flaauw en afgebroken! hoe belemmerd door allerlei bedenkingen, twijfelingen en bekommeringen! Hoe weinig bestand tegen de aanvallen van het arglistig ongeloof! In hoe weinig vertroostende, bemoedigende en ijverigmakende kracht vertoont het zich! En nogthans, dat geloof groeit aan, krijgt meer en meer vastigheid; wordt redelijker en bestendiger; krijgt allengs meer invloed tot verwekking van liefde, hoop en zalige blijdschap. En eenmaal zal het over alle bestrijdingen zegepralen en verwisseld worden met een heerlijk aanschouwen en de reinste genietingen.

De ijver tot de christelijke deugd, hoe gering is dezelve meermalen in de beginselen! hoe *weinig* bestand tegen de aanlokselen der wereld, de driften der hartstogten, de aftrekkingen der zinnen, de bespotting van andere menschen.

De *liefde voor Christus*, hoe ongelijk is zij aan zichzelve. Heden warm en vurig, morgen weder laauw en koud.

De *strijd tegen de zonde*, hoe lusteloos, schroomvallig, ongelukkig en daardoor weder weemoedig! En evenwel, het zaad, in des christens hart gestrooid, blijft bewaard en ontwikkelt zich van dag tot dag in edeler gezindheden, in eenpariger lust, vaster beginselen, sterker ijver, standvastiger moed en onoverwinnelijker kracht. Gedurig maakt hij onder de leiding en door den invloed des Heiligen Geestes nieuwe vorderingen in de heiligmaking. En eenmaal zal er eene volkomene overwinning over alle zonden, over alle verdorvenheid des

vleesches, over alle verleidingen der wereld ; over alle aanvallen van den Satan ; over alle moedeloosheid, en over alle beletselen plaats hebben ; eene gelijkvormigheid aan God en Christus en eene volkomene hemelsche gelukzaligheid.

III.

Hoe veel levert de dus verklaarde en ontwikkelde gelijkenis des Zaligmakers dan niet voor ons ter leering en stichting op !

1. Zien wij op de wijsheid der goddelijke verordeningen in de oprigting en besturing van het koningrijk der hemelen *in het algemeen*. *(a)* Er is dan *aan den eenen kant* voor den spotter met de godsdienst en voor den ongeloovigen verwerper van het Evangelie geene reden om laag te vallen op den geringen staat van Jezus, deszelfs stichter, en van zijne Apostelen. Die God, die in de natuur den stevigen eik uit de ongemerkte kiem van eenen afgevallen eikel doet ontstaan ; die den luister en de pracht der schoonste bloem eenen geruimen tijd in het geringe zaadje houdt opgesloten ; die het kleine, zwakke, behoeftige en onkundige kind eerst na eene reeks van dagen tot eenen grooten, sterken en wijzen man doet opgroeijen ; diezelfde God houdt in de zedelijke besturing van het rijk der waarheid en der Godzaligheid denzelfden gang, dien Hij houdt in het rijk der natuur. En het is domheid en vermetelheid hierin Gods wijsheid niet te erkennen.

(b) Aan den anderen kant is er nu voor den vriend van Jezus en voor den opregten onderdaan van zijn rijk geene reden om te vreezen, dat het christendom vernietigd of verminderd zal worden. Er gebeure dan ook, wat er gebeure ; God zelf, die deze orde heeft bestemd, zal ze ook handhaven. Het kleine zal niet *altijd klein* : het zwakke niet *altijd zwak* blijven. Neen, het moet eens groot en heerlijk worden. De heerschappij van dwaling en ondeugd, van ongeloof en bijgeloof, zal niet altijd de overhand behouden ; de waarheid en de Godzaligheid zullen eens volkomen zegepralen. Wanneer ? Ja, dat weten wij niet : maar eenmaal zeker aan het einde van deze aardsche huishouding. Welk eene aanmoediging voor den waren christen om in die zalige hoop te arbeiden en in zijnen

kring rond te zien hier of daar, of er niet eenig onkruid uit te roeijen; of er niet eenig struikje of boompje aan te kweeken, te buigen of te besnoeijen valt. Welk eene reden van opmerking en blijdschap hebben wij dan niet, ook over het minste goed! Wanneer dus hier of daar in eenig land, maatschappij of huisgezin, vooroordeelen, dwalingen, zondige gewoonten, ongodsdienstigheid worden bestreden en overwonnen; wanneer kennis, verlichting, verbetering, hoe gering ook, wordt bewerkt; wanneer hier of daar een wijs en vroom man opstaat; wanneer er eene stichtelijke leerrede gedaan, een nuttig boek uitgegeven wordt; o laat ons daarover *ons verblijden!* Het is mogelijk een zaadje, onder Christus liefderijk oog tot heerlijke einden gestrooid. Het zal welligt wat groots worden; al zien, al kennen wij het niet. O, laat ons Jezus Woord gelooven; laat ons in het geloof werken: laat ons onder het werken om de verdere komst van Jezus rijk bidden; laat ons bidden om regen en zonneschijn op elk zaadje en plantje; om tier en groei van al wat eenmaal onder des Heeren zegen een boom worden kan.

2. Zien wij op het bestuur van God met *bijzondere menschen,* dan moeten wij hierbij vooral het volgende opmerken.

a. "Het Goddelijke genadewerk in de harten der Christenen begint met wat kleins en gerings." Gelijk niemand op eens een volkomen mensch wordt; maar eerst een zwak kind is; zoo ook wordt eenmaal eenmaal een geheel vernieuwd en bekeerd mensch. Het zaad der bekeering komt wel op een maal daar; maar de bekeering zelve vordert langzamerhand; even als de heester in de mostaardkorrel allengs opgroeit, en dus niet in eens tot den vollen wasdom komt.

a. Er zijn er die wel van verandering en bekeering zelfs met vele vrijmoedigheid spreken; doch die tevens met de grootste opgeblazendheid spreken als of zij *zeer ras de grootste* vorderingen in de genade gemaakt hadden. Er is, helaas! een soort van menschen, dat gaarne voor *mannen* en *vaders* in Christus zoude willen gehouden worden, en dat zich nog nooit in den staat van *kinderen* en *jongelingen* heeft kenbaar gemaakt. Doch deze gelijkenis van het mostaardzaad beschame elk die

zoo gesteld is. Elk zij veeleer bang zichzelve groot te maken. Al het groote begint van wat kleins. Overwinning komt niet, dan na strijd Hoe het ook zij, dit staat vast. Geeft God iemand, (na geringe beginselen) eenen spoedigen wasdom in de genade, Hij geeft hem dan ook groote nederigheid en ootmoed; waarvan een Paulus, ofschoon zoo verre op den weg der Godzaligheid gevorderd, ons ten getuige kan verstrekken.

b. Laat ons Gods werk in onzen evenmensch niet gering achten, omdat wij nog *veel gebrekkigs* in hem zien. Veracht toch uwen broeder niet, omdat hij *die* mate van kennis, geloof en ijver in de godsvrucht niet bezit of betoont, welke gij hebt of meent te hebben, of welke gij oordeelt, dat een bekeerd mensch hebben moet. Wacht liever den tijd eens af. Hetgeen nog niet is, kan worden. Hetgeen nu nog gebrekkig is kan eens volmaakt worden. Wilt dan niet roemen bij uzelven. Neen, laat ons niemand te spoedig verachten. Ons oordeel over menschen is dikwijls zoo ligtvaardig en verkeerd. De Heer der Kerk is het, aan wien wij het oordeel moeten overlaten. O! velen zullen mogelijk in den hemel komen, die wij er niet hadden durven (of niet hadden willen) verwachten, en velen zullen er welligt (buiten blijven), die wij er in onze gedachten in geplaatst hadden. Elk zie dus veel eer voor zichzelven toe, en vrage zichzelven af: Hoe veel staat mijzelven nog te doen, om onder de goddelijke leiding rijp te worden voor de eeuwige gelukzaligheid?

c. Ach! hoe velen zijn er, die de hun gegevene genade verwaarloozen en tegenstaan! Onderzoekt uzelven, Mijne Geliefden! of gij u ook niet hieraan schuldig gevoelt. Gij hebt gehoord, welke geringe gelegenheden, middelen en wegen de hemelsche Vader zoo dikwijls gebruikt, om het goede in onze harten te werken. Maar hoe velen daarvan hebt gij niet verwaarloosd of misbruikt! Dat ligt alles voor *uwe* rekening. *Gij* zijt daarvoor verantwoordelijk. Elk verzuim ook van het minste genademiddel, billijkt des Heeren uitspraak tegen ons: "Gij wilt tot mij niet komen." Wie weet het, hoe dikwijls gij de stem van uw kloppend hart hebt veronachtzaamd en de overtuigingen van uw angstig geweten hebt trachten te smoren! Wat zoudt gij nu al hebben kunnen zijn,

indien gij de goddelijke stem hadt gehoor gegeven en uwe goede voornemens had trachten te volvoeren! Maar dat zaad is verstikt of vertrapt! Ach! beklaagt u daarover voor God en vraagt Hem om vergiffenis in het bloed van Jezus Christus.—Volgt nu nog de raadgevende en overtuigende genade op, door de prediking des Heiligen woords en door den Heiligen Geest u geschonken; opdat u niet wat ergers overkome.

d. Het verhandelde strekke ook ter besturing van eenen welmeenenden, doch te *driftigen ijver* om het verkeerde zaad in de maatschappij en kerk in weinige oogenblikken uit te roeijen. Bedenk toch, o ijverig mensch! dat wij met wat *gerings* moeten beginnen en niet alles, niet te veel in eens moeten doen; maar liever ons werk langzamerhand en met overleg moeten voortzetten. Er is een ijver ook zonder verstand. Voor dezen moeten wij ons wachten, willen wij niet meer afbreken dan opbouwen. Hetgeen veel opzien in den beginne baart, eindigt dikwijls klein en wordt door elk beschimpt en veracht. Gaat dan veel liever in *stilte* voort; overspant uzelven niet; onderneemt niet met de krachten eens kinds, hetgeen het werk is van volwassene mannen. Laat het vuur allengs aanglimmen; zet niet alles te gelijk in brand. Zoekt niet alles, vooral buiten uwen kring (en met drift) te verhelpen. Wie zal al het kromme regt maken? Bepaalt u eerst en naast bij uwen eigen kring. Een iegelijk beproeve en zuivere dus zichzelven, eer hij eenen anderen bestraffe.

Elk huisvader zoeke in zijn eigen huis en geslacht verbeteringen daar te stellen, eer hij zich bij anderen als hervormer wil opdoen. O, indien deze wijsheid meer in beoefening gebragt werd; dan zoude het goede zaad weliger opschieten en meer overvloedige vrucht voortbrengen.

e. En Gij, mijne hoorders, die klaagt over gebrek aan kennis, aan geloof, ijver en moed; over gedurige aftrekking van binnen en van buiten; klaagt vrij; ontlast vrij uw hart tot klagen. Doch geeft u aan geene moedeloosheid over.—"Ach! zegt gij, wat zal "er van mij worden! Ik zal bezwijken onder de ver-"zoekingen. Ik zal sterven in mijne zonden. Ik zal "nooit worden wat anderen zijn."—En waarom niet?

Omdat gij het *nu* nog niet *zijt*?—Ei gaat naar buiten. Aanziet de boomen! Zijn zij op eenen dag tot die hoogte opgegroeid? Is het mogelijk dat alle dwalingen en vooroordeelen bij u op eens worden uitgeroeid? Dat de kracht der zonde en verdorvenheid op eens worde gefnuikt? Ook anderen waren eerst zuigelingen. Houd moed dan. De lust tot vordering in kennis en genade, dien gij in uw hart gevoelt, de weinige vordering reeds gemaakt, hoe gering ook nog, is een zaad door God gestrooid.

Erkent het daarvoor en weest dankbaar. Hij, die het zaad geeft, doet ook den boom daaruit opgroeijen. Houdt dan moed; kweekt het goede, onder opzien tot God, aan. Waakt, bidt en strijd. Hetgeen gij heden niet kunt afdoen, zult gij morgen met versche krachten ondernemen. Daar gij *nu* nog onderligt, zult gij eenmaal en welligt nog eerlang overwinnen.

b. Zien wij op het bestuur van God met *bijzondere menschen*, dan leert ons deze gelijkenis tevens, dat het goddelijke genadewerk, ofschoon het met iets geringe aanvangt, echter niet altijd even klein blijft; doch dat het meer en meer aanwast en eenmaal *groot* moet worden.

Het is dan geen goed teeken, wanneer men in plaats van vorderingen te maken in deugd en Godsvrucht, veeleer achteruit gaat en verflaauwt. Ziet dan toe naar de redenen van uw stilstaan of van uwe vertraging in den strijd tegen de zonde en bidt God om zijnen bijstand, dat gij met nieuwen moed en krachten den strijd weder moogt opvatten (en volstandig blijven ten einde toe).

Vergenoegt u ook niet met de eerste beginselen der kennis; met een altijd dobberend en twijfelend geloof en met een altoos werkeloozen ijver. Neemt geen genoegen in een aanhoudend klagen over kleinheid, geesteloosheid, magteloosheid en doodigheid. Rigt liever onder opzien tot God en onder afsmeeking van zijnen Heiligen Geest, de trage handen en slappe knieën op. Er moet toch van onze zijde gearbeid en gejaagd worden naar de volmaaktheid. Dit is een waar kenmerk van de genade: Die heeft, dien zal gegeven worden.

O, Mijne Geliefden! Wie wij ook zijn mogen: laat ons dit altijd onder het oog houden. Hier beneden

is en blijft alles in ons zelven en in anderen *onvolmaakt*. Dit weten wij. Maar het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Doch ook dit weten wij: Is het mostaardzaad hier eerst klein, het zal eens aan de vruchtbare aarde toevertrouwd, een *boom* zijn. En zoo zal dan ook langs den aangewezen weg van geloof en heiligmaking, hij die hier beneden klein en gering was, groot kunnen worden voor de eeuwigheid.—Amen!

KERSDAG.

"En van stonden aan was er met den engel eene menigte des hemelschen heirlegers, prijzende God en zeggende: Eere *zij* God in de hoogste *hemelen*, en vrede op aarde, in den menschen een welbehagen!"—Luk. ii: 13, 14.

Wij zijn in dit uur te zamen gekomen, om dien juichtoon, die nog nooit op aarde gehoord was, op te vangen. Och deden wij het met gretige ooren, met verblijde en dankbare harten! Och lieten wij ons door zulk een luisterrijk voorbeeld aanmoedigen, om onze stemmen met die juichende hemelbewoners in lofzangen te verheffen tot roem van God en zijnen grooten Zoon: Eere zij God in de hoogste hemelen! vrede op aarde. In de menschen een welbehagen!

Om uwe geheiligde aandacht op de beste wijze gaande te houden, dunkt het mij het voegzaamst te zijn, dat ik

I. Eerst zoo veel noodig is zegge tot opheldering van hetgeen in Lukas verhaal eenige verklaring noodig heeft;

II. En dat ik *dan* met u den veelzeggenden inhoud van dit hemellied wat gezetter overwege.

1.

De gewijde Geschiedschrijver geeft ons

A. Vs. 13 op het verhaal van de verschijning eener groote menigte heerlijke wezens.

a. Hij noemt ze: *eene menigte des hemelschen heirlegers,* en hij verstaat er die voortreffelijke schepsels door, die de Bijbel ons onder den naam van *Engelen* bekend maakt, die Jezus meermalen op aarde verheerlijkt hebben, en die als Godsgezanten en zijne boden gebruikt worden, om de belangen van zijn rijk en volk uit te voeren, en diegenen, die de zaligheid beërven

zullen ten dienste te staan. Zij komen ons hier onder eenen naam voor, die hunne heerlijke waardigheid en verrigtingen aanduidt. Gelijk groote legers uit vele duizenden bestaan en in eene juiste orde tot groote en kloeke daden worden toegerust en aangevoerd onder hunne opperhoofden, zoo zijn de heilige *hemelsche* heerlijke Engelen, het talrijk, tot alles grootsch, wel toegerust heir van den Heer der Heirscharen; zijne troondienaars, die op zijne wenken vliegen; magtige helden, die zijn welbehagen doen.—En gelijk hun getal bij den Profeet Daniel beschreven wordt te zijn duizendmaal duizenden, en tienduizendmaal tienduizenden, om eene onberekende menigte uit te drukken, zoo mogen wij daaruit, dat Lukas hier van eene *menigte des hemelschen heirlegers* gewag maakt, met velen besluiten, welk een aanzienlijk getal van Gods hemelboden tot het statelijk gezantschap zal verwaardigd zijn.

b. En daar *waren er,* of liever kwamen daar, kwamen daarbij van *stonden aan,* terstond of wel onverwacht, *met den Engel,* met dien eenen uitmuntenden Godsbode, door wien de Bethlehemsche herders eerst verwittigd waren van de geboorte des Verlossers. Wanneer bij deze godvruchtige mannen de verwarrende schrik door des Engels luisterrijke verschijning veroorzaakt, veranderd was in verrukkende blijdschap op het hooren van dat heugelijkst nieuws: *Heden is u een Zaligmaker in Davids stad geboren,* wanneer zij nu voorbereid waren, om nog ontzaggelijker vertooning te zien en het hemelsch geluid te hooren, moesten zich geheele scharen van hemelsche Troongeesten met den eersten Boodschapper vereenigen.

c. En wat was hunne verrigting? *Zij prezen God,* zegt Lukas, en *zeiden* dien lofzang, die ons in vs. 14 geboekt staat. Zij hieven uitdrukkelijke lofspraken aan ter eere der Oppermajesteit met luider stemme en blij gejuich; maar of zij dit bij wijze van gezang, of wel van beurtgezang gedaan hebben, wie zal dat zeggen? En wie behoeft ook de vragen, die de menschelijke nieuwsgierigheid hier gedaan heeft, te beantwoorden? Zoo veel kan men met genoegzame zekerheid zeggen, dat alles ingerigt zal zijn geweest tot het oogmerk der bezending, de uitdrukking namelijk van de liefde, de vreugd en den lof van God bij de verhevene

sprekers en de bevordering van de blijdschap der herderen. Met wijs beleid schijnt het gansche lofgezang zoo beknopt, afgebroken en zaakrijk te zijn ingerigt, opdat de gelukkige hoorders het gemakkelijker en vaster in het geheugen konden bewaren en overbrengen. Weshalven het dan ook, even als de lofspraken van Zácharias, Maria, Simeon en Anna, een lofzang of loflied plagt genaamd te worden. Wij zijn ook zoo gelukkig, dat Lukas ons deze schoone hemeltaal geboekt heeft. Die

B. Volgens vs. 14 dus luidde: "Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen." Dan wijl deze lofspraak zoo afgebroken is en in eene nu doode taal zonder scheiding opgeteekend is, is ze zoo verstaanbaar niet meer voor ons als zij voor de Herders was, welke die taal, van welke zich de Engelen zullen bediend hebben, gewoon waren te spreken en voor wien de juiste zin, door de kracht en wijze van der Engelen uitspraak, klaar genoeg bepaald zal zijn geweest. Het is hier van daan, dat de Uitleggers van dit gezang zeer verschillende verklaringen aan hetzelve gegeven hebben, met welker opnoeming en beoordeeling uwe aandacht niet mag opgehouden en vermoeid worden. / Laat mij alleen toe, te zeggen, welk gevoelen mijns achtings het eenvoudigste en het naaste aan de waarheid schijnt te zijn.

a. Ik merk dan, om u dit te beter te doen vatten, vooraf aan:

1. Dat het woordje *en*, hetwelk de eerste uitspraak *Eere zij God in de hoogste hemelen*, met de tweede: *Vrede op aarde*, verbindt, ons aanleiding geeft om te denken, dat deze beide uitspraken in eenen gelijken zin moeten worden opgevat, zoodat als het eene een gelukwensch is, het andere ook voor een gelukwensch moet gehouden worden.

2. Dat wijl ditzelfde woordje niet gevonden wordt tusschen de tweede uitspraak: *vrede op aarde* en de de derde: *In de menschen een welbehagen!* dit ons aanleiding geeft om het geheel in twee en niet in drie deelen te verdeelen. Waarvan het eerste bevat: "*Eere zij God in de hoogste hemelen, Vrede op aarde,*" (te meer wijl het woord *God* in den grondtekst juist in het midden staat) en het tweede: *In de menschen een welbehagen!*

3. Dat het woord, door de onze *vrede* vertaald, eene ruime beteekenis heeft en veel overeenkomt met ons woord *zegen*. *Vrede zij u* is *zegen zij u*. Zoo zegenen wij elkander, d.i., zoo wenschen wij elkander *heil* en *zegen* toe; maar ook *zegenen wij God*. Wij zeggen *God zij gezegend*, God zij *geloofd*, Gode worde *eer toegebragt*, of om het met onzen tekst uit te drukken: *Vrede zij God*! In denzelfden zin zal dit *vrede* te vatten zijn: als in dien blijden uitroep der schaar, die de Heiland kort voor zijnen dood te Jeruzalem onthaalde: *Vrede zij in de hemelen*! *heerlijkheid* (in onzen tekst *eere*) *in de hoogste plaatsen*, Luk. xix: 32), waarvoor Mattheus korter heeft: *Hosanna in de hoogste hemelen* (Hoofdst. xxi: 9).

4. Wanneer men dan het gansche stuk in twee deelen deelt; waarvan het eerste de loftuiting zelve en wel eene loftuiting bevat, en het andere de oorzaak en reden dezer lofspraak; dan kan men het geheel met andere dichterlijke eerbetuigingen aan het Opperwezen vergelijken en uit dezelve gevoegelijk toelichten, b.v. Ps. 149: 1—4; Jes. xlix: 13.

b. Op deze gelegde gronden zal het dan niet moeijelijk zijn de juichende taal der hemelboden wel te vatten.

1. Bepalen wij ons kortelijk bij elk der twee leden.

a. Het eerste zal dan de loftuiting zelve bevatten: "*Eere zij Gode in de hoogste hemelen en vrede*, d.i.: *eere zij Hem op aarde*." Daarmede geven zij dan te kennen, hoe zeer zij het betamend schatten en hartelijk wenschen, ja wilt gij er dit bij doen, het wenschen aankondigen en voorspellen dat den allerhoogsten God, den Vader van onzen Heer Jezus Christus, de eer en de heerlijkheid toegebragt, dat Hij gezegend, geroemd, geprezen worde, eer in den hemel, eer op de aarde; dat de Engelen en gezaligde menschen in de gewesten der onsterfelijkheid zich vereenigen met de bewoners dezer benedenwereld in den roem der Godheid.

b. En waarover? Dat wordt in het 2e lid opgegeven: *In de menschen een welbehagen*! God wordt gezegd niet alleen *dan* een welgevallen in menschen te hebben, wanneer zij zich welgevallig, overeenkomstig zijnen wil gedragen; maar ook, wanneer *Hij* hun voorkomt met zijn gunstbewijzen en toont lust te hebben, zijn genoegen te stellen in aan hen wel te doen. Dat

kon nu meer dan ooit in nadruk gezegd worden, nu God zijnen eigen Zoon niet gespaard, maar Hem ten beste van het vloekwaardig Adamskroost overgegeven had. Dit nu is de stof van der Engelen blijdschap, in wier mond het vooral nadrukkelijk is, als zij zeggen: God heeft in *menschen* welbehagen, alsof zij zeiden: Hij neemt de *Engelen*, onze afvallige natuurgenooten niet aan, maar Abrahams zaad, Adams kroost. Hierover willen zij, dat zich hemel en aarde verheugen en der menschen Ontfermer lof en dank voor worde toegebragt.

2. Het gansche Engelen lied zal dan dezen zin hebben: *Eer zij God in den hemel en op aarde, in menschen is zijn welbehagen;* of met andere woorden: Geloofd zij God van de hemelingen, geprezen zij Hij ook van de aardbewoners, want in menschen heeft Hij zijn welgevallen getoond.

Met welke aandoeningen van de streelendste blijdschap zullen de Bethlehemitische herders dit gejuich hebben aangehoord! Hoe zullen zij nu opgetogen en verrukt hebben gestaan bij dit hemels akkoord! Heeft ooit iemand in de gewesten der sterflijkheid voorsmaak gehad van de verbazing en vreugd, die de verlosten des Lams bij hunne intrede in den hemel hebben zullen, dan hebben het deze godvruchtige veehoeders gehad. Hun gansche leven lang zal het hun in de ooren nageklonken hebben. Het zal hun als de beste aanleiding tot Godverheerlijkende dankzeggingen en gezangen zijn bijgebleven tot aan het uur hunner ontbinding, wanneer zij *hunne* hallelujas met die der Engelen zamenpaarden. Kom aan, laat ons dit herderlijk voorbeeld navolgen en

II.

Den veelzeggenden inhoud van het Engelenlied nu nog eens met gezetter aandacht gade slaan. Bedenken wij *eerst* de stof hunner lofbetuiging: *God heeft zijn welbehagen aan menschen betoond. Dan,* hoe zij daarover zichzelven met al de bewoners des hemels opwekten tot den roem der Algoedheid. *Eere zij God in de hoogste hemelen;* en *eindelijk,* hoe zij ook den mensch

tot dankbaarheid opsporen: *Vrede, eere zij God op aarde!*

A. Zaligste juichstof: *God heeft aan den mensch een welbehagen!* God ontfermt zich over menschen. God toont zijn lust en genoegen om menschen te behouden.

a. God, de hooge, de heerlijke God, de Schepper, de Bestuurder, de Heer van al wat is, laat zich aan geringe menschen, aan zijne schepsels gelegen zijn, die naar Hem niet vragen. God, de Hoogstzalige verblijdt Zich, als Hij ook menschen zalig maakt. God, de Regtvaardige, de Heilige, vindt er zijn behagen in, omdat Hij het middel daarstelt, door hetwelk Hij, zonder Zichzelven te onteeren, genade kan bewijzen en zijn Vaderlijke gunst schenken aan snoode wederspannigen, die niets dan zijnen vloek en toorn verdiend hadden.

b. God heeft aan menschen een welbehagen! Hoe groot! aan menschen—niet aan Engelen die hun beginsel verlaten hebben. Laat de hel grimmen, laat de Duivelen vloeken; zij zijn met eeuwige ketenen tot het oordeel des grooten daags bewaard. Hij neemt Adams zaad en geene duivelen aan. Ja, dat de gezaligde Engelen plaats voor den verlosten mensch maken. Jezus Christus heeft niet der Engelen maar der menschen natuur aangenomen! is niet der Engelen, maar der menschen broeder geworden. Zij zijn zijne dienaars, maar wij zijne bloedverwanten. Door Hem is de mensch met eer en heerlijkheid boven de natuur der Engelen gekroond.

c. Onuitsprekelijk *groot blijk* van goddelijk welbehagen. Alles wat God geven kan, het grootste dat Hij had, dat geeft Hij, zijnen eigen geliefden Zoon. Zoo lief heeft Hij de wereld gehad dat hij dien niet gespaard heeft. Dien Zoon laat Hij uit eene vrouw en onder de wet geboren worden. Dien Zoon brengt Hij onder de verpligting om de wet, den menschen gegeven, te onderhouden. Dien Zoon ontzegt Hij voor eenen tijd het Vaderlijke huis, opdat bastaarden de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. Op dien Zoon doet Hij al onze ongeregtigheden aanloopen: Stelt Hem tot eene betooning zijner regtvaardigheid; zoekt aan Hem de geschondene regten der Godheid te huis. Maakt Hem zonde voor ons, magtigt Hem als

Leeraar, Verlosser en Zaligmaker, opdat wij geregtigheid Gods in Hem zouden zijn. Waarlijk, die God, die Zijnen eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor ons allen heeft overgegeven; hoe zal Hij ons ook niet met Hem alle dingen schenken?

d. Ja, dit alles mag met nadruk een *welbehagen*, een vrij en genadig welbehagen heeten. Noemt het vrij zoo, Engelen! Gij zaagt het, er was niets in ons, dat er God toe bewegen, en uitlokken kon. Wij hebben Hem niet eerst lief gehad, Hij heeft ons uitverkoren naar het welbehagen zijns willens: "Hierin is de liefde, niet dat wij God hebben lief gehad, maar dat hij ons lief gehad heeft en zijn Zoon gezonden heeft tot eene verzoening voor onze zonden," zegt Joh: 1 br: IV: 10. Het plan daartoe was reeds van voor de grondlegging der wereld beraamd, meermalen aangekondigd, maar nu uitgevoerd en niets, geen schuld of bederf zal de voltooijing van dat plan des goddelijken welbehagens kunnen hinderen.

B. En dit, mijne vrienden, is de stof van der *Engelen* gejuich, hierover wekken zij zichzelven met al de hemelbewoners tot den roem der Algoedheid op.

a. Ja, menschen! over uw heil verblijden zich de Engelen. Al wat Gods welbehagen is, dat is ook het hunne, en over de uitvoering van Gods plannen, verblijden zij zich. Zouden zij het dan niet over de grootste en voornaamste in de gansche regering der wereld doen? In dit plan zijn geheimen, in welke zij ook *zelve* nog *begeeren in te zien* (1 Pet. 1 : 12). Evenwel hun volmaakt verstand zag er reeds zoo veel in tot eer van hunnen Schepper, tot opluistering zijner deugden en volkomenheden, dat zij daarover niets anders dan verblijd zijn en den Heer de eer geven kunnen.—De Engelen, die hun beginsel bewaard hebben onderscheiden zich ook daardoor van hunne booze en afvallige natuurgenooten, dat zij menschenvrienden zijn, gaarne menschen helpen en zich verblijden over eenen zondaar die zich bekeert. Zouden wij dan niet juichen nu de mensch behouden werd, de Zaligmaker der wereld te voorschijn kwam?

De Engelen hadden reeds zoo lang met droevige deernis het rampzalig lot aangezien, in welk het menschdom door de verleiding der duivelen gestort was.

Zij hadden zoo menigmalen reeds de uitvoerders moeten zijn van Gods regtvaardigen toorn over het goddeloos nakroost van Adam; zouden zij zich dan niet verblijden, nu Hij geopenbaard werd, die den duivel overwinnen en hem zijn prooi ontrukken zou?

De Engelen hebben eene naauwe betrekking op en zuiveren eerbied voor Christus, die ook hun Hoofd is, wien zij ook aanbidden. Zouden zij dan niet juichen, nu Hij die ook verlangt het voorwerp van der menschen aanbidding te worden, zijn groot werk beginnen zou?

De Engelen hadden zoo menigmalen reeds de komst van den Messias als aanstaande moeten aankondigen; zouden zij zich niet verheugen, nu zij aan de wereld konden zeggen en elkander toejuichen: *Hij is gekomen?* O ja, de Engelen verblijden zich reeds bij voorraad over datgene, dat de menschen nu nog niet eens voor-uitzagen, zij verheugden zich, dat zij in zoo vele gevallen tot eer van den Heer Jezus, tot dienst van hun Opperhoofd en tot heil van hen, die de zaligheid beërven zullen, stonden gebruikt te worden. Is het wonder dan, dat de hemelen weergalmden van het gejuich der Engelen: *Eer zij God, want in de menschen heeft Hij zijn welbehagen?*

b. En wat zou ons beletten te denken, dat als het hemelsch heirleger in het gemeen de hemellingen opwekt om Gode eer te geven, het dan ook daarbij de gezaligde menschen bedoeld heeft en dat ook werkelijk in den hemel, die duizenden, die in de vorige tijden ter heerlijkheid reeds waren ingegaan, thans zich met de Engelenrijen hebben vereenigd, om den roem te vermelden van God in de zending van dien Verlosser, dien zij verwacht, op wien zij gehoopt, dien zij voor het nageslacht afgebeden hadden en door wien zijzelven ook gezaligd waren? Hoe zullen zij zich niet verblijden en God gedankt hebben over het heil hunner medebroederen op de wereld, hunner kinderen en kindskinderen te beurt vallende. Hoe zal een Adam, een Abraham, een Jakob, een Mozes, een David, hoe zullen zoo vele Profeten van den ouden dag te moede geweest zijn? Ik durf mij hier niet inlaten, opdat ik mij niet verdiepe in bespiegelingen, die mogelijk meer fraai dan gegrond zouden kunnen zijn. Zalig! ja driewerf zalig! hij, die verwaardigd zal worden na dezen tijd,

die verheerlijkten in den hemel te ontmoeten en het uit hunnen onsterflijken mond te zullen hooren ! Ook dat zal zaligheid zijn !

c. Laat ons nederdalen en blijven op de aarde, om te zien hoe de menigte van hemelsche Boodschappers ook de menschen aansporen tot dankzegging en lof voor de betooning van het goddelijk welbehagen in hen door het zenden zijns Zoons getoond : *Eer zij Gode op aarde !* Dat raakte de menschen : *Eer zij Gode op aarde !* roepen ons de Engelen toe. Het is, dunkt mij, alsof zij zeggen : Menschen ! verblijdt u ! Jezus is geboren ! menschen ! die verzonken liggen in jammer en ellende : Hij is geboren, die u verlossen en uitredden zal. Adamskinderen ! roemt God ! gij hebt 4000 jaren de rampzalige gevolgen bezuurd van den val uws algemeenen vaders. Maar daar is Hij : de tweede mensch, die herstellen zal, wat de eerste bedorven had. Redelijke schepsels ! prijst uwen Schepper ! naar zijn beeld gevormd, zijt gij verlaagd door de zonde beneden het redelooze vee, en uw lot zou het lot der duivelen zijn ! Maar dankt God ! Hij is gekomen, die de zonde te niet zal doen en u door schuldverzoening en verbetering zal opvoeren tot boven Engelengeluk. / Gods volk ! Israël roemt nu uwen God ! Gij hebt lang genoeg gezucht onder de dienstbaarheid der Wet, haast zoudt gij vrij raken. Hij is gekomen, de Zoon, die u waarlijk vrij zal maken. Menschen ! van alle volken ! Heidenen, Romeinen, Grieken, Barbaren roemt God ! Tot nu toe dwaaldet gij zonder kennis van uw waar heil naar het goeddunken uwer booze harten, vervreemd van de goddelijke gemeenschap. Maar Hij is gekomen, die het onderscheid der volken te niet doen, die de algemeene Leeraar en helper zijn en het gansche huisgezin der menschen bijeenvergaderen zal. Menschen ! die nog niet weet, wat uw waar geluk en wat uw ongeluk uitmaakt, haast zult gij het weten, Jezus zal het u leeren. Ook haast zult gij God danken. Gij volgende eeuwen ! O gij kinderen, die nog niet geboren zijt, gij zult Hem, die dezen nacht in een stal te Betlehem geboren is kunnen noemen uwen Heiland en van Hem juichen dien gij nooit zaagt : *Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven.* Gij gansche aarde ! Juicht den Heere : u, voor u, niet voor ons, is dat kind geboren !

Gij, menschen-kinderen, vereeenigt u met ons en met uwe broederen in den hemel! Niet ons, maar u en hun is deze Zoon, Gods eigen Zoon, gegeven.

III.

Die vermaning, die opwekking raakt ook ons. Het past *ons* vooral God te verheerlijken over de zending Zijns Zoons in de wereld. En hoe zullen wij dat doen? Door drie dingen: 1. Door erkentenis der goddelijke volkomenheden in het zenden van den Zaligmaker der wereld; 2. Door een opregt geloof in Hem; en 3. Door eenen godzaligen wandel.

A. Gij moet u een opgeklaard denkbeeld zoeken te maken van de goddelijke deugden en volkomenheden, die door de zonden waren verdonkerd; maar die de Heer zelf heeft opgeluisterd door de overgift van zijnen Zoon, als daar zijn, zijne wijsheid, trouw, regtvaardigheid, heiligheid, magt, en goedheid. Daartoe moet gij veel letten op Jezus komst in het vleesch en op al dat lijden, dat daarvan een gevolg is geweest; op de hooge oogmerken, die hierdoor in het algemeen voor het menschdom en in het bijzonder voor hen, die in Jezus gelooven, bereikt zijn. Dit, met dien ernst en indruk gedaan, die het gewigt der zaak vordert, dit onder biddend opzien naar het goddelijk geleide van den Heiligen Geest gedaan, zal niet nalaten ons gemoed met eerbiedige dankbaarheid en onzen mond met blijden lof te vervullen; en het zal niet noodig zijn, dat men ons gestadig opwekke, gelijk David zijne Spitsbroeders doen moest: smaakt en ziet dat de Heer goed is.

B. Doch het zal dan ook niet anders kunnen zijn of het andere waarvan ik sprak zal zich in ons binnenste openbaren, *geloof* meen ik, in den Heere Jezus. Wij moeten het er niet bij laten blijven, zoo in het algemeen Gods liefde jegens de menschen te roemen: veel te spreken van de dierbaarheid van Christus, en de grootheid der goddelijke genadegift. Wij verheerlijken den grooten Gever niet regt, zoo lang wij niet dat geschenk, dat de goedertieren God uit vrije genade aan arme zondaren doet, als ook zoodanig uit des Heeren hand, als een genadege-

schenk aannemen ; van Jezus gebruik maken als *onzen* Jezus, *onzen* Zaligmaker, *onzen* Borg, om door Hem geleerd, geregtvaardigd, verbeterd, en geheiligd te worden. Dit gelooven in Jezus, dit aannemen van Hem, geeft eerst dien vrede en blijdschap des gemoeds, die ons tot de ware Godsverheerlijking in staat stelt.

C. Dan, ook dit gevoel des harten, deze uitspraak der tong moet gestaafd worden door eenen regt *godzaligen wandel.* Daarom toch is Jezus zoo dierbaar voor zijne liefhebbers, omdat Hij van de zonde verlost. Daarom schonk God Hem, en die Hem aannemen, nemen Hem ook daartoe aan. Hierin wordt God verheerlijkt, dat zij veel vrucht van goede werken dragen. En zij, die in de zonden blijven, onteeren daardoor *en* den Vader *en* den Zoon *en* den Heiligen Geest.

Dit alles wordt ons duidelijk ontwikkeld in het dierbaar Evangelie, en *op deze wijze* roepen het ons de Engelen toe dat wij *God verheerlijken* zullen.

1. Ja dit raakt ook u ! onbekeerde zondaar ! die tot nog toe den Heer Jezus niet hebt hoog geschat, nooit zoo veel dierbaarheid in Hem zaagt, dat gij God verheerlijktet. Gij wordt in het Evangelie ook nog op dezen dag en dit uur tot dat werk genoodigd van God zelven, tot dat aangenaam en zalig werk, waarin zich de Engelen en de gezaligden verlustigen.

Dat Evangelie verklaart u nog : *God heeft* in en om Christus *in menschen zijn welbehagen.* Daar wordt geene uitzondering gemaakt. Daar wordt niet gezegd in dezen of dien, zoo en zoo behoedanigden, in dezen of dien daartoe uitverkoren, zoo luidt noch der Engelen lied, noch de Evangelie-boodschap. Het is *in menschen,* is Gods welbehagen. Ook nog in u, die tot nog toe geen welgevallen in God of zijne gemeenschap en dienst vondt. Nog heeft de Heer lust, niet in uwen dood, maar in uw leven. Niet in u te straffen, maar in u genade te bewijzen. Niet in uwe volharding in de zonde en het ongeloof, maar in uw geloof en bekeering. Daartoe wordt Christus u nog gepredikt en die prediking als geschonken. Gij hebt dat voorregt in dit land boven andere volken. Gij in uw persoon boven duizenden. Gij die leven moogt boven zoovelen, als met u geleefd hebben en in ongeloof gestorven zijn, en voor welke de dag des welbehagens voor eeuwig ten

einde is. Gij, mensch boven de afgevallen Engelen. Och! hebt dan nu nog medelijden met u zelven! Zoo lief heeft God de wereld, ook u, gehad, dat Hij Zijnen Eeniggeboren Zoon gezonden heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het Eeuwige leven hebbe. Och! dat gij zoo lief u zelven hadt, dat gij zonder tijdverzuim in Jezus geloofdet, het verderf niet moedwillig over uwe zielen haaldet, en uzelven des eeuwigen levens niet onwaardig oordeeldet.

2. Godvruchtigen! Liefhebbers van den Heer Jezus! dit raakt boven alles u. Aan u heeft God niet alleen zijn welbehagen door algemeene weldaden en door de prediking van het Evangelie betoond; maar ook door de vernieuwing uwer harten door den Heiligen Geest. Door het geloof met Christus vereenigd, zijt gij in staat en verpligt uwen God te roemen en het hemelwerk hier te beginnen.

O zalige bezigheid! hoe goed is het u hierbij! Dan, wanneer gij met uw geloofsoog indringt in die heilgeheimen, die ver voor de tijden der eeuwen verborgen, maar nu geopenbaard zijn, dan wordt er eene vreugd in uw hart geboren, meer dan de goddeloozen bij overvloed van aardsche wellust en zinnelijk genot kennen. Ai! laat toch mond en hart meer van den lof des Heeren overvloeijen. Op uw doodbed zult gij u anders het zoo beklagen, dat uw mond zoo weinig sprak ter eere van den eeuwig aanbiddenswaardigen God.—Zijt gij niet het volk, dat zich de Heer geformeerd heeft om zijnen lof te vertellen? De koninklijke priesterschap, moet ze niet *Gods deugden* verkondigen? niet zijne *eer!* de booze wereld spant met de duivelen te zamen om God te onteeren en Jezus te lasteren. Zult gij u met de Engelen vereenigen om God te verheerlijken en zijnen Zoon hulde te doen? Zoudt gij ongeoefend in dat werk in den hemel komen? Ai! Beschouwt toch dit leven als het begin des volgenden! Daar gij het hier laat, zult gij het ginds opvatten.

Gij die God vreest, vereenigt u daarin ook zamen. Niet één Engel kwam hier om God te verheerlijken, maar ras was er eene gansche menigte. Vereenigt gij ook u met elkander. Hoe onderscheiden ook in andere gevoelens, in dit komt gij toch met

elkander overeen. Laat het hier één hart en ééne ziel zijn. Ja vereenigt u in den geest met allen, die Christus aanroepen over de geheele aarde! Laat die gemeenschap der heiligen veel door u in onderlinge zamenkomsten, bij de openbare godsdienstoefeningen, ook aan de Heilige Bondstafel, ja in uw bidvertrek geoefend worden. Zóó kan zich zelfs de strijdende kerk op aarde met de zegepralende in den hemel vereenigen.

Zoekt ook hen, wien het tot nog toe een vreemd werk was, door onderwijs, aanmoedigingen, en voorbeeld op te wekken tot dit zalig werk! Engelen hebben zoo veel liefde tot u, dat zij er u toe opwekken, en zich verblijden als zij het *ons* zien doen; zouden wij onze medemenschen, onze medebroeders daartoe dan niet aansporen, ons hartelijk verheugen en God danken als wij het van hen zien? En zullen wij het niet onze hoogste eer rekenen, daartoe mede te werken? Gij zijt ook Godsengelen, als gij Jezus aankondigt.

Laat u tot dit alles en vooral tot allen Godzaligen en Godverheerlijkenden wandel aanmoedigen, door de herinnering van Jezus grootheid en heerlijkheid, die hier zoo luisterrijk bevestigd is door de aankondiging van een geheel hemelsch heirleger! O, Hij dien alle Engelen Gods aanbidden is het zoo waardig, dat onze tong Hem belijdt, dat alle knieën zich voor Hem buigen.

Laat datzelfde u ook in een ander opzigt bemoedigen. Gij zucht over uw eigen gebrekkig verheerlijken van God. Maar in den hemel wordt het volmaakter gedaan. Hij ook, die bij zijne geboorte zijnen hemelschen glans verborg, doet dien nu schitteren in den hemel. Daar zien zij, die bij Hem zijn, zijn Goddelijk licht en ook gij zult Hem eens zien, (niet meer door geloof en teekenen, maar van aangezigt tot aangezigt.)

Treurt gij, dat Jezus nog van zoo velen miskend en gelasterd wordt en dus God zoo weinig verheerlijkt; verblijdt u: voor het slot der eeuwen zullen er tijden komen, waarin de einden der aarde, Joden en Heidenen zich vereenigen zullen om den versmaden en vervloekten Jezus te aanbidden en

te dienen tot heerlijkheid Gods des Vaders. Bidt dat die tijd haast kome en zegt ook zoo met de Engelen: geheiligd worde uw naam, eere zij Gode op de aarde!

Wordt gij wel eens akelig bij de gedachte aan den vorst der duisternis en aan zijne engelen! Schrikt niet te zeer, het is een overwonnen vijand; hij ligt aan banden, zijn grimmen en brullen vervare u niet. Benijdt hij uw geluk, de Engelen verblijden er zich over; aan hen hebben wij vrienden, die magtiger zijn dan onze helsche vijanden, en zij worden ten dienste uitgezonden van hen, die de zaligheid beërven zullen.

Klaagt gij over uwe lusteloosheid en flaauwheid, onbestendigheid en menigvuldig gebrek in Godsverheerlijking, ziet of er eene bijzondere reden voor zij en zoekt dan dien tegenstand te overwinnen. Klaagt het ook bij den Heer aan. Smeekt om den u verworven en beloofden Geest en zegt: Mijne ziel kleeft aan het stof. Maak mij levendig naar uw woord; open mijnen mond, zoo zal ik uwen lof vertellen.

Laat u ondertusschen door dit gebrek niet te zeer ontmoedigen. Gij zijt menschen en geene Engelen. God eischt van u menschen- en geen Engelen werk. Gij kent nog maar ten deele, *nog en is het eeuwig niet* (Lodest). Doch *hier* zoo goed als gij het *hier* kunt met Gods genade; *daar* zult gij het doen, zoo als gij *dan* zult kunnen. Al doende leert men, en om Christus wil is het gebrekkigste God aangenaam, als of het volmaakt ware. (Iemand zong aldus:)

Seraf, hoort gij naar mijn lied?
Ja, ik zing en schaam 't mij niet.
Zijn mijn toonen dof van klank,
Goed, mijn dank is echter dank.
'k Ben nu stof, maar hoe verblijd,
Denk ik aan een beter tijd.
Als mijn banden zijn geslaakt,
o, Dan zing ik ook volmaakt.

Ja ! dan, dan zal het volmaakte daar zijn.

Hier zult gij u zelven nimmer regt kunnen voldoen ; maar dan, dan zult gij zonder strijd, zonder tegenspraak, zonder vermoeijing of eenigerlei gebrek, in het gezelschap der hemelingen op den hoogsten toon uitgalmen : "*Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de menschen een welbehagen.*

Amen.

DE KRUISELINGEN.

(Lijdenspreek.)

[Paarl, 10 April 1870.]

En een van de kwaaddoeners, die gehangen waren, lasterde Hem, zeggende: Indien gij de Christus zijt, verlos u zelven en ons. Maar de andere, antwoordende, bestrafte hem, zeggende: Vreest gij ook God niet, daar gij in hetzelfde oordeel zijt? en wij toch regtvaardiglijk; want wij ontvangen *straf*, waardig hetgeen wij gedaan hebben; maar deze heeft niets onbehoorlijks gedaan. En hij zeide tot Jezus: Heere, gedenk mijner, als gij in uw Koningrijk zult gekomen zijn. En Jezus zeide tot Hem: Voorwaar zeg ik u: heden zult gij met mij in het paradijs zijn.—Luk. xxiii: 39—43.

Wij ontmoeten hier twee ter dood veroordeelden, hangende elk aan een kruishout, tusschen welke de Heiland in het midden hangt. De een dezer, verhard in de zonde, lastert en tart Christus, op eene honende wijze met de verstokte Joden, die Hem als den valschen Messias mede aan het kruis hadden laten nagelen. De andere, dit hoorende, bestraft zijnen medeschuldige daarover, en brengt hem de billijkheid der straffe, die zij ondergingen, onder het oog; terwijl hij van Jezus erkent, dat hij onschuldig en onverdiend met hen lijdt. Deze betergezinde, schuldbelijdende en in Jezus geloovende kruiseling, beveelt zich daarop zijner barmhartigheid aan, als Hij na dit lijden in heerlijkheid zoude zijn ingegaan. Waarop Jezus hem de dadelijke zaligheid toezegt, zoodra hij dezen kruisdood zou hebben doorgestaan en zijn verheven rijk zoude aanvaarden. Dit geheele tafereel is van meer

dan één zijde voor ons leerzaam. Wij willen dan

I. *Vooreerst* deze geschiedenis overwegen en waar het noodig is, ophelderen, om

II. *Daarop* deze stoffe tot onze leering, vermaning, waarschuwing, en vertroosting aan te wenden.

I.

A. De dag, waarop drie misdadigers de doodstraf zouden hebben moeten ondergaan, was thans aangebroken. Barabbas zou er een van dezen geweest zijn. Maar ten gevalle van het wufte Joodsche volk was hij reeds door den wankelenden Pilatus losgelaten, en Jezus aan de woeste menigte door hem ten prijs gegeven, opdat Hij, onschuldige, in deszelfs plaats, den kruisdood zoude ondergaan. Zoo zocht men dus zijnen hoon te vergrooten, daar men Hem met de misdadigers gelijk schatte. Reeds in den vroegen morgen werd Hij met de beide anderen, wier namen ons niet staan opgeteekend, voor het regthuis van Pilatus, naar de plaatse der strafoefening henengevoerd, door eene groote schare vergezeld wordende. Reeds was men ten drie, d. i., naar onze telling ten, negen ure, op den kruisheuvel Golgotha met de veroordeelden aangekomen. Het is hier, waar wij hen reeds aan het hout hangende zullen gadeslaan.

B. Vestigen wij het oog op elk afzonderlijk.
1. Vooreerst op den kwalijk gezinden,
2. Dan op den betergezinden kwaaddoener, en
3. Eindelijk op Jezus zelven.

1. Wat dan den eersten betreft, daarvan lezen wij in vs. 39 van onzen tekst: *En één van de kwaaddoeners, die gehangen waren, lasterde Hem.* Aan welk eene misdaad deze twee kruiselingen schuldig stonden, wordt ons niet uitdrukkelijk vermeld en is geheel onzeker. Matth. xxvii: 38, 44 en Markus xv: 27, noemen hen wel *moordenaars,* immers naar onze vertaling. Doch uit het oorspronkelijke woord vrijbuiters, roovers, is dit niet blijkbaar. Veeleer hebben wij te denken aan zulke ijveraars der Joodsche vrijheid, die zich in staats-

onlusten aan oproerigheden en rooverijen hadden schuldig gemaakt. Van eenen Barabbas echter wordt ons opzettelijk gezegd, Mark, xv: 7, dat hij in het oproer (te Jeruzalem) eenen *doodslag* begaan had en Luk. xxiii: 19, dat hij om eenen *doodslag* in de gevangenis geworpen was.

Wat hiervan ook zij, zooveel leeren wij de mede-kruiselingen hier kennen, dat beide zeer in geaardheid verschilden, blijkens hun gedrag jegens den Zaligmaker. Ofschoon toch Matth. xxvii: 44 en Mark. xv: 32*b*, het doen voorkomen, als of *beide* den Heer *verweten* en *versmaadden*, leeren wij echter van Lukas, die hiervan een breedvoeriger berigt geeft, dat dit slechts den eenen dezer ongelukkigen moet ten laste gelegd worden. De beide overige Evangelisten de gewone manier van schrijven volgende, en de spotters des Heeren, uit verschillende soorten, of standen van menschen opgevende, verhalen zoo kortelijks, dat zelfs de medegekruisigden Hem niet ongestoord lieten.

In navolging dus eener dolzinnige menigte, welke met de aanzienlijken en soldaten Jezus hoonde, braakt ook deze de schandelijke lastertaal, wie weet, hoe herhaalde keeren en op welk eenen afgrijselijken toon, tegen den zwijgenden en felste doodssmarten lijdenden Jezus uit. Hij schikte zijne lastering naar zijnen toestand: "*Indien gij de Christus zijt*, zoo hooren wij hem hier toesnouwen, *verlos uzelven en ons!*" Hij wil dus met andere woorden zeggen: "Indien gij waarlijk "de beloofde Messias zijt, waarvoor gij u hebt uit-"gegeven, toon dan, dat gij eene hoogere magt "bezit. Bevrijd dan eerst uzelven en daarop ons "uwe lotgenooten. Anders zijt gij te regt voor een "bedrieger en volksverleider te achten."

O welk een laag karakter vertoont zich in dezen rampzaligen! Welk een verhard, verwilderd en ontmenscht natuurgenoot zien wij in dezen zondaar! Hoewel zelf een ellendeling, schimpt hij zijnen lotgenoot Jezus, dien hij toont niet te erkennen en met wiens folteringen hij geen medelijden toont te hebben. Als een man, die allen gevoel van geweten had uitgeschud en zich niet meer stoorde aan God en zijn gebod, wil hij Christus voor eenen dienaar der zonde maken, even alsof Hij moest komen, om

de stoorders der openbare rust in vrijheid te stellen, het regt en de geregtigheid te bestrijden en wanorde in den staat te stichten. Hij eischte dus verlossing van eene welverdiende straf, zonder dat het hart zelf er door vermurwd was. Zoo hoont hij vermetel den Messias zelven en wel op een tijdstip, waarop zelfs veelal de spotlust in het hart der woesten en snoodsten wegkwijnt. Terwijl hij zelf in het midden van de ijselijkheden der doodstraf verkeert en hij binnen weinige uren dit leven zou moeten verlaten; hoe had hij dan niet veeleer dien korten tijd moeten aanwenden om vrede met God te maken? Wie ziet hier niet de onbekeerlijkheid des harten van den zondaar, die zelfs door de geduchtste strafoefeningen niet verbeterd; maar slechts verstokter wordt: die weldra voor den hoogsten Regter rekenschap zou moeten geven; doch omtrent zijnen toestand niet bekommerd is, zijne zonden niet belijdt en Gods genade niet afsmeekt.

Daar hij bijna geene hope mag voeden op een beter leven, wordt hij onverschillig omtrent het lot, dat hem voor eeuwig staat te wachten en dat hij weldra in den mond loopt. Zoo toonde hij zich dus een volslagen booswicht, die als zonder God en godsdienst op deze aarde geleefd hebbende, geene hoop meer kon koesteren op zijne eeuwige behoudenis. Zóó zijne wanhoop en siddering voor het onherroepelijke vonnis, niet meer wetende te stillen, en die nogtans zoekende te verminderen, slaat hij tot een volkomen menschenhaat over; zoekt anderen, tot het laatste levenspunt, nog smarten te veroorzaken en zich tegen God te verzetten. Welk een treurig bewijs van het diep bederf van het menschelijk hart zien wij dan niet in hem? Wie siddert niet voor zulk een lot! Wie moet niet afkeerig zijn van zulk een bitteren wrevel en van zulk eene volslagene halstarrigheid! Daardoor wordt alle edel gevoel in het hart des menschen eindelijk geheel uitgebluscht, die zichzelven tot een onmensch en tot een pest voor de maatschappij verlaagt; want, zoo levende verwaarloost hij de redelijke gaven van het verstand en verstikt het zedelijk gevoel. Zoo kan hij nimmer voldoen aan het oogmerk zijner schepping, vindt geene rust in Gods wet; laat zich door zijne driften besturen, maakt zich tot al het kwaad in staat; ontwent aan de Godsverheer-

lijking en is daardoor voor zichzelven het diepst ongelukkig en wordt een onmededoogend spotter van andere ongelukkigen; ja, zelfs van hen, die met hem in dezelfde onheilen verkeeren. Zulk een moet wel alle menschelijkheid uitgeschud hebben, die zelfs in de uiterste ellende, zijn lotgenoot durft te beleedigen en op het zien van zijne smarten niet wordt verteederd.

2. Van eene tegenovergestelde, van eene meer gunstige zijde doet zich de *andere* kwaaddoener in den tekst aan ons kennen. Daardoor is hij dan ook nog geheel vermurwd, wanneer hij meent in Jezus een medemensch, een deelgenoot in gelijke ellende te beschouwen. Hij draagt nog een medelijdend hart met zich om, en omdat zijne vertwijfeling nog niet geheel daaruit is verbannen, daardoor is hij dan ook nog niet tot het uiterste toppunt van ellende gestegen.

Dezulken, die op een schavot sterven, worden veelal als het uitvaagsel der maatschappij beschouwd, en zoo werden ook gekruisigden en opgehangenen onder Israël voor vervloekten gehouden. Doch hoe ligt kan men zich vergissen in eene ligtvaardige beoordeeling aangaande het hart van zijnen evenmensch. Of zijn er dan niet velen geweest, die door de hand van Regters zijn omgekomen; zelfs met de vaste overtuiging, dat hun vonnis naar regt was; terwijl nogtans die gevonnisden, beter gemoed in zich omdroegen, dan de wreede tyrannen, welken het alles medeliep in de wereld en die op zachte bedden hun leven mogten eindigen! Maar de deugd wordt niet altijd in dit leven beloond; ja, meermalen wordt zij zelfs versmaad en vervolgd en zeer dikwijls (onregtvaardig) onschuldig gestraft. Ook de kwaaddoener, dien wij aan de zijde des Heeren zien hangen, bezat een beter hart in zich dan de onregtvaardige Regters.

Wij zien in hem den opregt *berouwhebbenden zondaar*. Hij had zich wel tegen de wet vergrepen, maar had nog niet *alle* godsdienstig gevoel uitgeschud. Hoort hij zijnen medepligtigen den onschuldigen Lijder bespotten, hij wilde niet met hem mededoen en zoo nieuwe misdaden bij de vorigen voegen. Reeds grieft hem deszelfs taal en snijdt hem door de ziel. Daar hij dezelve innig verfoeit, doet zij hem leed; (meer nog, opdat ik mij eens zoo uitdrukke, dan de nagelen

door zijne handen en voeten.) Zoo zijne eigene vorige snoodheid verfoeijende en betreurende, *bestraft hij* den snooden, Godvergeten en verstokten lasteraar. Hij verheft zich boven de algemeene ergernis aan het kruis van Christus. Nu valt hij zijnen vorigen makker met billijk misnoegen en betamelijke verontwaardiging in de rede met deze woorden : (vs. 40*b*) *Hoe vreest gij ook God niet, daar gij in hetzelfde oordeel zijt* ! Daar gij zoo wel als (deze en) ik dezelfde straf moet verduren, leert gij ook God niet te eerbiedigen. Hij gevoelde dus eerbied voor God en was overtuigd van de nabijheid des Regters. Hij wil tot zijn lotgenoot zeggen : dat andere omstanders met hunne grieven het lijden van dezen vergrooten, laat zich nog eenigzins verklaren, daar zij zelve de rampen niet gevoelen. Hoewel zij dus zich altijd tegen de goddelijke wet der menschlievendheid bezondigen, door zulk een gedrag ; is uwe schuld nogtans te grooter, daar gij reeds op den oever des grafs staat en uwe eigene smarten met den dood zullen eindigen. Juist uwe ongevoeligheid verraadt uwen geringen eerbied voor God.—En zoo hooren wij hem tevens zijne eigene *zonden* en de *billijkheid der straffe* vrijwillig erkennen : *En wij wel regtvaardig*, zegt hij (41*a*), *Want wij ontvangen* straffe *waardig hetgene wij gedaan hebben*. Wat ons aangaat, wij verduren dit vonnis naar verdiensten ; wij ontvangen loon naar onze werken ; de straf, welke door de wet op onze euveldaden gezet is. Indien hij dus geen ootmoedig leedwezen over zijne misdrijven in zich had gevoeld, dan zou hij deze belijdenis niet ongeveinsd hebben afgelegd ; maar veeleer naar de geneigdheid van het bedorven hart zijne gebreken en misdaden verbloemd en verschoond hebben. Maar hoe edel dit nu reeds op zichzelf is, zien wij hem nog een stap verder gaan en hooren wij hem de onschuld openlijk van een lotgenoot belijden tot beschaming der spotters : *Maar deze*, zegt hij 41*b*, tegen welken gij u vergrijpt, *heeft niets onbehoorlijks*, niets strafwaardigs *gedaan* —o, Hoe moest die taal niet de Priesterschare en de Regters, die Jezus als een Godslasteraar veroordeeld hadden, getroffen hebben en het volk, dat Jezus kruisdood op derzelver aanstoken begeerd had, hebben verbrijzeld !—Maar, helaas ! zij bleven even verstokt. Hoe lievenswaardig

komt ons dus deze boetvaardige voor! Hij had ongetwijfeld voorheen van Jezus gehoord; waarschijnlijk wel Hem in persoon hooren preken en zijne leer met wonderen zien bevestigen. Nog nooit had hij van Jezus vernomen dat Hij zich ergens in was te buiten gegaan, noch de openbare rust gestoord, noch eenig mensch schade had toegebragt. Welligt had hij reeds geweten, hoe Pilatus openlijk verklaard had geene schuld in Hem te vinden, en hoe nogtans het wreedaardig: kruis Hem! kruis Hem! tegen den onschuldigen was uitgesproken. Terwijl dus de man ernstig nadenkt over den toestand van Hem, die zich voor den Messias verklaard had en dit vergeleek met zijne onschuld en met de voorspellingen der Profeten, dan kon hij reeds veel overeenkomst tusschen den beloofden Messias, die door lijden moest verheerlijkt worden, en tusschen den voor hem hangenden verbrijzelden opmerken. Hoe het ook zij, dezen kon hij geenszins voor eenen bedrieger houden.

Zelfs thans, wanneer Jezus zich op het uiterste van zijn lijden bevindt, zien wij zijn *geloof* in Hem hier uitblinken. Terwijl de aanschouwers Hem, in wien zij te voren iets bovenmenschelijks bewonderd hadden, lasteren; terwijl hun geloof in Hem aan het wankelen slaat en niemand hunner meer op Hem zijne hope durft bouwen; zoo ontwaart deze berouwhebbende zelfs thans, op het gelaat van den versmaden de Goddelijke kalmte, de rust des gemoeds, stille onderwerping aan Gods wil en den hoogen vrede. Nu vormt hij zich verhevener denkbeelden van zijn persoon en van zijn rijk, dan men doorgaans plagt te doen. Daar hij zelf toch niets meer van een aardsch rijk kon verwachten, zoo hooren wij hem hier niet om eene dadelijke verlossing van het kruis, gelijk zijn makker, maar om hemelsche goederen vragen. Hij vertrouwt, dat den Messias een beter koningrijk bestemd is dan op deze aarde, en daar hij zich vast overtuigd houdt dat zijn eigen ligchaam eerlang op Golgotha, den wormen ter verteering zoude gegeven worden, doch zijne ziel nog zoude blijven bestaan, zoo keert hij het hoofd reeds dadelijk tot Jezus en bidt Hem met vast vertrouwen: (42) "Heere! gedenk mijner, als gij in uw koningrijk zult gekomen zijn." Ofschoon Jezus dus

thans volstrekt geene gedaante scheen te hebben en een zelfde lot met hem te ondergaan; noemt hij nogtans een medegekruisigden zijnen *Heer;* hij ziet in Hem een grooter magt en luister, dan al deszelfs vijanden te zamen aan Hem betoond hadden. Hij houdt zich overtuigd, dat Hij zelfs in de eeuwigheid als hoogste Rigter het lot der zielen zal bepalen en over zijne vijanden zegepralen. En daar hij vertrouwt dat Hij dat koningrijk weldra zal aanvaarden, smeekt hij den Heer, dat Hij ook hem in zijne gunst zal willen gedenken en hem een deelgenoot der edele genoegens maken, die aan zijn rijk verbonden waren. o, Hoe onderscheidt zich dan deze man boven de meesten zijner tijdgenooten, die even als hij konden weten, wat Jezus reeds van zijn Messiasrijk geleerd had; en hoe Hij zijne belijdenis bevestigd had gedurende zijne omwandeling, en hoe Hij die thans met den dood wilde staven. Hij ergert zich dus niet aan het kruishout, waaraan die Koning ten spotte hangt. En welke dwaalbegrippen hij ook nog van deszelfs rijk moge gevormd hebben; zijne bede vloeide voort uit een ongeveinsd hart en juist daarom was zij Gode welgevallig en werd zij door Christus op eene vereerende en vertroostende wijze niet onbeantwoord gelaten. Wat dit antwoord was, zullen wij bij onze

3de Bijzonderheid vernemen, wanneer wij het oog op den Heiland zelven zullen vestigen. Ja, Mijne Hoorders! daar anders een misdadiger, die door het zwaard des geregts gestraft wordt met den dood, nog veeltijds gewoon is het mededoogen bij de omstanders op te wekken, zoo spant hier alle geweld te zamen, om tegen den vlekkeloozen en heiligen Jezus, los te barsten. Niet de beide misdadigers worden bespot; maar men verdenkt hier de reinste onschuld; tergt zijn vertrouwen op God en miskent zijne magt. Die dus geene zonde gekend of gedaan had, zien wij hier als een zondaar voor ons behandeld. Hij hing daar aan het kruis, als een weerlooze, die geene magt scheen te hebben om zichzelven en anderen te kunnen verlossen: met wien het geheel gedaan scheen te wezen: wiens aandenken zijne vijanden meenen voor altijd verfoeijenswaardig te hebben gemaakt. Maar die ten uiterste toe zijne gehoorzaamheid aan zijnen Vader

wilde blijven toonen en de voorspellingen omtrent zijn geweldig sterven alzoo vervullen (Jes. liii). Maar ofschoon ten diepste vernederd, zien wij Hem ook hier met goddelijke grootheid prijken. Terwijl Hij daar hangt onder het folterendste lijden en door een ieder schijnt te zijn verlaten, is Hem zelven de lust nog niet vergaan, om *wel te doen* en te zaligen, wat anders verloren is.

Wij vinden hiervan het bewijs in zijn geduld en vergevensgezindheid.

Wordt Hij bespot, geen verkeerd woord komt over zijne lippen: en in zijn hart woont niet de minste bittterheid of wraak. Veeleer schijnt Hij den smaad des eenen kruiselings niet te hooren. Maar ter naauwernood is aan de andere zijde de bede uit den mond des opregten boetelings gevlogen, of Hij, die zelf troost schijnt te behoeven, snelt dadelijk toe om den behoeftigen en ootmoedigen op te beuren en zelfs meer, veel meer te beloven, dan hij van Hem had afgebeden. Hier toonde Hij zijne heerlijkheid in het vermogen om het *eeuwige leven* te schenken naar zijnen wil. Neen, zijn arm was niet verkort. Hier toonde Hij niet alleen de onschuldige mensch te zijn, wiens werk Gode welgevallig was: maar dat Hij veel meer, Gods eigen Zoon en God is, die zelfs aan het hout der vervloeking hangende, met het vermogen, tevens den *wil* heeft, om zulke weldaden van genade te schenken, als de magtigste Vorst op aarde niet zoude kunnen. En zoo is en was en blijft Hij dezelfde tot in eeuwigheid. De Heiland rigt pas zijn goddelijken blik naar dezen man, of Hij kent de meening en den zin van zijn gebed. Hij kent hem zelven reeds van vroeger dagen. Mogelijk had Hij hem meermalen onder zijne volgelingen mogen tellen. Doch hoe dit zij. De Heer leest in zijn binnenste en ziet, dat zijn hart thans waarlijk zuiver voor Hem klopt en dat zijne woorden die der blanke opregtheid en waarheid waren. Daarom wil Hij dit gebed ook verhooren met dit antwoord: (43). *Voorwaar zeg ik u: Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.* Wanneer de Zaligmaker hier spreekt van het *Paradijs*, dan bedoelt Hij het verblijf der gelukzalige zielen en de staat der zaligheid na den dood; het eeuwige leven in het land van rust en vrede; in

den reinen en zaligen hemel dáár boven; waar geen lijden meer gekend wordt; geene tranen meer vlieten. Het beeld is dus ontleend van den lusthof, waarin onze eerste Voorouders, vóór dat zij de zonde kenden, gelukkig leefden. Dus belooft Christus hem eene altoosdurende en onuitsprekelijke zaligheid. *Daar zult gij*, zegt Hij, *met mij zijn*. Door dit lijden zal ik in die heerlijkheid ingaan, om er nimmermeer gelasterd, of beschimpt te worden. Ik ga u daarin voor en waar ik ben, daar zult ook gij met mijne dienaren zijn, welke ik daaraan zal deelachtig maken. En gij zult daar zijn, niet over vele jaren, ofschoon er nog tijden moeten verloopen, eer ik ten jongsten gerigte zal wederkomen; maar *heden* d. i. van stonden aan; zoodra gij den geest zult hebben uitgeblazen en gij van dit ligchaam der zonde en des doods zult ontdaan zijn. Hoewel anders de gekruisigden dagen achter een aan het kruis den dood kunnen trotseeren, wist Jezus echter, dat Hij zelf spoedig met dezen man deze aarde zoude verlaten: en nogtans kon dit naar menschelijke wijze niet met zekerheid bepaald worden, daar dit alleen van het verzoek der Joden aan Pilatus omtrent de beenbreking afhing (Joh. xix: 31). En tot versterking van des mans geloof, voegt er de Heer nog bij: *Voorwaar ik* zelf *zeg het u*: Ik, wien alle magt wordt gegeven in hemel en op aarde, kan u dit plegtig verzekeren, dat deze belofte aan u zal vervuld worden.

Hoe groot en heerlijk is Jezus dan niet te midden onder het zwaarste lijden, waardoor men zijnen roem geheel zocht te bezwalken en zijnen naam uit te wisschen! Zoo sprak Hij weder ten juisten tijde in korte, doch veelbeteekenende woorden. Zoo toonde Hij, dat Hij zonder geveinsdheid van zich beleden had, de Messias te zijn en dat de beschikking der hemelsche goederen aan Hem was toevertrouwd. Ja zoo toonde Hij, dat zijne vijanden niets over Hem vermogten, tenzij het hun van den Vader vergund werd, en dat Hij waarlijk alle magt had om zichzelven en anderen volkomen te verlossen.

Maar hoe verblijdend en vertroostend zal dan niet deze taal in de ooren hebben geklonken van dien bootsling, daar de Heer hem meer beloofde, dan hij immer had kunnen denken of wenschen?

Hoe zal zij zijn verbrijzeld hart hebben verkwikt! Hoe zal zij zijn overig lijden aan het kruis hebben verzacht, bij het vooruitzigt der zalige toekomst! Want wat was dit lijden, dat welhaast zoude voorbijgaan, in vergelijking van de eeuwigheid! Ja wie weet, hoe verlangend hij nu op grond van deze verzekering, zal hebben uitgezien naar die jongste ure, waarop zijne beenderen welhaast zouden verbroken worden en hij den laatsten snik zoude geven, en waarop zijn geloofsvertrouwen in aanschouwen van die heerlijkheid zoude worden verwisseld.

II.

1. Het eerste, dat ons kan leeren en waarschuwen, is het voorbeeld van den roekeloozen booswicht, die het leven eindigt aan het kruis en den Messias, den grooten Profeet en wonderdoener Gods, durft lasteren: "Indien gij de Christus zijt, verlos uzelven en ons!" Aldus hooren wij hem tegen Jezus uitvaren. Verschrikkelijke taal! Wie ijst niet, die een beter hart in zich omdraagt, op het hooren of onder het lezen van dezelve! Hoe verre kan de mensch zich zelve vergeten! Hoe diep kan hij vallen!

Ach! Als men van het spoor der godsvrucht is afgeweken, of nimmer daarop een voet heeft gezet; als men God en zijn gebod vergeet en vertrapt; als men een leven na dit leven loochent en de gedachte aan eene eeuwige vergelding uit zijn binnenste verbant: als men geenen grond van hoop meer voor zich heeft en tot volslagene wanhoop overslaat; ja als men weldra de eeuwigheid durft in te treden, zonder eenig teeken van waren ootmoed en berouw te geven: o wat is dan de mensch tot verheerlijking van God geschapen! Hoe diep rampzalig voor tijd en eeuwigheid! Hoe velen worden er, helaas! nog onder de Christenen genoemd, die zich als onchristenen geheel aan de zonde verslaven! die eens tot den dood van Christus gedoopt, zich als zijne vijanden en van zijne gemeente gedragen! Zij gewennen zich hoe langer zoo meer aan de dienst der zonde; vinden daarin al hun lust en rampzalig vermaak; bestrijden haar ten laatste niet meer;

worden ten eenen male gevoelloos voor hetgeen heilig en goed is en sterven in hunne zonde. Anderen ziet men ligt op den weg des verderfs vervallen, door eene volslagene onkunde of het voldoen aan hunne zinnelijke genietingen. Daardoor verzuimen zij hunnen korten tijd waar te nemen en onderzoek te doen naar den weg, die ten leven leidt. En daar zij dag aan dag voortleven, zonder ernstig na te denken om de belangen hunner ziel, merken zij het gevaar, dat zij te gemoete gaan niet op en worden volkomene spotters der godsdienst, die zij nooit in hare voortreffelijkheid leerden kennen. Zoo moet de geregtigheid reeds dikwijls de schandelijkste straffen gebruiken om dezulken te beteugelen in hunnen euvelmoed. Maar indien nu de booswicht reeds zoo verre ontaard en verstokt is geworden, dat zelfs de wereldlijke straffe hem niet meer kan verootmoedigen en tot nadenken brengen, wat hoop kan men dan op zijn behoud stellen. Gewis de eeuwige straffen staan hem te duchten.

Spiegelen wij ons aan dezulken en mogten zij ons tot een waarschuwend voorbeeld zijn. Beklagen wij zulke natuurgenooten, ofschoon wij hunne misdaden verfoeijen en zien wij hen zelfs met mededoogen aan, wanneer wij hen tot de strafplaats zien henen voeren.

Er zullen er wel geene in ons midden wezen, die op gelijke wijze, als deze kwaaddoener, den Zaligmaker zullen belasteren of bespotten en zich niet zoo vermetel als zulke onmenschen zullen gedragen. God beware ons allen voor zulk een bestaan! Maar er zullen er wel zijn, die Hem, elk op zijne wijze, versmaden en verwerpen; die zijnen heiligen naam vermetel op hunne lippen nemen; zijne geboden verzuimen en zich tegen de zijnen moedwillig bezondigen; waardoor zij ook evenzeer hunnen Heer in den hemel beleedigen. Zoo worden er, helaas! altijd velen gevonden, die hunne naasten, bijzonder vrome Christenen, lasteren en bespotten. Dit trekt Jezus zich aan. En hoe bederft men zich zelven niet, wanneer men zoo zijn hart verhardt en zich niet om het geestelijke en eeuwige schijnt te bekreunen? Wat ik u bidden mag! Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt! Ziet toe, dat gij geenen geloovigen ergert en uzelven

het gezelschap der gezaligden geheel onwaardig maakt! Angst, wroeging, kwelling en verdriet zoudt gij u zelven reeds in het tegenwoordige leven berokkenen. En de Heer, die nu verre boven de aarde is verheven, is een regtvaardig Regter, die alle dagen toornt en die het kwade niet ongestraft laat.

2. Maar niet minder vruchtbaar in onderwijs is het voorbeeld van den anderen boetvaardigen medekruiseling.

Hij vreesde God. Wij zagen het, hoe hij zijnen medgezel in het kwade daartoe zoekt te bewegen, zoodra hij zelf reeds tot nadenken is gekomen. Hij erkent de billijkheid zijner straffe, terwijl hij reeds zijne misdaad verfoeit en betreurt en verklaart Jezus onschuld. Hoe blinkt hier zijn opregt berouw; zijne hartelijke belijdenis van schuld en zijn volkomen vertrouwen op Jezus uit! Hoe duidelijk zien wij derhalve, dat hij nog niet ten eenen male bedorven is en nog niet voor de eeuwigheid is verloren. Een hartelijk leedwezen over onze zonden is Gode welgevallig. En indien wij onze zonden (opregt) belijden, (de Heer) is getrouw en regtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve en ons reinige van alle ongeregtigheid (1 Joh. 1 : 9)

o, Staan wij naar zulk een ootmoedig berouw, opdat er onder ons vele Tollenaars en Petrussen gevonden worden, en die gevoelens van dezen boetvaardigen kwaaddoener in ons mogen wonen. Bidden wij God daartoe om zijne genade en hulp. Maar aan de andere zijde, stellen wij daarmede niet uit tot ons doodbed. Het is toch geheel onzeker of wij een doodbed zullen hebben en of wij oud zullen worden. Ons leven is zoo wisselvallig. Wij zijn gedurig in gevaar van te sterven. De dagelijksche ondervinding leert het ons met zulke treffende gevallen. (En de Bijbel predikt het ons zoo nadrukkelijk : dat het den mensch gezet is te sterven, en dan voor het oordeel te verschijnen.) Stellen wij dus onze bekeering niet dwaselijk uit. De kruiseling geeft er ons geen regt toe. Wie zegt ons, dat hij niet reeds te voren op den weg der kennis der waarheid geweest is; maar door af te wijken en zich aan de verleiding over te geven, diep is gevallen? Maar al ware ook zijne bekeering op zijn laatste levenseinde geschied; ook dan nog kan het ons niets anders,

dan ootmoed, berouw en geloof leeren. O, maken wij dan onze roeping en verkiezing vast en bedenken wij in tijds, wat tot onzen eeuwigen zielevrede van noode is! Nog is het de welaangename tijd. Nog is het heden de dag van zaligheid! Vragen wij liever den Heer, dat Hij onzer gedenke!

Nog eene opmerking. Wij zien aan, wat voor oogen is. De Heer alleen kent het hart. Een schuldige gekruisigd en nogtans aan hem de zaligheid toegezegd! Hoe zouden wij hem, indien wij hem niet uit dien meer edelen trek kenden, ligtelijk met den anderen veroordeelen. Hoeden wij ons dus voor loszinnige en liefdelooze oordeelvellingen! Wat dikwijls door ons, wegens ons kortzigtig oog, verworpen werd, is niet zelden door God dierbaar geacht. Oordeelen wij dan niet, opdat wij niet met de wereld veroordeeld worden! Want "Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden," spreekt de Heer. Maar wat ons voegt is dit: dat wij toezien, dat wij zelve niet vallen; dat wij mededoogen hebben met ongelukkigen en dat wij voor de gevallenen bidden.—Heere! werk in ons, door Uw Woord en door uwen Geest, eenen Geest van liefde, van zachtmoedigheid en van barmhartigheid, en wees mij zondaar ten allen tijde, en vooral, als ik sterve, genadig! Dit zij onze bede, onze verzuchting, ons dagelijks werk.

3. Er is overig, om van den aan het kruis genagelden en onschuldig lijdenden Jezus te leeren, om onder het lijden en onder het smaden in zijne voetstappen te treden.

Jezus deed niet alleen wel, toen Hij op aarde rondwandelde. Ook aan het kruis is Hij nog met weldoen en zaligen bezig. Hij, gevloekt en gelasterd, zegent en vloekt niet. Hij stort balsem uit in het verbrijzeld en boetvaardig gemoed van eenen ongelukkigen, die zich tot Hem wendt. "Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn!" O, Welk eene magt! Welk eene liefde! Hoe is Hij nog werkzaam tot aan den rand van het graf, ter behoudenis van zondaren! Hoe betoont Hij zich geheel dezelfde die Hij te voren was! Hij offert zich op aan het kruis, opdat wij door zijn sterven zouden leven, en dáár hangende en lijdende vergeet Hij nog zijnen berouwhebbenden en geloovigen

broeder niet! Eerbiedigen wij Hem in zijne aanbiddelijke grootheid. Eeren wij Hem, gelijk wij den Vader eeren. Want ofschoon Hij naar het vleesch een zoon des menschen is en zijn leven eindigt op het hout, Hij is nogtans de Zoon van God en God, die slechts onze natuur aannam en voor ons leed en stierf, om ons te verlossen van den vloek der wet. Juichen wij dan in zijne genade! Wordt onszelven mishandeling aangedaan, dragen wij het dan geduldig en met onderwerping; altijd het oog gevestigd (houdende) op het smadelijke kruishout van Hem, die, zelf de Regtvaardige, *dit alles voor ons onregtvaardigen* wilde verduren.

Zien wij anderen lijden, troosten wij hen en beuren wij hen op met de vertroosting des Evangelies. Of lijden wij met hen, zoo laat ons niet treuren en wankelmoedig zijn, even als zij, die geene hope hebben: maar veel eer met het geloofsoog op Christus met lijdzaamheid loopen de de loopbaan, die ons is voorgesteld. Stichten wij alzoo de een den anderen met leer en voorbeeld! Zoeken wij alzoo voor allen alles te zijn. Eéne ziel te redden van den dood geeft Engelen vreugd en voegt eene parel te meer aan onze kroon. En wanneer wij op het voetspoor van Jezus, op onze reis naar de eeuwigheid, voor onze medemenschen zijn willen, onder vreugd en lijden, onder vóór- en tegenspoed, wat Hij voor de zijnen was en bleef tot zelfs onder het bitterste lijden toe; ook dan zal ons werk Gode en onzen Koning welgevallig wezen. En wanneer wij als zijne opregte en dankbare onderdanen ook ons zelven Gode heilig zoeken voor te stellen door eenen onberispelijken en Godzaligen wandel; dan zal ook ons barmhartigheid geschieden en onze Heer, die nu reeds in alle heerlijkheid regeert, zal ons overvloedig doen deelen in zijne uitnemende gaven. Ja, dan zal ook ons even als den kruiseling, die in Jezus geloofde, ook ons door zijn verzoenend lijden en sterven dat zalige woord in de ooren klinken: Gij zult met mij in het (hemelsche) Paradijs zijn!—Amen!

AVONDSMAALSREDE.

En Thomas antwoordde en zeide tot hem: Mijn Heere en mijn God!—Joh. 20: 28.

I. Gij verwacht van mij niet, Waarde Toehoorders! dat ik u in dezen morgenure de geschiedenis zelve van ons tekstverhaal uitvoerig voorstelle. De tekst is ontleend uit het verhaal van eene merkwaardige verschijning van den Zaligmaker ook aan Thomas, acht dagen nadat Hij aan de andere discipelen zich vertoond had op den dag zijner opstanding.

De diepbedroefde en troostelooze Thomas kon niet gelooven, dat de Heer waarlijk was verrezen. Maar ziet andermaal verschijnt Jezus in hun midden; nadert Thomas en zegt: "Breng uwen vinger hier, en "zie mijne handen, en breng uwe hand, en steek die "in mijne zijde; en zijt niet ongeloovig, maar geloovig." Verbeeldt u zoo gij kunt, de verbazing en de verrukking, welke hij den discipel aanbrengt. Deze ziet Hem niet slechts met de oogen; maar verneemt ook de voorwaarde, met welke hij gezegd had te gelooven (vs. 25). Nu wijken alle bedenkingen, gelijk de nevelen in den morgenstond voor het licht der zon. Hij roept in deze blijde verrassing uit: "Mijn Heer en Mijn God!" Meer kon hij niet spreken. Maar hoe veel gaf hij reeds te kennen! Neen het was geene bloote uitroep van verwondering; maar het was een woord dat Thomas tot zijnen meester zelven rigtte, gelijk de tekst uitdrukkelijk leert en dat ons dus doet zien, hoe hij over Hem dacht. Welke verhevene denkbeelden koesterde hij (nu) voor Hem en hoe naauw zal zich zijne ziel aan Hem verbonden gevoeld hebben? Hij noemt hem (zijnen) *Heer;* dien hij geruimen tijd gevolgd en die hem geleerd had.—

maar ook (zijnen) *God* en kent Hem als zoodanig het deelgenootschap aan de Goddelijke natuur toe, en drukt de betrekking op Hem en de verwachting welke hij zich van Hem koesterde uit door Hem toe te roepen: "Mijn Heer en mijn God!"

Maar over de beteekenis dezer benamingen zal ik niet verder uitwijden, noch ook de waarheid van Thomas verklaring breedvoerig er behandelen; te meer, daar dit in de XIII Zondags afdeeling onzes Heidelbergschen Catechismus opzettelijk geleerd word en u gemakkelijk eene of andere verklaring van de overige Apostelen of den Heer zelven voor den geest brengt.

II. Ik wil liever kortelijk den invloed aantoonen, welken de waarheid van den tekst in dit uur, op onze Avondmaalsviering moet uitoefenen.

1. Zij moet ons met den diepsten eerbied doen naderen tot de tafel des Heeren. Of is niet deze gemoedsgesteldheid betamend in den dienstknecht en onderdaan als hij nadert tot zijnen Heer of Koning? Maar wat zijn aardsche Heeren en Koningen bij Hem, wiens gedachtenis wij heden vieren en aan wiens disch wij weldra verschijnen zullen? Hij is de Heer bij uitnemendheid. Hij is de Heer der Heeren en de Koning der Koningen. Hij is onze Koning en onze Heer; Hij alleen; en die Heer is God. Hij bestond eer de wereld was. Alle dingen zijn door Hem gemaakt en Hij draagt ze door het woord zijner kracht. Ja ook de herstellig van Adams gevallen nakrooost is aan hem opgedragen. Daarom kwam Hij op aarde; daarom leeft Hij nu in den Hemel. Daarom bezit Hij de sleutelen des doods en des grafs en heeft de Vader Hem alle oordeel overgegeven.

O Bedenkt dit bij uwe Avondmaalsviering. Verbant alle oneerbiedigheid voor uwen Heer en uwen God uit uw hart. Het is immers van daar, dat wij wel zonder nadenken of met eenige onverschilligheid tot de tafel des Heeren naderen. Het is van daar, dat wij meer zien op hen, die aanzitten, dan op hem die ons aan zijnen disch ontvangt. Het is van daar, dat sommigen op een weinig eerbiedige wijze verschijnen en de eerste plaats aan de tafel des Heeren trachten te verkrijgen. Broeders en zusters! niet alzoo zij ons bestaan in dezen ure. Maar laat ons ons levendig voor

den geest brengen, wie Hij is, wiens aandenken wij heden vieren. Als wij regt nadenken dat Hij krachtig bewezen is te zijn de Zoon van God uit de opstanding der dooden en dat God Hem tot een Heer en Christus gesteld heeft, als de gedachte aan deze goddelijke grootheid en aan zijne betrekking tot ons, ons geheel doordringt, dan kan het niet anders, of de diepste eerbeid zal in onze harten wonen en ons naderen tot, ons aanzitten aan en ons verlaten van de tafel zal ter verheerlijking van den Zaligmaker en tot onderlinge stichting, van deze eerbiedige stemming onzes gemoeds de kennelijkste blijken opleveren.

2. Doch niet alleen dit, maar wij moeten dan ook met *opregtheid* aan de tafel des Heeren gaan. Ja dat moeten wij. Want hoe zal toch de dienaar zijnen Heer welgevallig zijn als hij Hem niet dan uitwendig vereert (en in zijn hart afkeerig van Hem is ?). Dat dan ook ons hart opregt zij voor onzen Heer. Laat ons Hem waardig erkennen voor hetgeen Hij is ; laat ons Hem van harte liefhebben, van harte zijne bevelen opvolgen en zijne voetstappen drukken ! Als wij aanzitten aan zijne tafel, dan belijden wij, dat dit ons bestaan en dat dat onze keuze is. En is zij dat niet, dan huichelen wij ; dan meenen wij niet, wat wij met onze daden betuigen ; dan zoeken wij onzen Heer, dan zoeken wij onze medechristenen, en onszelven te misleiden en te bedriegen. Maar wat spreek ik van den Heer te bedriegen ? Neen dat kunnen wij niet, want Hij is tevens onze *God*. En gelijk Hij wist, toen Hij omwandelde op aarde, wat in den mensch was, dat weet Hij ook nu, nu Hij verheerlijkt is in den hemel. Hij kent aller zin en keus. Hij doorgrondt onze gedachten ; Hij slaat ons gade op alle paden, en komt eenmaal om als Herder de schapen te scheiden van de bokken, en een iegelijk te vergelden naar zijne werken. Denkt dit toch in dienaars der zonde en der begeerte ! Indien gij aan Hem uw hart niet gegeven hebt ; indien het genot van het goed dezer aarde de eerste plaats in uw hart bekleedt ; indien gij de wellusten liever wilt blijven dienen ; gij moogt dan al de tafel des Heeren naderen om uwe medemenschen te bedriegen en te vrijer in uwe zonden voort te leven ; neen, de viering van het heilig Avondmaal zoude u niet baten ; maar zoude

tegen u getuigen in den dag des oordeels. Wie wij dan ook zijn, laat ons allen deze waarheid levendig voor den geest houden, opdat wij nogmaals onszelven ernstig beproeven en alle dubbelzinnigheid afleggende, met opregtheid aan de tafel des Heeren verschijnen. Opdat wij op de vragen: "gelooft gij dat: hebt gij "mij lief; wilt gij voor mij leven?" In waarheid kunnen antwoorden: "Ik geloof Heere, kom mijne onge-"loovigheid te hulpe; Heere gij weet alle dingen, gij "weet dat ik u lief heb, en dat het de keuze en de lust "mijns harten is u te dienen, uwen wil te volbrengen, "en uwe voetstappen te drukken."

3. Of zal de gedachte aan deze waarheid ons terughouden van de tafel des Heeren? Neen zij zal ons in de 3de plaats veeleer opwekken, om met vrijmoedigheid tot dezelve te naderen.

Want is Christus onze Heer, en heeft Hij bevolen: "Doet dat tot Mijne gedachtenis!" dan zouden wij ons schuldig maken aan ongehoorzaamheid, als wij terugbleven; Al doen wij dat uit menschelijke beginselen, die ons edel voorkomen. En is Hij onze God, dan moeten wij ook het bevel volbrengen, dat Hij ons gaf in den laatsten avond van Zijn aardsche leven. Het is zoo. Hij tot wiens disch wij naderen is de vlekkeloos Heilige, gelijk God vlekkeloos heilig is. Maar Hij is tevens, gelijk God de liefde zelve is, een barmhartig en genadig Heer. Toen Hij omwandelde op aarde, was het Zijne lust en grootste vreugde op te zoeken en te zaligen, wat verloren was en nog zoodanig is Hij nu gesteld, nu Hij leeft in den hemel.—Het is zoo: wij zijn zondaren; diep verdorvene strafwaardige zondaren! Maar als zoodanigen kende Hij ons toen Hij voor ons stierf op Golgotha; als zoodanigen kende Hij ons, toen Hij ons liet noodigen aan Zijne tafel en het was en is zijne begeerte, niet om regtvaardigen, maar zondaars te roepen tot bekeering, om dezen van verderf en dood in eeuwigheid te redden en tot Gods kinderen aan te nemen. Wat buigt gij u dan neder zondaars en zondaressen!

Jezus Christus wil ons aannemen, niet om ons geloof en onze werken, maar omdat Hij rijk is in genade en barmhartigheid. En als wij ons zelven als zondaars voor God erkennen, dan worden wij eerst vatbaar voor

het genot van datgene wat Hij ons aanbiedt; dan kunnen wij ook vetrouwen dat *wij* door Hem bedoeld en geroepen worden. Broeders en Zusters! laat ons allen dat gelooven, en terwijl wij met diepen ootmoed onze zonden betreuren, nogthans met dat geloof vervuld tot de tafel des Heeren naderen in eenvoudigheid des harten, in gehoorzaamheid aan zijne bevelen en in het vertrouwen op zijne belofte: "Komt tot mij, gij "allen die vermoeid en belast zijt, en ik zal u rust "geven! Wie tot mij mij komt, ik zal hem geenszins "uitwerpen."

4. Nog eens, Hij, wiens gedachtenis wij vieren willen is onze Heer en God, dat moet ons in de vierde plaats opwekken, om met *ware dankbaarheid* te naderen.

Broeders en Zusters! Hoe meer wij dit indenken, hoe meer wij den onnaspeurlijken rijkdom zijner genade zullen inzien en ons gedrongen gevoelen, met den Apostel te erkennen: Hier is eene liefde, die alle kennis te boven gaat. Ofschoon in de gestaltenis Gods zijnde, heeft Hij niet geaarzeld, op aarde te komen en de gestalte van eenen mensch, ja, van eenen dienstknecht aan te nemen, om daar allerlei ontberingen en beleedigingen te ondergaan; en, vervolgens zelfs gehoorzaam te worden tot den dood, ja, tot den kruisdood. En dat alles, om door zijn lijden voor ons, ons zich te heiligen; om onze Heer en medelijdende Hoogepriester te kunnen zijn en door zijne almagt en weldadige heerschappij ons heil te bearbeiden naar onze behoefte; dat alles, om ons voor het genot van den hemel op te kweeken en te vormen; om ons eens in het huis van zijnen Vader in te brengen; en als verloste onderdanen in zijne vreugde en heerlijkheid eeuwig te doen deelen.

Wat dunkt u, Broeders en Zusters! als wij dat vereenigd ons voor den geest brengen; als wij ernstig nadenken, wie Hij voor ons is en hoe Hij ons aan het Avondmaal wordt voorgesteld, kan het dan anders, of wij moeten ons den duren prijs, voor welken wij gekocht zijn, diep en levendig beseffen en ons opgewekt en gedrongen gevoelen, om met ware dankbaarheid dus aan de tafel des Heeren aan te zitten om dus aan den Redder onzer zielen te gedenken.

5. Eindelijk, Hij, wiens gedachtenis wij aan het Heilige Avondmaal vieren, is onze Heer en God; dat

moet ons, ons in Hem doen *verheugen* met eene heerlijke en onuitsprekelijke vreugde. Of zal niet de dienaar zich verblijden, als Hij eenen Heer bezit, die in al zijne nooden kan en wil voorzien? Zal niet de onderdaan zich verheugen, als hij eenen Koning heeft, die hem verlossen wil van al zijne vijanden en hem waarlijk gelukkig wil maken? En zouden wij ons dan niet verheugen?—Broeders en Zusters! groot en vele zijn onze behoeften; maar de Heer, wiens wij zijn, kent ze allen; en Hij kan en wil ze vervullen. Want, Hij is de Alwetende, de Almagtige, de Barmhartige en onwankelbaar Getrouwe. O, Hoe gelukkig, dat wij onder zijn bestuur zijn! dat wij onder de leiding van zulk eenen Heer staan! Hoe gelukkig, dat wij zulk eenen Zaligmaker hebben! Nu weten wij, dat wij eenen volkomen Redder bezitten, die ons vertrouwen volkomen waardig is; en dat Hij ons verlost heeft door Zijn bloed. Nu kunnen wij ons verzekerd houden, dat wij aan Zijne hand en door de hulp van Zijnen geest in den strijd der zonde, eens de volkomene overwinning zullen behalen. Nu staat het vast, dat het ons aan licht, aan kracht, aan opbeuring, noch aan vertroosting zal ontbreken; dat wij naar het beste plan opgevoed en gevormd worden voor de eeuwigheid en dat alles ons ten goede zal medewerken. Nu is er geen twijfel, of wij zullen Hem volgende en in zijne dienst volhardende tot het einde, ja, zelfs over dood en graf, door Hem gelukkig leven en eeuwig zijn waar Hij is. Broeders en Zusters! komt naderen wij dan met die gemoedsstemming tot Zijne tafel. Sterken wij daar ons geloof; brengen wij ons daar voor den geest, wat Hij voor ons zwakke, schuldige stervelingen gedaan heeft, wat Hij voor ons was, is en zijn zal in eeuwigheid, en nemen wij Hem daar bij vernieuwing als onzen Zaligmaker aan. Dan zullen wij ons op nieuw verheugen in Hem en in Zijne heerschappij met de beste vreugde; dan zullen wij het hobbeligste pad moedig bewandelen; dan zullen wij ons over zijne wederkomst verblijden en hier reeds den voorsmaak genieten van die zaligheid, welke aan gindsche zijde des grafs zal voltooid worden en welke onze vrome in den Heer ontslapene vrienden nu reeds daar boven genieten mogen.—Amen.

NABETRACHTING OP HET HEILIG AVONDMAAL.

Wij dan, geregtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.—Rom. v: 1.

Mij dacht het zou Ulieden niet onaangenaam zijn, eens iets van den vrede te hooren; wij hooren dagelijks zoo veel van oorlog en verwoesting, van ziekten en dood. Allerlei ontzettende gebeurtenissen vervullen onze harten met vrees en zouden welligt ons geheel neerslagtig maken. Ik wil nu uwe aandacht eens van al de wereldsche onrust en verwarring aftrekken en dezelve bepalen bij aangename zaken. Ik wil u eens aanwijzen, hoe wij in het midden van den oorlog en besmettelijke ziekten vrede kunnen genieten. Ik werd daartoe nu bijzonder opgewekt, omdat wij voor acht dagen het Heilig Avondmaal vierden en gedachten aan den dood van onzen Heer Jezus Christus, door welken die vrede gemaakt is. Onze tekst, gelijk gij vanzelven bemerkt, zal hiertoe zeer geschikt zijn.—Ik zal

I. *Eerst* iets tot verklaring van denzelven aanmerken. En

II. *Dan* de zaken zelven nader overwegen.

I.

Nadat Paulus in het voorgaande hoofdstuk den waren aard van de Evangelie-leer voorgesteld en bevestigd had, begint hij met dit hoofdstuk de heerlijke voordeelen, welke het geloof aan deze leer aanbrengt, aan te prijzen en daaruit de zekerheid van den heilstaat der Christenen af te leiden. Volgens het voorstel van den Apostel kwam de Evangelie-leer hier op neer, dat, daar

alle menschen gezondigd hebben en niets in hun is, waarop zij voor God zich zouden kunnen beroemen, God nu een weg geopend heeft, waar langs zij om niet, zonder dat eenige verdiensten in aanmerking komen, alleen uit genade door de verlossing, die Jezus Christus door zijnen dood te weeg gebragt heeft, regtvaardig verklaard worden, en dat deze regtvaardiging, deze vrijverklaring van de schuld en straf der zonde aan allen, die gelooven, ten deel valt.

De noodzakelijkheid van zulk eene regtvaardiging uit het geloof in het breede aangetoond en uit het voorbeeld van Abraham en eenige uitspraken van David bevestigd hebbende, begint nu de Apostel met ons hoofdstuk het groot geluk, dat daardoor aan de geloovigen te beurt valt, te verheffen.

In de eerste plaats roemt hij hun geluk, daar zij hierdoor vrede met God genieten. Wij dan, dus schrijft hij in het eerste vers, *wij dan*, wie wij ook zijn mogen, *geregtvaardigd zijnde uit het geloof*; wij dan, door het geloof in Jezus Christus vrij verklaard zijnde van de straf der zonde, *hebben vrede bij*, of *met God*, d. i., wij genieten vrede of vriendschap met God: wij hebben dan niet meer van Gods regtvaardigheid te duchten; maar kunnen verzekerd zijn, dat Hij ons genegen is; dat Hij ons, in plaats van te straffen, als een Vriend en Weldoener alles goeds schenken zal. En dezen vrede met God hebben wij *door onzen Heer Jezus Christus*; wij hebben dien aan den dood van Jezus Christus te danken. Want hierop ziet de Apostel, gelijk wij uit het 9de en 10de vers leeren.

Na dit eene bewijs van de gelukzaligheid der Christenen door het geloof, gaat de Apostel voort in de volgende verzen met nog andere zegeningen op te noemen. Dan, ik zal daarvan thans niet spreken, wijl dit ééne ons overvloedige stof tot aangename overdenking geven zal.

II.

Ik wil daarom terstond overgaan om de zaken, in onzen tekst vervat, wat nader te beschouwen.—Drie stukken verdienen onze aandachtige overweging: 1. Een Christen heeft vrede met God. 2. Die vrede is

door Jezus Christus gemaakt, en eindelijk ten 3. Die vrede wordt verkregen door het geloof.

Het groot aanbelang van deze zaken zal, hoop ik, in staat zijn om uwe aandacht gaande te houden. Ach! dat de Heer Jezus Christus onze harten opene, opdat wij gesticht, vertroost en verblijd worden door Zijn Evangelie.

A. Een Christen heeft vrede met God. Dit is het eerste stuk dat ons de Apostel leert. Vrede, vriendschap met God! o, Welk een aangenaam Woord! Welk een zalig voorregt! Waar zal ik woorden vinden, om u de waardij, de zaligheid van zulk eenen staat te beschrijven en te doen gevoelen?—Vrede: het genoeglijkste, het beste deel van een mensch op aarde! Het leven van dit leven! Vrede, vriendschap met God! O, dit gaat alle begrip te boven. Er bestaan in de menschelijke taal geene woorden, om het gevoel van denzelven aan anderen mede te deelen.—Maar

Komt, laat mij eens beproeven om u er eenig denkbeeld van te geven. Stellen wij ons eens voor: wie dezen vrede genieten? met wien zij denzelven hebben? en welke de eigenschappen en gevolgen van dezen vrede zijn?

a. Het zijn menschen, nietige, zondige, strafwaardige schepselen, die dezen vrede genieten; welker toestand van natuur rampzalig is, daar zij in vijandschap met God leven en door hunne boosheid en zonde zich voor het eindeloos verderf rijp maken.—Het zijn zulken, op welke kan toegepast worden, hetgeen wij in het 1ste, 2de en 3de hoofdstuk leeren, waarvan ik alleen maar het 3de hoofdstuk, vs. 10—18 u voorlezen zal: "Daar is niemand regtvaardig, ook niet één. (11) "Er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die "waarlijk God zoekt en dient. Allen zijn zij afge- "weken, te zamen zijn zij onnut geworden, allen te "zamen verdorven; er is niemand, die goed doet, nie- "mand beoefent deugd of menschlievendheid, ook niet "tot één toe. (13) Hunne keel is een geopend graf; "met hunne tongen plegen zij bedrog, spreken zij "valschheid; slangen-venijn, adderen vergift is onder "hunne lippen; (14) Hun mond vloeit over van ver- "vloekingen en bittere verwenschingen; (15) Hunne "voeten zijn snel om bloed te vergieten; (16) Vernie-

"ling en ellendigheid is in hunne wegen; anderen te "verdrukken en in ellende te storten is hunne handel- "wijs en bedoeling; (17) Den weg van vrede en "gelukzaligheid kennen zij niet; (18) God en zijnen "vrede en eerbied houden zij niet voor oogen."— Menschen van zulke bederven beginselen, van zulke booze zeden, die niet dan onrust, kommer en verdriet in de wereld zich op den hals halen, die geene andere dan verschrikkelijke uitzigten in de eeuwigheid kunnen hebben; die niet dan met schrik en wanhoop aan den regtvaardigen Regter der aarde kunnen denken, in welker ooren reeds het ontzettend vonnis klinkt: "Gaat weg van mij, gij vervloekten in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is." Zulken zijn het, die dezen vrede genieten.

Gevoelt gij niet reeds, Mijne Vrienden! Welk een onuitsprekelijk voorregt, dit is, van de duisternis tot het vrolijk licht, uit de hel in een Paradijs te komen! O welk eene groote zaligheid is dit reeds! Maar nog sterker moet gij dit gevoelen,

b. Als gij u in de 2de plaats voorstelt, met wien zij dezen vrede hebben? Het is een vrede, het is een vriendschap met God! Vrede en vriendschap op aarde met de menschen, o welk een genoegen, welk een zalig voorregt is dit niet reeds! Welk eene stille rust, welk eene blijdschap en vrolijkheid, welk eene aangename veiligheid! Welk een gezegende voorspoed en bloei verspreidt de vrede op aarde, de vrede met menschen niet? Maar wat komt deze vrede bij den vrede en vriendschap met God? Met God, den oneindigen Opperheer, den Schepper en Onderhouder, den Regeerder en Regter der gansche wereld? Wat mogen wij niet verwachten van eenen vrede en vriendschap van den Almagtige, in wiens hand alle schepselen zijn, zonder wiens wil niemand zich roeren, noch bewegen kan, bij Wien al de volken der aarde ijdelheid zijn, minder dan een stofje aan de weegschaal! Wat mogen wij verwachten van eenen vrede en vriendschap met den alleen wijzen, alwetenden, alomtegenwoordigen God? die al onze nooden kent, al onze gevaren ziet, aan alle plaatsen ter onzer hulpe tegenwoordig is? Wat mogen wij verwachten van eenen vrede en vriendschap met den barmhartigen, getrouwen God en Vader van onzen

Heer Jezus Christus, die onze zwakheden kent, die altijd dezelfde is en niet laat varen het werk Zijner handen! In de daad van zulk eenen vrede kunnen wij ons geene te hooge denkbeelden vormen. Gij zult dit eerst regt beseffen, Mijne Vrienden!

c. Als wij in de 3de plaats de eigenschappen en gevolgen van dezen vrede wat nader beschouwen en ons dezelve voorstellen als een heilzamen en bestendigen vrede.

a. De vrede met God is een heilzame en voordeelige vrede.

1. Wanneer een mensch vrede en vriendschap heeft met God, dan wordt hij bevrijd van onrust in zijn hart, van kommer en angst. Zoolang wij als het ware in opstand zijn tegen God; zoolang wij God als onzen regtvaardigen Regter moeten aanmerken, dan hebben wij geene rust, ons hart veroordeelt ons. In alle rampen en tegenspoeden zien wij de straffende hand van eenen heiligen God, die de werkers der ongeregtigheid niet kan gedoogen. En schoon wij al voor het uitwendige ons in aangename omstandigheden bevinden, zoodra wij weer aan God denken, zoodra wij onze misslagen ons herinneren, is alle vreugd ons benomen; maar hebben wij vrede en vriendschap met God, dan gevoelen wij rust en vrede in onze harten; dan kunnen wij zingen en roemen in de verdrukkingen: Gij hebt mij vreugd in mijn hart gegeven, meer dan den goddelooze ten tijde wanneer zijn koorn en most vermenigvuldigen.

2. Wanneer wij vrede met God hebben dan zijn wij bevrijd van schade aan onze ziel, van de straf en verdoemenis. Is God ons genegen dan is er geene verdoemenis meer voor ons. Want wie zou beschuldiging inbrengen tegen de geliefden Gods? God is het, die regtvaardig maakt, wie zou dan verdoemen? Christus is het die voor ons gestorven is, ja dat meer is, die ook ter regterhand Gods zit, die ook voor ons bidt.

3. Vrede met God geeft ons vrijmoedigheid in het gebed tot Hem. Wij naderen tot onzen Vriend en Weldoener. Wij mogen dan al biddende denken: Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn, die ook Zijnen eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem

voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken ?

4. Vrede en vriendschap met God boezemt ons een vast vertrouwen in op zijne hulp en uitredding in den nood. Onze Vriend, dat mogen wij denken, zal ons niet begeven of verlaten ; menschen, alle dingen zullen ons medewerken ten goede, en zoo kunnen wij dan zingen :

In de grootste smarten,
Blijven onze harten,
In den Heer gerust:
'k Zal Hem nooit vergeten;
Hem mijn Helper heeten,
Al mijn hoop en lust.

5. Een 5de gevolg van dien vrede en vriendschap met God is, dat wij ook den vrede zoeken met elkander. Als de vrede en vriendschap van God onze harten verkwikt, o dan kunnen wij niet in onrust en twist met elkander leven ; maar dan jagen wij den vrede na en de heiligmaking, zonder welke niemand den Heer zien en zijne gunst genieten zal ; wij vergeten dan alle beleedigingen en denken : Indien God ons alzoo lief gehad heeft, dan zijn wij ook schuldig elkander lief te hebben.

Ziet, zoo aangenaam en zoo heilzaam is de vriendschap met God en nog hooger rijst derzelver waarde daar dezelve

6. Zoo bestendig is. Aardsche vrede wordt al ligt gebroken. De grond van dezelve is niet zelden eigenbelang, toevallige omstandigheden berooven ons van denzelven ; maar geheel anders is het met den vrede en de vriendschap van God. Liefde, zuivere liefde lag den grond tot denzelve, eene liefde, zoo oneindig, dat God Zijnen eigen Zoon overgaf tot eene verzoening voor onze zonden. Deze vrede is ook boven het bereik van alle booze aanslagen, van nijdige, heerschzuchtige schepselen. Hoe veel onrust, hoe veel verwarring, hoe veel twist en tweedragt er dan ook op de aarde onder de menschen mogen woeden, de vrede met God blijft ongestoord ;—welke verwoestingen de oorlog, ziekten en dood onder de menschen mogen aanrigten ; hoe veel haat er onder hen heersche ; hoe ook de liefde en vriendschap van velen moge verkoelen, de vrede en vriendschap met God houdt stand. Ja, wij kunnen

verzekerd zijn, dat noch dood, noch leven, noch overheden, noch magten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hemel, noch hel, noch eenig ander schepsel ons zal scheiden van de liefde, van den vrede en de vriendschap met God: Bij Hem toch is geene verandering of schaduw van omkeering.

De vrede en vriendschap met God verduurt de eeuwen en zal gevolgd worden van eene onuitsprekelijke zaligheid in den hemel, welke de Heer beloofd heeft dengenen, die Hem liefhebben. Ja dan zal het regte genot van den vrede met God eerst gesmaakt worden, wanneer wij God zullen zien, wanneer alle tranen van de oogen zullen worden afgedroogd en wij zullen ingaan in de rust en vreugde van onzen Heer.

O hoe zalig is hij, die dezen vrede geniet! Voelt gij uw hart niet getroffen, Mijne Vrienden!—Voelt gij u niet opgewekt om God al zingende te looven, dat Hij zoo groote zaligheid aan arme zondaren schenken wil?

B. Aan wie denkt gij, dat een christen dezen zoo heilzamen vrede met God te danken heeft? Het is onze Heer Jezus Christus, die dezen vrede gemaakt en verworven heeft. Wij hebben vrede met God door onzen Heer Jezus Christus.

Wij arme zondige menschen hadden de straf van den regtvaardigen God verdiend, en Hij, de Heilige, regtvaardige Opperheer, kon den strafschuldigen mensch zonder betooning van zijne regtvaardigheid, zonder handhaving van zijn gezag niet verlossen en zaligmaken. Maar hetgeen wij niet konden doen, heeft Jezus Christus gedaan. God heeft Jezus Christus behandeld als een zondaar in onze plaats, opdat wij voor Hem zouden regtvaardig zijn.

Jezus Christus, die het zich geenen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn, heeft zichzelven vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den menschen gelijk geworden; en in gedaante gevonden als een mensch, heeft Hij zich zelven vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises." (Phil. 2 : 6—8). Veel, zeer veel heeft het onzen Heer Jezus gekost om ons tot God weder te brengen!

Wij hebben van dit lijden en sterven van den Heer Jezus Christus voor weinige dagen gedachtenis gevierd, het gebroken brood en de uitgegoten wijn stelden ons voor oogen dat bitter lijden en sterven van den Zaligmaker.

Hoe oneindig veel verpligting hebben wij dan niet aan den Heer Jezus! Komt looven wij den Heer, die ons leven verlost heeft van het verderf, zingende: "Het Lam dat geslagt is, is waardig te ontvangen de eer, de heerlijkheid en dankzegging tot in alle eeuwigheid."

Verlangt gij niet ook in dien zaligen vrede met God door Jezus Christus te deelen?

C. Onze tekst leert ons het middel kennen; de vrede is met God een gevolg van het geloof aan het Evangelie: Wij dan, geregtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede met God, door onzen Heer Jezus Christus.

Het geloof is het eenige middel om in den vrede en de vriendschap met God te deelen. Door het geloof omhelzen wij de beloften van het Evangelie en houden dus God voor onzen genadigen Vader in Jezus Christus.

Zoo lang wij niet gelooven, zijn wij nog in vijandschap tegen God, en hoe zouden wij dan in den vrede met hem kunnen deelen? Dit geloof intusschen is geene belijdenis met den mond, maar het geloof des harten, waardoor wij vertrouwen, dat ook ons genade, vrede en zaligheid uit genade door Jezus Christus geschonken is. Ziet daar het middel om vrede en vriendschap met God te genieten.

III.

Wat dunkt u, is dat niet eene groote genade Gods, dat aan ons vrede verkondigd wordt? Onder al de onrust in de wereld kunnen wij dan nog een aangenamen en bestendigen vrede genieten, een vrede met God. Vindt gij dat nu regt troostrijk in dezen tijd, waarin wij van zoo vele onheilen hooren, zooveel onrust ondervinden? o Wie onderscheidt ons! Er zijn zoo vele menschen, die dit voorregt missen, niet alleen Heidenen, maar ook onze mede christenen;

—hoe velen mogelijk ook onder ons, die zich moedwillig onttrokken aan het H. Avondmaal des Heeren, ontwijkende daardoor Hem, die hun den zaligsten vrede met zich aanbood, om hen op te leiden tot die onvergelijkelijke genoegens, welke in zijne gemeenschap te genieten zijn? Of hoe velen mogelijk, naderden die gewijde tafel, aanschouwden die beweeglijke teekenen, en ontvingen die dierbare panden, zonder nadenken, zonder gevoel, zonder eenige aandoening over de liefde van God en over de genade van Jezus Christus? Zonder eenige zucht om voortaan voor dien Heiland te leven, die voor ons heeft willen sterven, en door zijne kracht de kluisters dier zonden te verbreken, welke Hem, dien redder onzer zielen, een zoo zwaar lijden en eenen zoo eerloozen en smartelijken dood hebben aangedaan? Mogelijk verkeeren zulken in die verbeelding, dat zij nu alles gedaan hebben, wat van hen gevorderd wordt, nu zij uitwendig deze plegtigheid hebben bijgewoond, en zij weten zoo weinig het middel, waardoor wij alleen schuldvergiffenis, en den vrede en vriendschap met God erlangen kunnen, met het heilige doel der vergevende genade, dat zij meenen: zij meenen deze uiterlijke handeling heeft de schuld van hunne vorige zonden weggenomen, en zij kunnen nu op nieuw het voorheen betreden pad van zorgloosheid en ondeugd weder inslaan. o Menschen! welker gedachten ik daar geschetst heb, leert toch anders denken! Gij mist den vrede en vriendschap met God! Gij hebt dus voor uzelven het regte genot niet gehad, noch den waren Avondsmaals zegen genoten, en gij hebt aan het liefderijk en gewigtig oogmerk daarvan niet beantwoord.—o Leert dan toch, met betrekking tot uzelven, deze vernederende waarheden verstaan: "Wij zijn van natuur kinderen des toorns, met de geheele wereld verdoemlijk voor God, en worden om niet geregtvaardigd uit zijne genade door de verlossing die in Christus Jezus is." (Eph. 2: 8, Rom. 3: 24). Begeeft u tot nadenken over u zelven en tot het gebed. Let op die groote beloften van het Evangelie, welke tot nu toe door u niet gewaardeerd, noch omhelsd werden, omdat gij het gewigt daarvan niet inzaagt, en niet vatbaar waart om derzelver vertroostingen te ontvangen. Vertegenwoor-

digt u het gevierde Avondmaal, waar de hoogste liefde zoo veel deed, om uwe harten te verteederen; maar, waar gij onaandoenlijk bleeft; en, houdt op, door eene gedurige verstrooidheid en door het koesteren der verbeelding van onstraffelijkheid; houdt op, door een ligtzinnig en gevaarlijk uitstellen van het behartigen van uw heil, en door het verzondigen van alle ernstige indrukselen, den H. Geest te wederstaan, die het geloof in het hart werkt, waardoor wij vrede met God verkrijgen.—En vraag ik: Is dat dan niet dwaas van zoovelen, dat zij dezen vrede niet zoeken? o Arme menschen! kunt gij dan gelukkig zijn zonder vrede met God? Immers neen! Wel nu, wilt gij dan in dien vrede deelen, gelooft in den Heer Jezus Christus.

Zegt niet: zou die vrede voor mij wel zijn! ik ben zoo vijandig tegen God, (dat ik niet kan gelooven). Bidt liever, ik geloof, Heer! kom mijn ongeloof te hulp!

o, Welk een voorregt, als wij gelooven! Laat ons niet wankelen in ons geloof, kinderen van den hemelschen Vader! Het Heilige Avondmaal herinnert ons de liefde Gods, en hetgeen wij met de oogen zagen, daaraan kunnen wij niet meer twijfelen.

† Wat er nu gebeure, al werd de gansche aarde verwoest; al stonden alle menschen tegen ons op, al nadert de dood onzen drempel om onze dierbaarste betrekkingen of ons zelven met zijn slagzwaard te vellen: Wij dan, geregtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede met God door onzen Heer Jezus Christus. Nu mogen wij roemen in de verdrukkingen. Wij toch hebben nu weder de gedachtenis vernieuwd van den dood onzes Heeren, welke de grondslag is van onze regtvaardiging en de oorzaak van onzen vrede met God; wij vierden het weemoedig vrolijk feest van onze verlossing, en ontvingen, in de beeldtenis van het ligchaam en bloed van Jezus, de panden van zijne onveranderlijke trouw en van zijne alles overklimmende liefde. Verheugt u dan in die liefde, beroemt u in deze trouw, en geeft u geheel over aan de heugelijke gewaarwordingen van het heil, dat verbonden is aan eenen staat van vrede met God. Poogt, ter verlevendiging van uwe godsdienstigheid, op eenen dag als deze, iets te gevoelen van de uitgebreidheid van uw

geluk, en meer dan ooit uwe geheele oplettendheid te bepalen op die menigvuldige en rijke bronnen van genoegen, welke in den vrede en vriendschap met God zijn. Maakt gebruik van de vrijheid, u gegeven om te gaan tot Hem, om gemeenschap te oefenen met Hem als met uwen God, die alles, wat Hij is, is voor u, als met een verzoend God, een *ook met u* verzoend God, en laat Hem niet minder een voorwerp van uwe verlustiging dan van uw eerbiedig ontzag wezen. Bespiegelt zijne heerlijke en beminnelijke volmaaktheden, inzonderheid zoo als deze zich in den weg van verzoening openbaren. Wekt het geloof op aan die Vaderlijke Voorzienigheid, welke met eindelooze wijsheid uwe lotgevallen regelt, en niet één oogenblik ophoudt werkzaam te wezen tot uw heil. Overtuigt den wereldling, dat *hij* alleen *welgelukzalig zij, wiens God de Heer is.* Herinnert u elken dag, wat aan u van de zijde des Heeren verzekerd werd in het Avondmaal, en waartoe gij u op nieuw verbonden hebt. Laat het lijden en sterven van Hem, *die uw vrede is,* gedurig voor uwe aandacht, en Hijzelf het dagelijksche voedsel uwer ziel zijn. Streeft meer en meer naar gelijkvormigheid aan God, en laat niet toe dat de stoffelijke dingen, of onbedachtzame en te groote toegevendheid aan bloot zinnelijke verlustigingen, uwe ziel onvatbaar doen worden voor het smaken van de geestelijke genoegens in God. Onderwerpt u lijdzaam aan al de bestellingen van zijne hand, welke ten doel hebben u aan deze meer te gewennen, van die meer los te maken. Wordt de troostrijke bewustheid van den vrede en vriendschap met God somtijds afgebroken door verachtering of ontrouw, wel, rust dan niet voor die vrede en vriendschap hersteld zij door vernieuwde oefeningen van boetvaardigheid en geloof!

Welk eene dure verpligting ligt nu op ons! Hebben wij vrede met God, dan moeten wij niet beangst zijn als degenen, die geene hoop hebben. Dan moeten wij niet vreezen voor degenen, die het ligchaam dooden; dan moeten wij niet twijfelen, of alle dingen zullen ons ten goede medewerken; dan moeten wij ons benaarstigen om vrede te bewaren, opdat wij van den Heer Jezus Christus bij zijne komst mogen gevonden worden in vrede.

En is het dat wij nog gedurig door onze zwakheid bevreesd gemaakt worden, laat ons het oog gevestigd houden op het rijk van vrede, dat eens bloeijen zal, en nu, volgens de teekenen der tijden, spoedig op handen is. Wij toch zijn er vaste leden van; wij zullen eens volkomen vrede genieten.—Amen.

OPSTANDING VAN JEZUS.

En laat *na* den sabbat, als het begon te lichten, tegen den eersten *dag* der week, kwam Maria Magdalena, en de andere Maria, om het graf te bezien. En ziet, er geschiedde eene groote aardbeving: want een Engel des Heeren, nederdalende uit den hemel, kwam toe, en wentelde den steen af van de deur, en zat op denzelven. En zijne gedaante was gelijk een bliksem, en zijne kleeding wit gelijk sneeuw. En uit vrees van hem zijn de wachters zeer verschrikt geworden, en werden als dooden. Maar de engel, antwoordende, zeide tot de vrouwen: Vreest gijlieden niet: want ik weet, dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was. Hij is hier niet; want hij is opgestaan, gelijk hij gezegd heeft. Komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft. En gaat haastelijk heen, en zegt zijnen discipelen, dat hij opgestaan is van de dooden; en ziet, hij gaat u voor naar Galilea, daar zult gij hem zien. Ziet, ik heb het ulieden gezegd.—Matth. xxviii: 1—7.

(Mark. xvi: 1—7; Luk. xxiv: 1—8, 10; Joh. xx: 1.)

Wanneer wij het *geheele* geschiedverhaal van Jezus opstanding, zooals Mattheus ons dat (in den tekst en in dit geheele hoofdstuk) heeft opgeteekend, met de berigten der overige Evangelisten vergelijken, dan vinden wij daarin eenige *verscheidenheid*. Elk hunner heeft ons opgeteekend, wat hij of zelf bijgewoond, of van geloofwaardige oog- en oorgetuigen vernomen had en wel hetgeen hem daarvan het meest had getroffen of het meest aan het doel van zijn schrijven beantwoordde. Zoo kunnen ons verschillende geloofwaardige menschen gelijktijdig eene en dezelfde gebeurtenis verhalen, welke zij zonder afspraak beschreven hebben. En ofschoon hunne beschrijving in eenige bijkomende omstandigheden moge uiteenloopen, zoo zal men echter niet kunnen zeggen, dat zij met elkander strijden of onwaarheid vermelden. De een

toch kan de zaak meer van *deze*, en de andere meer van *gene* zijde beschouwen. Ja, zelfs kan die verscheidenheid en die schijnstrijdigheid de geloofwaardigheid van hun verhaal veel meer bekrachtigen dan doen verflaauwen. En dit is vooral het geval bij deze belangrijke gebeurtenis. De eene Evangelist moge ons *deze*, de andere weder eene *andere* bijzonderheid mededeelen; in de hoofdzaak echter: *Christus is uit den doodslaap weder opgewekt en is van de zijnen gezien*, komen zij allen overeen en elk hunner brengt voorbeelden bij van de ontmoetingen, welke de Heiland op verschillende tijden met de zijnen gehad heeft om die waarheid te staven. Welaan laat ons dan

I. *Vooreerst* uit het berigt van den tekst, vergeleken met dat der overige Evangelisten, zien, wat er op den morgenstond van die heerlijke verrijzenis onzes Heeren, om en nabij zijn graf plaats vond.

II. Laat ons *daarop* dit gedeelte der geschiedenis van Jezus opstanding nader beschouwen als een verhaal, dat rijke stoffe oplevert van blijdschap en troost voor allen, die Hem als hunnen Heer aannemen, en

III. *Eindelijk* zien, hoedanig de stemming van ons hart behoort te zijn bij de herinnering van deze zoo gewigtige gebeurtenis.

I.

De Zaligmaker was dan na zijnen dood door twee aanzienlijke mannen ten grave besteld, om na eene korte ruste in volle kracht uit hetzelve weder op te staan. En dit geschiedde nu *als het begon te dagen op den eersten dag der week*, welke dag tot plegtig aandenken van deze gebeurtenis door de christenen *de dag des Heeren* genoemd wordt. Ik stel mij bij deze gebeurtenis den heerlijksten morgenstond voor, welke immer deze aarde heeft toegelagchen en wij willen ons te zamen, in de verbeelding, in den omtrek en in de nabijheid van de grafspelonk verplaatsen. Dezelve werd door eene *wacht*, welke op verzoek der Overpriesters en Farizeën aldaar door den Landvoogd geplaatst was, bewaakt. Een zware *steen* aan haren ingang, waarop bovendien het zegel van den Joodschen Raad gedrukt stond, belette den toegang. Wij zien

hier Jezus vriendinnen, die van dit alles onkundig waren, reeds *zeer vroeg in den morgen* bij de eerste schemering zich derwaarts begeven, *om het graf te bezien*. Zij hadden naauwkeurig acht gegeven waar men zijn lijk gelegd had, doch bij den invallenden Sabbath, waren zij naar Jeruzalem wedergekeerd, om daar naar Gods gebod rustdag te vieren. Evenwel hadden zij het vaste voornemen, om na den afloop van denzelven den laatsten pligt der liefde en dankbaarheid aan het overschot van haren dierbaarsten vriend te bewijzen.

Onder deze Galileesche vrouwen worden ons door de Evangelisten vóór alle anderen genoemd *Maria van Magdala*, wie als aan het hoofd van dit edele gezelschap stond, alsmede *Maria, de moeder van Jakobus*, den jongere. (Beide hadden den Heer steeds de blijken van liefde en dankbaarheid betoond.)—Voorts noemt Markus ons nog onder dezelve *Salóme*, de vrouw van Zebedeus en moeder van Jakobus en Johannes; en Lukas, welke uitdrukkelijk zegt, dat er nog sommige *met haar waren*, ook *Johanna*, de vrouw van Chusas (vs. 10 verg. viii : 3.)

Zij wilden, naar Oostersch gebruik, het lijk van haren dierbaren Heer nog met kostbare specerijen balsemen. Zoodra was dus niet de Sabbath afgeloopen, welke (even als dezelve Vrijdag avond met zonnenondergang een aanvang nam, even zoo) Zaturdag avond ten zes ure eindigde; of Maria Magdalena, de andere Maria en Salóme *kochten* eenen genoegzamen voorraad van dezelve aan. Zij *maakten dezelve gereed*, en hebben zich reeds *voor het aanbreken van den dag* vereenigd, om zich naar het graf te begeven. Doch nu eerst komt het haar in de gedachte, dat de toegang tot het graf door eenen zwaren steen was afgesloten, welke, naar Markus berigt, *zeer groot* was (4). Bekommerd vragen zij dus: *" Wie zal ons den steen van den ingang des grafs afwentelen ?"* Zij begrepen wel, dat hare zwakke krachten daartoe verre te kort zouden schieten. Terugkeeren ? Daartoe konden zij evenwel niet besluiten. Hadden zij echter geweten, dat de steen verzegeld was geworden, en dat eene wacht van Romeinsche krijgsknechten bij het graf geplaatst was, dan hadden zij zelfs zich niet op weg der-

waarts durven begeven. Doch hetgeen zij zich nu niet mogelijk hadden voorgesteld, zoo vinden zij bij hare aankomst de zwarigheid uit den weg geruimd. Want meer nabij gekomen *zien zij*, tot hare verbazing, *dat de steen reeds afgewenteld was* (vs. 4). En wat was daarvan de oorzaak? (Komt, zien wij, terwijl wij hier eenigen tijd de vrouwen uit het oog verliezen, hetgeen er vooraf had plaats gehad.) Mattheus berigt ons dit vs. 2—4. Terwijl de wachters het hun toevertrouwde graf bewaakten, was de *aarde* rondom hetzelve en de rots zelve *geweldig begonnen te schudden.* Daarbij zagen zij eenen *Engel des Heeren,* die in *zijn voorkomen was gelijk een bliksem en wiens kleeding wit was gelijk sneeuw,* met volle majesteit *uit den hemel nederdalen. Deze wentelde den steen af van de grafdeur en ging daarop nederzitten,* en de Heer zelf was van de dooden opgestaan. Geen wonder, dat de wachters *uit vrees voor* den Hemelgezant hevig ontroerden. Dien vreeselijken blik konden zij niet verdragen, te meer, wanneer zij zich al het gebeurde met den gekruisigden te binnen bragten. *Als dooden* zonken zij dus ter aarde neder en naauwelijks weder tot zich zelven gekomen, vlugtten zij plotselijk weg naar de stad. Daar moesten zij het eerst het berigt van het gebeurde aan de Overpriesters brengen en hun toonen, dat geene menschelijke list en magt bestand is tegen den wil en de kracht Gods. Zoo was dan het graf geopend. Zoo waren de wachters weggevloden, terwijl de vrouwen op weg waren. Naauwelijks is *Maria Magdalena* met hare vriendinnen aan den ingang van den hof aangekomen, of *zij ziet den steen weggenomen* (Joh. vs. 1.) Dit doet bij haar het vermoeden oprijzen, dat men het lijk van haren Heer had weggenomen. Zij loopt dus in aller ijl weg en maakt dit aan Petrus en Johannes bekend. Doch de andere vrouwen *gaan* vol vrees *in 't graf* om alles naauwkeurig te onderzoeken, *maar vinden het ligchaam des Heeren Jezus niet. Terwijl zij nu daarover twijfelmoedig waren,* werden zij op het onverwachtst door de aangenaamste tijding verblijd. De Engel, die te voren op den steen was gaan zitten, had zich nu met eenen anderen in het graf begeven. In het eerst hadden de vrouwen, door hare ontroering en groote droefheid, hen niet opgemerkt. Doch weldra *zagen*

zij twee mannen bij haar staan, in schitterende kleederen. Zij vertoonden zich dus wel niet, gelijk aan de wachters, in eene verschrikkelijke gestalte, maar nogtans, overeenkomstig hunne hemelsche waarde, vol majesteit. Deze onverwachte verschijning nu *bevingt haar* wel *met schrik* en *deed haar het aangezigt ter aarde gebogen houden;* doch een dezer Engelen, die het woord voerde, en *omkleed met een lang en wit gewaad aan de regterzijde van het graf zat, sprak haar vriendelijk aan: weest niet ontroerd en vreest niet; want ik weet, dat gij zoekt Jezus den Nazarener, die gekruisigd is.* Maar *wat zoekt gij den levenden bij de dooden? Hij is hier niet, want Hij is opgestaan. Gedenkt, hoe Hij tot u gesproken heeft, toen Hij nog* met u *in Galilea was, en* tot u *zeide: De Zoon des menschen moet overgeleverd worden in de handen der zondige menschen* (der Heidenen en boosdoeners), *en gekruisigd worden en ten derden dage opstaan. Komt dan herwaarts, en ziet de plaats, waar men den Heer gelegd had,* om u daarvan te overtuigen. En nu beveelt hij haar, deze blijde boodschap spoedig aan anderen mede te deelen. *Gaat aanstonds heen,* zegt hij, *en zegt zijnen discipelen,* en bijzonder ook *aan Petrus, dat Hij uit de dooden is opgestaan, en ziet Hij gaat u voor naar Galilea. Dáár zult gij Hem zien, gelijk Hij u gezegd heeft.—Ziet, ik heb het u,* als gezant van God, *aangezegd.*

De vrouwen nu werden zijner woorden en beloften indachtig. Zij geloofden dus ook het berigt der Engelen. Onder eene mengeling van verbaasdheid over deze verschijning, van blijdschap over de opstanding des Heeren en van hoop van Hem weder te zullen zien verlieten zij de grafplaats en bragten de blijmaar, niet alleen aan de Apostelen, maar ook aan de Discipelen, die met het Paaschfeest overal binnen en buiten Jeruzalem verspreid waren, over. Ofschoon dus de vrouwen en velen der Leerlingen den verrezen Heer nog dienzelfden dag zouden zien, bestelde Hij hen nogtans in Galilea, waar op verre na de meesten hun verblijf hadden en waar Hij zelf meermalen nog aan hen verschijnen zoude. Daar heeft Hij zich dan ook aan meer dan 500 broeders op eenmaal vertoond (1 Cor. xv : 6) en al zijne beloften aan hen vervuld.

II.

Komt, Mijne Geliefden! laat ons nu dit gedeelte van des Heilands opstanding nader beschouwen als een verhaal, dat rijke stoffe oplevert van blijdschap voor allen, die Hem liefhebben en als hunnen Heer belijden.

Zij toch leeren Hem hier kennen:

1. Als den *Zoon van God;* maar te gelijk
2. Als den *grooten menschenvriend.*

1. Ja! wij erkennen in den opgewekten Jezus van Nazareth, *den eigen Zoon van God.*

a. Want Hij werd opgewekt *door de kracht en den wil des Allerhoogsten* —Onbedacht bewaakte de wacht het graf. De Joodsche Raad meende door deze voorzorg zeker te zijn, dat niemand hetzelve zou durven genaken, om het te openen; noch ook het zegel zou durven verbreken. Zij dachten, dat zijne voorspellingen nu wel onvervuld zouden blijven en elk in Hem een' Bedrieger zoude moeten erkennen. Doch wat baten alle ijdele plannen en het vermogen der menschen, wanneer de Almagtige spreekt en zijnen wil doet gelden? Wij bemerkten reeds eene aardbeving bij Jezus *dood* en zagen daarin de tusschenkomst der Voorzienigheid. Doch nu zien wij vooral bij de *opstanding* des Heilands, hoe zeer Hij door God verheerlijkt werd. Deze doet eensklaps de steenrots, waarin het graf van den Gekruisigden was uitgegraven, geweldig schudden, en schenkt Hem, die bij het sterven zijne ziel aan zijne verzorging had aanbevolen, daarop het leven weder. En al dat buitengewone en wonderbare, werd juist, volgens de voorspelling, welke de Heiland meermalen gedaan had, door God beschikt op den derden dag na zijnen dood; waaraan dan ook de Engel (volgens Luk. vs. 7) de vrouwen indachtig maakt. Juist daarom hadden de Overpriesters en Farizeën tot op dien tijd toe van Pilatus een wacht begeerd, om het graf te verzekeren, omdat zij gedachtig waren, dat die Verleider—zooals zij Hem noemden—bij zijn leven gezegd had: "Na drie dagen zal ik opstaan;" maar juist die wacht moest getuigen zijn, welk eene geduchte kracht God in het werk stelde, om Hem,

die zóó door zijn volk en deszelfs Opperhoofden verguisd was, in al zijne eer te herstellen. Hij zelf had niet alleen van zichzelven beleden, dat Hij de *Messias* was, die komen zoude en op wien de hoop der vaderen reeds sedert eeuwen gevestigd was; maar ook, dat Hij *Gods eigen Zoon* was. Toen men van Hem een wonderteeken begeerde tot staving van zijn gezag als Goddelijk Gezant, gaf Hij het volk en de Overheden dat teeken in de voorspelling van zijne opstanding. Op de belijdenis, dat Hij waarlijk Gods Zoon was, is Hij als een Godslasteraar ter dood veroordeeld en op *dat* vonnis heeft Hij den smartelijken en smadelijken kruisdood moeten verduren. Maar ziet! na die drie dagen wekt God Hem op uit de dooden. En alzoo wordt door de vervulling van zijne voorspelling (door dat groote wonderteeken), niet slechts zijn gezag op de luisterrijkste wijze bevestigd; maar ook zijne afgelegde belijdenis voor den Joodschen Raad, door God zelven plegtig bekrachtigd. Want, wie zou het kunnen verwachten, dat God, zulk een buitengewoon wonder, als de opwekking van Jezus is, ten behoeve van iemand zoude hebben doen gebeuren, die zich valschelijk als zijnen Zoon had opgeworpen?—Dan bleef ook het leven van Jezus ons altijd een raadsel.—Maar neen! Hier zien wij de onmiddelijke tusschenkomst van den hoogsten Regter, die bij deze gelegenheid openlijk het geslagen vonnis vernietigde en den gestorvenen aan het slavenhout in zijne onschuld herstelde. Zoo toonde God nu, dat het werk, dat *Hij* verrigt had, Hem welgevallig was.

b. Dit blijkt ook daaruit, *dat hemelsche Gezanten Hem ten dienste staan.* In den aanvang van zijne aardsche loopbaan zagen wij reeds, hoe Engelen zijnen lof vermeldden en wel, toen Hij nog als een weerloos kind met doeken omwonden in een der voederbakken van Bethlehems stal nederlag. En zouden zij dan nu, in den heerlijken morgenstond Zijner opstanding, nu Hij door God hunnen Schepper, zoo uitnemend zoude verheerlijkt worden,—zouden zij dan *nu* Hem niet alle teekenen van gewilligheid en dienstvaardigheid geven? —Ja gewis! Zij dalen van den hemel neder om Hem het graf te ontsluiten. Ik stel mij voor, dat hunne eerste bezigheid, bij het ontwaken uit den doodslaap van Hem, dien zij *den Heer* noemen (vs. 6), geweest is,

Hem te aanbidden en eere toe te brengen:—hoe zij daarop de zwagtels en het lijnwaad, waarmede zijn ligchaam omwonden was, zullen ontbonden hebben en hem tevens eene nieuwe geschikte kleeding hebben aangebragt. En, ofschoon de *wacht* ook op hun gezigt hun doordringenden aanblik niet verdragen kon, zoo bleven *zij* nogtans op zijn bevel achter, om zijne treurige vriendinnen, die weldra zouden aankomen, te troosten. Welk eene hulde valt dan Hem, die nu herleefde te beurt! Waarlijk, Hij die alzoo de Hemelgezanten tot zijne *dienaren* heeft, moet meer dan *mensch* zijn—moet waarlijk *Gods Zoon* zijn, wien Hij beleed te zijn. Want hoe zou God een misleider des volks zulk eene onderscheiding doen te beurt vallen.

c. Doch wij zien hier in Jezus tevens den *Overwinnaar van dood en graf en van al zijne vijanden.* Hij heeft als mensch het lot van alle menschen ondergaan. De dood heeft ook Hem aangerand, die gene zonde gekend, noch gedaan heeft. Doch ofschoon hij om onze zonden is gestorven en onze smarten heeft gedragen: zoo herleeft hij en sterft niet meer. Want Hij heeft den dood zijne heerschappij ontnomen. Ofschoon Hij in 't graf was neergezonken en daarin werd opgesloten gehouden, verbrak hij deszelfs kluisters en verrees weder in volle zegepraal uit hetzelve. En nu heeft het graf geen overwinning meer. Ofschoon zijne vijanden het kwaad met Hem dachten, zoo heeft God het echter alles ten beste gekeerd en hen allèn beschaamd doen staan. De vloek, dien zij op Hem wilden laden, is in den besten zegen verkeerd. Op Golgotha had Hij drie dagen te voren de grootste schande ondergaan; heden, in de nabijheid van dien grafheuvel, stapt hij vol majesteit (en hemelschen luister) uit zijne rustplaats: en de Seraf juicht een lied ter eere van Hem, die leeft in alle eeuwigheid.—Kajaphas, oudsten van Israel! en Fariseen! komt nu bij het graf, dat gij verzegeld hebt, en gij zult verbleeken op de gedachte, dat gij uwen Heer zoo laaghartig bespot hebt. Nu was alles door Hem volbragt, wat de Vader Hem had opgedragen. Nu voelde Hij zich verre verheven boven alle lijden en smarten. Nu kon Hij zich verlustigen met de herinnering van zijn doorgeworsteld lijden, met het genot der goddelijke goedkeuring en met het uitzigt

op de Hem toegezegde belooning. Nu ontving Hij de eer van vrienden voor welke Hij het leven had opgeofferd; ja zelfs der Engelen hulde. Zoo begon hier reeds dat hemelsche leven, dat Hem weldra in 't huis zijns Vaders te wachten stond. Zoo had Hij nu den toegang bereikt tot den hoogsten top van aanzien en gezag. Alle dingen zijn sedert aan zijn voeten onderworpen. Een ieder kan dus zien, hoe de steen, door de bouwlieden veracht, tot een hoofd des hoeks is geworden. Waarlijk, dit is van den Heer geschied en het is een wonder in onze oogen (Ps. cxviii: 22, 23). Hij heeft dien afgebroken tempel zijns ligchaams in drie dagen weder opgebouwd (Joh. ii: 19). Zoo toonde Hij, dat Hij naar waarheid had gesproken (Joh. 17, 18): "Daarom heeft de Vader mij lief, omdat ik "mijn leven aflegge, opdat ik het weder aanneme, enz.

En hoevele stoffe van blijdschap bevat dus niet deze waarheid voor de opregte Christenen? Nu weten zij dat zij niet met zoovele duizenden blinde medemenschen de vanen volgen van den valschen Profeet Muhammed; maar dienaren zijn van Gods eigen Zoon. Zij zijn overtuigd, dat alles, wat Hij geleerd, voorspeld, beloofd en bevolen heeft, goddelijke ontdekking, Goddelijke belofte en bevel is. Maar ware Christus niet opgewekt geweest en dus niet diegene, die Hij beleed te zijn, dan ware al dat geloof, dat wij in hem hadden, ijdel.—Nu weten wij, dat door Hem voldaan is en wij door Hem vergeving van zonden bij den Vader kunnen erlangen. Doch ware Christus niet opgewekt dan waren wij nog in de zonden. Zijn dienaar kan dus door Hem het geweld des doods en des grafs ontvlieden en zal eens voor eeuwig bij Hem wonen. Zijn aardsche kleed moge al in het graf den wormen ten prooi gegeven en door den tand des tijds verslonden worden. Eens zal Jezus zijn stof doen vergaren en op zijn bevel een heerlijker ligchaam met nieuwe leven daaruit vormen. Dan zal hij eerst regt geschikt zijn, om met hetzelve een eeuwig zalig leven te smaken.—O welk een zalig uitzigt! Doch ware nu Christus niet opgewekt, dan hadden wij geene verzekering van Gods vergevende genade. Onze hoop op eene zalige opstanding ware verdwenen. Welk

eene blijde boodschap is dan niet deze voor den Christen: "Jezus leeft! Hij is waarlijk opgestaan!" Nu roemen wij in het kruis van Christus en hopen op Hem, die het leven en de onsterfelijkheid heeft aan het licht gebragt.

2. Dat heeft Hij ook betoond na zijne opstanding. Hij was op aarde gekomen tot heil van hare bewoners; ofschoon men Hem had versmaad en niet waardig gekeurd haren grond te betreden.

A. Maar Hij, die voor zijne vijanden aan het slavenhout nog gebeden had: "Vader; vergeef het hun; want zij weten niet wat zij doen!" dienzelfde Heer bleef dat teedere hart ook bij zijne verheerlijking behouden. Ziet het, hoe Hij straks zijne jongeren over dezelfde aarde, welke zijn bloed had gedronken, henen zendt, om overal een Evangelie van heil en zaligheid te verkondigen. Ziet het, hoe juist in het moordhol het eerste in zijnen naam bekeering en vergeving van zonden is gepredikt geworden; en wie zich ook tot Hem wilde wenden en Hem als Heer aannemen; wie zich daartoe door den Heiligen doop in des Heeren Gemeente wilde laten inlijven; niemand, niemand zijner moordenaars werd er afgewezen.

B. Doch vooral trekt Hij zich het belang zijner vereerders aan en zorgt voor hen. De voorbeelden daarvan, uit onzen tekst genomen, stellen ons dat levendig voor oogen.

a. Degenen, welke Hem van ganscher harte zoeken te vereeren en te dienen, doet hij hier door zijne dienaren het eerst de troostrijke boodschap zijner opstandig verkondigen.

Gij ziet het in de Galilesche vrouwen. Zij waren Hem gevolgd, om Hem met hare goederen te dienen. De liefde tot Jezus had zulke diepe wortelen in hare harten geschoten, dat zij Hem, al ware Hij ook een schandelijken dood gestorven, niet konden vergeten. Zij kenden zijn hart, zijne onschuld, zijne wijsheid en liefde. Haar was de verachte Nazarener alles waard. Doch toen haar vriend in 't graf verborgen lag, zaten zij in haar verblijf in de grootste bekommering en droefheid gedompeld. Want nu genoot Hij wel rust, zoodat zijne wreede vijanden hunnen lust aan Hem niet meer konden koelen. Nu

zou hij wel in 't Paradijs vreugde smaken en daar het loon voor zijnen trouwen arbeid wegdragen. Maar zij misten toch in Hem den besten vriend en weldoener. Alle hoop van wederzien en van een zoo beminnelijken omgang was vervlogen. Zij willen nog eenige onkosten aan zijn lijk besteden. Ach! dat was ook het eenigste dat zij nog aan Hem doen konden. Hem zoo nog eenmaal in het graf te aanschouwen, was al de troost, welke haar nog was overgebleven. Reeds vroeg met of voor het aanbreken van den dag zoeken zij elkanders gezelschap op, om met elkander hare zorgen te ontlasten, en treurig zien wij haar zich grafwaarts begeven. Maar welk eene teleurstelling! Zij vinden het graf ledig en terstond rijst de gedachte bij haar op: "Zouden dan de boosaardige Joden Hem ook na "zijnen dood niet met rust gelaten hebben? Zij mis- "gunnen ons dan ook zijn stoffelijk overschot meer te "mogen aanschouwen!"—Doch ziet, weldra zal een Engel des hemels op bevel van den Levensvorst haar treuren in lagchen doen verwisselen. En ofschoon zij voor dien verheven Gezant op het eerste gezigt mogten beven, was nogtans de boodschap, welke hij haar aanbragt, eene blijde boodschap. Haar hoofdinhoud was: "Jezus, dien gij zoekt, is hier niet meer. Hij "is opgestaan uit het graf en zal zich eerlang in "Galilea levend aan u vertoonen."—Verbeeld u, zoo gij kunt, de verschillende aandoening dezer vrouwen: hare verbaasdheid, hare verrukking en blijdschap. Engelen zelfs brengen haar deze tijding en maken haar opmerkzaam op hetgeen de goede Heer haar zelf gezegd en beloofd had. En twijfelen?—Neen! Dat kunnen zij niet. Hij, van wien zij hadden gehoopt, dat Israel verlossen zou, was aan het verachtelijke slavenhout gestorven en toen was al hare hoop verdwenen. Maar nu is hij opgestaan, nu juichen zij. Ja, weldra mogen zij zich verwaardigd zien met eene der eerste verschijningen van haren Heer.

b. Doch die blijde boodschap laat de Heer ook verkondigen aan zijne overige volgelingen: "Gaat aanstonds heen," luidt het bevel des Engels aan de vrouwen, "en zegt zijnen Discipelen, dat de Heer is opgestaan van de dooden en dat zij Hem in Galilea kunnen ontmoeten." De goede Herder was wel

geslagen en zijne schapen verstrooid geworden. Hij was overgeleverd geweest in de handen der zondaren. Doch nu had Hij alle magt ontvangen en zoude ze in Galilea weder bijeen vergaderen. En ziet het hier, hoe veel deel de Engelen nemen in de blijdschap der volgelingen van hunnen verheerlijkten Heer. Zoo betoont de Heer zelf zijne grootste trouw omtrent hen, die Hem dienen. Ja, de liefde en zorg, die Hij voor hen heeft, blijft voortduren tot over dood en graf: en ofschoon Hij nu over hen heerscht, blijft Hij hen echter als aan zijne hand leiden en opvoeden voor de eeuwigheid.

c. En ziet het, Mijne Geliefden! hoe vergevensgezind Hij is omtrent de zijnen. Zelfs hij, die zich zwaar aan Hem had bezondigd; doch boetvaardig tot Hem was teruggekeerd, wordt van die heugelijke tijding: *Jezus uw Meester herleeft,* niet uitgesloten. Petrus mogt den Heer ontrouw geweest zijn. Een ieder mogt hem dus dat voorregt niet waardig geacht hebben. Doch de Heer dacht er anders over. Petrus had Hem wel schandelijk verloochend; maar hij had ook bitterlijk geweend. Zou dan de medelijdende Heer den zoo diep gevallen, maar nu zoo hartelijk bedroefden leerling niet laten vertroosten? Ja aan Hem moest vooral deze boodschap gebragt worden: "De Heer is weder in het leven verschenen;" want de Heer kende zijn hart. Zijn misstap was vergeven en eerlang zou Hij hem weder geheel in zijne waardigheid en betrekking herstellen.

Hoe gelukkig dan zij, die hun leven aan Hem toewijden; daar zij hem bij zijne opstanding, niet alleen in zijne verhevenheid, maar ook in zijne zachtmoedigheid en ware menschenliefde leeren kennen! Van *Zijn* bestuur kunnen zij dus alles goeds verwachten en door Hem het hoogste geluk deelachtig worden, al ware het ook, dat zij Hem te voren miskend hadden.

III.

Laat ons in de laatste plaats zien, hoedanig de stemming van ons hart behoort te zijn bij de herinnering aan de heugelijke gebeurtenis: "*De Heer is waarlijk opgestaan.*" Dat moet ons opwekken

1. *Tot geloof in Christus.* Jezus leeft! Hij is verrezen! Welk eene gewigtige boodschap, ook voor ons. Nu heeft God ons zigtbaar voor oogen gesteld, dat (zijn Zoon geen misleider des volks was en dat) het Christendom, dat Hij stichtte, niet een werk van menschen, maar van God was. Zoo mogen wij in Christus, den Zaligmaker en den magtigen Koning, door God zelven aangesteld, beschouwen. Zonder deze opstanding zou onze geheele godsdienst op de zwakste grondslagen rusten. Dan zou het Evangelie geen Evangelie voor ons meer zijn. Doch nu heeft Christus bevestigd, wat Hij te voren van zichzelven getuigd had en waarop Hij zelfs den dood niet wilde ontwijken. Komt dan, Mijne Geliefden! Neemt hem tot uwen Herder aan! Hij is dat volkomen waardig, als degene, die de oorzaak geworden is van geheel uw heil! Blijft steeds op Hem vertrouwen en volgt Hem overal na! Want ofschoon Hij zoo verheven is boven koningen en magten, wil Hij nogtans een wakend oog op u houden en u niet beschaamd maken. Hij kan u door zijne magt alles schenken, wat gij tot versterking van uw geloof en tot vermeedering van uw geluk behoeft. En zoudt gij dan dien Heer nog uw vertrouwen weigeren? O verplaatst u gedurig nabij Golgotha! Daar ziet gij aan de eene zijde dat *kruis* staan, waaraan Hij leed en stierf, voor uwe zonde. Maar daar ziet gij ook aan de andere zijde die *grafspelonk,* waar Hij de volkomene overwinning over al zijne vijanden behaalde. Daar ziet gij dus zijne onuitsprekelijke liefde en tevens zijne oneindige magt.

Wat wilt *gij* dan, gij, die nog genegen zijt eene zondige wereld te dienen en nog halsstarrig blijft weigeren den verheerlijkten Jezus als uwen Heer aan te nemen? Meent gij dan, immer een leidsman te zullen vinden, die meer liefde en trouw bezit, dan Hij? Zij, die met het oog des geloofs op hem zien, zullen Hem eenmaal in het huis Zijns Vaders, waarheen Hij hun is voorgegaan en waar Hij hun plaats bereid heeft, weder ontmoeten en in al zijne heerlijkheid aanschouwen. Doch gij, wanneer gij in uw ongeloof blijft voortleven, ja, ook gij zult Hem zien, maar op zijnen geduchten troon. Dan zal de dag der verschrikking komen en gij zult, even als de wachters, willen weg-

vlieden voor den vreeselijken blik van Hem, die op den troon zit. Wat zeg ik? wegvlieden? Neen! gij zult willen, maar niet kunnen. Dan zult gij roepen tot de bergen en heuvelen: "Valt op ons: bedekt ons voor het aangezigt van Hem, die op den troon zit! Want de groote dag zijns toorns is gekomen, en wie kan bestaan?" Komt dan! Gij leeft nog! Het heden van genade is voor u nog niet voorbij! Komt dan! Nog bijtijds, door het geloof tot Jezus de toevlugt genomen, opdat gij door Hem van den eeuwigen toorn behouden wordt!

2. Doch wij moeten Christus, die zoo luisterrijk is verheerlijkt, niet slechts voor de menschen belijden, doch ons ook gedrongen gevoelen tot eene *warme wederliefde*. De vrouwen bleven uit liefde voor haren Heer Hem volgen tot in het graf. Zij offerden hare bezittingen, ja, ook hare nachtrust er aan op, om zijn laatste overschot in het graf nog eens te gaan bezien. De Heer was haar zoo geheel dierbaar. O, was hij ook u zoo dierbaar? Dat toch *zou* Hij u zijn, indien gij uzelven regt kendet als ellendige zondaren; dat zou Hij u zijn, wanneer gij in Hem zaagt den Heiland, die in alle behoeften van uw hart kan voorzien. Maar ach! hoe velen zijn er, die men slechts *naam-Christenen* kan heeten! Hoe velen achten het niet eens der moeite waardig om van Hem te hooren spreken en om met zijne vrienden zich over zijne opstanding te verheugen. O, wanneer het hun, die Jezus naam belijden, regt ernst was, indien zij wisten of regt bedachten wat Christus voor hen gedaan had, hoe geheel anders zouden zij dan het feest van Jezus opstanding vieren. Maar, nu in hunne halstarrigheid voortlevende, kunnen duizenden hunner op een bekwaam uur van den dag nog niet eenige voetstappen ver gaan om in het zoo gewigtige en gedenkwaardige feest van Jezus opstanding met de Gemeente te deelen. Hoe moesten zij dien verheerlijkten Verlosser eeren en dienen! Hoe moesten zij Hem al hunne liefde schenken! Ja, ook *u* werd de blijde boodschap gepredikt: "Jezus is uit het graf verrezen—Jezus leeft in eeuwigheid."—Gevoelt gij dan niet dat de Heer niet uw verderf, maar uw leven zocht? Wanneer gij Hem dus waarlijk lief hebt en dat aan den dag legt door een welgevallen te toonen aan zijne voorschriften, dan zal Hij niet te

vergeefs voor u gestorven en opgestaan zijn: maar gelijk *Hij* leeft, zoo zult gij leven door Hem.

Maar wanneer gij den verheerlijkten Jezus als de bron van alle zegeningen beschouwt, dan zult gij ligt gevoelen, hoe koel uwe liefde voor Hem nog is, onder het genot van zoo vele weldaden. En dat zal elk onzer in het bijzonder wel gevoelen, wanneer hij niet doof blijft voor de stem zijns gewetens. Gij dan, die dat gevoelt en die u schaamt over uwe veelvuldige dwaasheden en tekortkomingen! houdt moed, al zijt gij ook van het spoor der deugd afgedwaald en hebt uwen Heer bedroefd. Indien uwe tranen en berouw u ernst zijn en gij tot den Zaligmaker wilt wederkeeren, dan zal Hij u, even als zijnen Petrus, de tranen van het oog afdroogen. Ook nu nog laat hij u verkondigen: "Jezus die voor u gestorven is leeft. In Hem "hebt gij uwen voorspraak en Hij is eene verzoening "voor onze zonden." Wanneer gij deze waarheden steeds voor ooger houdt, dan zal uwe liefde niet uitgedoofd worden. En

3. Zoo zal eindelijk de blijde boodschap: "De Heer is waarlijk opgestaan," onze harten stemmen tot *Godsdienstige vreugde.*

Zoo mogten de vrouwen zich verblijden met de aangename tijding te ontvangen: "Wat zoekt gij levenden bij de dooden?" (Ziet, de Heer is opgestaan en leeft.)

De Heer is niet meer in het sombere graf, nadat Hij uit den doodslaap is opgewekt. Welk opregt Christen zou zich dan niet verblijden!

Nu kunnen wij Hem niet alleen als Heer en Meester en als den deugdzaamsten mensch erkennen, maar tevens als den grooten Redder en Verlosser der zielen en als den Leidsman naar het eeuwige zalige leven. Nu Hij herleefde, nu kon Hij de grondslagen leggen van die Kerk, waartoe ook gij behoort. Nu is er verzoening. Nu is onze hoop op herstel uit eenen zondigen toestand niet te vergeefs.

Zouden wij dan dezen dag met de Christenheid niet onder de heugelijkste dagen tellen? Ja, hij is wel één van de belangrijkste. Daarom bepalen de Apostelen onze aandacht zoo zeer op denzelven. (Van daar dat Paulus zijnen Timotheus zoo nadrukkelijk vermaant;

"Houdt het in de gedachten dat Christus Jezus uit de dooden is opgewekt."

En o, welk eenen troost mogen wij smaken bij onze eigene graven en die onzer ontslapene vrienden bij de gedachte: "*Jezus is de opstanding en het leven!* En *zijn* woord blijft eeuwig waarheid: *Ik leef en gij zult leven.*" Wanneer wij dus denken aan onze godvruchtige betrekkingen of vrienden, die reeds ontslapen zijn, dan wekt de gedachtenisviering van des Heilands verrijzenis eene heilige vreugde in ons. Dan wordt deze feestdag ons een feestdag der hope eens zaligen wederziens. Als wij hun dus de laatste eere toebrengen of hunne graven bezoeken, dan kunnen wij wel de rustplaats van hun stof zegenen; doch willen de levenden niet bij de dooden zoeken. Komt dan, laat ons elkander verheugen met de blijde boodschap: Jezus is uit het graf verrezen! Laat ons van onze zijde dat Evangelie overal onder alle standen van het menschdom helpen uitbreiden! Laat ons in Christus ons verblijden! Dan zal Hij ook de Redder onzer zielen zijn. Dan zal Hij eenmaal onze stoffelijke ligchamen uit de graven oproepen en ons een heerlijker ligchaam schenken, om Hem eens te aanschouwen in de gewesten der onsterfelijkheid en om daar Hem en den Vader te dienen in geest en in waarheid.—Amen.

26/5/81

HEMELVAART VAN JEZUS.

En alzoo zij hunne oogen naar den hemel hielden, terwijl hij heenvoer, ziet, twee mannen stonden bij hen in witte kleeding; welke ook zeiden: Gij Galilesche mannen! wat staat gij en ziet op naar den hemel? Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij hem naar den hemel hebt zien heenvaren.—Hand. i: 10, 11

Toen de vrienden des Heilands Hem van den Olijfberg hadden zien ten hemel varen, keerden zij verheugd weder naar Jeruzalem en waren altijd in den tempel God lovende en dankende. Zelfs kozen zij eenen Apostel in de plaats van Judas, den verrader. Er was zelfs bij hen geen schijn van droefheid en moedeloosheid. Nergens vinden wij eenige klagt, maar veeleer dankzegging en vreugde over het heengaan van hunnen Meester. Bij eene oppervlakkige beschouwing moet dit ons vreemd voorkomen. Wij toch gevoelen ons aangedaan, als iemand onzer betrekkingen of vrienden ons het laatste *vaarwel* of het *goeden nacht* met zijne stervende lippen toespreekt. Wie uwer zou zoo hardvochtig zijn, van dan niet aan zijne aandoeningen toe te geven, al wist gij ook dat hem of haar een gelukkiger lot te beurt viel? Dat heengaan toch, hoe zeer het voor den afstervenden gewin is, blijft niet te min voor ons verlies: hier nu had dit scheiden onverwachts plaats. De Heer werd eensklaps van hen opgenomen. Zoude het dus niet natuurlijk geweest zijn, dat zij geklaagd hadden in plaats van gejuicht, en dat zij moedeloos geweest waren in plaats dat zij loofden en dankten?

Dit raadsel wilden wij u oplossen uit het berigt der Engelen in onzen tekst aangaande de hemelvaart van Jezus en zijne wederkomst.

Deze beschouwing strekke om u met diezelfde gevoelens te vervullen als de Apostelen.

Wij zullen daartoe:

I. Het berigt der Engelen aan de Apostelen verklaren en de zaken zelven eenigermate ontwikkelen;

II. Den invloed, welke dit berigt op ons hebben moet, aanwijzen;

III. Om dien invloed bij aanvang of voortduring te kunnen ondervinden, u eenige middelen aan de hand geven.

I.

Zullen wij het berigt der Engelen, den Discipelen gegeven, verklaren en de denkbeelden in hetzelve voorkomende eenigzins ontwikkelen.

De Heiland was lang genoeg op aarde geweest na zijne opstanding om zijne jongeren te overtuigen dat Hij leefde, en hen te onderrigten de dingen die het koningrijk Gods aangaan. Nu was de tijd daar dat Hij zou opvaren tot God, zijnen Vader, en het hemelrijk aanvaarden. Iets vroeger waren zijne jongeren uit Galilea, waar Hij hun (voor het laatst) verschenen was, naar Jeruzalem opgegaan. Daar openbaarde hij zich voor de laatste maal aan hen en geleidde hen onder heilrijke gesprekken naar Bethanië. Toen zegende Hij hen en werd van hen opgenomen in den hemel. Wie zal ons de denkbeelden melden, welke elkander verdrongen in de ziel der aanschouwers, of het gevoel, waarmede zij Hem verbaasd nastaarden! Lukas zegt ons in zijn Evangelie, dat zij Hem aanbaden en heilige eerbied hen vervulde; en in onzen tekst (vs. 10) dat zij onophoudelijk staarden naar den hemel. (Zij hielden hunne oogen op naar den hemel.)

Nu zoude de verbazing plaats voor droefheid gemaakt hebben: en later bij hen of bij hunne volgelingen en ons de twijfeling of Hij wel waarlijk ten hemel ware gevaren, dan of Hij naar eene andere streek der aarde verplaatst ware, had God daarvoor niet gezorgd. Dat deed Hij naar de grootheid van zijne wijsheid en liefde. Twee mannen in witte kleeding werden tot hen gezonden. Dat deze mannen *Engelen* geweest zijn, is on-

twijfelbaar zeker. Dat blijkt uit de *boodschap,* welke zij den Apostelen bragten ; uit het geloof dat de Discipelen aan dezelve hechtten. Zoo beschrijft Lukas de Hemelgezanten ook op andere plaatsen, even gelijk bij des Heeren opstanding, als mannen in witte kleeding ; zijnde het zinnebeeld van onbevlekte heiligheid. Deze hadden den luister bijgezet bij de geboorte van den Heiland, en waarom zouden zij het niet doen bij zijne intrede in den hemel, toen Hij weder deze aarde verliet ? Deze Gezanten zeiden: "Gij Galileesche mannen!" Zij toonden te weten tot wien zij spraken en staafden de waarheid van de hemelvaart des Heeren. "Wat staat gij en ziet op naar den hemel ?" Is dit misschien een teeken van weemoedig gevoel ? Waarom zoudt gij bedroefd zijn ? "Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien heenvaren." Zij spreken van den *hemel,* of die plaats, welke de Heilige Schrift als de bijzondere woning van God beschrijft, en waar Hij zijne tegenwoordigheid op de luisterrijkste wijze openbaart, waar de heilige Engelen en gezaligden wonen. Naar die verblijfplaats was Hij opgenomen. Met gelijke of dergelijke Majesteit zou Hij wederkomen. Het is waar : deze Hemelgezanten leeren niet, wat Jezus zelf hun niet vroeger had geleerd. Doch daarvoor waren zij ook nog niet bevoegd. Doch het geloof aan Jezus hemelvaart moest onuitwischbaar in hunne zielen ingeprent worden, die thans meer dan ooit daarvoor vatbaar waren. Twee bijzonderheden berigten de Engelen :

1. Dat de Heer waarlijk was opgevaren naar den hemel, en

2. Dat Hij van daar zou wederkomen.

1. Dat de Heer waarlijk was opgegevaren naar den hemel, hierin lag veel opgesloten, dat de Apostelen zelven naderhand uitgebreid en verkondigd hebben. Hij was nu in de hoogste heerlijkheid gesteld. Met een verheerlijkt ligchaam was Hij het huis zijns Vaders ingetreden. Zij hadden Hem gezien als een dienstknecht, nu was Hij Heer in de Hemelen. Hij was op aarde bespot, gehoond, gegeesseld, gekruisigd ; nu echter "uitermate zeer verhoogd (en God,

zijn Vader, heeft Hem eenen naam gegeven, welke boven allen naam is ; opdat in den naam van Jezus zich zou buigen alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heer zij, tot heerlijkheid Gods, des Vaders") (Philip. ii : 7—11). Hij was opgevaren ten hemel.—Wat moesten de Discipelen en wij dus anders daarmede denken, dan dat Hij, die zich zelven vernietigd had, nu verhoogd is aan de regterhand des Vaders ? Nu ontving Hij als Heer der Gemeente den troon des heelals. Engelen dienen Hem. Nu leeft Hij niet meer in spot en armoede ; doch Hij geniet de hoogste zaligheid. Hij is de Heer der Heeren, de Koning der Koningen, die de reinigmaking van zonde teweeg gebragt heeft.— Wie zou zich daarover niet verheugen ? Die voor ons gekruisigd en gestorven was, is gezeten aan de regterhand des troons Gods ; Hij geniet de hoogste vreugde als eene belooning op zijnen arbeid. Dit verkondigden de Engelen den Discipelen als een zeker, als een ontwijfelbaar zeker berigt. Dit was reeds geschikt om hen te troosten.

2. Doch dit zou hunne droefheid nog niet geheel hebben weggenomen. Daarom voegen de Engelen er het ander berigt bij van de wederkomst des Heeren, dat geen minder invloed op hen moest hebben tot bemoediging en vertroosting : "Deze Jezus die van u opge-"nomen is in den hemel, zal alzoo komen, gelijkerwijs "gij Hem naar den hemel, hebt zien heenvaren." Met dergelijke betooning van magt zou zijne laatste wederkomst zijn. Niet voor altijd toch zouden zij van Hem gescheiden blijven. Zij zouden gedurige ondervinding hebben van zijne tegenwoordigheid, ofschoon niet ligchamelijk. Zij zouden Hem niet missen ; Hij zou wederkomen, als Hij op velerlei wijzen zijn gezag en zijne magt zou toonen. Zoo deed Hij op den eersten Pinksterdag, toen Hij zijne Gezanten de gaven des Heiligen Geest schonk ; zoo in de vestiging van zijn koningrijk. (Sommigen zouden den dood niet smaken enz.) Zoo in de omkeering van den Joodschen kerken burgerstaat, toen Hij over zijne vijanden straf oefende. Zoo zou Hij wederkomen, als Hij hun plaats bereid had in het huis zijns vaders, om hen op te nemen

in de hemelen, en over zijne vijanden dit vonnis uit te spreken: "Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is." (Matth. xxv: 41). Op zulke en dergelijke wijze komt de Heer op de wolken des hemels als er een einde aan de aardsche huishouding zal gemaakt worden. Zoo komt hij dagelijks, door zijne gemeente in stand te houden door de gaven van zijnen Geest; troost en kracht van boven te schenken op het gebed; door zijne echte belijders op zijne voorspraak de goddelijke genade deelachtig te maken; zijne vijanden te tuchtigen of te straffen; door dagelijks zijne vrienden en vijanden door den dood op te roepen, dezen tot de eeuwige straffe in de hel te veroordeelen, genen tot de hemelsche zaligheid in te leiden.

Zoo kwam Hij tot zijne eerste volgelingen (en vijanden.) En zóó komt Hij tot een ieder onzer op zijne wijze en op zijnen tijd. Zoo, ofschoon onzigtbaar, is Hij nabij in zijne gemeente. Zoo zal Hij ten allen tijde bijzonder tot zijne belijders komen, tot dat Hij zijn rijk (wie zal zeggen *wanneer?*) zal voltooid hebben en met hemelsch gebied zal verwisselen.

Al was het dat de Discipelen van Christus toen nog geen duidelijk begrip daarvan hadden, zoo vertrouwden zij evenwel op dit berigt der Engelen, dat de Heer met hen zijn zoude. Geen wonder dan dat zij niet treurden; maar juichten; dat zij niet moedeloos waren, maar gerust den tijd te gemoet zagen, om hunne roeping als Apostelen des Heeren te aanvaarden.

Het onderrigt dat de Engelen aan de Discipelen gaven en dat zoo vruchtbaar bij hen werkte en hen bemoedigde, zij dan ook ons niet te vergeefs voorgehouden.

II.

Die waarheid, dat Jezus waarlijk ten hemel is gevaren en eenmaal zal wederkomen, behoort goeden indruk bij ons te maken.—Welk eenen invloed zij op ons hebben moet, zal ik u in de 2de plaats aantoonen. Jezus verheerlijking in den hemel en Zijne wederkomst moet dan:

A. Ons met blijdschap vervullen.

B. Ons opwekken tot getrouwheid aan Hem.

C. Ons bemoedigen tot vervulling van onze Christelijke roeping.

D. Ons onder alle leed en zorgen vertroosten.

a. De Apostelen keerden vol vreugde weder van den Olijfberg: zij waren verheugd, dat hun Meester alle lijden te boven was.—Voor wie heeft zich de Heiland vernederd, zich laten bespotten? Is het niet voor (ons, voor) onze zonden? Voor ons? die Gods liefde ten eenen male verbeurd hadden en den dood (en der helsche verdoemenis) onderworpen waren? En ware de Heer, na zulk een heilig leven te leiden, en na ons zulk eene heilrijke leer geschonken te hebben, op zulk eene wijze verheerlijkt; dan zouden wij ons reeds daarover moeten verheugen, al had Hij niet voor ons geleden; maar hoe veel te meer reden van blijdschap hebben wij dan nu niet? daar Hij om onzent wil en in onze plaats alle smart, schande, den dood, ja den kruisdood heeft ondergaan; (en dat, o wonder van genade! om ons van de eeuwige straffe te bevrijden en een eeuwig zalig hemelleven deelachtig te maken.)

Maar ook om uws zelfs wille moet gij Hem verheffen en juichen: Hij toch blijft zijne kerk in stand houden en beschermen, zoo dat de poorten der helle haar niet zullen overweldigen: zoo dat wij en onze kinderen in het licht des Evangelies leven mogen. Zoo uw geweten ontwaakt, is Hij uw Voorspraak; Hij geeft u de verzekering van eene genadige vergeving. Hij wil u den Heiligen Geest, op uw gebed bij aanvang of bij voortgang schenken. Met één woord: Hij leeft om ons te heiligen en te zaligen.

Nog meer: Indien gij zijne genade wilt aannemen, welk eene vreugde is u dan niet weggelegd als Hij wederkomt? Die in Hem gelooft en zijne verschijning lief heeft zal ook dien verheerlijkten Verlosser eens ligchamelijk aanschouwen in het huis zijns Vaders, waar Hij hem plaats bereidt. Zouden wij dan God niet loven en danken, dat hij Jezus Christus aan zijne regterhand heeft verhoogd en in Hem zulk eenen Zaligmaker en Heer ons geschonken heeft. Alzoo dit beschouwende kan het dan wel anders, of Jezus verheffing en wederkomst moet ons tot vreugde wezen?

b. Maar ook moet dezelve ons opwekken tot getrouwheid aan Hem.

De Apostelen aanbaden Hem: zij bleven op zijn bevel te Jeruzalem tot dat zij zouden zijn aangedaan met de kracht des Allerhoogsten. Zij hebben Hem altijd erkend als Heer en Koning.—En is Hij, die opgevaren is, niet der Gemeente gegeven tot een Hoofd en Heer? Is Hij, dien alle magt gegeven is in den hemel en op de aarde niet *onze* Koning en Heer? Is Hij dusdanig, dan zijn wij Hem ook gehoorzaamheid en onderwerping verschuldigd.—Bedenk, o zondaar! wie Hij zij, dien gij niet eerbiedigt en van wien gij zegt: Ik wil niet dat deze over mij Koning zij. Wie zijt gij, dat gij u tegen Hem verzetten zoudt?

Laat ons dan Hem meer eeren in onze harten, meer belijden in onze harten en zijne geboden en rijkswetten volbrengen. Hij tuchtigt den wederspannige en beloont naar den rijkdom zijner genade zijne opregte volgelingen. Eens zal Hij rekenschap vorderen en wij allen zullen eens voor zijnen regterstoel moeten verschijnen. Dan wordt ons onherroepelijk vonnis, door Hem, voor heel de eeuwigheid uitgesproken;—dan hooren wij uit zijnen mond het: "Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft dat koningrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld;" of het: "gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is" (Matth. xxv: 34, 41). Bedenkt dat, *hardnekkige zondaars!* Laat u nog bij tijds bewegen tot onderwerping (aan Hem). De Heer zal gewis wederkomen. O, dat ook wij, *die Hem eerbiedigen,* dat nimmer vergeten! dan zullen wij een onergerlijk geweten in ons zoeken om te dragen. Laat onze lendenen omgord zijn, en onze lampen brandende. Laat ons er naar streven, om getrouw te zijn in de vervulling van elken pligt, opdat wij bereid zijn, als Hij komt en dat wij, als de dood tot ons nadert, kunnen zeggen: "Ik heb den goeden strijd gestreden; ik heb den loop geëindigd; ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der regtvaardigheid, die mij de Heer, de regtvaardige Regter, geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die zijne verschijning hebben lief gehad." Dat zoo de gedachte aan Hem, die ons tot Heer en Koning is gegeven en die ons rigten zal, ons aanspore om wakende en getrouw

te zijn in de vervulling van ons beroep.

c. Maar, zult gij welligt zeggen: Dit is voor ons zondaars eene zware taak! Hoe zullen wij dat ten einde toe brengen? Maar, mijne vrienden! zoo wij waarlijk die zorge hebben, dan zal het berigt der Engelen ons in de derde plaats kunnen bemoedigen tot het vervullen onzer christelijke roeping.

De Apostelen zijn daardoor gesterkt. Zij bleven eendragtig bij elkander. Van hunnen Heer en van hunnen last zullen zij waarschijnlijk gesproken hebben. Dat blijkt uit de verkiezing van eenen medeapostel. Waarom zouden zij dat anders zoo spoedig gedaan hebben? Maar hun Heer was verheerlijkt; die zou hen niet verlaten en daarom konden zij met moed hunnen gewigtigen post aanvaarden en ten einde toe daarin getrouw blijven.

Dus moeten ook wij in de betrekking waarin wij geplaatst zijn altijd aan het berigt der Engelen denken: De Heer wil wederkomen. Hij wil mij sterken en de noodige krachten schenken.....

Dit is ook vooral noodig voor den *leeraar*. Zonder dat zou hij mismoedig vragen: wie is tot die dingen bekwaam en nederzinken in moedeloosheid over zijn veelvuldig gebrek.

Dit is behoefte voor elk, die zijnen naaste voor den Heer zoekt te winnen.....

En zien wij op de verleidingen, dan wanhopen wij, ooit heilig te zullen worden. Doch gelooven wij, dat wij eenen Heer in den Hemel hebben, die voor ons zorgt, die ons helpt en sterkt, dan zeggen wij: Zijne genade is mij genoeg (Zijne kracht wordt in mijne zwakheid volbragt): dan ontvangen wij hoop en bemoediging, en dit wekke ons dan op om altijd overvloedig, onbeweeglijk en standvastig te zijn in het werk des Heeren, wetende, dat onze arbeid niet ijdel zal zijn in den Heere.

d. Zóó, en dit was mijne laatste aanmerking, zóó aan de verheerlijking en wederkomst des Heere te denken, is *troostrijk*. Troostrijk, als wij op de belangen des Christendoms zien. Hij zal toch die magt, die Hem door den Vader geschonken is, tot nut Zijner kerk besteden. Hij komt, om alle aanslagen tegen dezelve te verijdelen en zal over elken tegenstand zegevieren.

Gelijk Hij nu voor de geheele gemeente blijft zorg dragen, zoo zorgt Hij ook voor elk lid in het bijzonder. Zij, die op Hem vertrouwen, hebben deze verzekering, dat zij geenszins zullen verloren gaan. Hij wil hun allen plaats bereiden. Worden zij beleedigd en zij geven zich over aan Hem, die regtvaardig oordeelt, dan zal Hij hunne zaak handhaven. Zijn zij in nood, ja zelfs in levensgevaar, zij zijn niet wanhopig, wetende, dat de Heer hen zal opnemen in heerlijkheid. Hij immers getuigde zelf, dat Hij zijnen schapen het eeuwige leven schenken wil, en dat niemand ze uit zijne hand zoude rukken. Ja, deze verwachting doet hen wel eens naar die verschijning des Heeren reikhalzen en uitroepen: Kom, Heer Jezus, ja kom haastig, Heer!

Beproef nu een ieder zichzelven. Zijt gij op dit heuglijk feest wel zóó verblijd geworden; dat de Heiland, die zoo ijsselijk leed voor uwe zonden, dat alles nu te boven is: dat Hij uw lot zich nog zoo aantrekt? Hebt gij zijne verschijning in waarheid lief? Eert en eerbiedigt gij Hem waarlijk als uwen Koning? Onderwerpt gij u volgaarne aan zijne bevelen? Zijt gij opgewekt, om wakende en biddende u te bereiden voor zijne komst? Heeft het u bemoedigd en versterkt, dat Hij u helpen wil: (en dat gij eens door Zijne kracht de wereld zult overwinnen?) Leeft gij in dit blij vooruitzigt, dat Hij u eens zalig zal inleiden in den hemel? Ik vreeze, dat sommigen, die gevoelens niet kennen. Hoe ijsselijk zal hun die verschijning des Heeren zijn, als zij voor Zijnen regterstoel zullen gedaagd worden! Hoe verschrikkelijk zal hun dat woord in de ooren klinken: "Gaat weg," enz.

Ik denk, dat anderen, niet geheel vreemd van die gevoelens zijnde, zich des niettemin zullen bedroeven, omdat zij dezelve nog niet levendig gevoelen. Maar dan

III.

Wil ik u eenige middelen aan de hand geven om dien invloed der verhandelde waarheden bij aanvang of voortduring te kunnen ondervinden.—Wij moeten daartoe:

1. Leeren Jezus lief te hebben.

2. Veel aan Hem en zijne toekomst denken.

3. Onze zwakheid en hulpbehoevendheid levendig gevoelen.

4. Jezus aannemen als onzen Verlosser en Hem trachten te gehoorzamen.

1. Gij, die Jezus niet lief heeft, o leert dat toch, zoo lang het voor u nog heden genaamd wordt! Want, die Hem niet lief heeft, zegt de Apostel: zij bij zijne komst eene vervloeking (1 Cor. xvi: 22). Ziet dan bij de beschouwing van zijne verheerlijking op zijne vorige lotgevallen terug, hoe Hij alle smaad en lijden, dat gij verdiend hadt, in uwe plaats heeft geleden. Als gij dat alles ernstig overweegt, zoudt gij Hem dan niet beminnen? Hoe meer gij Hem lief hebt, des te meer zult gij u verblijden over zijne verheerlijking. Hoe meer gij gemeenschap met Hem oefenen kunt; des te vuriger zult gij dan ook verlangen om eens met Hem te leven.

2. Laat dan alle zorgeloosheid en onnadenkendheid van u verwijderd zijn. Indien gij waarlijk wenscht waakzaam te leven, denkt dan veel aan Hem en zijne toekomst en stelt u die voor als zeer nabij. Wij allen toch, en wij weten niet, hoe schielijk, moeten voor den regterstoel van Christus geopenbaard worden, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het ligchaam geschiedt, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad (2 Cor. v: 10.—Hier wordt niemand uitgesloten: Overheden en onderdanen, rijken en armen, ouden en jongen, van welken stand of jaren wij ook zij zullen, wij moeten allen bij zijne toekomst voor zijnen regterstoel verschijnen. Daar zullen wij dan het laatste en onherroepelijke vonnis voor geheel de eeuwigheid over elk onzer hooren uitspreken, hetzij ten eeuwigen leven of tot eeuwige straflijding in de hel.

a. Ik bid u dan, ouden van dagen! Vaders en Moeders! dat gij door den bloeijenden amandelboom, door uwe grijze haren moogt bewogen worden, om aan de komst van den Heer Jezus zóó te denken, dat gij aan uw huis bevel geeft; want binnen kort zult gij

sterven en niet leven; slechts nog weinige oogenblikken, en gij bevindt u in die plaats vanwaar geen terugkomen meer is. De Regter staat reeds voor de deur: eerlang moet gij voor hem verschijnen, die u verwijzen zal naar uwe eeuwige woning; terwijl Hij bij zijne laatste komst, in tegenwoordigheid van Engelen en menschen, uwe gedachten, woorden en werken, in het gerigt brengen zal.

b. Gij, die nog jong zijt, of in den mannelijken leeftijd verkeert! denkt toch niet dat uwe jongheid of frischheid u verschoont, om aan dat oordeel te denken: O allerongelukkigst is uw lot, zoo gij hieromtrent zorgeloos zijt! Want sterven moet gij, en gij weet niet, wanneer? Althans, elk oogenblik kunt gij sterven; en wie kan u de minste verzekering geven, dat gij niet nog in dezen ophanden zijnde nacht voor den Regter der wereld zult opgeëischt worden? Ja, wie uwer durft zoo vermetel zijn van te zeggen, dat hij nog dezen dag, eer de zon achter de kimmen zinkt, niet zijn sterfuur, vinden zal? En dan vraag ik u: Zijt gij bereid om voor Hem te verschijnen? Denkt Mijne Vrienden! uw sterfdag is uw oordeelsdag; dan gevoelt gij u eeuwig gelukzalig, of eeuwig rampzalig! Immers, de komst van Jezus als Wereldregter, op de wolken des hemels, zal u vinden in dienzelfden staat, waarin uw doodsuur u gevonden heeft.

c. Wie gij ook zijt, ouden en jongen! leeft zoo, als gij wenscht te sterven, zóó, dat de komst van Jezus u heuglijk moogt zijn! Denkt altijd aan die komst en derzelver eeuwige gevolgen! Hoe meer de gedachte aan een regtvaardig oordeel bij u heerschende wordt; hoe meer gij u ook zult opgewekt gevoelen om u te spenen aan de wereld (en hare genietingen en begeerlijkheden); om te waken, opdat de Heer bij zijne komst u niet slapende vindt; en des te meer zult gij dan uwe zaligheid zoeken te werken met vreezen en beven.

3. En gevoelen wij ons zwak en hulpbehoevend; juist dat gevoel drijve u, om altijd biddende te verkeeren om hulp en kracht van boven; om de blijvende inwoning des Heiligen Geestes. Zoo doende zult gij in den geestelijken strijd niet bezwijken; maar als overwinnaars wederkeeren en getrouw gemaakt worden aan uwe christelijke roeping. Dit geschiedt vaak al

te weinig. Velen stellen maar al te weinig prijs op de verhooging des Heilands en op deszelfs magt, om in onze behoefte te voorzien. Daarom, merkt steeds op, hoe dikwijls, zelfs de beste voornemens onuitgevoerd, en de beste gevoelens uitgewischt worden. Hoe menigvuldiger gij tot Jezus de toevlugt neemt en tot Hem zucht; des te meer zal uw hart zich opgewekt gevoelen; en des te naauwgezetter zult gij Hem ter eere leven en (met verlangen) zijne komst verbeiden.

4. (Maar) om (nu) ongevreesd die komst des Heeren te gemoet te gaan en (naar) dezelve te kunnen verlangen, moeten wij Jezus als onzen Verlosser aannemen en gelooven, dat al onze zonden ons door het geloof in Hem vergeven zijn. Gelooven wij dat niet, o dan moeten wij voor zijne komst beducht zijn! Voorts moeten wij er ons op toeleggen, om zijnen wil getrouw te volbrengen. Dan kunnen wij op de overwinning hopen. Laat dan geene zorg of droefheid ons verontrusten! Hoe vuriger ons verlangen zich uitstrekt naar zijne komst, des te meer zullen wij opgewekt worden om Hem als onzen Verlosser te omhelzen en (als onzen Heer) Hem te dienen (en te gehoorzamen). Dan zal Hij ook niet achterblijven; maar zijn woord omtrent zijne vrienden ook aan ons vervullen: "Ik zal u (niet achter) geene weezen laten; ik kome weder tot u. Vader! ik wil, dat naar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die gij mij gegeven hebt."—(Joh. xiv: 18; xvii: 24).—Amen.

PINKSTERFEEST.

Maar Petrus, staande met de elven, verhief zijne stem, en sprak tot hen: Gij Joodsche mannen, en gij allen die te Jeruzalem woont! dit zij u bekend, en laat mijne woorden tot uwe ooren ingaan. Want deze zijn niet dronken, gelijk gij vermoedt: want het is *eerst* de derde ure van den dag. Maar dit is het wat gesproken is door den profeet Joël: en het zal zijn in de laatste dagen, (zegt God). Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch; en uwe zonen en uwe dochters zullen profeteren, en uwe jongelingen zullen gezigten zien, en uwe ouden zullen droomen droomen. En ook op mijne dienstknechten, en op mijne dienstmaagden, zal Ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten, en zij zullen profeteren. En Ik zal wonderen geven in den hemel boven, en teekenen op de aarde, beneden, bloed, en vuur, en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat de groote en doorluchtige dag des Heeren komt. En het zal zijn, dat een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden.—Hand. ii: 14—21.

Zeer verschillend was de uitwerking, welke het voorgevallene op den eersten dag des Pinksterfeestes op de aanwezigen gemaakt had. De Apostelen waren thans, met de vrienden en vrouwen, die Jezus gevolgd waren, in eene opperzaal des tempels vergaderd. Daar zaten zij met alle eensgezindheid en onderlinge liefde en verwachtten de vervulling van hetgeen hun was toegezegd. Het was nu de ure des gebeds des morgens ten negen ure. Behalve de inwoners van Jeruzalem, hadden ten dezen tijde vele, zoowel geborene *Joden* als *Jodengenooten* (ter viering van het feest), hunnen intrek binnen deze stad genomen. Het waren menschen, die zeer veel voor de Mozaïsche eeredienst over hadden en die dus uit verschillende, ook de verst afgelegene landen, ter viering van de groote feesten, zich naar Jehova's tempel plagten te begeven. Terwijl deze nu hunne gebeden voor hunnen God uitstortten, werd er in de vergaderzaal der Apostelen eensklaps

een verbazend geluid gehoord, hetwelk de uitstorting des Heiligen Geestes ten gevolge had en daarmede vergezeld ging. — Naauwelijks had de vergaderde schare in den tempel dit vernomen, of elk spoedde zich nieuwsgierig derwaarts en stond verbaasd over hetgeen aldaar plaats greep. Want elk hoorde die verachte, eenvoudige en onbeschaafde Galiléers spreken in de taal of tongval van zijn eigen geboortegrond en wel over de groote daden welke God gedaan had. In die ontzetting werden er velen *twijfelmoedig* en vroegen geheel verslagen: "Wat wil toch dit zijn?" Van waar en waartoe dat wonderbare dat er geschied is? Anderen weder, waarschijnlijk zij, die te Jeruzalem te huis behoorden en voor eenige weken deel genomen hadden aan den kruisdood van den thans verhoogden Zaligmaker, werden ook nu door *spotlust* vervoerd. En aan hunne ligtzinnigheid toegevende, deden zij geene moeite, om de zaak, voor hunne oordeelvelling, eerst naauwkeurig te onderzoeken. Geheel roekeloos antwoordden zij dus op de vraag der overigen: "Zij zijn vol zoeten wijns." Maar zouden nu de Apostelen dien laster ongestoord laten voorbijgaan? Neen! Dat konden, dat mogten zij niet. Want het gold niet alleen hunnen goeden naam; maar ook de eer van hunnen grooten Meester. Die wilden zij nu te meer handhaven, dewijl hetgeen zich nu vertoonde, uitwerkselen waren van den H. Geest, die hen bezielde.

Laat ons dan in dit uur

I. Het berigt van den tekst omtrent die verdediging en een gedeelte van de rede daar vermeld, nader overwegen en waar dat noodig is ophelderen.

II. Daarop aanwijzen, dat de voorzegging, hierin vervat, met alle regt op het Christendom kan worden toegepast.

III. En eindelijk het verhandelde tot onze opwekking aanwenden.

I.

a. Wij vinden in den tekst: eene korte verdediging van den laster der spotters.

b. En eene verklaring van het wonder, dat er gebeurd was.

a. Terwijl de schare, zoo binnen- als buitenlandsche Joden, in de zaal, waar het wonder had plaats gehad, was zamengestroomd en eenigen de Apostelen liefdeloos gesmaad hadden, zien wij *Petrus,* die zich nog onlangs in den duisteren nacht zoo schroomvallig had betoond,—nu op den helderen dag en in de volle vergadering met kloeken moed opstaan en methem ook de elf overige Apostelen: want deze beschuldiging gold hen vooral. En daar op hun gelaat heilige verrukking, edele geestdrift, gepaard met hoogen ernst te lezen was, wekte dit terstond de aandacht en belangstelling der aanwezigen op. Nu verhief de vurige Petrus zijn stem en sprak uit naam der overigen tot de gansche schare, en de Geest, waarmede hij bestraald was, zette zijne taal kracht en nadruk bij: (14) *Gij Joodsche mannen,* zoo ving hij aan, *en gij allen, die te Jeruzalem woont,* of die daar heden ter gelegenheid des feestes vertoeft; *dit zij u bekend en laat mijne woorden tot uwe ooren ingaan.*" Schenkt mij uwe aandacht en hoort met belangstelling naar hetgeen ik tot u spreken zal.— Wij zien hem dus in deze aanspraak zijnen zachtzinnigen Meester navolgen. Neen, geene kenteekenen van drift of wraakzucht vertoonen zich hier; maar hij spreekt zeer bescheiden en innemend. Ook schrijft hij de beschuldiging niet toe aan opzettelijke boosheid; maar doet haar als een *vermoeden* voorkomen; een vermoeden evenwel, dat van allen grond ontbloot is.—Zoo zegt hij vs. 15. Gij meent van wege het wondervolle, waarvan gij getuigen zijt, dat *deze* (op zijne medeapostelen wijzende,) zich aan onmatigheid en dronkenschap zouden hebben schuldig gemaakt; doch tegen de ongerijmdheid daarvan getuigt tegen u de vroege tijd. *Want het is eerst de 3de ure van den dag,* d.i., naar onze berekening, de 9de ure in den morgenstond. Op dezen tijd kon of mogt men dus niet verwachten van menschen, die eenigzins naauwgezet waren, dat zij zich aan dronkenschap zouden overgeven. Ook was het bovendien een bestemd uur des gebeds, waaraan menschen die eenigen prijs op godsdienst stelden, niet dan nuchteren deelnamen. Ja op groote feesten, gelijk het Pinksterfeest was, vastte

men zelfs tot op den middag. Zoo toonde dus de Apostel het onwaarschijnlijke van den laster der Joden aan. En dit werd bevestigd door de achtbare houding van het geheele twaalftal ; door de gematigdheid en bescheidenheid, waarmede Petrus sprak en de wijze inrigting van zijne geheele redevoering, om zijne toehoorders voor den Heer te winnen. Hij geeft hun dus terstond

c. Eene verklaring van deze wondervolle gebeurtenis en toont hun, dat zij daarin de Godspraak van den dichterlijken Profeet Joël vervuld konden zien. Vs. 16 : "*Dit is het,*" zegt hij, *dat gesproken* (dat voorzegd en beloofd) *is door den Profeet Joël :* [*Het zal zijn in de laatste dagen,* en wat er verder volgt tot vs. 21.] Deze Godspraak komt voor, IIde Hoofdstuk van Joëls profetiën, vs. 28—32. Wij willen dezelve tot regt verstand kortelijk ontwikkelen en trachten op te helderen. Nadat de Profeet in het begin van dit Hoofdstuk aan de Israelieten verscheidene *onheilen* aangekondigd en hen daarop tot *bekeering* aangespoord had, voorspelde hij hun eerst onderscheidene *uitwendige zegeningen,* welke deze verootmoediging en bekeering ten gevolge zou hebben. Die zegeningen had hij afgeschilderd onder het beeld van eenen *overvloedigen regen,* waardoor groote vruchtbaarheid zou worden aangebragt. Doch (vs. 28) daarop opende zich voor den dichter een veel heerlijker verschiet van verhevene *geestelijke* zegeningen. Bij de beschrijving daarvan bedient Joël zich van hetzelfde beeld. Gelijk de regen wordt uitgegoten tot vruchtbaarmaking van akkers en velden, zoo zouden die geestelijke zegeningen, als ware het in ruime mate worden *uitgestort,* waardoor dus het menschdom in kennis en godsvrucht zoude toenemen. (Vs. 17) *Het zal zijn in de laatste dagen, zegt God,* door den mond van zijnen Profeet. Bij Joël lezen wij : *Daarna* zal het geschieden. Dit verschil en andere geringe afwijkingen van het oorspronkelijke in de aanhaling van Petrus, maken in de zaak zelve geene verandering. Zij moeten daaraan toegeschreven worden, dat de Apostel deze voorspelling naar hare bedoeling aanhaalt en Lukas de Grieksche overzetting des Ouden Testaments volgt, welke toen veel in gebruik was. Onder de benaming

van *laatste dagen* wordt op meerdere plaatsen de tijd des Nieuwen Verbonds bedoeld, waarop de Joodsche staat zou te gronde gaan en de scheidsmuur tusschen Jood en Heiden afgebroken worden. Op dien tijd nu zou het geschieden, "dat de Allerhoogste van zijnen Geest zou uitstorten *op alle vleesch,*" d.i., over menschen van allerlei soort, zonder onderscheid van persoon, jaren of rang, over menschen van allerlei volken en landen. "*En uwe zonen en uwe dochters* "*zullen profeteren en uwe jongelingen zullen gezigten* "*zien en uwe ouden zullen droomen droomen.*" Wij moeten hierbij in het oog houden, dat hetgeen wij hier lezen, in dichterlijke taal, waarin de Profeten meermalen spraken, is ingekleed. Het ziet op de wijze waarop God oudtijds door zijnen Geest *de openbaringen van zijnen wil* plagt mede te deelen; terwijl dit dan bij wakenden geschiedde in *geestverrukkingen* en in den slaap door *droomen*. De bedoeling dezer bewoordingen is dus: Allen zullen in die geestelijke gaven deelen en Gods lof vermelden: zonen en dochteren, jongen en ouden. Ja ook vs. 18, op de *dienstknechten* en *dienstmaagden* zou God in die dagen van zijnen geest uitstorten: Zelfs de geringst geachte soort van menschen, de slaven en slavinnen, van welke zeer velen van Heidenschen oorsprong waren, zouden niet uitgesloten worden; maar met de aanzienlijken in de edelste voorregten deelen (daar ook *zij* met hooger Geest zouden verlicht worden).

Doch met die uitstorting des Heiligen Geest zouden tevens groote *onheilen* en zware rampen in verband staan. Ziet het in vs. 19. "*Ik zal wonderen geven in den hemel* d. i. boven in de lucht zullen zich, naar mijnen wil, wonderbare verschijnselen aan het oog der menschen vertoonen. *En teekenen zal ik beneden op de aarde verwekken, als bloed, vuur en rookpilaren. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed.* Het voorstel van den Profeet is eene geheel dichterlijke teekening van groote omwentelingen en oorlogen, van brandstichtingen en rookdamp, welke voorspeld worden onder het beeld van eene *aardbeving*. Als deze plaats heeft, dan stijgt er eene dikke rook uit de aarde als pilaren naar boven. En wanneer dan alles als met eenen donkeren nevel

omhuld is, dan wordt de zon daardoor verduisterd en schijnt hare verlichtende en verkwikkende stralen terug te houden ;· terwijl de *maan* daarbij eene bloedroode kleur aanneemt. Deze onheilen nu en schrikteekenen zouden plaats hebben, *eer de groote en doorluchtige,* de vreeselijke en luistervolle *dag des Heeren komt.* Verschillend zijn de gevoelens aangaande dien *grooten dag.* Wij onthouden ons van derzelver opgave, terwijl het ons voorkomt, dat de geheele voorzegging doelt, niet zoo zeer op eenen bepaalden dag, maar veeleer in profetische taal op een *geheel tijdperk,* en wel dat des Nieuwen Verbonds. De vervulling heeft dan eenen *aanvang* genomen bij de stichting der christelijke kerk op den Pinksterdag. Toen heeft de verheerlijkte Messias, aan des Vaders regterhand verhoogd, de gaven des Heiligen Geestes genomen en die uitgestort over de menschen. Daar dus Christus zich sedert dien tijd als Koning en Regter zou openbaren, zoo kon dan Petrus de vervulling dezer voorspelling bij deze gelegenheid aantoonen. Wij meenen echter, dat dezelve toen niet grootendeels of *alleen* is vervuld geworden : Maar dat zij dan eerst als *geheel vervuld* kan worden aangemerkt, wanneer de godsdienstige bedeeling, welke op den Pinksterdag eenen aanvang genomen heeft, algemeen geworden en door alle natien en volken aangenomen zijn zou : Dat er dus, alvorens dit groote tijdperk zou zijn aangebroken, verschrikkelijke tooneelen van onheilen en verwoestingen zouden plaats grijpen.

Vs. 21. Wat er echter ook gebeuren mogt, zoo eindigt hier de Godspraak,—"*Een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig* of behouden *worden.* Door de aankleving en opregte vereering van den waren God zal er altijd voor een ieder redding en ontkoming zijn. Zulke dagen van oorlogen en verwoestingen mogten dus voor de goddeloozen al dagen van straffen zijn; voor de godvruchtigen zouden zij ter beproeving dienen en hun waarachtig geluk bevestigen.

Zoo hebben wij dan de rede van Petrus, zoo verre die in onzen tekst voorkomt, met de daarin aangehaalde voorspelling ons voorgesteld. Wij gaan verder en zullen trachten aan te wijzen, dat de voorspelling met alle regt op het Christendom kan worden toegepast.

II.

Dat blijkt,

1. Uit deszelfs *stichting*. Indien wij het belangrijke Pinksterfeest, waarvan wij thans gedachtenis vieren, aanmerken als het tijdstip, waarop de Christelijke godsdienst is ingevoerd en alzoo de eerste grondslagen des Christendoms gelegd zijn : hoe zeer blijkt het dan niet daaruit, dat de stichting des Christendoms eene aanvankelijke vervulling was van Joëls voorzegging ? Wij zullen niet herhalen wat opzettelijk is behandeld geworden ; maar indien wij ons het voorgevallene op dien plegtigen dag herinneren : *dat onverwachte geluid* uit den hemel (hetwelk zich in de zaal, waar Jezus vereerders vergaderd waren, liet hooren), *die tongen als van vuur* (welke zich verdeelden en op ieder der Apostelen vestigden) ; als wij bedenken, hoe onder deze luistervolle teekenen de Heilige Geest over de Apostelen in ruime mate werd uitgestort ; hoe zij vervuld werden met wijsheid en kloekmoedigheid ; bevrijd van alle dwalingen en vooroordeelen ; hoe zij toegerust werden met al die bekwaamheden, die zij behoefden, om als gezanten van den verhoogden Christus op te treden ; werd toen niet vervuld hetgeen gesproken was door Joël den Profeet: "Het zal geschieden dat ik mijnen Geest zal uitstorten ?"—Toen op dien dag *ongeletterde* en *eenvoudige Galileërs*, meestal visschers, te midden van eene talrijke schaar, nogtans met vrijmoedigheid het woord voerden en het vermogen hadden om in *vreemde talen* te spreken ; talen, welke zij niet geleerd hadden ; gebeurde het toen niet hetgeen voorzegd was : "Ik zal mijnen Geest uitgieten over alle vleesch, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteren ?" Ja, toen op dien dag reeds *velen van allerlei rang en ouderdom* uit alle volken, die op de toen bekende aarde woonden, het woord des levens aannamen ; als Petrus hun op hunne vraag : Wat zullen wij doen, mannen ! broeders ! kon aanzeggen : "Bekeert u en laat u doopen en gij zult de gaven des Heiligen Geestes ontvangen ;—u komt de belofte toe en uwen kinderen : Zegt het mij, werd toen niet reeds de belofte vervuld van den Allerhoogste, die zijn

Geest zoude uitstorten over *alle menschen zonder onderscheid?*

2. Dat de genoemde voorzegging met allen regt op het Christendóm kan worden toegepast, blijkt voorts uit de leer, welke het Christendom predikt.

Wordt er in de profetie van Joël gewag gemaakt van velerlei *geestelijke* zegeningen, die aan allerlei menschen zouden te beurt vallen :—dan veronderstellen zoodanige zegeningen ook eene *verhevene geestelijke Godsvereering*, reine en hemelsche gezindheden bij hen, die in dezelve zullen deelen. En o, hoe zeer voldoet niet de leer des Christendoms ook aan dit vereischte! Hoe *verheven* is niet alles, wat zij leert, vordert en belooft! Gelijk zij ons God voorstelt als een *volmaakt Geestelijk* Wezen, zoo beveelt zij tevens eene Godsvereering in *Geest* en in waarheid; eene Godsvereering, die aan tijd noch plaats is gebonden, die door een ieder in elke omstandigheid kan worden waargenomen. Schrijft zij *instellingen* voor, zij zijn geschikt voor alle landen en volken. Volgens die leer bestaat er, in weerwil van alle andere onderscheidingen bij de menschen, geen onderscheid tusschen aanzienlijken en geringen, ouden en jongen, vrijen en dienstbaren. Want allen zijn *schepselen* en *kinderen* van éénen Schepper en Vader, welke wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennis der waarheid komen. Allen zijn *onderworpen* aan *denzelfden Heer*, aan wien in alle volken aangenaam is, die Hem vreest en geregtigheid werkt. Die leer maakt ons God bekend als onzen hemelschen *Vader*, die aan allen op hun kinderlijk gebed den *Heiligen Geest* wil schenken; die hen door dien *Geest* wil leiden en besturen, opdat zij als geroepenen tot deugd leven, opdat zij heilig worden mogen, gelijk Hij zelf heilig is; en alzoo voor den hemel, de plaats hunner bestemming, worden gevormd.—Zulk eene leer is het, die aan allen verkondigd wordt;—eene leer, die aan elk (die haar beoefent), wijsheid geeft; die een ieder verlicht, verbetert en reinigt; die aan zwakken kracht, aan treurigen en bedrukten vertroosting; aan verslagenen moed; aan dienstbaren en geringen vrijheid; aan armen eenen uitnemenden schat belooft. Het is eene leer, die het koningrijk der hemelen voorstelt als een erfdeel der kinderen : die den rei-

nen van harte toezegt, dat zij God zullen zien; die de hongerigen en dorstigen naar de geregtigheid zalig spreekt. Eene leer eindelijk, die het *uitzigt* opent, dat eenmaal uit alle geslachten, tongen en natiën eene gemeente zal worden vergaderd, welke zonder vlek en rimpel Gode den Vader zal worden voorgesteld door Christus Jezus, die dezelve met zijn bloed heeft gekocht ten eeuwigen leven. Zulk eene leer, is zij niet geheel *rein, geestelijk* en *hemelsch* in hare voorschriften en beloften? En waar nu zulk eene leer in den naam des Allerhoogsten en zijns Zoons aan alle menschen verkondigd wordt en in derzelver harten *verlichting, kennis,* lust tot verbetering en hemelsche blijdschap uitstort, herkent gij dan niet in die verkondiging de vervulling van hetgeen God gesproken heeft door den mond van Joël: "Het zal geschieden, dat ik mijnen Geest zal uitstorten op alle vleesch en uwe zonen en dochteren zullen profeteren; uwe ouden zullen droomen; uwe jongelingen zullen gezigten zien. Ja ook over de dienstknechten en dienstmaagden zal ik in die dagen mijnen Geest uitgieten."

3. Voegen wij nu bij dit alles hetgeen ons *de geschiedenis van meer dan* 18 *eeuwen* leert, dan zullen wij moeten erkennen, dat niet alleen het gedeelte der voorzegging, hetwelk wij tot hiertoe beschouwd hebben; maar ook het overige met allen regt op het christendom kan worden toegepast.

a. Het is niet mogelijk, dat wij hetgeen de *geschiedenis* der christelijke kerk aanbiedt, zelfs op de oppervlakkigste wijze beschouwen. Veel minder, dat wij een tafereel schetsen van die *uitwerkselen,* welke het christendom sedert den doorluchtigen Pinksterdag gehad heeft. Maar hetgeen wij uit den aard der christelijke *leer* aangetoond hebben, dat geschieden kan, is volgens de *geschiedenis* en *ondervinding* werkelijk gebeurd; terwijl de *toekomst* de heerlijkste en zaligste uitwerkselen doet verwachten.

Herinneren wij ons hier weder, hetgeen reeds op den *luisterrijken Pinksterdag* is voorgevallen. Toen reeds werd er op de eerste prediking van Petrus een aantal van omtrent 3000 zielen bewogen, om het woord (dat verkondigd werd) aan te nemen en zich te laten doopen in den naam van Jezus Christus. (En zoo

velen als er van deze menschen na den afloop van het feest zich verspreidden naar de onderscheidene gewesten, van waar zij op het feest gekomen waren, keerden naar hunne woningen terug als belijders van de leer des kruises; van eene leer, welke vergeving van zonde en geestelijke zegeningen in ruime mate verkondigde. Van dien dag af aan *traden de Apostelen op* als gezanten van den verhoogden Christus, in wiens naam niet slechts aan de kinderen van Abraham; maar aan barbaren zoo wel, als aan inlandschen; aan jongen zoowel als aan ouden; aan dienstknechten en dienstmaagden zoo wel als aan vrijen, eene godsdienst in Geest en in waarheid gepredikt werd. Van dien tijd af aan werden allengs meerderen en meerderen tot de kennis der waarheid gebragt, toen de *tempelen der Afgoden gesloopt* werden en daarmede tevens de barbaarschheid, ongebondenheid, ruwheid van zeden langzamerhand moest wijken. Van dien tijd af aan begonnen de *regten der menschen* geëerbiedigd en gehandhaafd, de maatschappelijke inrigting verbeterd, de burgerlijke en huiselijke betrekking veredeld te worden.

En laat, na 18 eeuwen, de *ondervinding* spreken van ieder, die in een land woont, waar de christelijke godsdienst is gevestigd en van elk die van christen ouders geboren en onder christenen opgevoed is. Laat inzonderheid hier de ondervinding spreken van ieder *opregten christen*, van wat rang, stand of ouderdom hij ook zijn moge. Laat hem nagaan, wat al geestelijke zegeningen over hem zijn uitgestort door den Allerhoogste, dien hij, in den naam van Christus als zijnen Vader aanspreekt. Laat hem getuigen van de rust en den vrede des gemoeds; van de hemelsche blijdschap des harten, die hem van boven zijn geschonken te midden van moeijelijkheden en bezwaren; ja zelfs bij het diepst gevoel van zonde en schuld. Laat hem getuigen van de hulp en den bijstand, hem van boven verleend, zoo dikwijls het hem ernstig te doen was, om in reinheid en heiligheid des levens te wandelen. En hij zal het ter eere van zijnen God en Weldoener erkennen, dat hem velerlei *geestelijke* zegeningen te beurt zijn gevallen, waardoor de Barmhartige en Getrouwe vervuld heeft, hetgeen Hij gesproken had: "Ik zal uitstorten van mijnen Geest op alle vleesch."

b. Niemand zal het echter ontkennen, dat diezelfde geschiedenis der christelijke kerk velerlei *droevige gebeurtenissen* vermeldt en van vele *schriktooneelen* getuigt, welker herdenking ons met huivering vervult. Het zijn echter geene gebeurtenissen en schriktooneelen, welke noodzakelijk met het christendom verbonden waren. Verre van daar. Veeleer zijn die veroorzaakt door hen, die zich tegen hetzelve hebben aangekant en die de hemelsche leer, welke het predikt, *of* verworpen, *of* verminkt hebben, *of* door verkeerden ijver hebben trachten voort te planten.

Wie denkt hier niet aan het *lot der Joodsche natie*, in verband gebragt met het christendom; toen stad en tempel verwoest werden en de inwoners ginds en herwaarts, als ballingen zijn verstrooid geworden? Wie denkt hier niet aan de verschrikkelijke *vervolgingen* en *moordtooneelen*, door de Romeinsche Keizers in de eerste tijden des christendoms aangerigt? Wie herinnert zich niet met afschrik die *omwentelingen* en *verwoestingen*, naderhand in christenlanden door christenvorsten veroorzaakt, wier harten bestuurd werden door eenen *verkeerden ijver* en die tengevolge daarvan hunne handen bezoedeld hebben met het bloed van onschuldigen? Dat waren verwoestingen en schriktooneelen, waarbij de hemel als met een akelig floers bedekt werd, zoodat de zon en maan weigerden de aarde te verlichten. En wat al veranderingen en omwentelingen er *nog zullen* plaats hebben, eer *die* dag zal komen, waarop allen deelen zullen in de geestelijke zegeningen des christendoms; daarvan zal eenmaal, ter volkomene vervulling van Joëls profetie, de *nakomelingschap* getuigen.

c. Doch bij alles, wat er heeft plaats gehad, is ook *dit* vervuld geworden, *dat een ieder*, die den naam *des Heeren aanriep, is behouden geworden.* Hulp en redding hebben bij geene omwentelingen en wisselingen van het lot ooit ontbroken aan de zoodanigen, die de toevlugt namen tot *Hem*, die alleen behouden kan. En al is het ook, dat wij dit niet kunnen toepassen op *alle* redding uit rampen en levensgevaar; het Christendom wijst ons ook niet zoo zeer op *aardsche* voorregten en zegeningen. Het biedt ons veeleer weldaden aan, welke, bij onheilen en smarten, kalmte

des gemoeds en blijdschap in God schenken: welke in de stervensure hoop geven op de hemelsche erfenis, die daar boven bewaard wordt. En zoo zal het blijven bij alles, wat er nog moge voorvallen. Want de beloften Gods zijn onveranderlijk. De beloften, welke het Evangelie der behoudenis toezegt, zijn aan geen tijd gebonden en openen het heerlijkst verschiet.— Behoudenis en zaligheid worden aan een ieder verkondigd. Aan een ieder wordt het toegezegd: "Die den naam des Heeren zal aanroepen, zal behouden worden." En deze blijde boodschap zal verkondigd worden tot dat alle volken zich scharen onder de banier des kruises; tot dat de Geest Gods wordt uitgestort over alle vleesch en de groote en doorluchtige dag des Heeren komt.

III.

Wij hebben de voorzegging van onzen tekst beschouwd, als geheel toepasselijk op het Christendom, en daardoor gelegenheid gehad, om dat Christendom te leeren kennen in de *weldaden*, welke het aanbiedt; en in de *uitzigten*, welke het opent. En indien wij nu, aan het einde dier beschouwing gekomen, vragen, welken *indruk* dezelve op ons moet maken, dan kan het antwoord wel niet anders zijn, dan dat wij er ons door laten opwekken tot hartelijke *blijdschap*.

1. Wij allen toch genieten het voorregt van *te leven onder de prediking van het Evangelie*, dat *zoo* velerlei weldaden en geestelijke zegeningen aanbiedt, waarvan voormaals slechts de belofte en toezegging was gedaan. Wij leven in *dat* tijdperk, waarin wij de vervulling zien van datgene, waarvan eenmaal onder het Oude Verbond het uitzigt in ver verschiet werd geopend. En moet reeds de *belofte* op een aanstaand geluk hartelijke vreugde veroorzaken; hoe behooren *wij* ons dan te verblijden, dat zulk eene gezegende belofte aanvankelijk hare vervulling verkregen heeft en allengs geheel verkrijgen zal.—Ziet het is vervuld, hetgene gesproken is door den Profeet, dat God zou uitstorten van zijnen Geest over alle vleesch en dat dus allen, van wat rang, stand, of ouderdom, deelen

zouden in verhevene Geestelijke zegeningen. (Het Pinksterfeest, dat voor den Jood een gedenkdag was van de daarstelling der Mozaïsche huishouding, moest in den tijd der vervulling plaats maken voor eene heugelijker feestviering, toen den Apostelen de Geest in ruime mate werd geschonken om het Godsrijk onder allerlei volken te kunnen oprigten. Het Evangelie van genade en zaligheid, dat zij verkondigden, heeft zich sedert dien tijd naar alle oorden der aarde verspreid en de duisternis en onkunde verdreven. Die heilmare is ook onzen Vaderen aangebragt, die hunne knieën bogen voor hout en steen, en sedert dien tijd mogen hunne kinderen met aanbidding en dankzegging tot den eenigen waarachtigen God naderen. Ook voor ons schijnt thans de zon op den vollen middag. Wij weten waar de bron van wijsheid te zoeken is. In uwe bedehuizen en bij het lezen van uwen bijbel in den kring uwer huisgenooten kunt gij verwachten, dat God u de gaven des Geestes tot verlichting en verbetering niet zal onthouden, ofschoon die dan ook heden niet meer op die onmiddelijke wijze als den Apostelen toegedeeld worden. Verblijdt u dan, opregte Christen! dat gij in de gemeente des Heeren reeds door den Heiligen Doop zijt opgenomen geworden en dus reeds voor dat gij uw voorregt kondt beseffen).—Verblijd u (opregte Christen!) over den rang, dien gij verkregen hebt (onder het bewind van Christus.) Verblijdt u, ouden van dagen! dat gij met de heerlijkste verwachting uwe loopbaan ten einde snelt. Verblijdt u, zonen en doshteren! want u komt de belofte toe. Verblijdt u, dienstknechten en dienstmaagden! want Christus heeft u vrij gemaakt. Verblijden wij ons allen, dat wij heden gedachtenis vierden van eene gebeurtenis, die voor 18 eeuwen is geschied en welker zegeningen wij nu nog mogen ondervinden! Verblijden wij ons, daar wij behooren onder die beweldadigden, welke God en de Vader van Christus gezegend heeft met Zijne geestelijke zegeningen; dat ook wij onder de leiding van Gods Geest de reize van onze aardsche vreemdelingschap mogen voortzetten! O, indien op dit feest geene heilige blijdschap onze harten bestuurt; indien wij ongevoelig en koud blijven; indien

wij nu niet den juichtoon aanheffen ter eere van God onzen Vader en van Jezus Christus onzen verhoogden Heer en Zaligmaker, dan zouden wij gewis de ondankbaarste schepselen wezen. Niettegenstaande onze dagelijksche tekortkomingen wil nogtans de beste en genadigste Heer (gelijk Hij eenmaal aan Zijne leerlingen deed) ook aan ons bij voortduring schenken, wat wij behoeven, om getroost, bemoedigd, verlicht en gevormd te worden voor den hemel. En zou ons hart dan niet voor Hem kloppen? (En) zullen wij al die verbeurde zegeningen (die Hij ons wil schenken) met een onverschillig oog aanschouwen? Neen! dan zijn wij den naam van Christenen onwaardig. En gelijk wij de waarde van die geschonkene weldaden niet gevoelen, zoo zullen zij ook eenmaal ons veeleer tot nadeel, dan ten zegen verstrekken. Want gewis: in den grooten en doorluchtigen dag des Heeren zullen deze tegen ons getuigen. (Want hoe zouden wij ontvlieden, indien wij op zoo groote zaligheid geen acht gaven: daar God bovendien mede getuigd heeft door teekenen en wonderen en menigerlei krachten en bedeelingen des Heiligen Geest naar Zijnen wil: Waarlijk, wij zouden den Geest der genade smaadheid aandoen en bedroeven en alzoo Gods liefde moedwillig in eenen vloek veranderen.—Welaan, laat ons dan de duisternis niet lief hebben boven het licht, en laat ons ons geluk en vermaak niet langer op de dwalingen van onkunde, ongeloof en bijgeloof zoeken. Maar ingenomen met het heerlijk licht, dat ons bestraalt, zoo laat hooge ingenomenheid), hartelijke blijdschap, ons bezielen! Laat dit het kenteeken zijn onzer Christelijke feestviering: opdat het aan ons openbaar worde, dat wij den rijkdom van Gods barmhartigheid en genade niet gering achten; maar dat wij het heil, dat ons op nieuw is aangekondigd, met dankbaarheid aannemen.

2. Gelijk het behandelde ons kan opwekken tot blijdschap, zoo kan het ons ook *moed inboezemen;* moed met betrekking *tot onszelven;*—moed met betrekking ook tot het *Christendom.* Niet altijd toch zijn wij even opgewekt. Niet altijd zijn onze uitzigten even helder. Niet altijd hebben wij dezelfde vrijmoedigheid, wanneer het gevoel on-

zer zonden ons drukt. Niet altijd durven wij ons overtuigd te houden, dat de zegeningen des Christendoms ook aan *ons* in ruime mate worden toegezegd. Niet altijd schijnt de zaak des Christendoms eenen voorspoedigen loop te hebben. In velerlei opzigten schijnt er somtijds vrees te zijn voor aanmerkelijken teruggang. En indien wij van de eene zijde betreuren, dat er nog talloooze scharen zijn, die Christus, den Gekruisigden en verhoogden Heiland, niet kennen of Hem verwerpen;—van den *anderen kant* bemerken wij met deernis, dat velen, die den naam van Christenen dragen, een onchristelijk leven leiden. Zoo worden onze heerlijkste uitzigten wel eens beneveld en ontzinkt ons wel eens de moed.

Maar, hoe zeer kan onze moed *verlevendigd* worden op een feest, als het tegenwoordige, waarop wij herdacht hebben, hetgeen de *Bijbel* ons leert en de *ondervinding* bevestigt! Nu toch is het ons op nieuw gebleken, dat de beloften Gods in Christus onveranderlijk dezelfde zijn. Het is ons op nieuw aangetoond, dat de hemelsche Vader Zijnen geest niet onthouden zal dengenen, die er Hem om bidden. Het is ons gebleken, dat het Christendom bij alle wisselingen zich tot hiertoe heeft staande gehouden. En wat er nog gebeuren moge, het woord van God waarborgt het ons, dat een heerlijk einde de kroon zal zijn van eene zaak, die zulk een luisterrijk begin heeft genomen.

(Komt dan, Feestgenooten! het hoofd omhoog; het hart naar boven! Komt dan, gij treurigen en bedroefden! zoekt uwe overdrevene zorgen en bekommeringen op dit feest uit uwe harten te verdrijven en uwe droefheid te matigen. Doet dat in de overtuiging, dat uw geluk niet aan deze aarde is verbonden. U, die gelooft, kunnen de tijdelijke ontberingen, de blijdschap in God niet ontnemen. God wil uwe tekortkomingen niet gedenken. De dood zelfs kan u geen koning der verschrikking meer zijn. Gij, die op God uwe hoop vestigt, wat al onheilen er nog op aarde zullen plaats vinden, gij zult niet beschaamd uitkomen. Hoe ook de vijanden der kerk woelen, geen nood, de Heer regeert, Hij zal ze allen leggen aan de voetbank zijner voeten. Saulussen zullen veranderd worden in Paulussen, wanneer de aarde vol zal worden

van de kennis des Heeren. En alle angst voor de toekomst, die u verontrustte, zult gij eenmaal nog in dezelfs dwaasheid leeren kennen, als gij zult ondervinden, hoe alles ten goede moest medewerken.)

3. Maar, het behandelde moet ons dan ook aansporen, om te beantwoorden aan de hooge verpligtingen, die op ons rusten als Christenen, als beweldadigden des hemelschen Vaders.—Een iegelijk dan, die den naam van Christus noemt, sta af van ongeregtigheid. Laat deze spreuk ons altijd in het geheugen blijven en op den bodem van ons hart geschreven staan!

Een leven besteed in de dienst der zonde: een hart, dat zich vast hecht aan het aardsche en zich verlustigt in de begeerlijkheden des vleesches, maakt ons ongeschikt voor de *geestelijke* en hemelsche zegeningen, welke het Evangelie belooft. Gelijk dan Hij, die ons geroepen heeft, heilig is, zoo moeten ook wij heilig zijn in al onzen wandel. Het zij dan onzer aller toeleg, mijne Broeders en Zusters! om in nieuwigheid des levens te wandelen. (Dat moeten wij doen naar den weg, welke de Apostelen, door Gods Geest bestraald, ons naauwkeurig hebben aangewezen en beschreven. Nemen wij dan dat Evangelie met een dankbaar hart, dagelijks in de hand, als eene lamp voor onzen voet en een licht op ons pad. Zoo de naam des Heeren aanroepende, zullen wij voortgaan van deugd tot deugd en van kracht tot kracht. En onder het gevoel van al onze overblijvende zwakheid en traagheid) zij het onze vurige bede, die dagelijks uit ons hart oprijze tot den Vader der lichten, dat Hij om Christus, zijns Zoons wil, van zijnen Geest over ons uitstorte; opdat wij onder zijne leiding opgevoed, bereid mogen zijn voor den grooten en doorluchtigen dag, waarop de Heer komen zal en door Hem zalig worden.

AMEN!

LAATSTE OUDEJAARS PREEK DES OVERLEDENEN.

Pred: 12; 13, 14.—Van alles, wat gehoord is, is het einde van de zaak: vrees God, en houd zijne geboden, want dit *betaamt* allen menschen. Want God zal ieder werk in het gerigt brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.

Nadrukkelijk zijn de woorden van deze twee laatste verzen met welk het voortreffelijk Prediker-boek besloten wordt. Hetzij dat deze en de vier voorgaande verzen uit Salomo's eigen pen gevloeid, hetzij ze door den lateren verzamelaar van de bedenkingen, lessen en spreuken, in dit boek vervat, er bijgevoegd zijn.—Zij kwamen mij regt geschikt voor om er heden mijn predikwerk voor dit ten einde snellend jaar mede te besluiten. Hebt gij mij menigmaal aangemoedigd en geholpen door eene getrouwe opkomst in de kerk, door uwe oplettendheid en belangneming; laat mij daarvan dan ook in dit uur een blijk mogen ontvangen, daar ik uwe aandacht wensche te bepalen:

I. Bij den zin der voorgelezen woorden beschouwd in betrekking tot het boek, hetwelk zij besluiten.

II. Aantoonen, hoe het vreezen van God en het onderhouden van zijne geboden, op het geluk, zoowel van de burgerlijke maatschappij in 't gemeen, als van ieder mensch in het bijzonder, in elke omstandigheid des levens, den heilzaamsten invloed heeft.

III. Om eindelijk u te bepalen bij den gewigtigen inhoud dezer woorden, als wij ze toepassen op alles, wat wij in dit jaar van de Evangeliepredikers hebben gehoord.

I. Onze tekstwoorden komen mij voor gevoegelijk in drieën te kunnen worden verdeeld.—*Vooreerst* toch wordt het einde der zaak van alles dat gehoord is, gezegd dit te zijn: "Vrees God en houd zijne geboden." vs. 13*a*. *Dan* wordt hierdt hiervan de reden opgegeven vs. 13*b*. in de woorden, welke onze Overzetters hebben vertaald: "want dit betaamt allen menschen." *Eindelijk*, wordt ook dit zeggen nader gestaafd door het 14 vs. "want God zal" enz.

A. De schrijver van het boek, aan welks einde de voorgelezene woorden opgeteekend staan, had met een wijsgeerig menschkundig oog de woelingen en bedrijven der stervelingen beschouwd, derzelver onophoudelijk streven naar tevredenheid en genot bemerkt, en de verschillende wegen, daartoe door hen ingeslagen met aandacht overwogen. Hij had gezien dat een bestendig en bevredigend geluk hier op aarde meestal gezocht werd of in uitgebreide kennis en wetenschap, of in uitspanning en zinnelijk vermaak, of in aardsche magt en grootheid, of in rijkdom en overvloed van tijdelijke bezittingen; maar dat al deze dingen, hoe vurig ook begeerd en hoe ijverig nagejaagd, niet in staat zijn, om den mensch het doel, waarnaar hij streeft, te doen bereiken; dat ze integendeel, gelijk onderscheidene voorbeelden toonden, in plaats van wezenlijk geluk en kalme gemoedsrust te doen genieten, bij de uitkomst blijken niets anders te zijn dan ijdelheid en kwelling des geestes; dat ze niet zelden teleurstelling en verdriet opleveren. Daarenboven had Salomo, die nu waarschijnlijk reeds de dagen des hoogen ouderdoms bereikte, door een langdurige ondervinding geleerd, dat de ontwerpen der menschen, hoe schrander ook uitgedacht en hoe zorgvuldig berekend, menigmaal mislukken, of dat de mensch geen genot heeft van hetgene hij, met veel moeite en arbeid, verkreeg; dat het ligchaam aan ziekten en ongemakken is blootgesteld; of de rust der ziel door hevige driften gestoord en de beste vreugde des levens verbitterd wordt; en dat de sterveling, wanneer hij ook van dit alles verschoond blijft, eindelijk door den bevenden ouderdom overvallen en uit dit leven afgeroepen wordt, om in het donkere graf neder te dalen, waar hij welhaast van de achtergeblevenen vergeten zal worden.

Uit al deze bespiegelingen over den gewonen loop der menschelijke zaken, welke vooral ook in onze dagen, die wij beleven, dienen gelezen, overdacht en ter harte genomen te worden, trekt Salomo een kort, maar allergewigtigst gevolg, dat hij als *het einde van de zaak*, als de beste oplossing van alle vragen, als de uitkomst van alle onderzoekingen aangaande het ware geluk der menschen, als de hoofdsom van geheel het onderwijs daarin begrepen, voorstelt. En dit is: *Vrees God en houd zijne geboden.—Vrees God!* Heb eerbied en ontzag voor God, uwen Schepper, Verzorger, Heer, Wetgever en Regter en *houdt zijne geboden!* Al wat u uwe betrekking op God, uwe eigen natuur en bestemming, uwe verbindtenis met uwe medemenschen ten pligt maakt, houdt dat voor Goddelijke geboden. Al wat u daarvan door rede en geweten, door Gods gezanten en de Heilige Schrift wordt geleerd, houdt dat voor de stem van dien God, dien gij den diepsten eerbied, het diepst ontzag schuldig zijt. Betracht dat met geheel uw hart, met geheel uwe ziel met geheel uw verstand en met alle krachten! Wat God gebiedt te bedenken, te gevoelen, te willen, te spreken, te doen, bedenk dat, gevoel en wil dat, spreek en doe dat! Wat Hij verbiedt, vlied dat en laat het met de uiterste zorgvuldigheid na. Toon zoo uwen eerbied en uw ontzag voor God.

B. De reden hiervan wordt vs. 13*b*. opgegeven in de woorden, welke onze Overzetters met eene kleine invulling hebben vertaald: *Want dit (betaamt) aan alle menschen*, doch uit de randteekening blijkt het, dat zij eene andere vertaling niet verwierpen, welke mij toeschijnt nader bij het oorspronkelijke te komen en eenen meer gepasten zin op te leveren. Ik zoude om deze reden liever vertalen: *Want dit is het al voor den mensch of de menschen.* De zin kan dan zijn: Dit is alles, waarvoor hij te zorgen heeft; hierin bestaat voor hem zijn geheel geluk. Dit sluit dus geenszins de gedachte uit, dat het allen menschen betaamt; maar het bevat nog meer; Ja eerbied en ontzag voor God; gehoorzaamheid en onderwerping aan Hem, is des menschen hoofdpligt, dit moet zijn hoofdwerk zijn. Maar ook hiermede is zijn hoogst belang verbonden. Wat hij ook moge verzorgen, wat hij ook moge verwerven,

indien hij dit bestaan mist, het is al vergeefsch, het is al ijdelheid. Maar wat hij ook mogt ontbeeren, wat opofferingen, als hem dit bestaan eigen is, dan heeft hij alles, alles wat hem waarlijk gelukkig maakt, voor dit en het volgende leven.

C. En dat dit zoo zij, wordt nader gestaafd door vs. 14: *Want God zal ieder werk in het gerigt brengen met al dat (of ook al dat, zelfs al dat) verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.* Dit slotwoord des boeks wijst ons op een goddelijk gerigt, hetwelk niet in dit leven gehouden wordt; maar hetwelk op ons wacht na dit leven. Wanneer het geheel van ons bestaan en gedrag gedurende het tijdperk van onze inwoning in het ligchaam zal zijn afgeloopen, dan wordt onze ziel gedagvaard voor Gods regterstoel; dan wordt er een gerigt gehouden over al onze *werken*, over al ons bedrijf, over al onze vrijwillige daden en woorden; over alle gemoedsbewegingen en werkzaamheden onzer ziel. Dan komt voor den Alwetende in aanmerking al het goede en al het kwade, dat daarmede verbonden is. Veel daarvan moge voor de menschen in vergetelheid begraven zijn, veel nooit aan het licht zijn gekomen, veel zelfs in zijn snooden aard en doemwaardigheid door den bedrijver zelven niet zijn opgemerkt. God zal het aan den schuldige voor oogen stellen; ook de stille deugd des regtvaardigen, zijne miskende onschuld, het geringste goede werk, waarop zijn ootmoed prijs durfde stellen, zullen met goddelijke goedkeuring vereerd ten voorschijn komen. Naar dat alles zal dan zijn lot voor de aanstaande huishouding in de eeuwigheid worden beslist. Daarvan zal zijne zaligheid of rampzaligheid afhangen. Daarnaar zal de onderscheiden wijze en mate van zijn geluk of ongeluk door Gods onberispelijke heiligheid en regtvaardigheid toegedeeld worden.—Is dit zoo, dan ligt er voor den mensch alles aan gelegen dat hij God eerbiedige en zijne geboden onderhoude; dan behoort dit de hoofdzaak zijner zorgen en bemoeijingen in dit leven te zijn.

II.

Deze zelfde drie waarheden wenschte ik ook op mij en u toepasselijk te maken bij deze gelegenheid,

welke de laatste zijn zal in dit jaar, om tot u te spreken. Laat mij dan u

A. *Eerst* herinneren, dat de hoofdzaak, de slotsom van al het godsdienstig onderwijs, in dit jaar gehoord, is, *vrees God en houd zijne geboden.*

B. Laat mij *daarna* ons op het hart zoeken te drukken, dat dit waarlijk het al voor ons is voor onze bemoeijingen, werkzaamheden, wenschen en genietingen gedurende het afgeloopen jaar. En

C. Laat mij u *eindelijk* tot aandrang wijzen op het aanstaande gerigt, waarin God, ook alles brengen zal, wat wij dit jaar zullen hebben gedaan, hetzij goed, hetzij kwaad.

A. Ik tel onder mijne Toehoorders (en ik zeg dit met innerlijk genoegen) vele, die een min of meer getrouw gebruik van de openbare godsdienst maken. Andere, vooral jonge lieden, zijn naar ik vertrouwe, gewoon, bovendien het bijzonder godsdienstig onderwijs van leeraren of andere daartoe bevoegde personen te genieten. En zoo velen gij leden zijt van Christelijke huisgezinnen, in welke de huiselijke godsdienst niet verwaarloosd wordt, hebt gij ook uit den Bijbel en uit stichtelijke boeken veel goeds, veel nuttigs, gehoord en gelezen. De menschelijke zwakheid laat niet toe, dit alles in het geheugen te bewaren, en het is te bejammeren, dat het woord der prediking maar al te dikwijls hetzelfde lot ondergaat, als het zaad, dat, in plaats van in de welbereide aarde van een leergierig en belangnemend hart bewaard te worden, te ontkiemen, uit te spruiten en vruchten te dragen, valt op een hard betreden pad van onopmerkzame en ongevoelige toehoorders, of onder de doornen van aardsche bemoeijingen en zorgen, die elke overtuiging en goed voornemen, onderdrukken en verstikken. Hoe veel zaad zal er zoo ook vruchteloos in dit jaar door leeraren, onderwijzers, ouders, raadgevers zijn uitgestrooid? Maar ook dit vertrouw ik, veel is er niet te vergeefs gesproken en menig één zou ook nu nog wel ten tweeden male, deze of die leerrede, dit of dat onderwijs willen hooren, hetwelk voor korten of langen tijd met genoegen en tot stichting gehoord werd. God weet dit

alleen! Wat ons aangaat, de slotsom van alles is: Vrees God en houd zijne geboden.

1. Duizend vermaningen tot geloof, bekeering, heiligmaking; duizend voorstellingen van de onderscheidene pligten van godsdienst, menschenliefde en zelfbehoud, zijn ons voorgeschreven; maar de hoofdzaak, op welke ze allen, als op één middelpunt zamen liepen was: Vrees God en houd zijne geboden!

2. Telkens hoordet gij u de goddelijke goedertierendheid, langmoedigheid en verdraagzaamheid aanprijzen; maar het was altijd om u tot bekeering te leiden en u zulk eenen God te doen eerbiedigen.

3. Hoe menigmalen zijn u de beloften van dit en het toekomende leven voorgehouden; maar het was om u te overtuigen, dat de Godzaligheid tot alles nuttig en uwe hoogste zorg waardig is.

4. Hoe menigmaal is het verderf der zonde afgeschetst en de rampzaligheid gemaald, welke naar Gods regtvaardig oordeel over den hardnekkigen zondaar komen zal; maar wat was er de bedoeling van anders, dan om u van de zonde af te schrikken en u te leeren om in tijds dat toekomstig strafgerigt te ontvlieden?

5. Wat werd u meer en nadrukkelijker gepredikt, dan Jezus Christus, die voor ons in het vleesch verscheen, die zooveel voor ons geleden heeft, en die gedood is in het vleesch om onze Zaligmaker en Middelaar te zijn? Maar ook dit had de strekking, om u tot God te brengen, om u te nopen, dat gij u met God zoudt laten verzoenen, dat gij u zoudt laten reinigen van alle ongeregtigheden, en Christus belijdende, zoudt wandelen als Hij, in eerbied voor God en in het onderhouden van Zijne geboden?

6. Hoe vele schoone voorbeelden van deugd en Godzaligheid werden u uit de Heilige Schrift voor oogen gesteld; maar ook hoe vele voorbeelden van menschelijke dwalingen, gebreken, zonde en snoodheden! Waartoe geschiedde het anders, dan om u door *deze* af te schrikken van de overtreding der Goddelijke geboden en om u door *gene* aan te moedigen tot de vreeze des Heeren?

7. Uw eigen zondige aard en diep bederf, uwe schuld en doemwaardigheid voor God werd u me-

nigmaal met ernst en getrouwheid voorgehouden, maar met geen ander oogmerk, dan om u de noodzakelijkheid te doen gevoelen van eene onverwijlde gehoorzaamheid aan het hooggunstig gebod: Bekeert u en gelooft het Evangelie!

8. Ja! wanneer gij ook bepaald werd bij waarheden, die ons de beschouwing der natuur, die ons het beloop der menschelijke zaken leeren, dan werden ook daaruit de lessen afgeleid, welke de slotsom bevatten van alles wat gehoord is: Vrees God en houd zijne geboden!—Dit zij dan ons ook diep ingedrukt; dit ga nimmer uit het geheugen! Want:

B. Dit is ook *al* voor ons: Dit is alles, wat ons belangrijk is voor al onze bemoeijingen, werkzaamheden, wenschen en genietingen in het afgeloopen jaar. Al wie onder ons het brood des luiaards niet heeft gegeten, kan zich op het einde des jaars herinneren aan veel verrigten arbeid, hetzij tot eigen vorming, hetzij tot best voor het huisgezin, hetzij tot vriendenhulp, hetzij tot algemeen heil voor de burgerlijke en Godsdienstige maatschappij. Maar van dat alles zult gij voor u zelven alleen in zoo verre ware en duurzame winst verzamelen, als gij gearbeid hebt in de vreeze des Heeren en in gehoorzaamheid aan Gods geboden; vele van uwe bemoeijingen mogen vruchteloos zijn geweest; maar deze arbeid zal nooit ijdel, te vergeefs zijn.—Wie onzer heeft bij het terugzien op het ten einde snellend tijdperk geene stof tot blijde dankzegging voor genoten zegeningen uit de hand der Algoedheid; voor gesmaakte genoegens; voor verhoorde gebeden; voor vervulde wenschen; voor verschooning van onheilen; voor afwending van gevaren; voor matiging van rampen; voor hulp in lijden; voor vertroosting in droefenis? Maar gij zult voor dat alles, alleen dan duurzaam genot hebben, wanneer gij het tot Gods eer hebt gebruikt of nog gebruikt en wanneer gij het genoten hebt of nog geniet overeenkomstig de geboden van den hoogen Weldoener. Daarentegen, welke verliezen en schaden aan goed en bloed gij ook in dit jaar moogt hebben geleden, welke rampen en onheilen u mogen getroffen hebben, hoe vele tranen en zuchten u ook mogen zijn afgeperst,—wat

gij ook hebt moeten ontbeeren, welke verwachtingen u hebben teleurgesteld, welke wenschen onvervuld zijn gebleven, gij zult er u niet over hebben te beklagen; wezenlijke schade zal het u niet veroorzaken; het zal u zelfs medewerken ten goede, zoo gij maar God onder alles hebt geëerbiedigd, u gebogen onder Zijne hand, zijne bestellingen in het geloof hebt goedgekeurd en u ook nu nog laat oefenen tot gezette gehoorzaamheid aan de geboden des Heeren. Bij alles wat u nog in de laatste uren van dit jaar verbeidt en wat de onzekere toekomst voor u verborgen houdt, zal het u naar die mate welgaan, naar welke gij God in eerbiedige gedachtenis houdt en in alles leergierig, ootmoedig, gehoorzaam vraagt, welke Gods goede wil zij. Dit is voor u even pligtmatig als zalig. Trouwens

C. Daarvan zal de beslissing van ons eeuwig lot afhangen op dat geduchte tijdstip, waarop God alles in het gerigt zal brengen, ook al dat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad.—Mogt ik u dit diep in het hart kunnen drukken, M. G.! Ook al wat in dit jaar door u en mij is gedaan, hetzij goed, hetzij kwaad, dat staat in Gods gedenkboek aangeteekend.

a. Vreeselijke gedachte voor het hart, dat God niet eerbiedigt—voor den naam-Christen, die wel Christus zijnen Heer noemt, maar den wil van zijnen hemelschen Vader niet wil doen of vergeet te doen! Mogt ik de zoodanigen kunnen doen beven voor zichzelven en overreden om toch hunne waarachtige bekeering niet langer uit te stellen. O, gij onbedachtzamen! waarmede zult gij uwe ligtzinnigheid, uw eigen geweten, als dat eens ontwaakt, goedmaken en geruststellen? Wanneer iemand voor een wereldlijk geregt gedaagd is, hoe dikwijls denkt hij daaraan? Hoe levendig stelt hij zich zijne regters voor den geest; hoe angstvallig denkt hij aan het vonnis, dat tegen hem zoude kunnen geveld worden? Hoe zorgvuldig is hij in de keuze van zijne verweermiddelen? Hoe begeerig is hij naar inlichting en raad? Hoe veel prijs stelt hij op eenen welsprekenden Pleitverzorger? Maar gij, o, Medemensch! en Medezondaar! Gij mede-aangeklaagde bij het goddelijk geregt! Gij die nog voor het einde des jaars kunt worden opgeroepen, om voor uwen Regter te verschijnen! Durft gij den dag des oordeels

verre stellen ? Durft gij hem te gemoet dartelen ? Durft gij uwe misdaad dag aan dag te vermeerderen ? Durft gij onder het oog van uwen Regter voortgaan met zondigen ? en ziet gij niet uit naar dien Voorspraak, die een Verzoener onzer zonden is, op welken een ontfermend God zelf u wijst ? O gedenkt toch aan den dag des geregts, zoo geducht, zoo verschrikkelijk, zoo beslissend voor de eeuwigheid ! Laat u niets voorstaan op uwe gewaande onschuld voor de menschen, want gij hebt met den Alwetenden God te doen ! Steunt niet op de genade van God in Christus, zoo gij u door dezelve niet hebt laten nopen tot eene nieuwe gehoorzaamheid en eene waarachtige bekeering ! Bidt God om vergeving, maar ook om verbetering en heiligmaking ! De vreeze des Heeren zij van dit oogenblik af uwe hoogste betrachting ! Dan behoeft gij verder niets te vreezen.

b. Deze zij ook op den duur en bij vermeerdering, *uwe* betrachting, Godvruchtigen ! Gij weet het bij ervaring, dat hierin uw *al* is ! Gij gevoelt u zalig naar mate gij heilig zijt. Maar helaas ! hoeveel onheiligs, hoe veel oneerbiedigs jegens God kleeft ook u nog aan, hoe veel grooter is nog de slotsom van uwe overtredingen, dan die van uwe deugden ! Ook dit beschame en vérootmoedige u ! Dit doe u roemen in Gods genade ! Dit spore uwen ijver aan. Mogten uwe laatste dagen de besten zijn ; ook uw goed zal in het geregt worden gebragt ; ook het verborgene. Het maaijen zal aan het zaaijen geëvenredigd zijn.—Amen.

Smuts & Hofmeyr, Drukkers, 11, Kasteelstraat, Kaapstad.